

โครงการวิจัยการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น
กรณีศึกษาการสืบค้น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

Project Research Search History of Local Culture
(Case study Search History Community Culture Pandinthong Coyruttugva)

นายสมชาย สمانตระกุล

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารงานวิจัยสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ถึงแม้จะมีขีดความจำกัดในการสืบค้นต่าง ๆ แต่เป็นบุคคลในท้องถิ่นอาศัยความพยายามที่จะสืบเสาะค้นหาและรวบรวมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ในระดับหนึ่ง ต้องขอขอบพระคุณ คณะผู้วิจัย บุคคลสำคัญของท้องถิ่น นักวิชาการ เช่น นายถาวร สมานตระกูล คอเต็บประจักษ์สยัคคอยรุตต์กัว ที่เป็นทั้งนักวิชาการ นักการศาสนา ญาติพี่น้องที่สืบสายสกุลของนายอิบรอฮีม นางชานี บิดิลและ นางจินดา สมานตระกูล ผู้อุโสะที่ให้ถ้อยคำทางประวัติศาสตร์ สามารถสืบสานทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านตำไทรได้ คุณครูอัสหมัด บัวหลวง นักวิชาการศาสนาสมัยศรีอะชะ จังหวัดปัตตานี ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อมูลทางวิชาการและการสืบค้นในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ปฐมฤกษ์ เกตุทัต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาของการจัดทำเอกสารงานวิจัยฉบับนี้ พี่น้องชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว บุคคลในครอบครัวคณะผู้ร่วมรวบรวมที่คอยให้กำลังใจในการจัดทำและพิมพ์เอกสารงานวิจัยฉบับนี้

งานวิจัยฉบับนี้ซึ่งเป็นเริ่มแรกของเรื่องการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาสืบค้นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ผู้รวบรวมผลงานขอมอบผลงานฉบับนี้ไว้เป็นเอกสารเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในท้องถิ่นและผู้สนใจ ถ้าหากว่าเอกสารฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้ร่วมผลงานวิจัยฉบับนี้ขอน้อมรับไว้แก้ไขและหาโอกาสเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง.

นายสมชาย สมานตระกูล

และคณะผู้วิจัย

บทสรุปของผู้บริหาร

หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองอยุธยาตุ๊กตา

หมู่บ้านลำไทรจะไม่ห่างไกลจากเขตเมืองหลวงชั้นในของกรุงเทพมหานครมากนัก เพียงแต่เดินทางมาด้านตะวันออกเข้าสู่ถนนสุวินทวงศ์ เพียง 14 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายอีกครั้งหนึ่ง ริมรั้วของศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาข้าราชการทางเทศมมหานครมีถนนเส้นเล็ก ๆ จะพบกับชุมชนหนึ่งมีชื่อว่า “ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยาตุ๊กตา” หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร หรือมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “ลำไทร”

ลำไทร เป็นชื่อหมู่บ้านหนึ่งที่ถูกบุกเบิกเมื่อประมาณ 130 ปีที่ผ่านมา โดย นายอิบรอฮีม นางขานี บิดิลและ สองสามีภรรยาที่อพยพถิ่นฐานมาจากปัตตานีมาอยู่แถบลุ่มน้ำแสนแสบ (บริเวณบ้านเจียรดับในปัจจุบัน) ชาวปัตตานีที่เข้ามาอยู่นั้นมีผลมาจากการทำสงครามเมื่อครั้งรัชกาลที่ 3 และได้นำผู้คนเคลื่อนย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากอยู่แถบลุ่มน้ำแสนแสบ ที่ถูกขุดขึ้นเพื่อการสงครามที่เข้าตีเมืองเขมรเมื่อเสร็จสิ้นสงครามแล้ว คลองแสนแสบได้ใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมและการเกษตรในกาลต่อมา ลูกหลานที่สืบสานทางวัฒนธรรมที่คุ้นเคยมาจากปัตตานี ได้นำมาใช้กับชีวิตในเบื้องต้น และสืบสานมาเป็นวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม จากพื้นที่ที่เคยเป็นป่าได้ปรับปรุงและพัฒนาเป็นที่ที่ทำสวน ไร่ นา เป็นอาชีพหลัก โดยระบบครอบครัวและลูกหลานสืบมา

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ใช้เป็นทางนำของชีวิตของหมู่บ้านลำไทรตลอดมา ความเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นระบบเครือญาติเกือบทั้งชุมชน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยยึดแนวปฏิบัติตามคำภีร์อัล - กุรอานอย่างเคร่งครัด ได้นำหลักปฏิบัติของศาสนามาดำเนินวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตและมีการปรับใช้ตามความรู้ที่ได้รับของศาสนาอิสลามแต่ละสมัย ที่ได้เกิดการเรียนรู้ ที่ได้มีนักวิชาของศาสนาเข้ามาอบรมสั่งสอนกันเป็นช่วง ๆ เช่น นายหะยีมุฮัมมัด แม้นมินทร์ จากอัลฮิสละห์สมาคม อาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี มุลนิธิสันติชน และนักวิชาการคนอื่น ๆ ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยาตุ๊กตา หรือหมู่บ้านลำไทร มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติศาสนกิจและการใช้ประเพณีดั้งเดิมถูกยกเลิกไปและมีประเพณีและวัฒนธรรมใหม่อยู่บนฐานศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน เช่น พิธีแต่งงาน พิธีแห่เจ้าบ่าว เจ้าสาว พิธีเข้าสู่นัด พิธีโกนผมไฟ ฯลฯ และมีการพัฒนามากกว่าในหมู่บ้านอื่น ๆ และตั้งอยู่บนฐานของศาสนาอิสลามสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมั่นคงจนถึงทุกวันนี้ 133

หลังคาเรือนที่จะกระจายรายล้อมมัสยิดอยุธยาตุ๊กตา และโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นรากฐานที่จะสืบสายจากเจตนารมณ์ของเหล่าบรรพชนที่ได้ก่อรูปจิตกุศลสร้างคุณงามความดีไว้เป็นแบบอย่าง ผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรมากค่าแห่งนี้ได้มาอย่างเด็ดเดี่ยวและ โดดเด่น ให้ลูกหลานได้พักพิงและพึ่งพาตามสมญานามว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” และยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดีที่เรียบง่ายและครอง

ความเป็นชนบทในเมืองของถิ่นของกรุงเทพมหานคร 12 กลุ่มบ้านเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สืบสานมาจากประวัติศาสตร์ พัฒนามาเป็นวัฒนธรรมการครอบครองของท้องถิ่นที่สำคัญ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์ความีการแบ่งกลุ่มการบริหารงานการดูแลภายในชุมชนออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน โดยยึดจากเครือญาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้งและการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน คณะกรรมการชุมชนมีการกระจายอำนาจให้แต่ละกลุ่มบ้านมีคณะกรรมการซึ่งจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อที่จะสามารถดูแลและประสานงานภายในชุมชนให้เป็นระบบอย่างทั่วถึง ความสุขสมบูรณ์วัดได้จากค่าของการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี “คนดี สิ่งแวดล้อมดี” ที่ยังคงรักษาชุมชนชนบทหรือคอยเอื้ออำนวยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สีเขียวของต้นไม้ที่คอยดูดซับความฟุ้งกระจายของมลพิษที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งมีไม่มากนัก เพราะไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในชุมชน สีเขียวของร่มไม้ สร้างความร่มรื่นให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ถึงแม้ในยามแล้งน้ำอาจเหือดแห้งไปตามฤดูกาลที่หว่านล้อมความสดชื่นกลับคืนมาในรอบปี เช่นเคยชุมชนเมือง ประกอบกับมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมาผสมผสานที่คอยเอื้ออำนวยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สีเขียวของต้นไม้ ที่คอยดูดซับความฟุ้งกระจายของมลพิษที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งมีไม่มากนัก เพราะไม่มีการอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน สีเขียวของร่มไม้สร้างความร่มรื่นให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ถึงแม้ในยามแล้งน้ำอาจจะเหือดแห้งไปตามฤดูกาล แต่เป็นช่วงคงมีไม่มากนัก มิซามินานฤดูฝนที่หว่านล้อมความชุ่มชื้นให้หวนกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่งในรอบปี

สวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติจะเป็นสถานที่ที่คอยหล่อหลอมและกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของต้นไม้ที่เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนพื้นที่ป่า จากการที่ได้มีส่วนร่วมในการปลูก การดูแลและรักษาเฝ้ามองและเรียนรู้การเจริญเติบโตของกล้าไม้ ตลอดจนการได้ใกล้ชิดและสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติในสวนอันอบอุ่นตลอดไป ความฝันของแผ่นดินทองคอยรุดต์ควาภูมิแผ่นดินที่ร่วมรักและผูกพันกันสืบมาข้อมเป็นที่ประจักษ์ของคนที่อยู่ในชุมชนสืบทอดและรักษาเจตนารมณ์ของแผ่นดินนี้ไว้อย่างหวงแหนพร้อมกับคนที่เคยแวะเวียนผ่านเข้ามาเยี่ยมเยียนต่างทอดกระแสน้ำใจและความผูกพันเป็นตำนานของแผ่นดินให้ยืนยาวและนานที่สุด การมีส่วนร่วมขององค์กรสามประสานที่เกิดขึ้นด้วยจิตวิญญาณจนเป็นวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างบ้านในชุมชนที่คอยตอบสนองด้วยวัยต่าง ๆ อย่างมีจิตใคร่สัมพันธ์กับโรงเรียนอิสลามลำไทรที่มีความผูกพันกับอดีตที่เห็นความสำคัญของการศึกษาดังแต่อายุ 2.5 ขวบในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนไปสู่ประถมศึกษา (โรงเรียนอิสลามลำไทร) มัธยมศึกษา (กศน.) และอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) ที่มีโครงการประสานสัมพันธ์กับการศึกษากับชุมชน เช่น เรารักษ์-ลำไทร ที่ชนะเลิศในการประกวดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ปี 2540 และอีกหลายโครงการด้วยกัน

มัชยิดคอยรุดต์ควา ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาและเป็นศูนย์รวมของการพบปะพูดคุยของประชาชนจนเกิดเป็น โครงการพัฒนาและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสืบเนื่อง อิทธิพลทางความคิดขององค์กรสามประสานในท้องถิ่นที่น่าพาความสำเร็จที่เกิดขึ้นพร้อมกับการสนับสนุนจาก

ภายนอกและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การบำรุงรักษาดูแลให้งานเดิมที่ประสบความสำเร็จนั้นคงอยู่ต่อไป รวมทั้งร่วมกันคิดค้นงานใหม่เพื่อประโยชน์ของชุมชนจนเป็นชุมชน “นาร่อง” ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของ กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่บนฐานรากของสังคมที่มีกระบวนการคิดและการกระทำร่วมกันดังต่อไปนี้

1.. ด้านการศึกษา

- 1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ดำเนินการโดยคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอย รุดดี๊กว่า
- 1.2 ชั้นอนุบาล – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
- 1.3 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการโดยศูนย์บริการ การศึกษาเขตหนองจอก
- 1.4 ระดับปริญญาตรี โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2. ด้านสวัสดิการ

- 2.1 การรักษาพยาบาลเบื้องต้น มีศูนย์สุขภาพชุมชนโดย อสส. สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร
- 2.2 สหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอย รุดดี๊กว่า โดยคณะกรรมการชุมชน จะมีการปันผลในรอบปีและจัดทุนสนับสนุนสังคม เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน, โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร
- 2.3 กองทุนชุมชน 1 ล้านบาท โดยคณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน มี ทุน 1,007,944.84 (ยอดเดือนมิถุนายน 2547) มีคณะกรรมการดำเนินงานตั้งอยู่ บนฐาน 6 กลุ่มอาชีพดังต่อไปนี้
 1. กลุ่มสัตว์เศรษฐกิจ
 2. กลุ่มคหกรรมลำไทร
 3. กลุ่มเกษตรกรรมลำไทร
 4. กลุ่มหัตถกรรม
 5. กลุ่มการค้า
 6. กลุ่มโรงสีข้าวในกระบวนการนี้มีการดำเนินการสั่งจะออมทรัพย์อาสาสมัคร 6 กลุ่มอาชีพ อีกเดือนละ 20 บาทเพื่อร่วมเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป
- 2.4 กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ดำเนินการโดยคณะกรรมการมัศยิดคอย รุดดี๊กว่า ซึ่ง ในรอบปีสมาชิกในครอบครัวจะรวมกองทุนครอบครัวละ 50 บาท เมื่อสมาชิกของ ครอบครัวใดเสียชีวิตลง กองทุนจะจ่ายให้ศพละ 3,500 บาท

2.5 กองทุนชะกาดและข้าวสารปีตราหะห์ ดำเนินการ โดยคณะกรรมการมัศยคคอบรุตคัก
วา เป็นการสังคมสงเคราะหัดตามหลักการศาสนา โดยจะมีการรวมทูนกันเป็นครั่ง
คราวตามบัญญัติศาสนาอิสลาม

3. ด้านสาธารณูปโภค

3.1 ไฟฟ้า มีใช้ครบทุกหลังคาเรือน

3.2 โทรศัพท์ มีใช้ประมาณ 95 % ของบ้านในชุมชน

3.3 น้ำบาดาล ได้ต่อเชื่อมกับบ่อบาดาลในชุมชน

3.4 น้ำประปา ดำเนินการคคิมเตอร์ได้ในบางส่วน เนื่องยังขาดท่อเมนต้นในชุมชน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนมีพื้นฐานทางการเกษตรต้องการที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ
แบบพึ่งพาและพึ่งพิง จึงมีความต้องการให้มีสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยที่เหมาะสมกับวิถี
ชีวิตของตนเอง บ้านจึงได้รับการสนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมตามความสนใจและพึง
พอใจในบริบทของตนเองอย่างพอเพียงและพึงตนเองได้ในระดับหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตคักวาทำให้เกิดการผสมผสาน ระหว่างองค์กรในชุมชนนำสู่ความสำเร็จเป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชน

ทุกศาสนาในโลกนี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้คนมีความ
สงบสุขแม้ว่ารายละเอียดคำสอนของแต่ละศาสนาจะมีความแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนใน
รูปแบบและวิธีการที่ไม่เหมือนกันของศาสนิกชน

โดยศาสนาพุทธสอนให้คนเดินทางสายกลาง หมายถึงชีวิตที่ไม่เคร่งครัดจนตึงเกินไปและไม่
หย่อนเกินไป ศาสนาคริสต์สอนให้เผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์ ขณะที่ศาสนาอิสลามสอนให้ใช้
ชีวิตอย่างมัธยัสถ์ ดำรงตนในฐานะเป็น “ผู้ให้” และศรัทธาคอพระเป็นเจ้า ทว่าโดยหลักใหญ่ๆ ของทุก
ศาสนาก็คือ การดำเนินชีวิตอยู่ในความพอดี และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

เมื่อพิจารณาถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีหัวใจหลักอยู่ 3 ประการ อันประกอบด้วย
ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างระบบคุ้มกันในตัวเอง ก็จะสามารถเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับ
หลักการของทุกศาสนา ดังนั้น การดำเนินชีวิตที่มีพื้นฐานอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการ
ดำเนินชีวิตโดยมีหลัก ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจจึงเป็นวิถีที่คล้ายคลึงกัน

เหมือนเช่นชาว **ชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตคักวา** ซึ่งมีหลักศาสนาอิสลามเป็นเครื่องนำทางชีวิต
ทำให้สามารถรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่สงบสุขและเรียบง่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ได้
ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบข้างจากการรุกเข้ามาของสังคมเมือง

จากรากเหง้าเดียวกัน

ชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี๊กว่า ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพฯ เป็นชุมชนที่มีสมาชิก 133 ครัวเรือน ประชากรร้อยละ 90 จากจำนวนทั้งสิ้น 668 คน นับถือศาสนาอิสลาม มีมัสยิดคอบรูตตี๊กว่าเป็นศาสนสถานที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของชุมชน

สมชาย สมานตระกูล ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี๊กว่า เล่าถึงความเป็นมาของชุมชนว่ามีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 130 ปี จากครอบครัวของนายอิบรอฮีม นางขานี บิดินและ ที่อพยพจากจังหวัดปัตตานีมาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองลำไทร ซึ่งต่อมาได้ขยายลูกหลานวงษ์วานและมีการแผ้วถางที่ดินทำกินอย่างกว้างขวางออกไปประกอบกับมีคนย้ายเข้ามาสมทบเพิ่มเติมจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นมา เรียกว่า “หมู่บ้านลำไทร”

ในอดีตชาวบ้านที่นี่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่ทำนาปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ บางส่วนทำไร่ ทำสวนและค้าขาย โดยนอกจากความเป็นเครือญาติซึ่งมีสองตระกูลใหญ่ คือ บิดิลและ กับ สมานตระกูล เป็นวงศ์ญาติหลักแล้ว ก็ยังมีหลักศาสนาอิสลามที่เป็นเครื่องกำกับวิถีชีวิตให้มีความรัก ความผูกพันและความสมานฉันท์ ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดำเนินไปอย่างสงบสุขตลอดมา

จนถึงยุคปัจจุบัน สภาพการณ์ต่าง ๆ ของพื้นที่รอบข้างเปลี่ยนแปลงไป มีการขยายตัวของเขตธุรกิจการพาณิชย์และโรงงานอุตสาหกรรมจากกลางเมืองออกไปยังพื้นที่การเกษตรย่านชานเมืองมากขึ้น รวมทั้งในเขตหนองจอกซึ่งเป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดฉะเชิงเทรานี้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวหมู่บ้านลำไทรอยู่บ้าง เนื่องจากเพราะสมาชิกรุ่นใหม่ของชุมชนนิยมออกไปประกอบอาชีพอยู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็น รับราชการ ค้าขาย เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ฯลฯ ในขณะที่ก็ยังมีคนรุ่นพ่อแม่ที่ทำการเกษตรเลี้ยงชีพอยู่ในชุมชน ซึ่งประธานชุมชนบอกว่าการประกอบอาชีพทั้งสองอย่างนี้ต้องเกื้อกูลกัน

ทั้งนี้เป็นเพราะชาวชุมชนรู้ดีว่าการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากมีปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้หลายประการ ทั้งความไม่แน่นอนของผลผลิต ตลาด และสภาพธรรมชาติ ดังนั้นจึงสนับสนุนให้ลูกหลานออกไปทำงานนอกบ้าน ขณะเดียวกันตนเองก็ยังคงทำการเกษตรอยู่บ้างเพื่อไว้กินใช้ในครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งก็จะช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลงไปได้มาก

ดังนั้น พื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่อยู่นอกเหนือไปจากที่ตั้งบ้านเรือนซึ่งมีการขยายตัวมากขึ้นแล้ว ที่เหลือก็ยังคงเป็นพื้นที่ทำไร่ นา ปลูกพืชผัก หรือไม้ก็เป็นบ่อเลี้ยงปลา ทำให้สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังคงความร่มรื่นและเงียบสงบเหมือนกับในอดีตที่ผ่านมา

เช่นเดียวกับความสงบเรียบร้อยในชุมชน ซึ่งประธานชุมชนบอกว่าไม่เคยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การทะเลาะวิวาท การลักขโมย หรือแม้แต่ยาเสพติด เพราะคนในชุมชนต่างเป็นหูเป็นตาดูแลซึ่งกันและกันตลอดมา

“บ้านนี้สามารถไปคูบ้านอื่นได้ ผ่าคังได้ ใครเข้ามาในหมู่บ้านก็รู้ เพราะฉะนั้นในบ้านแต่ละบ้าน เขาจะคุ้มกันซึ่งกันและกัน และเดินเข้าบ้านได้ทุกบ้าน ไม่มีรั้ว แม้กระทั่งโรงเรียนก็ไม่มีรั้ว ราชการก็

ถามว่าไม่เอาหรือ เราบอกที่นี้ยังไม่รับ เพราะเราอยู่ด้วยหัวใจ ชาวบ้านก็ถือว่าโรงเรียนเป็นของเขา แต่ถ้ามีกำแพงเมื่อไหร่ โรงเรียนไม่ใช่ของเขาแล้ว เป็นของรัฐ เขาก็ไม่ระวัง ไม่ช่วย เพราะมีรั้วมาบอกว่านี่คือเขตของฉันคนอื่นห้ามเข้า” ประธานชุมชนเล่าอย่างภาคภูมิใจ

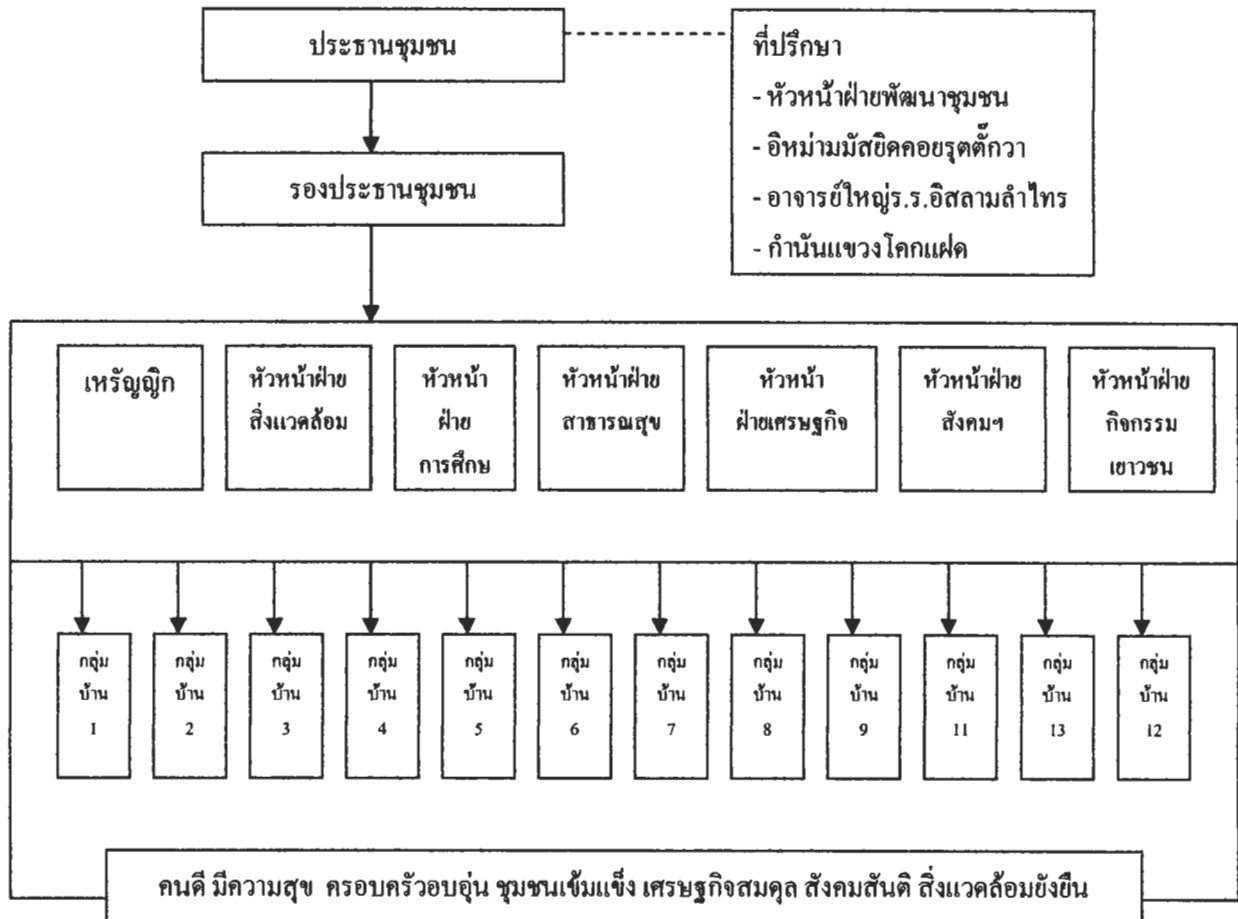
ใช้ “กลุ่มบ้าน” เป็นเครื่องมือคุ้มกันภัย

หมู่บ้านลำไทรเปลี่ยนสถานภาพเป็นชุมชนในสังกัดของกรุงเทพมหานครเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัว” และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้น 7 คนทำหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

โดยนอกจากตำแหน่งประธานชุมชน รองประธานชุมชนแล้ว คณะกรรมการจะแบ่งหน้าที่กันดูแลในด้านต่าง ๆ รวม 6 ฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายสิ่งแวดล้อม ฝ่ายสังคม ฝ่ายกิจกรรมเยาวชน และฝ่ายสาธารณสุข โดยมีคณะที่ปรึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร อีหม่ามมัศยิดคอรุดดีกัว อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร และกำนันแขวง โลกแฝด

นอกจากนี้ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัวยังใช้ระบบ “กลุ่มบ้าน” เป็นกลไกสำคัญในการดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 12 กลุ่มบ้านซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ๆ กัน แต่ละกลุ่มบ้านจะช่วยกันดูแลสมาชิกในกลุ่มบ้านเป็นตัวแทนเข้าไปร่วมบริหารจัดการชุมชนกับคณะกรรมการชุมชน

โครงสร้างการบริหารงานชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

ทั้งนี้การได้มาซึ่งคณะกรรมการชุมชนในทุกตำแหน่ง ตลอดจนหัวหน้ากลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่ม ไม่ได้ใช้วิธีการเลือกตั้ง แต่จะใช้การอาสาจากคนที่คิดว่ามีความสามารถ และพร้อมที่จะทำงานเพื่อชุมชน เนื่องจากทุกตำแหน่งไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ แต่มีวาระในการทำงาน 2 ปี เมื่อครบวาระก็เรียกประชุมกันเพื่อขอคนอาสาเข้ามาทำงานใหม่

“เราไม่ใช้วิธีการเลือกตั้งเพราะก่อให้เกิดการแตกแยกในชุมชน และเชื่อว่าเป็นวิธีการที่คนหนึ่งคนใดมีโอกาสทำให้ตัวเองชนะได้ง่ายๆ แต่ของเราเป็นการหารือกันว่ามีใครจะอาสาทำงานตรงนี้ซึ่งต้องมีความอดทน กล้าต่อสู้ มีจิตวิญญาณที่จะทำงาน และตรงนี้ไม่มีเงินเดือน ต้องเสียสละทั้งสิ้น ใครจะทำบ้าง พอมีคนอาสาครบเราก็เสนอไปที่เขต เป็นอันจบกระบวนการไม่ต้องเลือกตั้งเลย”

สมชายเล่าพร้อมชี้แจงว่า ด้วยวิธีการนี้ทำให้ในชุมชนเกิดคนเก่งหลายคน ไม่ใช่เก่งคนเดียวซึ่งอาจกลายเป็นผู้มีอิทธิพลไปก็ได้

“แต่อย่างนี้เรียกว่ามีอิทธิพลทางใจ เราดูแลด้วยหัวใจร่วมกัน เอาหัวใจมารวมกัน แล้วเราก็อยู่กันอย่างนี้ เราต้องการสร้างภาวะผู้นำให้กับคนในชุมชนด้วย ซึ่งตรงนี้เป็นโอกาสที่จะตัดคำว่า”อิทธิพล”ออกไปด้วยการดึงคนที่มีความสามารถหรืออยากทำในสิ่งที่ต้องการทำ เข้ามาร่วมกันทำงานเขาจะมีความอึดอึดและมีความรู้สึกลอยๆจะให้”

สวัสดิการชุมชนเพื่อความอยู่แบบพอเพียง

ที่ผ่านมาชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำแก่แห่งนี้ได้รางวัลต่าง ๆ มากมาย เช่น รางวัลชนะเลิศมัธยมศึกษาพัฒนาในงานเมาลิดกลาง ปี 2537 รางวัลชนะเลิศชุมชนสะอาด ของสมาคมสร้างสรรค์ไทย ร่วมกับกรุงเทพมหานคร ปี 2540 รางวัลชนะเลิศชุมชนดีเด่นในการร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ ปี 2542 รางวัลชุมชนสาธารณสุขมูลฐานดีเด่นระดับกรุงเทพมหานคร ปี 2546 เป็นต้น จนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้นอกตำราของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และเป็นพื้นที่ศึกษาของหน่วยงานและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

“หลายคนถามว่าตรงนี้รักษาไว้ได้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่รอบ ๆ ส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นเมืองแล้ว คำตอบคือ ประการแรกพวกเราต้องการสานเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษในการรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีศาสนาอิสลามเป็นทางนำชีวิต ประการต่อมา คือ คนชุมชนเราส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูง พอสมควร และใช้ความรู้ที่นั่นมาพัฒนาชุมชน ประการที่สามเรามีหลักศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานในจิตใจ ซึ่งถือเป็น ‘ภูมิคุ้มกัน’ ที่สำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและพอดี ประการสุดท้าย เรามีทรัพยากรในชุมชนมากพอที่จะทำให้เราพึ่งพาตนเองได้” ประธานชุมชนชี้แจง

พร้อมกันนั้นได้ขยายความถึงทรัพยากรในชุมชนซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ และทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเองได้ว่า ประกอบด้วยทุนในหลายด้านด้วยกัน ได้แก่

1. **ด้านการศึกษา** ชาวชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษา โดยเป็นแนวความคิดที่ตกทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทั้งนี้จะเห็นได้จากประวัติการก่อตั้งโรงเรียนอิสลามลำไทรขึ้นในชุมชน ซึ่ง

ปิดทำการมาตั้งแต่เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2479 โดยใช้ชื่อในสมัยนั้นว่า โรงเรียนประชาบาลตำบลโคกแฝด 4 (อิสลามลำไทร) โรงเรียนดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเห็นคุณค่าของการศึกษาต่อการพัฒนาคน จึงได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างโรงเรียนขึ้นโดยไม่คิดที่จะรอลงราชนคร ดังนั้นคนในชุมชนตั้งแต่ยุคนั้นจึงมีโอกาสได้เรียนหนังสืออย่างน้อยจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และในรุ่นต่อ ๆ มาที่ยังมีโอกาสมากขึ้น เพราะมีการเปิดสถานศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงในระดับต่างๆ จนถึงระดับประปริชญตรี

ทั้งนี้สามารถแบ่งสถานศึกษาในพื้นที่ออกได้เป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้

1.1) **ระดับเด็กก่อนวัยเรียน** มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตั๊กวาซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับมัสยิดและโรงเรียนอิสลามลำไทร เปิดรับเด็กเล็กอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไปที่มีพ่อแม่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และไม่มีผู้เลี้ยงดูเด็ก โดยการฝากเด็กแต่ละคนต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน เดือนแรก 400 บาท และเดือนต่อ ๆ ไปเดือนละ 200 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้จะถูกนำมาใช้สมทบกับเงินอุดหนุนรายหัววันละ 15 บาทที่ได้รับจากกรุงเทพมหานครเพื่อใช้เป็นค่าอาหารของเด็กและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยจะมีเงินบริจาคจากคนในชุมชนมาช่วยสนับสนุนซื้ออุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์อีกจำนวนหนึ่ง

ชลิดา สมานตระกูล ครูประจำศูนย์เด็กเล็กเล่าว่า ปัจจุบันมีเด็กในความดูแลทั้งสิ้น 23 คน โดยมีครู 1 คน และผู้ช่วย 1 คน ทำงานภายใต้การดูแลของคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยการดูแลเด็กของศูนย์เด็กเล็กนี้คือการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่จะไปต่อระดับอนุบาล ที่โรงเรียนอิสลามลำไทรซึ่งเด็กที่ผ่านจากตรงนี้จะพร้อมที่จะเรียนรู้ทุกอย่างแล้ว

“ตรงนี้เราไม่ได้เน้นว่าเด็กต้องเขียน ก.ไก่ ได้หรืออะไร แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้เขาได้วาดได้เขียนได้ใช้มือเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือและแขนให้แข็งแรง พอเข้าไปเรียนในระดับที่เขาต้องเขียนต้องวาดจริง ๆ เขาก็จะทำได้” ครูประจำศูนย์เล่า

พร้อมแสดงความเห็นว่า การมีศูนย์เด็กเล็กในชุมชนมีประโยชน์มาก โดยนอกจากช่วยแบ่งเบากภาระของผู้ปกครอง ซึ่งจะได้ไปทำงานอย่างสบายใจไม่ต้องกังวลว่าลูกจะอยู่อย่างไรแล้ว ในส่วนของเด็กที่มาอยู่ตรงนี้ก็จะได้ฝึกการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้พัฒนาเรื่องของความคิด ความรู้และได้รับอาหารที่มีประโยชน์ กล่าวได้ว่าเด็กจะได้มีพัฒนาการครบทุกด้าน

1.2) **ระดับชั้นอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** ภายในชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตั๊กวามีโรงเรียนอิสลามลำไทรซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยเปิดรับนักเรียนในชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

1.3) **ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย** เด็ก ๆ ในชุมชนสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายหลังจบการศึกษาแล้วที่โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนมากนัก หรืออาจเลือกทำงานพร้อมกับเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งดำเนินการโดยศูนย์บริการการศึกษาเขตหนองจอก

1.4) **ระดับอุดมศึกษา** มีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครซึ่งนอกจากจะเปิดรับเยาวชนเข้าศึกษาแล้ว ก็ยังมีโครงการประสานสัมพันธ์กับชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้นอกจากการศึกษาในระบบซึ่งเป็นการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว เด็ก ๆ ในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามก็ยังคงได้รับการศึกษาทางด้านศาสนาซึ่งถือเป็นภาคบังคับ เช่นเดียวกันอีกด้วย

ถาวร สมนนตระกูล ครูใหญ่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามของชุมชนเล่าว่า เด็กมุสลิมจะเรียนเฉพาะการศึกษาสามัญอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเรียนศาสนาควบคู่ไปด้วย ซึ่งที่สอนกันอยู่ในชุมชนคือ ระดับเบื้องต้น หรือเรียกว่า เกณฑ์บังคับเพื่อให้อ่านออก เขียนได้และภาคปฏิบัติพอได้ โดยในช่วงเปิดเทอมจะใช้เวลาเรียนช่วงเย็นของทุกวันหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว ส่วนช่วงปิดเทอมก็นัดเรียนเป็นช่วง ๆ

“ตอนโรงเรียนภาคสามัญเขาเปิดเรียน เราจะใช้ช่วงเย็นหลังเขาเลิกเรียนแล้ว อย่างโรงเรียนเล็ก 3 โมงก็ใช้เวลา 4 โมงเล็ก 5 โมงครึ่งทุกวัน แต่ในช่วงโรงเรียนปิดภาคเรียน อย่างเดือนตุลาคมปิด 20 วัน เวลานั้นก็เหลือเวลาหัวท้ายให้เขาทำกิจกรรมที่ค้างมาจากโรงเรียนสามัญ ขอส่วนกลาง ๆ ให้มาเรียน ส่วนเดือนเมษายนปิด 2 เดือนก็ขอเขอะหน่อย 1 เดือนเต็ม ๆ เรียนตอนเดือนเมษายน”

ครูใหญ่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามประจำชุมชนบอกว่า พ่อแม่ทุกคนมีความเข้าใจและรู้ว่าลูกต้องเรียนศาสนา ซึ่งในการสอนนี้ไม่ได้เก็บค่าเล่าเรียน แต่ใช้วิธีการจัดงานออกร้านประจำปีหลังจากอบรมภาคฤดูร้อนเสร็จสิ้นลงโดยให้กลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่ม มาออกร้านแล้วก็ตั้งโต๊ะรับบริจาคผู้มีจิตศรัทธา เพื่อนำมาสมทบทุนสมทบกับเงินที่กรรมการศาสนาให้มาปีละไม่กี่พันบาทสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการเรียนการสอน

ทั้งนี้ในด้านการเรียนศาสนาสำหรับเยาวชนที่สนใจอยากเรียนต่อจากเกณฑ์บังคับก็สามารถไปเรียนต่อระดับสูงขึ้นไปในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามได้ ซึ่งในกรุงเทพฯ มีโรงเรียนเหล่านี้รองรับอยู่หลายแห่งโดยในเขตหนองจอกก็มี จากนั้นบางคนก็อยากเรียนต่อระดับสูงขึ้นไปอีกก็อาจไปเรียนต่อต่างประเทศซึ่งมีเยาวชนในชุมชนแห่งนี้ออกไปศึกษาต่อจำนวนหนึ่ง

2. **ด้านสวัสดิการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า** มีระบบสวัสดิการชุมชนหลายรูปแบบซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องจนรายละเอียดในการจัดการแตกต่างกันไป ทว่าทั้งหมดล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันในการดำรงชีวิตให้กับชาวชุมชนประกอบด้วย

2.1) **ศูนย์สุขภาพชุมชน** ตั้งอยู่ในบริเวณมัสยิดคอยรุตตี๊กว่า ให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่ชาวชุมชนโดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) ซึ่งได้รับการอบรมจากสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดูแลอยู่ โดย**สุจิตรา มานยาชิ** ออส. ประจำศูนย์สุขภาพชุมชนเล่าว่าที่นี่เปิดให้บริการตั้งแต่ 8.30-16.00 น. ซึ่งจะมีชาวบ้านมาใช้บริการทุกวัน ส่วนมากจะมาขอรับยาสามัญประจำบ้าน สำหรับ ออส. ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่านี้มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน แบ่งกันดูแลประจำกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่ม เช่น การ

ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ไข้เลือดออกและออกตรวจสอบแหล่งน้ำขังตามบ้านเป็นต้น โดยจะมีอยู่ 2 คนที่นอกจากจะดูแลกลุ่มบ้านแล้วยังต้องอยู่ประจำอยู่ที่ศูนย์สุขภาพชุมชนด้วย

2.2) สหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยุทธศักดิ์วา ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 โดยครูโรงเรียนอิสลามท่าโพธิ์เริ่มขึ้นเพื่อเป็นการทดลองเนื่องจากเล็งเห็นว่าการจัดจ่ายยา ชื่อสินค้าของคนในชุมชนทำให้เงินไหลออกนอกชุมชนจึงคิดหาวิธีการสกัดกั้นไม่ให้เงินไหลออกนอกชุมชน ขณะเดียวกันกำไรที่ได้จากการจำหน่ายสินค้ายังสามารถนำมาปันผลให้กับสมาชิกและแบ่งไปสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนซึ่งจะใช้สำหรับประโยชน์ของส่วนรวม เช่น มีสภิด ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นต้น

โดยประธานชุมชนชี้แจงว่า หากคิดผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้าที่ร้อยละ 10 จะถูกนำไปปันผลให้สมาชิก ร้อยละ 3 เป็นค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำสหกรณ์ ร้อยละ 4 เก็บไว้เพื่อเป็นเงินทุนสหกรณ์ ร้อยละ 1 และอีกร้อยละ 2 จะถูกนำไปสมทบทุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

ทั้งนี้หลังจากประสบความสำเร็จจากการดำเนินการภายในโรงเรียนก็จะได้มีการขยายออกมาให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการแทนโดยมีการตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ขึ้นมาทำหน้าที่ดูแล ส่วนครูก็จะให้การสนับสนุนพร้อมกับเป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการค้าขายให้กับเด็ก โดยปัจจุบันผลประกอบการของสหกรณ์ร้านค้าอยู่ในระดับที่คงตัว

2.3) กองทุนชุมชน 1,000,000 บาท เป็นเงินกองทุนที่ได้รับมาจากรัฐบาลจำนวน 1,000,000 บาท โดยทางชุมชนได้แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนขึ้นมาดูแลจัดสรรให้สมาชิกในชุมชนกู้ยืมเพื่อนำไปสนับสนุนการประกอบอาชีพ โดยการปล่อยกู้จะไม่ให้กู้จนหมดแต่จะปล่อยให้สมาชิกกู้ในวงเงินเพียง 700,000 บาทเท่านั้นที่เหลือ 300,000 บาทเป็นเงินที่กันไว้สำหรับเป็นหลักประกัน

ทั้งนี้การดำเนินงานของกองทุนตั้งอยู่บนฐานอาชีพ 6 กลุ่มได้แก่ กลุ่มสัตว์เศรษฐกิจ กลุ่มคหกรรมลำไทร กลุ่มเกษตรกรรมลำไทร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มการค้า และกลุ่มโรงสีข้าว ซึ่งผู้มีสิทธิ์จะกู้เงินกองทุนได้ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มใดกลุ่มอาชีพหนึ่ง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และจะต้องมีการสะสมเงินออมทรัพย์ภายในกลุ่มคนละ 20 บาทต่อเดือนอันเป็นเสมือนเงินค้ำประกันของกลุ่มหากมีสมาชิกบางรายไม่ชำระเงินกู้ซึ่งแต่ละกลุ่มจะทำหน้าที่ดูแลกันเอง

ถาวร สมานตระกูล รองประธานกองทุนชุมชนและประธานกลุ่มสัตว์เศรษฐกิจเล่าถึงขั้นตอนการอนุมัติการกู้เงินจากกองทุนว่า สมาชิกของแต่ละกลุ่มอาชีพจะยื่นขอกู้กับทางหัวหน้ากลุ่มในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาทต่อรายซึ่งหัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้รับรองแล้วจึงส่งมาให้ทางคณะกรรมการกองทุนพิจารณา ซึ่งก็ใช้หลักในการพิจารณาจากพื้นฐานของผู้ขอกู้ว่าเป็นคนอย่างไร และจะนำเงินที่กู้ไปใช้ต่อขอคนในการประกอบอาชีพจริงตามที่ขอหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็รู้จักกันดีทั้งหมดอยู่แล้วการขอกู้หรือการส่งคืนเงินกู้จึงมักไม่มีปัญหา

สำหรับการกู้เงินกองทุนชุมชนนี้จะไม่มีการคิดดอกเบี้ยเนื่องจากขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม แต่ใช้วิธีบริจาคเมื่อนำเงินมาชำระคืนเพื่อสมทบเข้าเป็นเงินหมุนเวียนของกองทุนในจำนวนตามศรัทธาโดยจะให้หรือไม่ให้ ให้มากหรือให้น้อยก็ไม่เป็นไรเพราะเป็นข้อตกลงกันของชุมชนว่าเป้าหมายของกองทุน

นี่คือขอให้เป็นเงินต้น 1,000,000 บาทยังคงอยู่ในชุมชนเท่านั้น โดยปัจจุบันกองทุนชุมชนนี้มีเงินทุนรวมทั้งสิ้น 1.007,944.84 บาท (ยอดเงิน ณ เดือนมิถุนายน 2547)

2.4) กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ดำเนินการโดยคณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตักวาซึ่งในรอบปีสมาชิกในครอบครัวจะบริจาคเงินเข้ากองทุนครอบครัวละ 50 บาท สำหรับเป็นเงินสวัสดิการช่วยเหลือกันภายในชุมชน โดยเมื่อสมาชิกของครอบครัวใดเสียชีวิตกองทุนจะจ่ายให้รายละเอียด 3,500 บาทเป็นค่าจัดการศพอย่างประหัดและรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมงตามหลักศาสนาอิสลาม

2.5 กองทุน “ชะกาต” เป็นการสังคมสงเคราะห์ตามหลักศาสนา โดยจะมีการรวมทุนกันเป็นครั้งคราวตามบัญญัติศาสนาอิสลามซึ่ง “ชะกาต”นี้เป็น”ธารบังคับ” ของชาวมุสลิมทุกคนโดยมีทั้งที่รวมกันไว้ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตักวาและส่วนที่แต่ละคนเก็บเอาไว้เจอจนผู้เดือดร้อนที่อยู่ใกล้เคียงหรือนำไปบำรุงมัสยิด ขณะเดียวกันก็ยังมี “ชะกาต”อีกลักษณะหนึ่งที่ไม่บังคับ โดยบริจาคเป็นเงิน อาหาร หรืออื่น ๆ จำนวนเท่าไรก็ได้ ซึ่งกองทุนนี้ถือเป็นทุนทางสังคมที่จะคอยดูแลคนในชุมชน

3. ด้านสาธารณูปโภค ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นสาธารณูปโภคต่าง ๆ จึงค่อนข้างมีครบสมบูรณ์โดยทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้ ร้อยละ 95 ได้รับการติดตั้งโทรศัพท์พื้นฐานประจำบ้าน ส่วนระบบน้ำใช้มีทั้งที่ยังใช้น้ำบาดาล ที่เชื่อมต่อกับบ่อบาดาลของชุมชน และที่ใช้น้ำประปาซึ่งยังมีปัญหาด้านการดำเนินการติดตั้งที่ติดตั้งได้ในบางส่วน เนื่องจากยังขาดท่อเมนในชุมชน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนมีพื้นฐานทางการเกษตร และต้องการที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบพึ่งพาและพึ่งพิงจึงมีการรักษาสภาพแวดล้อมให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงและพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยประธานชุมชนเล่าว่า แม้ว่าคนในชุมชนจะออกไปทำงานข้างนอกเป็นจำนวนมากก็ตามแต่ก็ยังคงความเป็นอยู่ในรูปแบบที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองเหมือนเช่นในอดีตไว้ได้ โดยแต่ละบ้านจะเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่เขียว ปลูกผักสวนครัว บางบ้านมีบ่อที่ขุดไว้เก็บกักน้ำใช้และเลี้ยงปลาเป็นอาหาร ขณะที่บางบ้านไม่มีที่คั้นก็จะได้รับจัดสรรพื้นที่สาธารณะ ริมคลองให้ใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักซึ่งถือเป็นการลดรายจ่ายในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

รักษาชุมชนด้วยทุนทางสังคม

ประธานชุมชนคอยรุดตักวา กล่าวว่า ที่ผ่านมามีชุมชนต้องเผชิญกับการรุกคืบเข้ามาของสภาพความเป็นเมืองตลอดจนกระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยม ทว่าชาวชุมชนส่วนใหญ่ก็พยายามที่จะรักษาสภาพความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของชาวชุมชนไว้ เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษในการดำรงวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีศาสนาอิสลามเป็นทางนำชีวิต

ทั้งนี้ ได้มีแนวทางในการรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนหลายแนวทางด้วยกัน ได้แก่ แนวทางแรกคือ การปลูกฝังค่านิยมในคนรุ่นใหม่โดยใช้ทั้งการสอนศาสนาเพื่อเติมความศรัทธาให้กับเด็กและเยาวชน การใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างความรัก ภาคภูมิใจและหวงแหนในวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีคุณค่าของชุมชนและการใช้กระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยการพูดคุยในกลุ่มบ้านเป็นตัวคอกย้ำความผูกพันของคนในชุมชน

แนวทางที่สองการยกย่องผู้นำของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านงานช่างฝีมือ ด้านความวิริยะอุตสาหะ อื่น ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกหลานได้เห็นและชื่นชม ขณะเดียวกันผู้ที่เป็นผู้นำก็จะเกิดความภาคภูมิใจและพยายามสืบทอดภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ลงสู่ลูกหลาน

แนวทางที่สามคือ การสร้างระบบกลุ่มบ้านทำหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันทั้งนี้เนื่องเพราะสภาพของชุมชนเป็นชุมชนเปิดทำให้สิ่งต่าง ๆ ภายนอกทั้งดีและไม่ดีสามารถเข้ามาในชุมชนได้ โดยสิ่งที่ไม่ดี เช่น ยาเสพติดหรือโจรขโมย เป็นต้น จะถูกสกัดโดยกลุ่มบ้านซึ่งช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้กับคณะกรรมการชุมชน อย่างไรก็ตาม ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาทกล่าวหาว่า หากให้ประเมินว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุนทางสังคมที่หล่อเลี้ยงชุมชนสามารถดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางแห่งความพอเพียงและพึ่งพาอยู่กับธรรมชาติรอบข้างไว้ได้มีอะไรบ้างนั้นพอจะสรุปได้ว่า

1) ประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของชุมชนที่สืบทอดมาจากเชื้อสายตระกูลเดียวกันทำให้มีความเป็นเครือญาติเป็นเครื่องกำกับและทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี ขณะเดียวกันก็เกิดเป็นความปรารถนา ร่วมกันที่จะสานต่อปณิธานของบรรพบุรุษในการใช้ชีวิตอย่างเอื้ออาทรต่อกันและกันและต่อธรรมชาติรอบข้าง

2) การให้ความสำคัญกับการศึกษามาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงพอสมควรและใช้ความรู้ที่นั่นมาพัฒนาชุมชน

3) ชาวชุมชนมีหลักศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานในจิตใจซึ่งถือเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมพอดี

4) ภายในชุมชนมีทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ครบทั้งปัจจัย 4 ซึ่งมากพอที่จะทำให้พึ่งพาตนเองได้ เช่นมีอาหารจากระบบการเกษตรในครัวเรือนที่สามารถดูแลคนในชุมชนได้ระดับหนึ่งไม่ว่าจะเป็นแปลงปลูกพืชผัก หรือบ่อเลี้ยงปลา มีการรักษาโรคทั้งพืชสมุนไพรและยาสามัญประจำบ้านที่มีศูนย์สุขภาพชุมชนที่คอยให้บริการเป็นต้นและยังมีกองทุนต่าง ๆ ที่เป็นหลักประกันในชีวิตให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

เศรษฐกิจพอเพียงกับการให้ในศาสนาอิสลาม

“เราสามารถที่จะสร้างภูมิคุ้มกันคือการถนอมหรือการเลือกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมได้ เพราะเรามีศาสนาเป็นตัวกำกับ ไม่ต้องพูดเรื่องกฎหมายเลยเพราะกฎหมายเป็นเครื่องมือรองรับเมื่อคน

ละเมิดศาสนา พอคนมีศาสนาจะไม่ละเมิดกฎหมายเพราะศาสนาจะคลุมลึกเข้าไปข้างในจิตใจออกมาถึงสังคมมันคุมอยู่ทำให้เรามีโอกาสเลือกหรือถ่วงถ่วงว่าอันไหนเหมาะอันไหนสมควรทำให้ชุมชนเรามีโอกาสเลือกทางเดินที่เหมาะสมกับชีวิตกับสังคม กับความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับศาสนาวัฒนธรรม” คือความเห็นของประธานชุมชน

ทั้งนี้สำหรับชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตักวาแล้วปัจจัยที่สำคัญที่สุดดูเหมือนจะเป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขของชาวชุมชนก็คือหลักของศาสนาอิสลามที่ช่วยสร้างภูมิปัญญาตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมของบุคคลอันนำไปสู่ความสันติสุขของชุมชน

โดยเฉพาะหลักการบริจาคหรือที่เรียกว่า มือบอน อันหมายถึงเป็นผู้ให้ เป็นคำสั่งของพระเจ้าที่ว่า เจ้าจงบริจาคทานซึ่งมีหลักอยู่ว่า ชาวมุสลิมต้องบริจาคทานเป็นการบังคับเรียกว่า ทางบังคับโดยผู้ใดที่มีรายได้ถึงเกณฑ์ก็จะต้องออกซะกาต (ภาษอาหรับ) แปลว่าการให้โดยต้องทำถ้าไม่ทำถือว่ามีความผิด ส่วนที่จะลงโทษคือพระเจ้า สำหรับเกณฑ์ในการให้บริจาคทานนั้นมีหลักตายตัวเช่น ถ้าเป็นชาวนาเกษครรต้องบริจาค 10 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ ถ้าเป็นข้าราชการมีเงินเดือนต้องบริจาค 2.5 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ เป็นต้น

เงินซะกาตนี้สามารถบริจาคโดยนำไปจุนเจือคนที่อยู่ใกล้เคียงที่เดือดร้อนเช่น เจ็บป่วย ชักสั่น ต้องเดินทางหรือแม้แต่การไปช่วยศาสนาบำรุงมัสยิดซึ่งบางคนก็สามารถจัดการเงินบริจาคด้วยตัวเองแต่บางคนไม่สะดวกที่จะจัดการก็สามารถนำมาบริจาครวมไว้ที่กองทุนซะกาตซึ่งจะมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ดูแลและตัดสินใจในการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

“คำสอนเหล่านี้มันผูกพันกับชีวิต วิถีของชาวมุสลิมก็เลยเป็นปรัชญาที่เรียกว่าผู้ให้ซึ่งเขาเรียกว่ามือบอน คือมือที่ใช้หยิบยื่นให้โดยการให้ไม่เฉพาะด้วยมือแต่หมายถึง ปากคือการอวยพร หรือการสอนสั่งใจคือการภาวนาหรือการส่งกำลังใจไปให้และมือคือการมอบสิ่งของเงินทองให้”

นอกจากนี้ในศาสนาอิสลามก็ยังมีหลักศรัทธาข้อหนึ่งที่เรียกว่า ศรัทธาต่อลิจิตโดยลิจิตแปลว่าสั่งให้ทำ เช่นเราถูกพระเจ้าลิจิตให้มาเป็นคนนี้ อาชีพนี้มีความเป็นอยู่อย่างนี้ เรียกว่า ลิจิตคือการยอมรับ ถ้าคนไม่ยอมรับก็อาจจะโวยวาย แสดงว่าเป็นคนที่ขาดศรัทธาคือยอมรับและขอบคุณในสิ่งที่พระเจ้ามอบให้นี่คือจิตวิญญาณที่ชาวมุสลิมพยายามสร้างให้เกิดขึ้นเพราะจะทำให้เกิดความพอดีไม่เอาर्डเอาเปรียบ ไม่น้อโกงไม่ร่ำรวยคนเดียวโดยไม่มองคนรอบข้าง โดยประธานชุมชนยังอธิบายอีกว่าวิถีชีวิตตามศาสนาอิสลามที่สอนให้คนมีความเอื้ออาทรและแบ่งปันให้ต่อกันนั้นมีความสอดคล้องต้องกันกับวิถีชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า

เมื่อมีความพอเพียงในครอบครัวแล้วก็ให้แบ่งปันไปสู่ครอบครัวข้างเคียงแต่ถ้าเหลือมากกว่านั้นก็ขาย เพราะฉะนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็คือปรัชญาชีวิตของชาวมุสลิมนั่นเอง

ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะพอดีได้ต้องให้ ถ้าไม่ให้ไม่มีทางพอดีซึ่งแนวพระราชดำริเช่นนี้ไม่ใช่ปรัชญาของชาวมุสลิมไม่ใช่กับชีวิตเพราะฉะนั้นถ้าเราเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับชีวิตนี้มันไม่ต้องรอคำสั่งมันกลายเป็นวิถีชีวิตจริง ๆ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้มันก็จะส่งผลในทางยั่งยืนคือ 24 ชั่วโมง

เข้าจืดเย็นเป็นวัฏจักรของชีวิตทุกคนก็มีความเป็นอยู่อย่างสบายใจไม่ว่ารวยหรือจนเพราะเราอยู่กันอย่าง
เอื้ออาทรต่อกัน ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดค้ำกว่าให้ความเห็น

บทสรุปของวิถีชีวิตที่พอเพียงในชุมชนมุสลิม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่อย่างพอเพียงของชาวชุมชนแผ่นดินทอง
คอยรุดค้ำกว่านี้เป็นเพราะมีหลักศาสนาอิสลามเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนส่วนใหญ่ในชุมชนและ
เป็นเพราะคนในชุมชนที่มีศรัทธาอันมั่นคงเฉกเช่นเดียวกับชื่อชุมชนคอยรุดค้ำกว่าอันมีความหมายว่า ผู้ที่
ปฏิบัติตนผู้ที่เคารพในพระเจ้าหรือผู้ที่ยำเกรงต่อพระเจ้า

ประกอบด้วยความมุ่งมั่นที่รักษาปณิธานของบรรพบุรุษในการดำเนินชีวิตตามหลักของความ
พอเพียงพึ่งพาและเอื้ออาทรต่อกันรวมทั้งต่อธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่ขณะที่ภายในชุมชนเองก็มีทุนทาง
สังคมในด้านต่างๆอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้ชุมชนคอยรุดค้ำกว่าแห่งนี้สามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมตลอดจนวิถี
ชีวิตแบบความพอเพียงและพึ่งพากันไว้ได้และกลายเป็นชุมชนตัวอย่างที่สุขสงบร่มเย็นไว้ได้ท่ามกลาง
ความวุ่นวายสังคมเมืองในปัจจุบัน

ผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. รางวัลรองชนะเลิศมัธยมศึกษาตอนต้น ในการพัฒนา ในงานเมาลิดกลาง เมื่อปี 2537
2. รางวัลชนะเลิศชุมชนสะอาด ตามโครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด ของสมาคมสร้างสรรค์
ไทย มูลนิธิธิดาพิเศษ ร่วมกับกรุงเทพมหานคร 13 ตุลาคม 2540
3. รางวัลชนะเลิศประกวดกิจกรรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ของสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย ร่วมกับกลุ่มชินวัตร 3 ธันวาคม 2540
4. รางวัลชนะเลิศ การประกวดสวนหย่อมกินได้ สู้ภัย ไอเอ็มเอฟ ลานคนเมือง 100 ปี คนดี
หนองจอก 20 กุมภาพันธ์ 2541
5. โรงเรียนดีเด่นด้านรักษาความสะอาด 10 โรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ร่วมกับบริษัท
วิม แห่งประเทศไทย
6. รางวัลชนะเลิศชุมชนดีเด่นในการร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ ของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ รับพระราชทานโล่รางวัลจากสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2 มีนาคม 2542
7. อาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่น ของกรุงเทพมหานครและกระทรวงสาธารณสุข 20 มีนาคม
2546
8. ชนะเลิศชุมชนสาธารณสุขมูลฐานดีเด่น ระดับ กรุงเทพมหานคร 20 มีนาคม 2546

9. ชนะเลิศชุมชนสีเขียว โชนศรีนครินทร์ เมษายน 2547
10. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ชุมชนน่าอยู่ ระดับกรุงเทพมหานคร 3 มิถุนายน 2547
11. รางวัลชุมชนปลอดลูกน้ำขุ่นลาย กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข 6 กันยายน 2547
12. ชนะเลิศโครงการประกวดภูมิปัญญา ชุมชนร่วมใจป้องกันภัยบนท้องถนน สภาวิศวกร
4 กุมภาพันธ์ 2548

ความคาดหวังในอนาคต

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าที่สืบสานความยั่งยืนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอนาคตขึ้นอยู่กับความต้องการสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มีองค์กรสามประสานที่จะคอยให้การสนับสนุนและคำจูงใจให้เกิดกระบวนการพัฒนาต่อไป

ในสายตาและความพึงประสงค์ของพี่น้องประชาชนชาวชุมชนมีคำตอบ ณ วันนี้ว่า

1. สถานที่อยู่อาศัย ต้องการมีสภาพบ้านเรือนสะอาด ถูกสุขลักษณะสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางของการดำเนินชีวิต พร้อมกับนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาดำเนินวิถีชีวิตในครัวเรือน
2. สภาพพื้นที่สีเขียว จากการระดมการบำรุงรักษาต้นไม้ที่มีอยู่และปลูกเพิ่มเติมให้ร่มรื่นทั้งชุมชน
3. การกำจัดของเสีย เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสียเข้าสู่ระบบการคัดแยกขยะและบำบัดน้ำเสียด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ
4. การศึกษาในทุกกระดับ (ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ถึง อุดมศึกษา) ควรได้รับสนับสนุนและดูแลจากบุคคลในชุมชนและส่วนราชการอย่างต่อเนื่อง
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่งเสริมวัฒนธรรมของท้องถิ่น น่าจะเกิดขึ้นในชุมชน และพื้นที่ของสำนักงานเขตหนองจอก

เมืองน่าอยู่

มีความหมายที่ครอบคลุมถึงความสุขของพื้นแผ่นดินรวมทั้งผู้อยู่อาศัยของคนในชุมชนในท้องถิ่น ความน่าอยู่มิได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือความบังเอิญ แต่ความน่าอยู่เกิดขึ้นจากการปรุงแต่งให้ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติรวมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่พอเหมาะพอสมควรที่ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า ได้ยึดถือเอาแนวปฏิบัติในลักษณะนี้มาดำเนินการพัฒนาตั้งแต่แรกเริ่มให้คนรู้จักท้องถิ่นหรือที่มาของชุมชน จนกระทั่งมีกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ

และตามอรรถาธิบายไปปรุงแต่งให้เกิดอิทธิพลที่ผสมกลมกลืนกับการดำรงชีวิต ความน่าอยู่แบบหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับพื้นที่หนึ่งมิได้หมายถึงที่จะต้องเหมือนกันทั้งหมด ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวขอเลือกทางความน่าอยู่แบบชนบทในเมืองหลวงนี้ไว้ต่อไป.

คอยรูตต์กัวร์าลึก

คนคีมืออยู่พร้อม	สิ่งแวดล้อมเอื้ออวยชัย
ธรรมชาติอ่าวอำเภอ	เลี้ยงทั้งไก่อันกสวยงาม
เศรษฐกิจเคียงคู่เหล่า	การศึกษาก้าวหน้าตาม
ปริญญาตรีทวินาม	ผลสนองตามปริญญาโท
เฉลิมพระเกียรติสวนภูมิรักษ์	เอกลักษณ์ล้ำเลิศโข
รางวัลอันอำเภอ	ได้รับโล่โซว์ผลงาน
ชุมชนคอยรูตต์กัว	ล้ำสื่อชามาช้านาน
ภูมิปัญญาพาเล่าขาน	เกิดถิ่นงาม กทม.

อ.อัคนาน นีละไพจิตร

19 มี.ค. 45

คำนำ

หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักว้าเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งในเขตพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ถึงแม้ว่าหมู่บ้านนี้จะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่เป็นหมู่บ้านชานเมือง มีวิถีแบบชนบท เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ที่สืบสานมานับร้อยปี คณะผู้วิจัยที่เป็นเครือข่ายมีความสนใจที่จะรวบรวมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น จากคำบอกเล่าของคนในชุมชน ถ้าหากมีความเนิ่นนานไปอาจทำให้สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ตกทอดและพัฒนาขึ้นมาใหม่นั้นสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ของเหล่าบรรพบุรุษที่ได้ต่อสู้ชีวิตด้วยความยากลำบาก มีความวิริยะอุตสาหะที่ผ่านมาได้เก็บบันทึกไว้เป็นเอกสารให้ชนรุ่นหลังได้สืบค้นภูมิประวัติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้เป็นกรณีศึกษาต่อไป

เมื่อลงไปศึกษาหมู่บ้านหรือชุมชนเข้าจริง ๆ ปรากฏว่าพบสิ่งที่ดี ๆ น่าจะได้รวบรวมไว้เพิ่มเติมจากหัวข้อที่นำเสนอในครั้งนี้อย่างน่าเสียดาย แต่ปรากฏว่าขาดเอกสาร และกลุ่มบุคคลสำคัญ เช่น ตำรายาแผนโบราณที่ใช้ในการรักษาพยาบาล กลุ่มสมุนไพรที่นำมาเป็นยารักษาโรคชนิดต่าง ๆ เพราะบุคคลรุ่นเก่าที่เสียชีวิตไปหมดแล้วยากที่จะสืบค้นและบันทึกไว้อย่างน่าเสียดาย จึงมีความยากลำบากในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้อย่างจริงจัง แต่มีความภาคภูมิใจว่า เอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารเล่มแรกของหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักว้าเป็นเอกสารอ้างอิงหรือสืบค้นในโอกาสต่อไป คณะผู้วิจัยมีความสนใจเพิ่มขึ้นว่า ถ้ามีโอกาสที่จะทำการศึกษาหรือสืบค้นในโอกาสต่อไป จะทำให้ชนรุ่นหลังหรือเยาวชนได้เห็นความสำคัญของท้องถิ่น จะมีความรักหวงแหนและความผูกพันกับหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักว้าต่อไป

ขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นักวิชาการ บุคคลสำคัญ ผู้นำของท้องถิ่นที่สนับสนุนและให้โอกาสรวบรวมเอกสารฉบับนี้ พร้อมกับคณะผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง.

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2549

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุป	ข
คำนำ	ฅ
สารบัญ	ค
สารบัญแผนภูมิ	ต
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย	2
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ระยะเวลาดำเนินการ	7
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.8 การดำเนินงาน	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 คำภีร์อัล-กุรอาน ฉบับแปลเป็นภาษาไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 โดยนายดิเรก กุลศิริสวัสดิ์	9
2.2 งานวิจัย : มิติทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา 2547	10
2.3 โครงการวิจัย : กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา	13
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์หมู่บ้านลำไทร	
3.1 ประวัติหมู่บ้านลำไทร	18
3.1.1 ความเป็นมาของหมู่บ้านลำไทรหรือ	23

3.1.4	บุคคลที่เป็นแกนหลักสำคัญในการ สร้างหมู่บ้านลำไทร	58
3.2	การเผยแพร่ศาสนาอิสลามในหมู่บ้านลำไทร	76
3.2.1	หลักความเชื่อตามหลักการศาสนาอิสลาม	76
3.2.2	ความเชื่อและไสยศาสตร์มีผลต่อ การดำรงชีวิตในยุคแรก	83
3.2.3	ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในยุคแรก	84
3.2.4	วัฒนธรรมดั้งเดิมที่ใช้ในการดำรงชีวิต	84
บทที่ 4	วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ของชาวชุมชน	132
4.1	ศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร และนำมาใช้ในการดำรงชีวิตของหมู่บ้าน	132
4.2	กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร	133
4.3	ชุมชนเข้มแข็งและโครงการต่าง ๆ ของชาวชุมชน	139
4.4	ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชน	157
4.5	แผนงานและโครงการต่าง ๆ	160
บทที่ 5	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	182
5.1	สรุป อภิปราย ข้อเสนอแนะ	182

เอกสารอ้างอิง

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ในปัจจุบันสภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศ และติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว แต่ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนั้นมุ่งเน้นไปแต่เฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและภาคอุตสาหกรรม มีการแข่งขันอย่างมากมาย จนล้มตัวและล้มตนไปจากฐานรากของสังคมไปอย่างสิ้นเชิง วัฒนธรรมของการดำรงชีวิต ที่อาศัยการพึ่งพาและพึ่งพิงมาโดยตลอดที่มีความสมดุลผสมกลมกลืนของความเป็นธรรมชาติมาโดยตลอด

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ที่กำลังเติบโตไปทุก ๆ ด้าน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิชาการ โครงสร้างทางสังคมที่เคยมีรากเหง้าถูกทอดทิ้งไปอย่างสิ้นเชิง กลับหอบนำเอาอารยธรรมและวัฒนธรรมอื่น ๆ มาใช้ในการดำรงชีวิตแทน 50 สำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร มีความใกล้เคียงกับเรื่องต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา คงมีอยู่เพียงเขตหนองจอก ที่ยังคงมีประวัติศาสตร์ที่ย่าจะสืบสานให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า

ก้าวไปในพื้นที่เขตหนองจอก จะพบกับความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร ความเป็นวิถีชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติ นำมาใช้ในการดำรงชีวิตอย่างอบอุ่นเฉกเช่นในต่างจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง ความเป็นชุมชนยังคงหาได้ในพื้นที่ดังกล่าว ตามหมู่บ้านดังกล่าวที่มีชุมชน มักจะเรียกกล่าวขานกันว่าเป็นชุมชนอยู่ตลอดเวลาชน มักจะเรียกกล่าวขานกันว่าเป็นชุมชนอยู่ตลอดเวลาว่าถ้าจะถามว่าชุมชนเข้มแข็งมีที่ไหนใน กทม. ขอแนะนำและที่สัมผัสได้ทั้งระบบคือ “ชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตักกวา” หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ความเป็นประวัติศาสตร์ที่ติดต่อกันมานับร้อย ๆ ปีที่มีกรณีศึกษาหลาย ๆ ประการว่าการก่อตั้งรกรากฐาน การต่อสู้กับวิถีชีวิตที่ยากเข็ญของเหล่าบรรพบุรุษ จนกระทั่งได้มาซึ่งความเป็นภูมิแผ่นดินที่มีทรัพยากรที่มีความสำคัญของหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ข้าพเจ้าและคณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นคนในชุมชนนั้นมาตั้งแต่กำเนิด และเป็นประธานชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตักกวา มีความใกล้ชิดที่ได้เฝ้ามองติดตามการทำงานของเหล่าบรรพบุรุษเหล่านั้นที่ได้สร้างสมทรัพย์ากร คุณธรรม จริยธรรม ที่มีคุณค่าล้ำในสถานะสังคมมาในปัจจุบัน ที่ต้องการรวบรวมเรียบเรียงความเป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสิ่งเหล่านั้นไว้เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างที่มีสัญลักษณ์ของกลุ่มคนที่มีลักษณะของชุมชนอย่างเด่นชัดมากกว่าในพื้นที่อื่น ๆ ความโดดเด่นที่ปรากฏในเรื่องต่าง ๆ อันแสดงถึงภูมิปัญญา ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้กับชนรุ่นหลังไว้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นต่อไป

ยังคงไม่สายเกินไปที่จะสืบค้นประวัติอันเป็นตำนานแห่งภูมิความงดงามของความรู้ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีมาสู่สาธารณะชนต่อไปได้

ถึงแม้กาลเวลาจะล่วงมาในอดีตกาล อาจจะถูกทะเลาะไปบ้างก็ตามแต่ยังไม่สายเกินไปที่จะหวลกลับคืนมา แต่ถ้าหากปล่อยให้เลยผ่านไป สิ่งที่น่าเสียดายที่อัญมณีของชีวิตเหล่านี้อาจจะหมดค่าลง และถูกหลงลืมไปอย่างน่าเสียดาย กระแสของความเปลี่ยนแปลงของอาณานิคมต่าง ๆ ที่กำลังถาถมเข้ามาในปัจจุบัน ถ้าหากได้ค้นพบคุณค่าของชีวิตนี้แล้วนำมาเผยแพร่ต่อชนรุ่นหลัง ก็จะสามารถปรับตัวอันจะนำมาซึ่งการต่อรองหรือต่อต้าน ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไปได้

คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของความเป็นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น **ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา** ที่น่าจะเข้าไปค้นหาและนำมาสืบสาน เป็นเอกสารตำราทางวิชาการ ที่จะนำมาสู่การพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นแบบอย่างแก่นุชนและอนุรักษไว้เป็นกรณีศึกษาต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำแสนแสบและการตั้งถิ่นฐานครอบครัวของหมู่บ้านลำไทร (ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา)
2. เพื่อสืบค้นศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ใช้ในการดำรงชีวิตของชาวชุมชน
3. วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาและการสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชน
4. วิเคราะห์ความขัดแย้งทางประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมกับกระแสของวัฒนธรรมใหม่
5. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละช่วงยุคคัยของชุมชน

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

ศึกษาเฉพาะประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต เหตุการณ์ ปรากฏการณ์เหตุการณ์ที่เป็นเอกสาร กำบอเกล้าของบุคคลในท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สืบค้นภูมิปัญญา การต่อสู้ชีวิต การปรับตัว และกระบวนการพัฒนาอาจใช้อำนาจในการต่อสู้และต่อรองต่าง ๆ ฯลฯ ที่จะนำมาสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจวบจนปัจจุบัน

สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล พื้นที่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ประมาณ 2000 ไร่ (รวมทั้งพื้นที่การเกษตรด้วย) 133 ครอบครัว

คำถามหลักของการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

- การอพยพของชาวปัตตานีเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของพี่น้องมุสลิม บริเวณลุ่มน้ำแสนแสบอย่างไร
- การเดินทางและการมาตั้งถิ่นฐานจนเป็นหมู่บ้านลำไทรเกิดขึ้นได้อย่างไร
- การสร้างหมู่บ้านและชุมชนเป็นอย่างไร/อาหารช่างฝีมือ/มีความเชื่ออย่างไร
- กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านเป็นใคร

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

- ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนนี้ได้อย่างไร
- ความเชื่อและไสยศาสตร์ส่งผลต่อการดำรงชีวิตการเป็นอยู่หรือไม่อย่างไร
- ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดั้งเดิมเป็นอย่างไร เช่น การแต่งงาน โคมไฟ ทำอัล กุรบาน ฯลฯ)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

- ความเป็นเครือญาติที่เกิดขึ้นทำให้มีผลต่อการพัฒนาอย่างไร
- วัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นอย่างไร ทำไมถึงมีการเปลี่ยนแปลง
- ทำไมถึงมีการเปลี่ยนแปลงประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน
- กระบวนการพัฒนาชุมชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไรมีความเข้มแข็งอย่างไร

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

- ศาสนาอิสลามที่ใช้อยู่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวชุมชนอย่างไร
- ศาสนามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความขัดแย้งต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
- ทำไมประเพณีหรืองานบุญมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เหตุใด
- ความขัดแย้งมีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมใหม่อย่างไร
- เยาวชนรุ่นใหม่มีความคิดเห็นอย่างไร

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5

- ช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระยะใดบ้าง
- การเปลี่ยนในแต่ละช่วงเวลาทำให้ชุมชนมีการดำรงชีวิตอย่างไร
- ทำไมชาวชุมชนคอยรุดตักวาเมื่อได้รับการเปลี่ยนแปลงจึงสามารถใช้วิถีชีวิตได้อย่างมีความสุขและทันต่อสภาพเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา
- ทำไมชุมชนคอยรุดตักวายังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหนียวแน่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยทั่วไป

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ใช้วิจัยเชิงคุณภาพ และพรรณนาความ แหล่งข้อมูลและเก็บข้อมูล โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกการสัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญในชุมชน จัดเวทีเสวนา การวิเคราะห์เครือข่ายและผลทางสังคม การศึกษาชีวิตประวัติบุคคลประวัติศาสตร์ ฯลฯ

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่สร้างและพัฒนากระบวนการลงสืบค้นในพื้นที่ชุมชน

3. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. สอบถามพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ
3. สังเกตการมีส่วนร่วม
4. การประชุมกลุ่มและกลุ่มย่อย (สภากาแฟ)
5. จัดงานสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมเชิดชูผู้อาวุโส
6. จัดเวทีสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็น
7. ศึกษากลุ่มผู้นำชุมชน ประธานชุมชน อิหม่าม ครู ครูสอนศาสนาของท้องถิ่น
9. ค้นหาและสอบถามหน่วยงาน รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเก่า ๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์กรของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ที่เป็นสื่อเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ร็อกอะห์	ช่วงหนึ่งของการละหมาด
นิกายชีอะห์	ลัทธิหรือความเชื่อหนึ่งของศาสนาอิสลาม
นิกายซุนนี	ลัทธิหนึ่งของศาสนาอิสลามที่ยึดถือตามแบบฉบับของท่านศาสดามูฮัมหมัด
แขกตานี	คำกล่าวเพื่อที่จะเริ่มทำการละหมาด
อะซาน	การประกาศเรียกร้องเชิญชวนเมื่อเข้าสู่เวลาละหมาด
ฟิรดูอิน	สิ่งที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ
สะลิมะ	สันติสุข ปลอดภัย สงบสุข
มะลาอิกะห์	บ่าวของพระองค์อัลลอฮ์ที่สร้างขึ้นด้วยรัศมี
คัมภีร์เคาะรอน	คัมภีร์หนึ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงประทานให้กับท่านศาสดามูฮัมหมัด
วันอีดิ้ลฟิตรี	วันรื่นเริง เจริญฉลองหลังสิ้นสุดของการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนตรงกับวันที่ 1 เดือน 10 ของปีอิสลาม
วันอีดิ้ลอัฎฮา	วันรื่นเริง เจริญฉลองและเชือดสัตว์ประกอบพิธีกรรมตรงกับวันที่ 10 เดือน 12 ของปีอิสลาม

มือแดงปือโมะ	การนวดยกท้องสำหรับผู้หญิงที่ใกล้คลอด
บุกอมูโละ	เปิดปากเด็กทารกในพิธีโกนผมไฟ
น้ำซั่มแซ	ตาน้ำตามประวัติศาสตร์อิสลาม
บาจอคอออ	ขอพรต่อพระเจ้า
มาไซ้ชะยวี	พิธีเข้าสู่ันต์ (ขลิบอวัยวะเพศชาย)
ขึ้นเปล	พฤติกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมโกนผมไฟ
ตาโนฆาโมะ	พิธีโกนผมไฟ
ขอเมาะคาโป	เลิกอยู่ไฟ (หญิงหลังคลอด)
อาแกเกาะ	การเชือดแพะหรือแกะเมื่อทารกอายุครบ 7 วันบริบูรณ์
วาถิมะห์	การจัดงานเลี้ยงหลังจากเสร็จพิธีแต่งงาน
อาดัด	ประเพณี
สมาแย	พิธีละหมาด
มานีมาญะ	อาบน้ำศพ
ฉิบอมาญะ	อุ้มศพอาบน้ำ
กะฟั้น	การห่อศพด้วยผ้าขาวและเครื่องหอม
น้ำสบายัง	การอาบน้ำละหมาด
บิคุน	ที่วางสำหรับทำความสะอาดศพ
อีเม	ผู้นำละหมาด (อิหม่าม)
ซั่มปะห์ยัง	ละหมาด
มาญะ	ศพ
กูโบร์	สถานที่ฝังศพของคนมุสลิมหรือสุสาน
บาจอตัลเคน	อ่านคำสรรเสริญ
ตุงกูโบร์	เฝ้าสุสาน
มาลัยกัต	บ่าวของพระเจ้า
มุการ์นาเกอร์	บ่าวของพระเจ้าผู้จดบันทึกความดีและความชั่ว
อาบน้ำซุสลา	การอาบน้ำชำระร่างกายเนื่องจากการมีหะคัษใหญ่ เช่น หญิงหลังคลอดบุตร
มัยยิด	การร่วมประเวณี
เอาระะฮู	ผู้เสียชีวิตหรือศพ
ตะยัมมูม	อวัยวะที่พึงสงวน
อิหฺรอม	การใช้ดิน ผุ่น ชำระทำความสะอาดแทนการใช้น้ำ ใช้ทำความสะอาดร่างกายก่อนเข้าพิธีละหมาด
	การครองผ้าขาวขณะประกอบพิธีฮัจญ์

คนกาฬิร	ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม
ฟิรฎุกิฟายะห์	การปฏิบัติศาสนกิจซึ่งในกลุ่มชนหนึ่งที่ผู้ใดผู้หนึ่งปฏิบัติส่วนที่เหลือจะพันผิดไปด้วย
ชะคัษเล็ก	สิ่งสกปรกต่างๆไป
ชะคัษใหญ่	สิ่งที่จำเป็นต้องอาบน้ำชำระร่างกายเมื่อผู้หญิงหมดเลือดหลังคลอดบุตร
กิบละฮฺ	ทิศที่ตั้งกะฮฺบะฮฺหรือบัยตุลลอฮฺตั้งอยู่ที่นครมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย
เตอปปงปูดู	ชื่อขนมชนิดหนึ่ง
เตอปปงชะลูวอคีแม	ชื่อขนมชนิดหนึ่ง
วอเกิ้ล	มอบหมาย
บอจอกฐูตีเบาะห์	การแสดงธรรม
บารฺยะบะห์ซาลาม	การทักทาย
ปาเตาะ/มาแกปูโละ	การเชิญร่วมงานพิธีแต่งงาน งานบุญ และกินเลี้ยงต่างๆ
อาจาต	เครื่องเคียงชนิดหนึ่ง
ซามาลาดอ	น้ำพริกต่างๆ
อีแด	อาหารหนึ่งสำหรับ
วันกะคูมี	วันจัดงานต่างๆ เช่น วันแต่งงาน และกินเลี้ยงต่างๆ
ผ้ากดูบง	ผ้าคลุมศรีษะ
ผ้าโสร่งแปลก๊ะ	ผ้าโสร่ง
บายูตะโละบลางอ	เสื้อแขนยาวสำหรับผู้ชาย
ซอเกาะ	หมวกกำมะหะยีสีดำ
กินสมางดี	อาหารในพิธีกรรม
มานิบลิมา	การอาบน้ำ
ปลือปีะห์	พิธีปลดปล่อยสิ่งไม่ดีให้ออกจากร่างกาย
มะนุง	การเฝ้าระวัง
มาแลปือแฆนะนาตุ	พิธีรับขวัญลูกเขย/ลูกสะใภ้
แตเงาะมะนาตุ	การดูตัวลูกเขย/ลูกสะใภ้ ก่อนแต่งงาน
นิเกาะห์ฆาติ	การมอบหมายชายอื่นให้แต่งงานแทน (ในกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่คนละที่)
บิตอะห์	การประดิษฐ์สิ่งขึ้นมาใหม่ในเรื่องของศาสนา
สุนัตติ	การปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านศาสดามูฮัมหมัด
มักโระห์	สิ่งที่น่ารังเกียจตามหลักศาสนา
ฮาไร้ส	สิ่งที่อนุมัติให้บริโภคนได้ตามหลักศาสนา
เยาะห์	พ่อ

คอ	น้องหรือพี่ของพ่อและแม่คนที่ 5
ชะกาด	การบริจาคทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์ของศาสนบัญญัติเพื่อให้แก่ผู้ที่มีสิทธิตามที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน
พิศเราะห์	สิ่งของที่บริจาคก่อนทำการละหมาดอีดิลฟิตรี เช่น รัชฎูฟิซ
กูรบาน	การบริจาคเนื้อสัตว์ในพิธีกรรมเชือดสัตว์ตามข้อบัญญัติของอัลกุรอาน

ลำดับชั้นเรียกชื่อ

แซ	ปู่ ตา
โตะ	ย่า ยาย
ปีะ	บิดา
มะ	มารดา
เวาะ	พี่ของพ่อหรือแม่คนที่ 1
เงาะห์	น้องหรือพี่ของพ่อและแม่คนที่ 2
ลึง	น้องหรือพี่ของพ่อและแม่คนที่ 3
เต๊ะ	น้องของพ่อหรือแม่คนที่ 4
จี้	น้องหรือพี่ของพ่อและแม่คนที่ 6
จู	น้องคนสุดท้ายของพ่อหรือแม่

1.6 ระยะเวลาในการดำเนินการ

ระยะเวลาในการดำเนินการ 1 ปี

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประวัติของชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตักวาจะได้รับการบันทึกเป็นข้อมูลสารสนเทศเอกสารตำราทางวิชาการ
1. ได้ทราบถึงกระบวนการสร้างชุมชนโดยใช้เวทีการสืบค้นทางประวัติศาสตร์
2. ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง
3. ศาสนา ประเพณี ได้รับการสืบทอดสู่ชนรุ่นหลัง
4. การสืบสานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป
5. ชุมชนได้เก็บสะสมภาพเก่า ๆ ทางประวัติศาสตร์ไว้เป็นแนวทางการศึกษาและการสืบค้นในด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.8 แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

	กิจกรรม	เดือนที่ของการปฏิบัติงาน												หมายเหตุ	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		1ปี
1	วางแผนการดำเนินการวิจัย ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	—													
2	ประสานงานกับบุคคล ของท้องถิ่น	—	—												
3	เก็บข้อมูลภาคสนาม			—	—	—	—	—	—	—					
4	จัดเวทีประชาคม จัดงาน ฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิม								—	—	—				
5	ประชุมคณะวิจัย	—			—			—			—		—		
6	สรุปรายงานความ ก้าวหน้าครั้งที่ 1										—				
7	ประเมินผลงานและ สรุปรายงานครั้งที่ 2												—		

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาการสืบค้นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนแผ่นดินทองกอยุดตักวา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลาม
2. แนวคิดและความหมายของวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ประวัติศาสตร์เป็นความพยายามที่จะฟื้นอดีตของมนุษย์ เพื่อค้นหาว่ามนุษย์ในอดีตคิดอย่างไร ทำอย่างไร ความคิดและการกระทำนั้นได้ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อมนุษย์ซึ่งเริ่มมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์ เมื่อประมาณ 5,500 ปีล่วงมาแล้วเรียกว่า สมัยประวัติศาสตร์ส่วนก่อนหน้านั้นคือตั้งแต่การมีมนุษย์บนโลกนี้เมื่อประมาณ 3.5-5 ล้านปีล่วงมาแล้วจนถึงเวลาที่มนุษย์มีการประดิษฐ์ตัวอักษรใช้เรียกว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์

2.1 อาจารย์ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์ อัลกูรอาน ฉบับแปลเป็นภาษาไทย หน้า 1230 ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแต่บรรพกาล อิสลามเป็นศาสนาแห่งธรรมชาติ คือไม่ฝืนต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งอัลลอฮ์ได้ทรงประทานแก่มนุษย์ ผ่านบรรดานบีตามยุคตามสมัย มุสลิมศรัทธาว่า ทุกชาติได้มีผู้เทศนามาก่อนแล้วทั้งสิ้น ซึ่งนามบางท่านก็มีปรากฏในอัลกูรอานและของหลายท่านก็มีได้ปรากฏในอัลกูรอาน แต่บรรดาผู้เทศนาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สั่งสอนให้เคารพภักดีอัลลอฮ์ และหลีกเลี่ยงจากบรรดาเจว็ดหรือการตั้งภาคีเทียมเคียงอัลลอฮ์

อิสลามเป็นศาสนาสากลโดยถือว่า การงานทั้งหลายนั้นล้วนเพื่อการนอบน้อมตนเองเพื่ออัลลอฮ์ทั้งสิ้น มุสลิมมิได้ปฏิบัติศาสนกิจเพื่อผู้ใด เขาไม่ได้ไปมัสยิดเพื่ออวดหรือเอาใจใคร เขาไม่ได้บริจาครทรัพย์เงินเพื่อให้มีคนเรียกเขาว่าเป็นคนใจบุญ เขาไม่ได้อบรมสั่งสอนวิชาเพื่อให้ใครเรียกว่าอาจารย์หรือนักปราชญ์หรือบัณฑิต เขาไม่ได้สละชีวิตเพื่อต้องการเป็นวีรบุรุษ เขาทำทำความดีงามเหล่านั้นเพื่ออัลลอฮ์ เพื่อความสงบและผ่องแผ้วของจิตใจ ที่ว่าเพื่ออัลลอฮ์นั้น เป็นสำนวนในอิสลามซึ่งหมายถึงการขัดเกลากิเลสของผู้ปฏิบัติให้ผ่องแผ้วขึ้น

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของอิสลามคือการชี้ทางตรง ซึ่งมนุษย์ใช้สติปัญญาของตนปฏิบัติตามเพื่อสู่สันติสุขทั้งด้านจิตใจและด้านความสุขของสังคม เพราะอัลลอฮ์ได้ทรงสร้างมนุษย์มาเป็นเคาะลีฟะฮ์ คือผู้ปกครองสรรพสิ่งในโลก มนุษย์มีคุณสมบัติจำลองคุณลักษณะของอัลลอฮ์ คือมีจิตใจเมตตา มีปัญญา มีกำลัง ฯลฯ แต่ต้องเข้าใจก่อนว่า ไม่ได้มีเหมือนอัลลอฮ์

ถึงแม้มนุษย์ยังคงนับถือศาสนาแตกต่างกันอยู่ก็ตาม อิสลามก็ได้เสนอแต่หลักการและหลักธรรมของตนแก่ชาวโลกว่าเป็นศาสนาแห่งธรรมชาติ อิสลามจึงแผ่ไปทุกแห่งและจะรุ่งโรจน์เหนือทุกศาสนาที่ว่ารุ่งโรจน์เหนือทุกศาสนานั้น มิได้หมายความว่าด้วยการเบียดเบียนข่มเหงหรือด้วยปริมาณของผู้นับถือ แต่ด้วยกระบวนการธรรมของศาสนาเอง ไม่มีในประเทศใดที่อิสลามมิได้แผ่ไปถึง แต่ในโอกาสเดียวกัน ก็ไม่มีศาสนาใดเช่นกันที่ถูกให้ร้ายป้ายสีและถูกเข้าใจผิดอย่างจงใจ โดยผู้มีอคติหรือผู้มั่งงายมากเท่าอิสลาม ทั้งนี้ด้วยทางสังคมและทางการเมืองเป็นเหตุสับสนต่อกันมาเป็นเวลานานับสิบศตวรรษ กระทั่งตามผู้มีใจเป็นธรรมก็ได้ยอมรับหลักธรรมและสัจจคุณเด่นของศาสนาอิสลามอย่างจริงจัง

ในศตวรรษที่ห้าและที่หก อารยธรรมของโลกอยู่บนขอบแห่งความอลหม่านแห่งวัฒนธรรมต่าง ๆ แต่โบราณที่ได้ก่อให้เกิดอารยธรรมขึ้นได้ เพราะได้ให้มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิดในความสามัคคีและการเคารวะแก่ผู้ปกครองของตนเท่านั้น ได้แตกสลายลง และไม่มีสิ่งใดที่มีคุณค่าพอจะมาทดแทนได้

อิสลามที่มีหลักการระบอบอย่างแจ่มชัดว่า ห้ามมิให้บังคับผู้ใดต้องมาจำใจนับถือ จะเรียกว่าเป็นศาสนาที่ปิดบังความคิดอิสระและเสรีภาพของการเลือกนับถือได้อย่างไร แต่การให้เสรีภาพเช่นนี้ย่อมเป็นคนละประเด็นกับการต่อสู้ปกป้องตนเอง ซึ่งบางคนมักจะเอามาเกี่ยวพันกัน โดยไม่ได้จำแนกข้อแตกต่าง ในอิสลามมีหลักการอนุญาตให้ต่อสู้ ซึ่งเมื่อเราพิจารณาและศึกษาอัลกุรอาน ก็จะพบว่า การต่อสู้นั้นให้มิขึ้นได้เมื่อถูกรุกรานและเป็นสำนึกของคนทุก ๆ คน เมื่อเราศึกษาประวัติศาสตร์ในระยะต้น ๆ ของศาสนาอิสลามก็จะพบความจริงว่า นบีฯ ศ็อลฯ และสาวกต้องอพยพจากนครมักกะห์ไปพำนักในนครดินนะห์ การต่อสู้นั้นมิได้บารบความวุ่นวาย การวินาศกรรมและการก่อความเสียหายซึ่งทำลายสวัสดิภาพของสังคมเท่านั้น การสัมพันธ์กับศาสนิกอื่นก็มีอยู่อย่างกว้างขวาง ในศาสนาอิสลามถือว่าการเทศนาเผยแผ่นั้นเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนตามภูมิปัญญา และเป็นหน้าที่สำคัญมาก อันวิชาความรู้จะคงอยู่ได้ก็เพราะการเล่าเรียนฉันใด ความเข้าใจเรื่องศาสนาจะมีอยู่ได้ก็เพราะการเทศนาตลอดเวลา เพราะว่าการเทศนาเผยแผ่คือการดักเตือน

2.2 วัฒนธรรม หมายถึงการปลูกฝังสิ่งต่างๆ ลงในสังคมมนุษย์เป็นวิถีทางในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และได้มีการถ่ายทอดสืบทอดกันมา มนุษย์ในยุคแรกเมื่อเกิดมาก็อยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเช่นเดียวกับสัตว์ทั่วไป แต่มนุษย์สามารถคิดแปลงสิ่งแวดลอมได้ ดังนั้นจึงเกิดเป็นเครื่องมือใช้สิ่งก่อสร้างต่างๆ ขึ้นเป็นมรดกสืบทอดกันมา การปลูกฝังทางวัตถุและทางปัญญาเหล่านี้ รวมเรียกว่า วัฒนธรรม ความเจริญทางวัตถุและจิตใจหรือปัญญาอันได้แก่ความรู้ทางวิชาการ ขนบธรรมเนียม

ประเพณี ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้รวมเรียกว่า อารยธรรม สรุปก็คือ วัฒนธรรมเป็นต้นเหตุและพื้นฐานของอารยธรรม หรือวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูงก็คือ อารยธรรมนั่นเอง

วิวัฒน์ สุทธิโรจน์. (ม.ป.ป.). 21 วัฒนธรรมคือกระบวนการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแนวทางหรือเป็นแบบแผนหรือเป็นวิธีการจากการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดกันมาในสังคม วัฒนธรรมอาจเกิดจากการจดจำกันมาหรือลอกเลียนแบบ เมื่อนำมาแก้ไขให้เข้ากับสังคมของตนจนมีเอกลักษณ์พิเศษก็จะกลายเป็นประเพณี

สมบัติ พลายน้อย.(2537). คำนำ. คำว่าวัฒนธรรมนี้ได้ผุดขึ้นเพื่อให้มีความหมายตรงกับคำว่า CULTURE คำว่า CULTURE ตรงมูลศัพท์หมายความว่า เพาะปลูกให้งอกงาม เป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ให้งอกงาม ผลิดอกออกผลเพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ในอันจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ ไม่ว่าในทางกาย เช่นการใช้บริโภคหรือใช้ประกอบทำสิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์นั้นใช้ได้ หรือทางใจ เช่น การชมในฐานะที่เป็นสิ่งเจริญตาเจริญใจเป็นต้น และการเพาะเลี้ยงสัตว์ให้เจริญเติบโตก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันจึงรวมอยู่ในภาคความคิดของคำว่า CULTURE นี้ด้วยเหมือนกัน วัฒนธรรม หมายถึงความเจริญงอกงามดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้นภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงามซึ่งได้แก่ CULTURE จึงได้ใช้คำว่า วัฒนธรรม

ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม ไว้อย่างหลากหลายดังนี้ วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตแห่งชีวิตของส่วนรวม

วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้

วัฒนธรรม คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่รู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดกันมาเป็นประเพณี

วัฒนธรรม คือความคิดเห็น ความรู้ ความประพฤติกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปความเชื่อ ประเพณี

สมชัย ใจดี และขรรจง ศรีวิริยาภรณ์. (2535). ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหมายรวมถึงความคิด ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ปรัชญา ศิลปกรรม จรรยา ภาษา กฎหมาย ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อๆมา เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถ้าสิ่งใดก็เก็บไว้ สิ่งใดควรแก้ไขก็แก้กันให้ดีขึ้น เพื่อจะได้ส่งเสริมให้มีลักษณะทำดีประจำชาติต่อไป ในลักษณะนี้ วัฒนธรรมจึงเป็นการแสดงซึ่งความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศิลปกรรมอันดีงามของประชาชน

วัฒนธรรม หมายถึงการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนความก้าวหน้า และศิลปกรรมของประชาชน วัฒนธรรมไทยในอดีตและในปัจจุบันมีอิทธิพลของอารยธรรมต่างชาติไม่มากนักน้อย โดยเราได้เลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์และเข้ากับสภาพความเป็นอยู่ของคนไทย เป็นการผสมผสานกับวัฒนธรรมของเราเองที่มีมาตั้งแต่เดิม คือเรายอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีของชาติอื่นที่เราคิดต่อด้วยมาเป็นของเราบ้าง ดัดแปลงบ้างให้เข้ากับความเชื่อ

แบบไทย จนเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะแบบของเราเองที่แตกต่างจากชาติอื่นๆ โดยในแต่ละยุคแต่ละสมัย ได้พยายามส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเหล่านี้ตลอดมา

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

(1) สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ฟ้อนรำ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรมละคร ประติมากรรม ฯลฯ

(2) สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญา ค่านิยมในสังคม ฯลฯ

(3) สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation) ได้แก่ การเล่นเกมมวยไทย ฟันดาบ สองมือ กระบี่กระบอง ฯลฯ

(4) สาขาช่างฝีมือ (The Practical) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

(5) สาขาคหกรรมศิลป์ (Domestic Arts) ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน เรื่องผ้า การต้อนรับแขก มารยาทในการกินอยู่ ความรู้ในการดูแลเด็ก การแก้ปัญหาในครอบครัว ฯลฯ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้ในหมู่ของตน

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แดงถึงความเจริญอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลึงก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2544:1)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” คือ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งหมดของสังคม ตั้งต้นแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิด และสติปัญญาออกมา จนถึงท่าทีและวิธีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของคน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจ ท่าทีการมอง และการปฏิบัติของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม ถ้าพูดให้เข้าใจง่าย วัฒนธรรมเป็นทั้งการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ทั้งหมดที่ได้ช่วยมนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอด และเจริญสืบต่อกันมาได้และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ โดยสรุปวัฒนธรรม คือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2546:3-4)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้ง

สาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.3 รายงานผลการปฏิบัติ 2 สำนักงานเขตหนองจอก ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคอบรูคค์กัว หน้า 32- หน้า 34 กล่าวถึง .-

หลักการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน คือ ความพยายามช่วยตนเองของประชาชนที่จะดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ให้การสนับสนุนและประสานงาน โดยกรุงเทพมหานคร ได้นำแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มาเป็นแนวทางการสำรวจ เพื่อการพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นไปในชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ได้แก่

1. ความช่วยเหลือตนเอง

แนวคิดนี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของนักพัฒนาชุมชนว่า วิธีที่ดีที่สุดคือการช่วยให้ประชาชนมีขีดความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งการช่วยเหลือจากคนอื่นตลอดไป ซึ่งประชาชนจะเข้าร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน แก้ไขปัญหาส่วนรวมของชุมชนด้วยการระดมพลังชุมชน โดยอาจต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ด้วยวัตถุประสงค์ว่าเป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้

2. ความคิดริเริ่มของชุมชน

การพัฒนาชุมชนที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มักจะไม่ค่อยตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน รัฐควรมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความริเริ่มโดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้เขาทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน สามารถจัดลำดับปัญหาและความต้องการตามความจำเป็นได้ สามารถใช้ความคิดริเริ่มให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

3. ความต้องการของชุมชน

ปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นผลผลิตของวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนย่อมมีแนวโน้มที่จะแตกต่างไปจากเดิม โดยชุมชนแบบดั้งเดิมที่ไม่มีการติดต่อกับภายนอกมากนัก ความต้องการของชุมชนจะเน้นหนักในเรื่องการพัฒนา การพัฒนาชุมชนจะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

4. ความสมดุลในการพัฒนา

การพัฒนาชุมชนจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของรัฐในการตอบสนองความต้องการชุมชน รวมทั้งนโยบายของรัฐ ให้สมดุลกับความต้องการของชุมชน เพราะความต้องการของประชาชนอาจมีมากเกินไปขอบเขตความสามารถของรัฐได้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดา นักพัฒนาชุมชนจึงควรกำหนด

สัดส่วนการพัฒนาทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมให้เหมาะสม ไม่มุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเจริญทุกด้านควบคู่กันไป

5. การศึกษาภาคชีวิต

การพัฒนาชุมชนควรมุ่งให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมาย พัฒนาชีวิต ด้วยการเสริมสร้างความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นจากเดิม สามารถทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

6. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาเบ็ดเสร็จ

การพัฒนาชุมชนโดยการดำเนินงานด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะนั้นย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ นักการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ประสานปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ พร้อมกันโดยพิจารณาปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบว่าปัญหาต่าง ๆ อาจต้องดำเนินการพร้อมกัน หรือดำเนินการให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันเพื่อช่วยป้องกันหรือลดผลกระทบจากปัญหาได้อย่างแท้จริง

7. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตามในชุมชน ทุกคนต้องมีสิทธิมีเสียงเท่ากัน ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมหรือออกเสียงเพื่อการตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

8. การใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือไว้วางใจ และเรียนรู้เข้าใจในท้องถิ่นของตนเองดี เพื่อเข้าไปทำการพัฒนาได้อย่างถูกต้องและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน

9. การมีส่วนร่วม

เป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน คือการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการที่ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ประชาชนได้รับการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นส่วนตัว

รายงานโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร (สำนักสวัสดิการสังคม) โดยบริษัทแอกซิดิตีจิตอล จำกัด 2548 หน้า 9 ถึง กล่าวถึง“แต่เดิมเขตหนองจอกขึ้นอยู่กับเมืองมีนบุรี หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นาน เกิดเศรษฐกิจตกต่ำ เมืองมีนบุรี ถูกยกเป็นอำเภอหนึ่งของกรุงเทพมหานคร อำเภอหนองจอกจึงกลายเป็นอำเภอหนึ่งของกรุงเทพมหานครไป ประชาชนเขตหนองจอกพื้นเพเดิมอพยพมาจากปัตตานีและอยุธยากรุงเก่า ซึ่งคนที่มาจากอยุธยาจะอยู่ทางฝั่งธนบุรี แยกเป็น

2 ฟัง ส่วนใหญ่มาจากปัตตานี ซึ่งอพยพครั้งแรกตั้งแต่รัชกาลที่ 1 และได้อพยพครั้งที่ 2 ในรัชกาลที่ 3 และมีบางส่วนที่อพยพอีกครั้งในรัชกาลที่ 5 ประมาณ ปี พ.ศ. 2440 ในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เอง ได้ยกพื้นที่นี้ขึ้นเป็นอำเภอหนองจอก ซึ่งประชาชนในหนองจอกส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมอยู่ร่วมกับชาวพุทธก็ไม่มีปัญหาขัดแย้งกัน อยู่กันอย่างพี่น้อง

ความหมายของชุมชน “ชุมชน” มีความหมายเป็นพลวัตที่หลากหลายไปตามกระแสของแนวคิดในศาสตร์ต่าง ๆ โดยมีความสอดคล้องกับความรู้ และทัศนคติของผู้ให้ความหมาย ความเป็นชุมชนจึงมีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในส่วนนี้ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 29-42) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนไว้ 4 แนวคิด คือ

1. แนวคิดทางสังคมวิทยา (sociological perspective)
2. แนวคิดทางมนุษยนิยม (humanistic perspective)
3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาสังคม (civil society)
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเสมือนจริง (virtual community)

แต่ละแนวคิดมีความเหมือนและความต่างในคนละด้าน ในการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน เพื่อแสดงถึงความหมายและขอบเขตที่เป็นจุดเน้น ที่มีความสอดคล้องกับหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าแนวคิดอื่น ๆ จะไม่นำมาใช้เลย จะนำบางส่วนมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อไป

แนวคิดด้านสังคมวิทยา จะพิจารณาชุมชนในฐานะเป็นหน่วยภูมิศาสตร์ (community as a territorial unit) มีลักษณะเป็นรูปธรรม มีหลักแหล่งที่ตั้งแน่นอน และสมาชิกสามารถระบุที่อยู่ของตนเองได้ อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน และชุมชนมีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากมนุษย์มีส่วนในการกระทำต่อสภาวะแวดล้อมของคนไม่ว่าจะโดยทางบวกหรือทางลบก็ตาม นอกจากนั้นยังทำการพิจารณาชุมชนในฐานะหน่วยขององค์กรทางสังคม (community as a unit of social organization) หรือหน่วยทางสังคม (community as a social system unit) การวิเคราะห์ระบบ จะให้ภาพตามลำดับขั้น เริ่มจากระดับล่างที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 2 คน ขึ้นไป จนถึงระดับชาติหรือระดับโลก ในส่วนของระดับล่างนั้น ชุมชนมีระบบย่อยประการแรกที่มีศักยภาพในการจัดการในสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทั้งกายภาพและจิตใจ และสังคม ในส่วนของระดับที่สูงขึ้นนั้น ชุมชนจะเป็นระบบทางสังคม ซึ่งเป็นเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (network of interaction) ประกอบด้วยสถานภาพ บทบาท กลุ่มคนและสถาบัน ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่ ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน และในขณะเดียวกันถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสามารถพิจารณาได้ทั้งแนวนอน (herizontal) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในท้องถิ่น หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และแนวตั้ง (vertical) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล

กับกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มผลประโยชน์ในระดับต่าง ๆ ที่สูงขึ้นไป จนถึงองค์กรระดับชาติหรือระหว่างชาติ

แนวคิดมนุษยนิยม เป็นการพิจารณาถึงวิวัฒนาการของสมาคมมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ชุมชนจึงมีความหลากหลายเชิงรูปแบบ เช่น รูปแบบพื้นที่ การรวมตัวกลุ่มคนที่มารวมตัวและมีความหลากหลายทางเนื้อหาเช่น กิจกรรม ประเด็นความสนใจและความหมายที่ขัดแย้งและไม่ได้ติดขัดกับพื้นที่ การเกาะเกี่ยวกับชุมชน เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ลักษณะหนึ่งของหายไปและมีลักษณะใหม่มาแทนที่

แนวคิดชุมชนประชาสังคม เป็นการพิจารณาชุมชนบนพื้นฐานของความหลากหลาย ทั้งทางความหลากหลายเชิงรูปธรรม เช่น รูปแบบพื้นที่ การรวมตัวของกลุ่มคนที่มารวมตัวและมีความหลากหลายเชิงเนื้อหา เช่นกิจกรรม ประเด็นความสนใจหรือการแก้ปัญหา มีความเป็นชุมชน ที่อาจมีอาณาบริเวณหรือบริบทขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงติดต่อกันทางใดทางหนึ่ง หรือความเป็นชุมชนขนาดเล็กที่รวมตัวกันด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจ หรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีสำนักสาธารณะ หรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม ผลักดันให้เกิดขึ้นมา โดยมีกิจกรรมและความต่อเนื่อง บนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มที่หลากหลาย โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันหรือการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society)

แนวคิดชุมชนเสมือนจริง เป็นการให้ความหมายของชุมชนที่ปรับให้เข้ากับสภาพทางสังคมตามกระแสโลก เป็นการพิจารณาความเป็นชุมชน ที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องสานความสัมพันธ์และจิตสำนึกร่วมกันของสมาชิก มีการสื่อสารกันด้วยถ้อยคำ ภาษา และความคิดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ไม่มีอคติเกี่ยวกับเพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว ฯลฯ เป็นต้น

จากการศึกษาประวัติศาสตร์และสอบถามผู้ใหญ่ในท้องถิ่นของหมู่บ้านลำไทร และชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กว่า พบว่า การพัฒนาโดยใช้หลักการและแนวคิดสอดคล้องด้านสังคมวิทยาและผสมผสานกับแนวคิดอื่น ๆ ด้วย

รัฐธรรมนูญ (2540) พรบ. การศึกษาแห่งชาติ (2542) และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งพึ่งตนเอง พึ่งพากันและกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

ชุมชนจะเข้มแข็งได้จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การเลี้ยงชีพที่พัฒนาจากวิถีชุมชนท้องถิ่นนำไปสู่การพัฒนาแบบบูรณาการเชื่อมโยงทุกส่วนของสังคมเข้ามาสร้างความเข้มแข็งชุมชน

การพัฒนาอย่างบูรณาการจะส่งผลให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่น การปฏิรูปการเรียนการสอนในสถานศึกษา และบูรณาการเรียนรู้อันร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับกับแนวคิดทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม ในการส่งเสริมเข้มแข็งให้ชุมชนมีความสามารถดำเนินการในระดับท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. ฟังตนเอง
2. ฟังพากัน
3. กำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

ในระดับประเทศชาติการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ถึงคนในประเทศ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ รักที่จะเรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถจัดประสบการณ์ให้ตนเองสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“หมู่บ้านลำไทรเกิดขึ้นมาจากรากเหง้าของแผ่นดินที่รกร้าง จนมีบุคคลเดินทางเข้ามาพบอยู่อาศัยตั้งแต่อดีต 130 ที่ผ่านมา ช่วงระยะประมาณ 130 ปี เป็นเวลาที่ไม่น้อยที่จะสร้างสมประสบการณ์เรียงร้อยติดต่อกันมาแบบภูมิปัญญาที่มีอยู่ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากคนรุ่นก่อน สู่นรุ่นใหม่เป็นทอด ๆ มีทั้งเรียนรู้กันเอง ไปเรียนรู้ข้างนอก แล้วนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ทั้งในด้านศาสนา อาชีพ เป็นการรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามต่อมาจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านลำไทรจึงเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่ในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ที่ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ ยังมีความบริสุทธิ์ในการดำเนินชีวิตของการทำมาหากินโดยทั่วไป พร้อมกับการดูแลครอบครัวให้มีความสันติ ภายใต้ศาสนาอิสลาม จนกระทั่งนักวิชาการมาสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นคำรณานำมาสู่การศึกษาในปัจจุบัน”

วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์
ผู้นำชุมชนคอยรดดีควา

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนพบว่า หมู่บ้านลำไทรมีจุดขึ้นของการพัฒนาโดยใช้ภูมิศาสตร์ท้องถิ่นในการดำรงชีวิตเพื่อการทำมาหากิน เพื่ออยู่อาศัย แต่ที่พบเห็นในหมู่บ้านลำไทรจะมีความรักและหวงแหนแผ่นดินที่ได้ร่วมกันก่อสร้างมาเป็นองค์กรที่เข้มแข็งองค์กรหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการอย่างมีความสงบบนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน ได้อย่างดียิ่ง กับแนวคิดด้านสังคมวิถยามากที่สุด

“หมู่บ้านลำไทรที่เกิดมิได้เปิดตำรามาใช้ในการพัฒนา แต่เป็นการต่อยอดความคิดของคนรุ่นก่อนมาผสมผสานกับความคิดของคนรุ่นใหม่ คนรุ่นก่อนมีภูมิปัญญา คนรุ่นใหม่มีหลักวิชาการ จึงทำให้มีการพัฒนาอย่างมีระบบและสามารถดำรงชีวิตอย่างสงบสุข”

สมชาย สมานตระกูล, ผู้วิจัย

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์หมู่บ้านลำไทร

3.1 ประวัติหมู่บ้านลำไทร

หมู่บ้านลำไทร เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งย่านชานเมืองหลวงของกรุงเทพมหานคร น้อยคนที่จะรู้จักหมู่บ้าน เว้นแต่เพียงพื้นที่เท่านั้นในเขตหนองจอก ที่แควเวียงเข้าไปรับจ้างเกี่ยวข้าว หาปลา รับจ้างอื่น ๆ โดยทั่วไปในช่วงแรก ๆ เพราะเป็นพื้นที่ชนบท สาธารณูปโภคทุกชนิด เข้าไม่ถึงหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านอยู่กันตามลำพังอย่างโดดเดี่ยว แต่เอาชีวิตรอดอยู่รอดมาไม่น้อยกว่า 130 ปี ความวิริยะอุตสาหะ ความขยันขันแข็ง การรู้จักอดออม การต่อสู้ การดิ้นรน ฯลฯ จึงทำให้หมู่บ้านลำไทรแห่งนี้ก็กลับกลายเป็นที่โจทก์ขานและกล่าวถึงในวงการต่างๆ ส่วนราชการจะหยิบยื่นนำสู่การยกย่องเชิดชูเกียรติว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนดีเด่น เป็นกรณีศึกษาชุมชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะวิถีชีวิตที่มีความสง่างาม สมยานามว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตต์แก้ว นั้นหมายถึง แผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทั้งในน้ำบนบก และสติปัญญาที่ถูกปลูกฝังถ่ายทอดผ่านชนรุ่นหลังคนแล้วคนเล่า ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ที่มีวันหมดสิ้น ต่อบ่าวผู้ภักดีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าที่สมควรกราบเคารพบูชา นั่นคือ อัลลอฮ์ (พระเจ้าของศาสนาอิสลาม) สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ที่โหมกระหน่ำพัดถล่มเข้ามาอย่างในเขตเมืองหลวงของกรุงเทพมหานคร

บริบทของหมู่บ้านลำไทร

หมู่บ้านลำไทร น่าจะมีอะไรที่ทำให้มีชื่อเสียงดังที่กล่าวขานกันถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2549) อย่างแน่แท้ งานวิจัยฉบับนี้มีโอกาสเข้ามาศึกษาสืบค้นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตต์แก้วในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและค้นคว้าการอพยพหรือการเคลื่อนตัวมาดำรงชีวิตในพื้นที่แห่งนี้และมีความเป็นอยู่ หลีกพ้นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ขัดแย้งต่อหลักการของศาสนา อารยะธรรม จนสามารถเข้าถึงการสร้างและรักษาวัฒนธรรมที่เคียงคู่กับหลักการของศาสนาอิสลามอย่างได้เด่นชัด

ลักษณะโดยทั่วไปทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านลำไทร

หมู่บ้านลำไทรตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกแฝด อำเภอหนองจอก จังหวัดพระนคร มีขนาดพื้นที่ประมาณ 2000 ไร่

คำว่า “ลำไทร” เป็นชื่อเรียกของชาวบ้านที่มีลักษณะตามบริบททางสังคมดังกล่าวคือ ลำ คือลำน้ำที่ไหลลัดเลี้ยวไปตามร่องน้ำธรรมชาติ

ไทร ชื่อ ต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ชอบขึ้นตามริมขอบ คันคูน้ำ เป็นตระกูลไม้ใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขา มีอายุยาวนาน ลำไทรจึงเป็นลำน้ำที่มีต้นไทรขึ้นปกคลุมหนาที่บนพื้นที่ตามร่องน้ำธรรมชาติอย่างเช่น ลำไทรแห่งนี้ เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านตามระเบียบการปกครองของกระทรวงมหาดไทย จึงได้นำชื่อของคุณลักษณะของท้องถิ่นมาตั้งชื่อเป็นหมู่บ้านที่เรียกกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ปัจจุบันนี้จะเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นชุมชนแล้วก็ตาม ก็ยังเรียก ลำไทร ไว้ต่อท้ายชื่อของชุมชนแห่งนี้ไว้ด้วยว่า “ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ลำไทร” เพื่อสื่อความหมายว่าที่นี่คือ หมู่บ้านลำไทรดั้งเดิมนั่นเอง

คำว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อชุมชนตามคำสั่งของทางราชการ (คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการประสานงานอุดมการณ์แผ่นดินธรรม – แผ่นดินทอง สำนักงานเขตหนองจอก ที่ 35 / 2537) ที่ได้มีการประกาศใช้นโยบาย “บรม” หรือ “บวร” เพื่อการสร้างสรรค์ชุมชนต่าง ๆ ในเขตหนองจอก รวม 58 ชุมชน ให้เป็นชุมชนแผ่นดินทองหนองจอก จากนั้นจึงได้มีการเรียกชื่อชุมชนว่า “ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว” ตั้งแต่นั้นมา

*ส่วนคำว่า คอยรุตต์กัว นั้น เป็นภาษาอาหรับ คำว่า “คอยรุต” มีความหมายว่า ความดี และคำว่า “ตักัว” มีความหมายว่า มีวินัยต่อพระเจ้า ดังนั้นคำว่า “คอยรุตต์กัว เมื่อนำมาใช้เป็นชื่อของมัสยิดเป็นชื่อและจดทะเบียนเลขที่ 30 ว่า มัสยิดคอยรุตต์กัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 จึงมีความหมายโดยรวมว่า ผู้ที่มีความภักดีต่อพระเจ้า (อัลลอฮ) นั่นเอง

ชื่อของ “หมู่บ้านลำไทร” หรือ “ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว” จึงเป็นพื้นที่เดียวกัน ในงานวิจัยครั้งนี้ จะใช้ชื่อว่า “หมู่บ้านลำไทร” “ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว” ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์

ศาสนา

1. ศาสนา อิสลาม	95 %
2. ศาสนา พุทธ	5 %
3. อื่น ๆ	- %

พื้นที่

1) พื้นที่ตั้ง

หมู่บ้านลำไทร มีพื้นที่ตั้งอยู่ห่างจากศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ประมาณ 60 กิโลเมตร และห่างจากสำนักงานเขตหนองจอกประมาณ 4 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ตามลักษณะการปกครองท้องที่กรุงเทพมหานคร ดังกล่าวคือ

1.ทิศเหนือ ติดต่อกับ พื้นที่หมู่ 2 แขวงกระทุ่มราย

2. ทิศใต้	ติดต่อกับ	พื้นที่หมู่ 7	แขวงโคกแฝด
3. ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	พื้นที่หมู่ 16	แขวงกระทู้มราย
4. ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	พื้นที่หมู่ 4	แขวงโคกแฝด

2) ลักษณะพื้นที่

ตามบริบทของหมู่บ้านลำไทร มีลักษณะเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นที่อยู่ในพื้นที่ เขต และแขวงของเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบและเป็นพื้นที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง และเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำแสนแสบ – หนองจอก โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ หนึ่งเมตร มีลักษณะของดินเหนียวตะกอน ประกอบด้วยดินเหนียวและดินตะกอนละเอียด สีดำ ที่โอบน้ำ และเนื้อดินอัดแน่น ซึ่งดินลักษณะนี้เกิดจากอิทธิพลของน้ำทะเลพัดพามาถม เรียกว่า ดินตะกอนน้ำพัดพา (alluvial soils) ที่กระจายตัว จึงเป็นดินที่เหมาะสมในการทำการเกษตรกรรมแต่เนื่องจากพื้นที่ที่ตั้งของหมู่บ้านลำไทร มีลักษณะเป็นพื้นที่รอยต่อหรือเขตรอยต่อระหว่างเมืองกับชนบท (urban - rural fringe) ที่กระจายตัวโอบล้อมบริเวณพื้นที่เมืองที่พัฒนาแล้ว (built - up area) ซึ่งได้รับอิทธิพลของกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง (urbanization) จึงส่งผลให้มีลักษณะการใช้ที่ดินของชาวบ้านไม่ได้เป็นไปในรูปของชนบทอย่างแท้จริง แต่มีลักษณะการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (mixed used) คือมีการใช้ที่ดินแบบเมือง (urban land used) และการใช้ที่ดินแบบชนบท (rural land used) ประปนกันอยู่

การคมนาคม

การเดินทางจากกรุงเทพมหานครมายังหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตต์กว่าจะสะดวก สบายสามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง เช่น ถนนพหลโยธิน แยกเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนรามอินทรา มาถึงมีนบุรี เข้าสู่ถนนสุวินทวงศ์ไปตามเส้นทางจะเชิงเทรา 14 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าถนนเชื่อมสัมพันธ์ หนองจอก เพียง 4 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าถนนลำไทรอีก 1 กม. จะมาถึงหมู่บ้านลำไทร หรือ จะมาทางรามคำแหง-สุขาภิบาล 3 มาถึงมีนบุรี มาตามเส้นทางข้างต้น หรือจะมาจากทางด่วนพระราม 9 มอเตอร์เวย์ชลบุรี ประมาณ 40 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าถนน ไร่ยังนี้ก็ไม่ออก ถึงมีนบุรี และมาตามเส้นทางดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน

มีรถเมล์สาย 131 จากมีนบุรี-หนองจอก จะผ่านถนนลำไทร

หรือรถตู้โดยสารจากมีนบุรี-หนองจอก จะผ่านถนนลำไทร

ข้อสังเกตง่าย ๆ อีกอย่างหนึ่งคือจะอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานครและศูนย์ฝึกอบรมสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร

สาธารณูปโภค

หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตักวา เป็นชุมชนเก่าแก่ ประมาณ 130 ปี เดิมชาวบ้านอยู่พื้นที่นี้จะนิยมขุดบ่อน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในรอบปี ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะมีบ่อน้ำเพื่อประสงค์ดังกล่าว และมีเพื่อให้ปลาอยู่อาศัย และมีการวิดบ่อเพื่อจับปลาในช่วงฤดูแล้ง ประมาณเดือนมีนาคม เมษายน แสงสว่างจะใช้ตะเกียงโคมหรือเจ้าพายุ ในยามค่ำคืน ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม บ่อน้ำดังกล่าวยังคงอยู่ก็มีบ้าง อีกส่วนหนึ่งถูกกลบเพื่อการดำรงชีวิตใหม่ มีการใช้กระแสไฟฟ้าทุกหลังคาเรือน ส่วนตะเกียงจะไม่มีการใช้ จะมีการใช้น้ำประปามาแทน แต่ยังไม่ทุกหลังคาเรือน

ชาวบ้านยังอีกส่วนหนึ่งยังใช้น้ำบาดาลและน้ำคลองอยู่ แต่คาดว่าอีกไม่นานจะได้ใช้น้ำประปาทั้งหมด ในแถบหนองจอกแล้วหมู่บ้านลำไทรถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาก่อนหมู่บ้านอื่น ๆ ขอสรุปโดยสังเขปดังนี้

ไฟฟ้า

ไฟฟ้าได้เริ่มเข้ามาเป็นครั้งแรกโดยชุมชนเอง ประมาณ ปี พ.ศ. 2512 หลังจากที่สุขาภิบาลหนองจอกได้ทำการก่อสร้าง โรงปั่นไฟฟ้าขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตหนองจอก ชาวชุมชนจึงได้แนวคิดที่จะนำมาใช้ในชุมชน จึงได้ดำเนินการซื้อเครื่องปั่นไฟฟ้า ขนาด 30 แอมแปร์ ขึ้นใช้โดยมีนายอำเภอพจน์ ภู่อารีย์ นายอำเภอหนองจอกในขณะนั้น เป็นครั้งแรกประมาณ 50 หลังคาเรือน ต่อมาในปี 2519 การไฟฟ้านครหลวงได้ปักเสาพาดสายเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านจึงได้ใช้ไฟฟ้ากันทั่วในระยะต่อ

ถนน

จากที่หมู่บ้านลำไทร หรือชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตักวา เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ในอดีตไม่มีถนนใช้ในชุมชน จึงมีการเดินเท้ากันมาโดยตลอด ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 นายอำเภอพจน์ ภู่อารีย์ นายอำเภอในสมัยนั้น

ได้มาเปิดไฟฟ้าหมู่บ้านลำไทร ท่านเล็งเห็นว่าน่าจะทำเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาของหมู่บ้านแห่งนี้ ท่านได้

อนุมัติงบประมาณเพื่อทำการขุดถนน จากถนนเชื่อมสัมพันธ์ กว้าง 6 เมตร ยาว 1,200 เมตร เข้าสู่หมู่บ้านลำไทร โดยจ้างแรงงานชาวบ้านขุด จึงเป็นถนนเส้นแรกของหมู่บ้านลำไทร ต่อมาได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีงบ

ประมาณเพิ่มขึ้นจึงได้เชื่อมติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ โดยขุดเลียบบคลองลำไทร คลองลำนี้จะเข้าชายได้ใช้จนถึงปัจจุบัน

น้ำ

หมู่บ้านลำไทรในอดีตใช้น้ำอุปโภคและบริโภค 2 ประเภทด้วยกัน น้ำดื่มจะเตรียมการรองน้ำจากน้ำฝนซึ่งเป็นหลังคาบุงจาก น้ำฝนเมื่อไว้ใช้ดื่มมานานวัน จะมีสีแดงเหมือนน้ำชา แต่จะมีกลิ่นหอมเหมือนกลิ่นใบจาก จะเก็บไว้ดื่มได้ไม่นานนัก แต่ถ้าเป็นหลังคาสังกะสี จะเก็บไว้ได้นาน ภาชนะที่เก็บนิยมใช้โอ่งดินเผา สีแดงความประมาณ 200 ลิตร น้ำจะใช้ดื่มอร่อยดีมาก ปัจจุบันมีใช้น้อยมาก มักจะเก็บไว้เป็นอนุสรณ์หรือพิพิธภัณฑท์ในหมู่บ้านส่วนน้ำที่ใช้อุปโภคในครัวเรือน จะใช้น้ำบ่อซึ่งไว้เป็นสระน้ำ จะเก็บกักน้ำได้ตลอดปีมักจะมีกลิ่นจากรากหญ้า แต่เก็บไว้วัน ๆ กลิ่นนี้จะหายไป ถ้าขาดน้ำฝนที่เก็บไว้ใช้ดื่มหมดจะนำน้ำบ่อมาใช้ดื่มด้วย บางบ้านไม่มีบ่อน้ำใช้จะมาใช้น้ำในคลองลำไทรหรือคลองลำจระเข้ตายก็มี

ปัจจุบันความเจริญแผ่ขยายมาถึง การใช้น้ำบ่อ จะไม่นำมาใช้บริโภค แต่ยังคงใช้บ่อเพื่อการเกษตร การซักล้างโดยทั่วไปประมาณ ปี พ.ศ. 2540 ได้มีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลขึ้นใช้ในชุมชนโดยงบประมาณของกรุงเทพมหานคร จะมีความสะดวกขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2543 เริ่มมีการใช้น้ำประปาจนถึงปัจจุบัน แต่ยังไม่ครบทุกครัวเรือน แต่ในโอกาสข้างหน้า จะมีใช้ทุกครัวเรือน "การใช้น้ำในหมู่บ้านลำไทร ชาวบ้านมีความคุ้นเคยในชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตปัจจุบัน ตอนนี้เราสามารถเลือกใช้น้ำได้ตามต้องการและเหมาะสม ตามสภาพความเป็นอยู่ น้ำคลอง น้ำบ่อ น้ำบาดาล น้ำฝน

น้ำประปา ยังคงมีการใช้น้ำกันอย่างครบถ้วน ถ้าความเป็นอยู่ในลักษณะนี้คาดว่าในอนาคตก็ยังคงรักษาแหล่งน้ำไว้ตลอดไป เรียกได้ว่ามีการใช้น้ำ"

ศิริพร รื่นสุข

กลุ่มแม่บ้านลำไทร

โทรศัพท์

เครื่องมือสื่อสารในอดีตไม่เคยมีใช้ เวลาจำเป็นที่ต้องการใช้ จะให้วิธีการเดินบอกกล่าวกัน จะใช้เวลานาน ๆ เมื่อมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามา โทรศัพท์เข้ามาสู่ชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2535 ในปัจจุบันหมู่บ้านลำไทรมีการใช้โทรศัพท์ ประมาณ 98 % ส่วนในที่สาธารณะจะมี 2 จุด ที่หน้าโรงเรียนอิสลามลำไทรและหน้าบริเวณกลุ่มบ้านที่ 10

การปกครองและการพัฒนาในปัจจุบัน

หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตด้กัวา ได้มีการพัฒนาตามแผนหมู่บ้านลำไทรตามพัฒนาตนเองเมื่อปี พ.ศ. 3539 เป็นต้นมาได้ใช้ระบบกลุ่มบ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน ตามสภาพความเป็นอยู่ เมื่อตั้งครั้งประวัติศาสตร์ของชุมชนที่นายอิบรอฮีม บิดิลและ แบ่งปันที่ดินให้กับลูกหลาน

อยู่อาศัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่ละกลุ่มบ้านจะมีจำนวนบ้านเรือนโดยเฉลี่ยกลุ่มบ้านละ 10 หลังคาเรือน ดังนี้

กลุ่มบ้านที่	จำนวนครัวเรือน	เพศชาย	เพศหญิง	รวม
1	10	30	24	54
2	30	90	68	158
3	15	34	33	67
4	7	18	11	29
5	12	40	27	67
6	13	42	34	76
7	8	17	16	33
8	6	20	18	38
9	8	18	17	35
10	8	23	21	44
11	10	21	19	40
12	6	12	15	27
รวม	133	365	303	668

ตารางที่ แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามกลุ่มบ้าน ปี พ.ศ. 2549

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านลำไทร / หรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

จากการศึกษาและสำรวจ และสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในพื้นที่แบบเจาะลึกกับผู้อาวุโส และตนเอง เป็นบุคคลหนึ่ง(ผู้วิจัย)ที่อยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนนี้มาตั้งแต่เกิด ไม่เคยย้ายที่อยู่ไปไหนและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า เป็นหมู่บ้านอิสลามกลุ่มหนึ่ง ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองที่โอบล้อมไปด้วยสังคมแห่งความเจริญ และสังคมต่างศาสนา แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังสามารถดำรงตนอยู่ในหลักการของศาสนาอิสลามได้ ซึ่งน่าจะมีผลมาจากการสืบสานในเรื่องราวประวัติศาสตร์ของความเป็นมาของเหล่าบรรพชนดั้งเดิม และมีการถ่ายทอดจากผู้ใหญ่มาสู่เยาวชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้เกิด

การหล่อหลอมเชื่อมโยงจิตสำนึกของความรักกันเป็นหมู่บ้าน โดยมีศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอันดีงามนำการดำเนินชีวิตมาโดยตลอดการเคลื่อนตัวและการอพยพสร้างหมู่บ้านลำไทร

จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านลำไทรแห่งนี้เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากปัตตานีเมื่อครั้งการยกทัพไปตีหัวเมืองทางตอนใต้ ในงานวิจัยครั้งนี้ใคร่ขอยกเหตุการณ์บางตอนมาเพื่อการเรียนรู้ในการสืบค้นประวัติศาสตร์ของชาวปัตตานีดังต่อไปนี้

พระราชอาณาเขตทางด้านใต้นั้นหมายถึงหัวเมือง ๆ ในแหลมมลายู ซึ่งได้แก่ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู เประ ปัตตานี และมะละกา เป็นต้น อาณาเขตที่เป็นหัวเมืองเหล่านี้มีผู้เข้าใจกันว่าตกอยู่ในความครอบครองของไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ตามจารึกของพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 ที่ว่า “เมืองหัวนอน รอดคนดี พระบาง แพรก สุพรรณภูมิราชบุรี ศรีธรรมราช ฟังทะเลเบื้องสมุทรเป็นที่แล้ว”^๕ โดยตีความว่า “ศรีธรรมราชฟังทะเลเบื้องสมุทรเป็นที่แล้ว” นั้นกินความถึงเมืองมลายูทั้งหลาย เท่าที่ปรากฏพระราชพงสาวดารก่อนสมัยกรุงธนบุรีนั้นมักกล่าวถึงแต่เมืองไทรบุรีปัตตานีและมะละกาเท่านั้น สำหรับเมืองมะละกาจะไม่กล่าวถึงในที่นี้เพราะไม่ได้เป็นของไทยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์แต่ตกไปเป็นของโปรตุเกสตั้งแต่ 2054

เมืองมลายูปัตตานี เคยเป็น “ราชอาณาจักรลังกาสุกะ” มาก่อนหนังสือ CHAM ART (EMMANUEL GUILLON 2001) ประวัติศาสตร์ชนชาติจาม (หน้า 24)

มีแผนที่ประเทศสยาม สมัยสมเด็จพระนารายณ์ จัดพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1686 (พ.ศ. 2229) แสดงรูปสัญลักษณ์เมืองต่างๆ ทางภาคใต้ ถ้าเมืองใดมีกษัตริย์ปกครองจะมีรูปมงกุฎเป็นสัญลักษณ์และเห็นมีที่เมืองมลายูปัตตานี (Fatane) อยู่ด้วย จึงเชื่อว่าเมืองมลายูปัตตานีอดีตเป็นเมืองหลวงหรือเป็นสหพันธรัฐ (Federation of States) แห่งราชอาณาจักรลังกาสุกะ แน่นอน

หนังสือ “มุสลิมในประเทศไทย” (เสนีย์ มาดากะกุล 2539) ประวัติศาสตร์เมืองมลายูปัตตานี โบราณ “ราชอาณาจักรลังกาสุกะ” อยู่ที่ไหน มีข้อความต่อไปนี้

“ชาวโลกรู้จักแหลมมลายูตั้งแต่ยุคโบราณ มีนักการค้าจากต่างประเทศเข้ามาตั้งอาณานิคมเริ่มตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราช นักประวัติศาสตร์ทั้งยุโรปและเอเชียส่วนมากยอมรับว่าในแหลม มลายูนี้มีรัฐมลายูที่เก่าแก่ที่สุด เรียกว่า “ราชอาณาจักรลังกาสุกะ” (Kingdom of Langkasuka) ตั้งขึ้นแต่ราวๆ ปี พ.ศ. 658 (ค.ศ. 115) มีจดหมายเหตุของนักเดินทางชาวจีนบอกให้เราทราบอีกว่า ตอนที่เขาเดินทางมาถึงลังกาสุกะในปี พ.ศ. 743 (ค.ศ. 200) นั้น ปรากฏว่า “ลังกาสุกะ” ตั้งขึ้นมานานแล้ว

มีตำนานว่าเมืองลังกาสุกะ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองไทรบุรีคงจะตั้งอยู่ตามชายฝั่งทะเลจีนใต้ ที่สุดศาสตราจารย์ปอลวิทเลย์ (Paul Wheatley) ยืนยันว่า อาณาจักรลังกาสุกะอยู่ที่ปัตตานี มีนักประวัติศาสตร์หลายคนสนับสนุนว่าอยู่ในปัตตานี เช่น ศาสตราจารย์ฮอลล์ (Hall, D.G.E.) ศาสตราจารย์เพียร์น (Pearm, B.R.) และ เซอร์มูบิน เชปปาร์ด (Sir Mubin Sheppard)

ประวัติศาสตร์จีนราชวงศ์เหลียง (Liang) พ.ศ. 1045-1049 (ค.ศ. 502-506) บอกให้เราทราบว่า อาณาจักรลังกาสุกะ ตั้งขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1 ถ้าเชื่อตามนี้ก็คงตั้งขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 623-643

(ค.ศ. 80-100) นักประวัติศาสตร์มาเลเซียยืนยันว่าอาณาจักรลังกาสุกะ เป็นรัฐมลายูที่เก่าแก่ที่สุดมีวัฒนธรรมสูง

ศาสตราจารย์เบรียน ฮาไรสัน (Brian Harrison) กล่าวว่า จีนกับเมืองในแหลมมลายู มีการติดต่อค้าขายเริ่มตั้งแต่ 300 ปีก่อนคริสต์ศักราช ความเจริญรุ่งโรจน์ในประวัติศาสตร์ปัตตานี เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 800 (ค.ศ. 257) ในสมัยที่อาณาจักรศรีวิชัยได้รวมเป็น สหพันธรัฐ กับ อาณาจักรไศลเนทร (Sailendra) แห่งชวา ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยกลายเป็นจักรวรรดิใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ ขยายอาณาเขตไปถึงอินโดจีน กษัตริย์ไศลเนทรเลือกปัตตานีเป็นศูนย์กลางการปกครองของรัฐมลายู และเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ในแหลมนี้”

เอกสาร “ปัตตานีเป็นเมืองหลวงอาณาจักรลังกาสุกะ” (อัสหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง 2542) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า

เดิมปัตตานีเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ มีชื่อว่า “ปาตานีคารุสซาลาม” หรือ “ปาตานีปือซา (Patani The Great)” เป็นอาณาจักรที่มีชาวเมืองนับถือศาสนาฮินดู และพราหมณ์ประมาณปี พ.ศ. 2000 กษัตริย์ได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เปลี่ยนพระนามจากพญาตุนักปาเป็น “สุลต่าน อิสมาแอล ซาห์” มีพระราชวังสร้างด้วยไม้อย่างงดงาม มีชื่อว่า “อิสตานานิลัม” หรือ “ตำหนักนิล” ตรงหน้าประตูพระราชวัง มีมัสยิดสร้างด้วยอิฐแดง แกะสลักลวดลายปิดเคลือบด้วยกะไหล่ทองคำมระบับมีชื่อว่า “มัสยิดป็นตุเกิบัง” (มัสยิดประตูชัย หรือ มัสยิดหรือเซะ) บริเวณสถานที่ก่อตั้งพระราชวังและมัสยิดชื่อว่า “กรือเซะ” และยังเป็นที่ตั้งเมืองท่าสำคัญของอาณาจักรลังกาสุกะ ตั้งแต่สมัยสองพันปีล่วงมาแล้ว

ปาตานีคารุสซาลามถูกรุกรานจากกองทัพสยามหลายครั้ง ได้ต่อสู้ปกป้องรักษาบ้านเมืองไว้ได้ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2329 กองทัพสยามรุกโหมโจมตีอย่างหนักจนต้องเสียเมือง พระราชวังถูกกองทัพสยามจุดไฟเผาราบเรียบที่เหลือเป็นรื้อรอยไว้ คือ “มัสยิดกรือเซะ” ชาวเมืองมลายูปาตานี พยายามกอบกู้อิสรภาพหลายครั้ง แต่ก็ถูกกองทัพสยามไปปราบและกวาดต้อนครอบครัวชาวเมืองเข้ามาเป็นบ่าวไพร่เชลยศึกสงครามในกรุงเทพฯ

อาณาจักรลังกาสุกะมีปัตตานีเป็นเมืองหลวง มีประวัติเป็นมาก่อนที่จะมีอาณาจักรสุโขทัยกว่าหนึ่งพันปี ลังกาสุกะ มีกษัตริย์ปกครองมาตลอด มีความรุ่งโรจน์จนเป็นจักรวรรดินิยมครอบครองไปถึงอินโดจีน สาเหตุใดไม่ปรากฏชัดเจนที่จักรวรรดินิยมลังกาสุกะอันเกรียงไกรต้องล่มสลายมาอยู่ในอำนาจการปกครองแห่งกรุงสุโขทัย

ไทรบุรี มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เคดาห์ (Kedah) °° ตามพงศาวดารเมืองไทรบุรี “เคดาห์” เป็นภาษาของแขกอาหรับแปลว่าจันดอกลไม้ ที่ตั้งเมืองนั้นเรียกว่าลังกาชุก ผู้สร้างเมืองนี้ขึ้นคือพระองค์มหาวังศา หรือมะโรงมหาวงศ์ ซึ่งมาจากเมืองรุม (Rum) มีโอรสสี่บุตรตระกูลครองเมืองไทรบุรีต่อเนื่องกันมาจนถึงพระยาไทรบุรี (อับดุลละห์ โมกกรมชะ) ได้ครองเมืองไทรบุรีอยู่จนถึงอนิจกรรมในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก °° ชาวเมืองไทรบุรีแต่เดิมนับถือพระพุทธศาสนา พวกมลายูอพยพเข้ามาจากสุมาตราปะปนในชั้นหลัง สมัยกรุงศรีอยุธยาชาวพื้นเมืองเดิมได้พากันเข้ารับนับถือ

ศาสนาอิสลาม พวกนี้มัลยาเรียวกันว่าพวก “สามสาม” หรือ “สยามอิสลาม” ไทรบุรีเคยขึ้นอยู่กับ อาณาจักรศรีวิชัย ต่อมาเมื่อมะละกามีอำนาจก็ตกเป็นเมืองขึ้นของมะละกาบ้าง ของไทยบ้าง จนเมื่อมะละกาตกไปเป็นของโปรตุเกส ไทรบุรีก็ขึ้นอยู่กับไทยเรื่อยมา สมัยที่ไทยยกทัพไปตีเมืองมะละกาในแผ่นดิน สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้นก็เห็นจะได้ตั้งทัพอยู่ที่เมืองไทรบุรี เมืองนี้ขึ้นอยู่กับไทยจนกรุงศรีอยุธยา เสียแก่พม่า

ปัตตานี ชาวพื้นเมืองปัตตานีเดิมนับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน พวกนี้สืบเชื้อสายมาจากชนชาติ ไทยแห่งเมืองกงคานนคร และเมืองคลัง หรือคลองแก้ว (ถังยาขุ) ตอนปลายแหลมมลายูประวัติศาสตร์มลายู ว่าเมืองทั้งสองนี้ชนชาติไทยได้มาสร้างขึ้น แต่ภายหลังได้ถูกเจ้าเมืองกลิงคราษฎร์จากอินเดียยกทัพมาตี และทำลายเมืองทั้งสองนี้เสีย ชนชาติไทยได้แตกฉานชานเช่นออกไป ส่วนครึ่งไปตั้งอยู่ที่ปัตตานี และได้ ขึ้นกับอาณาจักรสุโขทัย ในคำนำอาณาจักรสุโขทัย^{๖๒} ในคำประชุมพงสาวดารภาคที่ ๓ ก็กล่าวว่า “ที่จริง เมืองปัตตานีเป็นเมืองขึ้นของสยามประเทศมาตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระร่วงครองนครสุโขทัยเป็นราชธานี ชาวเมืองปัตตานีเดิมนับถือพระพุทธศาสนา ภายหลังจึงเข้านับถือศาสนาอิสลาม”^{๖๓}

สมัยสุโขทัย ไทยปกครองเมืองเหล่านี้แบบเมืองประเทศราช ให้อิสรภาพในการปกครองตนเอง เรียกเจ้าเมืองเหล่านี้ว่า “ราชา” หรือ “รายา” สมัยกรุงศรีอยุธยายังคงมีชื่อเป็นหัวเมืองประเทศราชอยู่ใน บรรดาเมืองประเทศราช^{๖๔} หัวเมืองในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ปกครองแบบเมืองประเทศราช คือเพียงแต่ส่งเครื่องราชบรรณาการและต้นไม้เงินทองทางราชธานีจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการ ภายในก็เช่นเมื่อเจ้าเมืองเก่าถึงอนิจกรรม จึงเป็นหน้าที่ของกรุงศรีอยุธยาที่จะแต่งตั้งเจ้าเมืองใหม่หรือถ้า เกิดเป็นกบฏก็ต้องยกทัพไปปราบเช่น เมื่อ พ.ศ. 2106

ปัตตานีเป็นกบฏในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเมื่อไทยกำลังพะวงแต่ทำสงครามกับพม่า หรือใน สมัยพระเจ้าปราสาททองก็กบฏอีกครั้งหนึ่งนั้นเป็นต้น

จากการศึกษาเรื่องบทบาทมุสลิมในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา – ธนบุรี พ.ศ. 2500 – 2325 โดย เพ็ญศรี กาญจนโทษ และนันทา กบิลกาญจน์ (2521 : 16 – 17) ในเรื่องการสืบทอดเชื้อสายของชาวมุสลิม ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พบว่า มีการสืบทอดเชื้อสายส่วนใหญ่มาจาก 2 ทางคือ ชาวมุสลิมที่สืบเชื้อสาย มาจากชาวเปอร์เซียหรือชาวอิหร่านหรือชาวอาหรับและชาวอินเดียที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และ มาติดต่อค้าขาย ต่อมาในกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เริ่มมีรากฐานที่มั่นคงยิ่งขึ้น แต่เมื่อ กรุงศรีอยุธยาต้องเสียกรุงครั้งที่ 2 ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ จึงอพยพมาอยู่ที่ภาคกลาง ตั้งภูมิลำเนาอยู่แถว บางเขน บางอ้อ บางกอกใหญ่ บางกอกน้อย เป็นต้น ชาวมุสลิมนี้แต่เดิม “แขกแพะ” หรือ “แขกเทศ” เพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยามุสลิมกลุ่มนี้มักตั้งบ้านเรือนเป็นแพอยู่ตามริมน้ำเจ้าพระยา ประกอบอาชีพ ทางการค้าเป็นหลักและรับราชการในตำแหน่งที่สำคัญ กลุ่มนี้มักจะปฏิบัตินิกายซุนนี ส่วนที่เป็นแขก เจ้าเซ็น หรือผู้ที่นับถือนิกายชีอะห์ ก็มีอยู่บ้าง ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และได้อพยพมาอยู่ที่ธนบุรี เมื่อ กรุงศรีอยุธยาแตกเป็นครั้งที่ 2 ปัจจุบันตั้งอยู่แถว มัสยิดผดุงธรรม ซอยกฤฎี เจริญพาสน์ เป็นต้น และ ชาวมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากชาวปัตตานี ปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่ในแถบธนบุรี ปากเกร็ด คลองตะเคียน

ในอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอื่น ๆ เช่นตราด ชลบุรี (บางละมุง) ระยอง เป็นต้น นับเป็นชาวไทยมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากชาวปัตตานีที่อพยพเข้ามาในไทยตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ **ชาวมุสลิมนี้มักเรียกชื่อกันตามภาษาชาวบ้านว่า “แขกตานี”**

ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์ทรงยกทัพไปปราบปรามดินแดนฝ่ายใต้เมืองนครศรีธรรมราช แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าได้เสด็จยกทัพไปปราบหัวเมืองมลายูซึ่งเข้าใจว่าได้พากันแข็งเมืองหลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า แต่ปรากฏครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2313 “ครั้นถึง ณ วันพฤหัสบดี เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสองค่ำ มีใบบอกขึ้นไปแต่กรุงธนบุรีว่า แขกเมืองตานีเข้ามาสู่พระบรมโฑริสมภารถวายดอกไม้ทองเงิน”^{๕๕} ก็เป็นที่ประจักษ์ว่าในแผ่นดินนี้เมืองปัตตานีได้เข้ามาอ่อนน้อมครั้งหนึ่ง แต่คงจะมีได้สวามิภักดิ์ต่อไทยอย่างจริงจัง เพราะปรากฏว่าในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ต้องปราบเมืองปัตตานีอีก และเป็นที่น่าสังเกตว่าในคำโคลงขอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่นายสวนมหาดเล็กแต่งขึ้น กล่าวถึงเมืองไทรบุรีว่าได้เข้ามาสวามิภักดิ์ด้วย

ในสำเนาฎ “เรื่องตั้งพระเจ้านครศรีธรรมราชครั้งกรุงธนบุรี” ใน พ.ศ. 2319 มีข้อความเกี่ยวกับเมืองทั้ง 2 ว่า “ประการหนึ่งเมืองไทร เมืองตานี เป็นข้าขันตสัมาพระนครศรีอยุธยา มิได้มาช่วยการสงคราม เสนาพฤตมาตย์มุขลูกขุนปรึกษา ให้มีตราโกษาธิบดีออกไปลงใจยืมเงินเมืองละพันชั่ง เพื่อจะคูนน้ำในเมืองไทร เมืองตานี และตราโกษาธิบดีนั้นก็ส่งออกมาด้วยแล้วควรให้พระเจ้านครศรีธรรมราช เสนาธิบดีคิดอ่านอุบายถ่ายเทว่ากล่าว เมืองก็ให้ได้ทั้งเงินก็ให้ได้ ราชการก็อย่าให้เสีย”^{๕๖} จากความในกฎรับสั่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตอนนี้ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงตีความว่า “เมืองไทรบุรีและเมืองปัตตานีซึ่งเคยขึ้นกับกรุงศรีอยุธยามาแต่ก่อน ยังไม่ได้มาอ่อนน้อม”^{๕๗} แต่ถ้าได้อ่านในสำเนาฎฉบับนี้โดยตลอดแล้วจะเห็นว่าคำว่า “พระนครศรีอยุธยา” ในสำเนานั้นหมายถึง “กรุงธนบุรี” โดยแท้เหมือนดังที่ภาษาในหนังสือเก่าที่เรียกกรุงเทพ ฯ ว่า “พระนครศรีอยุธยา” นั้นเอง จึงอาจจะเป็นไปได้ว่าหัวเมืองทั้งสองซึ่งเคยเข้ามาสวามิภักดิ์ในต้นรัชกาลเมื่อ พ.ศ. 2313 (ตามพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาตั้งกล่าวแล้ว) นั้นได้กลับใจแข็งขึ้นอีกก็เป็นได้ สำหรับผลของการเจรจาขืมเงินนั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงอธิบายไว้ว่า “พิเคราะห์ตามเหตุการณ์ที่มีในภายหลัง เชื่อได้ว่าทั้งพระยาไทรและพระยาปัตตานีไม่ยอมให้ขืมเงิน 1,๐๐๐ ชั่ง แต่จะเป็นเพราะคำที่ตอบมาไม่พุดจาทำทายเป็นเกิดอริหรือจะเป็นเพราะพระเจ้ากรุงธนบุรียังติดการศึกสงครามทางอื่นอยู่ ทั้งเมืองไทรและเมืองปัตตานีไม่ยอมขึ้นพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งพระองค์ก็ไม่ได้ให้กองทัพลงไปปราบปรามจนตลอดรัชกาล”^{๕๘}

ในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ใน พ.ศ. 2328 เมื่อสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสิงหนาทเสด็จไปปราบพม่าทางหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายตะวันตกแล้วประทับอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช “ทรงพระราชดำริว่ากองทัพก็มีพร้อมอยู่ที่นั่นแล้ว เป็นโอกาสที่จะปราบปรามหัวเมืองมลายูประเทศราชที่ตั้งแข็งมาแต่เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาให้กลับมาเป็นขอบขันตสัมาอย่างเดิมได้ จึงมีรับสั่งให้ข้าหลวงถือหนังสือไปถึงพระยาปัตตานีและพระยาไทรบุรีให้แต่งทูตนำดั้นไม้เงินทองมาถวายเหมือนแต่ก่อน พระยาปัตตานีขัดแข็งเสียดมาอ่อนน้อมไม่ กรมพระราชวังบวร ฯ จึง

คำรัสสั่งให้พระยากลาโหมกับพระยาจำแสนยกกรยกทัพหน้าลงไปตีเมืองปัตตานี แล้วเสด็จยกทัพหลวงตามลงไปยังเมืองสงขลา กองทัพไทยยกกลงไปตีเมืองปัตตานีได้ปืนใหญ่อันเป็นศรีเมืองซึ่งเรียกว่านางพระยาตานี กับครอบครัวและทรัพย์สินสมบัติมาในครั้งนั้นเป็นอันมาก พระยาไทรได้ทราบข่าวว่าไทยตีได้เมืองปัตตานีก็มีความเกรงกลัวรีบแต่งทูตให้คุมต้นไม้ทองเงินเข้ามาถวาย ขอมเป็นข้าขอบขัณฑสีมาเหมือนแต่ก่อน ฝ่ายพระยาตรังกานูและพระยาถนันทน์ที่ขึ้นอยู่กับเมืองตรังกานู เขตแดนอยู่ต่อเมืองปัตตานีลงไปข้างใต้ ทั้ง 2 เมืองนี้แต่ก่อนหาเคยได้ขึ้นแก่ไทยไม่ ครั้นทราบข่าวว่าไทยตีได้เมืองปัตตานี เกรงจะเลยลงไปตีเมืองถนันทน์ ตรังกานูด้วย ก็แต่งทูตให้คุมต้นไม้ทองเงินเข้ามาถวายกรมพระราชวังบวร ฯ ขอสวามิภักดิ์เป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพ ฯ ด้วยทั้ง 2 เมือง”^{๒๐}

เมื่อไทยยกกองทัพไปปราบเมืองปัตตานีนั่น เจ้าพระยาหนคร ฯ (พัฒน์) และ พระยาสงขลา (บุญฮุย) ต่างกล่าวโทษกัน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชดำริว่า เมืองเดียวกำกับหัวเมืองมลายูทั้งหลายทั่วถึง น่าจะได้จัดการเกี่ยวกับการปกครองเมืองมลายูเสียใหม่ครั้งนั้นพระยาสงขลา (บุญฮุย) เติมชื่อหลวงสุวรรณศิริสมบัติ มีความคิดความชอบในการช่วยเหลือตีเมืองปัตตานี ทรงเลื่อนยศขึ้นเป็นพระยา ต่อมารายาเมืองปัตตานีคบคิดกับแขกเซี่ยนอกพระราชอาณาเขต ยกทัพมาตีสงขลาอีก พระยาสงขลาไม่กล้าไม่พอจึงหนีขึ้นมาเมืองพัทลุงครั้งเจ้าพระยาหนคร (พัฒน์) ยกกองทัพไปช่วยตีทัพปัตตานีแตกแล้วพระยาสงขลาติดตามไปตีได้เมืองปัตตานีอีกครั้ง จับตัวรายาส่งมากรุงเทพ ฯ จึงโปรดให้เลื่อนยศพระยาสงขลาอีกครั้งหนึ่งได้เป็นเจ้าพระยาแล้วให้สงขลาขึ้นตรงต่อกรุงเทพ ฯ ให้กำกับหัวเมืองมลายูหน้าใน ได้แก่ ปัตตานี ตรังกานู เป็นต้น แล้วให้แบ่งเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี หนองจิก ยะลา รามันห์ ยี่หริ่ง สายบุรี ระแงะ แล้วตั้งข้าราชการไทยบ้าง มลายูบ้างครองเมืองทั้ง 7^{๒๑} ส่วนเมืองนครศรีธรรมราชให้ดูแลเมืองไทรบุรี ต่อมาใน พ.ศ. 2351 เจ้าพระยาสงขลาไปบอกเข้ามาว่าได้ทราบข่าวพระยาตรังกานูกับคาตูปักลันเจ้าเมืองยะหริ่งคบคิดกันไปชวนแขกเซี่ยนอกพระราชอาณาเขต จะเข้ามาตีเมืองสงขลาเกรงว่ากำลังน้อยจะสู้ไม่ได้ จึงโปรดให้เจ้าพระยาพลเทพ (บุญนาค) เป็นแม่ทัพเกณฑ์คนหัวเมืองฝ่ายใต้ไปช่วยราชการปราบเมืองยี่หริ่งได้

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้กวาดต้อนอพยพชาวไทยมุสลิมจากเมืองไทยปัตตานีมาไว้ที่ภาคกลางถึง 2 ครั้ง คือ(กัญนิกา พราหมณ์พิทักษ์ 2529 : 124 – 130)

ในครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2328 พระเจ้าอั้งวะปะดุงได้ยกทัพใหญ่เข้ามาตีเมืองไทยหลายทาง บรรดาหัวเมืองปักษ์ใต้ตั้งแต่ชุมพรลงไปได้เสียแก่พม่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเป็นแม่ทัพยกไปปราบปรามพม่าที่มารุกรานทางปักษ์ใต้ ครั้นถึงเมืองสงขลาทราบข่าวเมืองปัตตานีก่อการจลาจล จึงโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระกระแสรับสั่งไปถึงพระยาปัตตานีว่าให้มาขอมขึ้นแก่กรุงเทพ ฯ เหมือนแต่ก่อน พระยาปัตตานีไม่ยอม จึงโปรดเกล้าฯ ยกทัพไปตีเมืองปัตตานี ในปี พ.ศ. 2329 จึงสามารถเข้ายึดเมืองปัตตานีได้ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทจึงได้ทรงแต่งตั้งควนกูระบิดินเป็นเจ้าเมือง และได้ทรงกวาดต้อนครอบครัวและเครื่องศาสตราวุธรวมทั้งปืนใหญ่ที่ได้รับพระราชทานว่า “พระยาตานี” ไปไว้ ณ กรุงเทพ ฯ อีกด้วย เชลยที่นำมาด้วยในครั้งนี้นับเป็น

จำนวนมาก และได้แยกให้อาศัยอยู่ตามลำพังในที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ส่วนใหญ่จะอยู่รอบ ๆ ชานกรุง เช่น ที่ ธนบุรีบริเวณสี่แยกบ้านแขก ทุ่งครุ ในอำเภอพระประแดง บางคอแหลม มหานครพระโขนง คลองตัน มีนบุรี หนองจอก ภาคกลางที่จังหวัดนครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี อยุธยา นนทบุรี ที่ตำบลท่าอิฐ และภาคใต้ที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี ตำบลท่าทอง และนครศรีธรรมราช

ในครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2334 มีสาเหตุเนื่องมาจากพระยาตานีคบคิดกับโต๊ะชาฮิดในการก่อกบฏ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้พระยาตากโหมราชเสนายกทัพลงไปปราบ เมื่อปราบกบฏเมืองปัตตานีแล้ว จึงได้นำเอาเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาภาคกลางอีกครั้งที่ 2

การยกทัพไปตีเมืองปัตตานีแต่ละครั้งทำให้ปัตตานีมีความเสียหายย่อยยับทุกครั้ง ทรัพย์สินเงินทอง ข้าวของ ของชาวบ้านจะถูกริบไปเป็นส่วนกลางและนำเข้ามากรุงเทพฯฯ พร้อมกับผู้คนจำนวนมาก ๆ แต่ละครั้งแล้วมาให้้อยู่ตามลำพัง บ้างล้มเจ็บป่วย ตาย ส่วนคนที่อยู่รอดก็จะเกาะกลุ่มทำมาหากินกันไป ตามประสาของตนเอง ที่ปรากฏการอยู่และสืบเชื้อสายมุสลิมปัตตานีนับตามี่ต่าง ๆ ในปัจจุบัน

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อ พ.ศ. 2357 พระยากลันตันซึ่งเคยขึ้นต่อตรงกานูนั้นเกิดวิวาทกับพระยาตรังกานู จึงมีใบบอกเข้ามายังพระยาวิเศษภักดีผู้ว่าราชการสงขลา ขอขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯฯ จึงโปรดให้กลันตันขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯฯ อยู่ได้บังคับบัญชาของเมืองนครศรีธรรมราชแต่นั้นมา เมืองนครฯฯ จึงได้ดูแลไทรบุรีและกลันตัน ส่วนเมืองสงขลาก็ได้ดูแลเมืองตรังกานู และปัตตานี ซึ่งแยกออกเป็น 7 หัวเมือง

ภายในหัวเมืองมลายูทั้งหลายเหล่านี้ มักมีเรื่องวิวาทบาดหมางกันอยู่เสมอ เช่นในเมืองกลันตัน พระยาบาโงกับตนกูปะสาเป็นกบฏจะแย่งเมืองครั้งหนึ่ง โปรดให้พระยาศรีพิพัฒน์ซึ่งเป็นแม่ทัพไทยที่ยกไปราชการเมืองปัตตานีได้เวลานั้นพักอยู่ที่สงขลาไปใกล้เกลี้ยห้ามการวิวาทพระยาบาโงหนีไปตรังกานู พระยาไชยาพาตัวพระยากลันตันและตนกูปะสามาหาพระยาศรีพิพัฒน์ที่สงขลา ใกล้เกลี้ยคืนดีกันได้ ต่อมาเกิดวิวาทกันภายในเมืองกลันตันอีก ต่างมีหนังสือมากราบบังคมทูลกล่าวโทษกัน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า พี่น้องวิวาทกันหลายครั้งจะให้อยู่ร่วมกันต่อไปก็คงเกิดเรื่องยุ่งยากอีก เวลานั้นตำแหน่งเจ้าเมืองปัตตานีว่างลง จึงให้ย้ายพระยาหนองจิกไปเป็นเจ้าเมืองปัตตานี แล้วโปรดให้ถามตนกูปะสาวาอินดีจะไปเป็นเจ้าเมืองหนองจิกหรือไม่ ตนกูปะสาก็ตกลงแล้วไปชวนพระยาบาโงจากตรังกานูให้มาอยู่ด้วยพระยาบาโงยึดผู้อื่นคล้าย ๆ กับไม่พอใจว่าเมืองหนองจิกไม่สำคัญเท่าปัตตานีหรือกลันตันตนกูปะสาจึงพลอยลี้เลื่อยากเป็นเจ้าเมืองกลันตันมากกว่า ถึงกับคิดสินบนพระยาท้ายน้ำซึ่งโปรดให้เป็นผู้จัดการเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบก็ทรงขัดเคือง โปรดให้ยกกองทัพไปขู่ ตนกูปะสาจึงยอมไปอยู่หนองจิกโดยดี ต่อมาใน พ.ศ. 2388 พระยาปัตตานีถึงแก่กรรมจึงโปรดให้ตั้งตนกูปะสาเป็นพระยาปัตตานี

เจ้าพระยานครฯฯ พระยาสงขลากำลังเข้ามาช่วยงานพระเมรุสมเด็จพระศรีสุทลาไลย (สมเด็จพระราชชนนี ในรัชกาลที่ ๓) พระยาอภัยธิเบศร์ (แสง) หนีเข้ามาพัวพันพวกกบฏจึงยกพวกเข้ามาตีเมืองตรังและข้ามมาจะตีเมืองสงขลา เจ้าพระยานครฯฯฯ กลับไปเกณฑ์คนจากนครศรีธรรมราช พัวพัน ย่ำไปตีเมือง

คืน ต่อมาใน พ.ศ. 2382 เจ้าพระยามนทร ๗ (น้อย) ถึงอสัญกรรม เจ้าพระยายมราชกับพระยาศรีพิพัฒน์ แม่ทัพจากในกรุงเทพฯ ทัยกไปคราวปราบกบฏไทรบุรีปรึกษากันเห็นว่า พลเมืองในไทรบุรีส่วนใหญ่เป็นมลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ถ้าให้คนไทยรักษาอยู่ต่อไปก็จะเกิดเรื่องยุ่งยากขึ้นเรื่อย ๆ ควรยกไทรบุรีออกเป็นอำเภอเหมือนปัตตานีให้ชาวมลายูที่เป็นญาติเจ้าพระยาไทร ๗ ปกครองกันเอง จึงมีหนังสือกราบบังคมทูลขึ้นมา ทรงเห็นชอบด้วย ปี พ.ศ.2382 จึงแบ่งเมืองไทรบุรีเป็น 4 เมือง เลือกชาวมลายูที่มีความสวามิภักดิ์ปกครอง

ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณี ชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตักวา (ผศ. สุพจน์ แสงเงิน และคณะ)พบว่า ตวนกู มหะหมัด สหัตตวนกู้อับดุลละาะ ได้ยกทัพเข้ามาตีเมืองไทรบุรี ข่าว่าได้เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดการทัพใหญ่ไปปราบปรามและได้กวาดต้อนผู้คนจากไทรบุรีและหัวเมืองมลายูขึ้นมาไว้ที่ภาคกลางเป็นครั้งที่ 3

ถึงแม้ว่าในรัชกาลที่ 3 หัวเมืองมลายูทางตอนใต้จะมีเหตุการณ์ยุ่งยากอยู่เสมอ แต่ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงจัดการปกครองได้โดยเรียบร้อย อำนาจของไทยเหนือหัวเมืองเหล่านั้นนับว่าเข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก

จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์ทางตอนใต้ของแหลมมลายูพบว่า เมืองปัตตานีเป็นหัวเมืองที่มีการปกครองที่เป็นอิสระ และมีอาณาบริเวณที่กว้างขวางมาก ความเข้มแข็งในการปกครองเมืองแห่งนี้มีระบบการปกครองระบบกษัตริย์ ถึง 11 พระองค์ การต่อสู้เพื่อปกป้องเมืองปัตตานีนั้นเห็นได้ชัดเจนว่าบรรดาเมืองต่าง ๆ มีทั้งสยามและต่างชาติ ต่างก็มุ่งเพื่อต้องการเมืองปัตตานีไว้เป็นเมืองขึ้นของตนเอง เพราะว่า...

1. เมืองปัตตานีมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทั้งบนบกและในน้ำ
2. เมืองปัตตานีเป็นเมืองหน้าด่านทางตอนใต้ที่จะไปเชื่อมโยงกับดินแดนอื่น ๆ ได้อีกมาก
3. ผู้คนชาวปัตตานีเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ จนสามารถปกครองตนเองได้อย่างยาวนาน
4. ประเทศต่าง ๆ มีความต้องการเมืองปัตตานีไว้เป็นของตนเอง
5. เมืองปัตตานีมีความเข้มแข็งขึ้นเรื่อย ถ้าปล่อยทิ้งไว้ อาจจะเป็นเมืองที่สามารถเอาชนะหัวเมืองอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้อีก

ทัพกรุงเทพฯ ๗ จึงเห็นว่า เมืองทางตอนใต้ของสยามน่าจะเป็นเมืองที่สำคัญ จึงหาโอกาสหลายครั้งที่ยกทัพเข้าไปตีเมืองปัตตานี แต่ไม่สำเร็จเพราะมีความเข้มแข็งในการปกป้องเมืองมาก พร้อมกับมีการสร้างคูเมืองที่แข็งแรงทัชชาศึกที่ยกมาจึงไม่สามารถตีเมืองได้ รวมถึงทัพของกรุงเทพฯ ๗ ด้วย

การนำเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาไว้ที่ภาคกลางนี้มีจุดประสงค์ที่สำคัญก็คือต้องการเพิ่มกำลังพลเมือง ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

1. การก่อสร้างกรุงเทพ ฯ ยังไม่มั่นคงนัก กำลังพลเมืองในระบายนั้นไม่พอกับความต้องการ เพราะบ้านเมืองอยู่ในภาวะสงครามกับพม่า อีกทั้งเสบียงอาหารที่ผลิตจากพลเมืองไม่พอใช้สอยระหว่าง ออกศึกสงครามแต่ละครั้ง นับเป็นภาระหนักที่สุดของประเทศ

2. การยกทัพไปตีเมืองปัตตานี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงไม่พอพระทัยมากนัก โดยเห็นได้จากกรณีเมืองปัตตานีพระองค์ไม่ได้ตั้งพระทัยจะยกทัพไปปราบปัตตานีโดยตรง แต่ให้จัดทัพไปก็เพื่อไปปราบพม่า ซึ่งเป็นศัตรูที่สำคัญกว่า แต่เมื่อกองทัพไปถึงเมืองสงขลาจึงมีพระราชดำรัสให้หัวเมืองมาลาญมาอ่อนน้อม โดยไม่คิดว่าจะใช้กำลังเข้าบังคับในตอนแรก แต่เจ้าเมืองปัตตานีไม่ยอมจึงจำเป็นต้องตัดสินพระทัยใช้กำลังทัพเข้าบังคับ

3. การปราบปัตตานีในแต่ละครั้ง ต้องสูญเสียกำลังพลจำนวนมาก เพราะปัตตานีเป็นเมืองที่มีความแข็งแรง ทั้งในด้านพื้นที่ กำลังพล เมื่อได้ชัยชนะ จำเป็นต้องชดเชยความเสียหายด้วยการอพยพเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาเพื่อชดเชยแรงงานที่ขาดหายไป

4. การอพยพเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาเป็นครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 มีจุดประสงค์เช่นเดียวกับครั้งแรก คือต้องการตัดกำลังพลเมืองของชาวปัตตานี เป็นการป้องกันการแข็งเมืองหรือคิดกบฏเอาใจออกห่างจากไทยและทางกรุงเทพ ฯ

5. อีกประการหนึ่ง ต้องการเชลยศึกมาทำการเกษตรเพื่อผลิตเสบียงอาหารเตรียมไว้เพื่อทำสงครามในครั้งต่อไป

3.1.2 การอพยพของชาวปัตตานีมาอยู่ลุ่มน้ำแสมแสบ

จากการศึกษาเอกสารและได้รับฟังผู้เฒ่าผู้ชราในหมู่บ้านเล่าให้ฟัง มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ปัตตานี ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จวบจนถึงรัชกาลที่ 3 ดังที่กล่าวมา เมื่อบ้านเมืองค่อนข้างสงบ กรุงเทพ ฯยังต้องตระเตรียมสภาพพื้นที่ กำลังพล อาหารชนิดต่าง ๆ เป็นเสบียงกักตุนไว้สำรองอีก เพื่อที่จะขยายเมืองและการเตรียมเสบียงไว้สำหรับศึกสงครามต่อไป ซึ่งมีแผนการณ์ที่ไปปราบเขมรอีกบ้านครัวเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกองอาสาจาม ชาวเขมร และชาวมลายูปัตตานี ราษฎรสามชาติพันธุ์มาอยู่อาศัยในแหล่งเดียวกัน วันเวลาผ่านไปนานปีชีวิตย่อมเข้าใจในชีวิตราษฎรบางส่วนจึงแต่งงานอยู่กินใช้ชีวิตครอบครัวสืบลูกหลานสายสกุลต่อๆ มา โดยชาวมลายูปัตตานีส่วนใหญ่ถูกโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่คลองแสมแสบเหนือ ไปปักร้างถางป่ารกพงไพรเป็นท้องทุ่งไร่นาปลูกผักข้าวปลามาจนทุกวันนี้ สาเหตุที่โยกย้ายชาวมลายูปัตตานีในครั้งนี้ตามบันทึกจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติจะต้องใช้ข้าวเลี้ยงดูราษฎรที่กวาดครอบครัวเข้ามากว่า 6,000 คน และยังมีครอบครัวที่กวาดเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 2 ที่ยังคงค้างอีกจำนวนมากไม่ไหว รัชกาลที่ 3 จึงทรงมีรับสั่ง สั่งพระยาราชวังสรรค์ มีความบางตอนว่า

“...ถ้าข้างหน้ามีครอบครัวส่งข่าวไปอีกมากมายแล้ว จึงค่อยจัดแจงเอาไปตั้งที่แสนแสบข้างนอกที่เดียวๆ”

“...อุตสาหกรรมรักขามันไว้ให้ดี ถ้ามีเข้าไปอีกมากมายแล้ว จึงจัดแจงให้ออกไปตั้งบ้านเรือนอยู่นอกที่เดียวๆ”

พระยาราชวังสรรค์ฉิมนำชาวมลายูปัตตานี ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่คลองแสนแสบเหนือ ตามที่พระองค์ทรงมีรับสั่ง ฉะนั้นตามแนวคลองมหานาค คลองแสนแสบตลอดสาย นับแต่บ้านมหานาค บ้านครัว บ้านคอน คลองตัน บางกะปิ บึงกุ่ม หลอมเหล มินบุรี แสนแสบ ทุ่งเจียรดับ หนองจอก กระจุกมลายู ถึงบางน้ำเปรี้ยวปลายทางที่บางขุนาก จนออกสู่น้ำบางปะกง มีชุมชนมุสลิม มัสยิด สุสาน และโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามก่อตั้งเรียงเรียกเป็นระยะๆ จำนวนมาก และตามคลองซอยที่แยกจากคลองแสนแสบ ก็ยังมีชุมชนมุสลิมและมัสยิดก่อตั้งกระจุกกระจายตามพื้นที่นาคอนทั่วไปซึ่งราษฎรเหล่านี้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจำนวนมากอีกด้วย

กล่าวได้ว่าชาวมุสลิมที่ก่อตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร มีรากเหง้าพื้นเพเดิมเป็นบรรพชนบ้านครัว ราษฎรเหล่านี้แต่เดิมมีแผ่นดินแม่อยู่ในมลายู จาม เขมร และชวา ทั้งสิ้น

“บ้านครัว” แต่เดิมเรียกกันว่า “บ้านแขกครัว” ปัจจุบันเหลือคำว่า “บ้านครัว” เพราะในสมัยรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม รมรงค์ให้ราษฎรมานิยมความเป็นคนไทย โดยมีรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พ.ศ. 2482 มาตรา 3 บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 3 นามประเทศนี้ให้เรียกว่า “ประเทศไทย” และบทแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นใด ซึ่งใช้คำว่า “สยาม” ให้ใช้คำว่า “ไทย” แทน

เข้าใจว่ารัฐบาลคงได้เห็นราษฎรแต่ละชาติพันธุ์หลายแสนคนที่เป็นเชลยศึกสงคราม เริ่มมีความสำนึกในชาติพันธุ์แห่งตน และหวังเกรงว่าในวันหนึ่งอาจจะเกิดจลาจลขึ้นได้ จึงป้องกันด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจกระทำการใดๆ ที่สามารถระงับเหตุการณ์ร้ายแรงได้ จึงให้ราษฎรมานิยมความเป็นคนไทยเหมือนกัน เพื่อลบล้างความเป็นชาติพันธุ์ที่ยังคงฝังแน่นในจิตใจมานานนับร้อยปีเสีย สาเหตุที่กล่าวนี้กระมังมีผลกระทบต่อชื่อเรียก “บ้านแขกครัว” มาเป็น “บ้านครัว” จนทุกวันนี้ก็ได้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดีเป็นแม่กอง จ้างชาวจีนชุดคลองแสนแสบ ซึ่งแต่เดิมเรียกคลองแจ็กเพราะเป็นคลองที่ชาวจีนชุดมีระยะทางเริ่มตั้งแต่ปลายคลองพระโขนง หัวหมาก ถึงคลองบางขุนาก ฉะเชิงเทรา เพื่อขยายการคมนาคมทางน้ำ เป็นเส้นทางไปมาระหว่างพระนครกับแม่น้ำปราจีนบุรีอีกทั้งเพื่อประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ในการลำเลียงอาวุธและเสบียงอาหารระหว่างศึกสงครามไทยกับเขมรในสมัยนั้น เมื่อชุดคลองเสร็จและหมดภาระทางศึกสงครามแล้วทางการได้อพยพนำชาวอิสลามซึ่งได้กวาดต้อนมาจากบริเวณ 7 หัวเมืองภาคใต้ให้มาทำมาหากินอยู่ตามแนวริมคลองแสนแสบ

การเคลื่อนย้ายผู้คนจากหัวเมืองทางใต้และมลายูครั้งใหญ่ที่สุดที่ทำให้กรุงเทพฯ เปิดพื้นที่สำหรับชุมชนชาวใต้ และชาวมุสลิมอย่างกว้างขวางอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่ออิทธิพลของราชสำนักกรุงเทพฯ ปะทะกับความพยายามปลุกตัวเป็นอิสระของหัวเมืองมลายู และการอ้างสิทธิในการปกครองรัฐหัวเมืองมลายูของอังกฤษจากสนธิสัญญาอังกฤษฮอลันดา ในปี พ.ศ. 2366 ที่เปิดโอกาสให้อังกฤษเข้ามาแทรกแซง จนสงครามปะทุขึ้นในปี พ.ศ.2375 ราชสำนักกรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ 3 ต้อนรับการเคลื่อนย้ายเข้าสู่กรุงเทพฯ ด้านการส่งเรือออกไปรับผู้อพยพชาวมุสลิมจากทางใต้ที่เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ส่วนแรกถูกส่งไปอยู่กับพระยาราชวังสรรค์ตั้งบ้านอยู่ที่สุเหร่าคลองนางหงส์ริมคลองมหานาคต่อไปออกคลองบางกะปิ พวกที่เดินทางเข้าภายหลังถูกส่งออกไปในพื้นที่คลองแสนแสบที่ไกลออกไป การขุดคลองสายใหม่ที่ผ่านทุ่งแสนแสบเชื่อมแม่น้ำบางปะกงเพื่อการเดินทางไปยังทางตะวันออกเป็นการเตรียมการทางด้านฉนวนที่ราชสำนักกรุงเทพฯ เริ่มระวางการขยายอำนาจของฉนวนเหนือเขมรซึ่งกระทบถึงกรุงเทพฯ และผลได้จากคลองขุดใหม่คือพื้นที่นาเพื่อเลี้ยงชาวเมืองและส่งออก

คลองแสนแสบเหนือ เริ่มขุดจากหัวหมาก ผ่านคลองสามเสนช่วงปลาย (คลองตัน) ผ่านบางขนากไปออกแม่น้ำบางปะกง ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ว่า

“ครั้นมาถึงเดือน 2 ขึ้น 4 ค่ำ (ตรงกับเสาร์ที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2380) จึงโปรดเกล้าให้พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษาธิบดี เป็นแม่กองจ้างจีนขุดคลองตั้งแต่หัวหมากไปถึงบางขนาก เป็นทาง 1,337 เส้น 19 วา 2 สอก ลึก 4 สอก กว้าง 6 สอก ราคาเส้นละ 70 บาท”

คลองแสนแสบเหนือ มีระยะทางตามแผนที่กรมแผนที่ทหาร ตั้งแต่คลองตัน คลองสามเสนช่วงปลาย มินบุรี หนองจอก ถึงคลองบางขนากออกแม่น้ำบางปะกงประมาณ 63.4 กม. และที่จ้างชาวจีนขุดคลองเป็นทาง 1,337 เส้น 19 วา 2 สอก (ระยะทาง 53.52 กม. ค่าจ้างขุด 93,660 บาท) ยังขาดระยะทางอีก 247 เส้น หรือ 9.88 กม. ซึ่งต้องเพิ่มค่าจ้างขุดอีก 17,290 บาท จึงออกแม่น้ำบางปะกงได้ แต่ถ้าไม่เพิ่มค่าจ้างและต้องขุดคลองออกแม่น้ำบางปะกงให้ได้มีประการเดียวจะต้องเกณฑ์ชาวมลายูปัตตานีที่กวาดต้อนมาสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ที่มาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามแนวคลองมาช่วยกันขุดคลองจนทะลุออกแม่น้ำบางปะกง

บรรพชนขุดคลองรอบกรุง ในปี พ.ศ. 2325

ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ 2525) บันทึกไว้ว่า

“...เมื่อสร้างกรุงเทพฯ จึงโปรดฯ ให้ขุดคูเมืองขึ้นอีกชั้นหนึ่งนอกจากคูเมืองเดิม ซึ่งมีมาแต่สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี...คูเมืองที่สร้างใหม่ขุดตั้งแต่บางลำพูมาออกเหนือวัดสามปลื้ม เรียกว่าคลองรอบกรุง ปรากฏตามพระราชพงศาวดารว่า โปรดให้รื้อป้อมวิชัยนทร และกำแพงเมืองธนบุรีข้างปากตะวันออกเสีย ขยายพระนครให้กว้างออกไปกว่าเก่า เกณฑ์เขมร 10,000 คน มาขุดคลองคูพระนครด้านตะวันออก ตั้งแต่บางลำพูตลอดมาออกแม่น้ำข้างใต้ เหนือวัดสามปลื้ม ยาว 85 เส้น 13 วา กว้าง 10 วา ลึก 5 สอก พระราชทานชื่อว่า “คลองรอบกรุง” แล้วขุดคลองใหญ่เหนือวัดสะแก (วัดสระเกษ) อีกคลอง

หนึ่ง พระราชทานนามว่า “คลองมหานาค” เป็นที่สำหรับประชาชนชาวพระนครจะได้ลงเรือไปประชุม เล่นเพลงและสัควาในเทศกาลฤดูน้ำ เหมือนอย่างครั้งศรีอยุธยาเก่า”

สมัยกรุงธนบุรีที่ยกทัพไปตีเขมรหลายครั้งจะต้องกวาดต้อนชาวเขมรลาวเข้ามาจำนวนมาก ในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อมีการสร้างบ้านแปงเมืองจึงได้เกณฑ์ชาวเขมร 10,000 คน มาเป็นแรงงานขุดคลอง รอบกรุงและคลองมหานาค และเกณฑ์ ชาวลาว 5,000 คน เข้ามาเป็นแรงงานสร้างกำแพง สร้างป้อมเป็น ระยะๆ รอบพระนคร สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตน โกสินทร์สงครามแผ่ขยายไปในเขมร ลาว พม่า มลายู ญวน ตามแผนที่ต้นกรุงรัตน โกสินทร์แสดงเขตพระราชอาณาจักร ดังนี้

- ทิศเหนือ ตีได้เมืองเชียงตุง เชียงรุ่ง แม้ว ลีบสองปันนา หลวงพระบาง และเมืองอื่นๆ
- ทิศใต้ ตีได้เมืองไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู ปัตตานี สายบุรี และเมืองอื่นๆ
- ทิศตะวันออก ตีได้เมืองจำปาศักดิ์ ปัตบอง เสียมราชู พนมเปญ กมปง โสม กมปอล กม ปงทม กมปงสวาย และเมืองอื่นๆ
- ทิศตะวันตก ตีได้เมืองทวาย มะริด และตะนาวศรี

บรรพชนขุดคลองมหานาค ในปี พ.ศ. 2326

จดหมายเหตุการณ์อนุรักษ์กรุงรัตน โกสินทร์ (กรมศิลปากร 2525) บันทึกไว้

“พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจักรีบรมนาถพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองมหานาคในพุทธศักราช 2326 ตั้งต้นจากคลองรอบกรุงที่ข้าง พระบรมบรรพตผ่านถนนบริพัตร ถนนจักรพรรดิพงษ์ ถนนกรุงเกษมไปบรรจบกับคลองผดุงกรุงเกษม เรียกว่า “สี่แยกมหานาค” ไปสุดเขตที่วัดบรมนิวาส การขุดคลองมหานาคปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาว่า พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจักรีบรมนาถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลก มีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่สำหรับประชาชนประชุมเล่นเพลงเรือและสัควาในฤดูน้ำ ตาม ประเพณีเดิมครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี”

(คณะรัฐมนตรีมีมติ พ.ศ. 2510 กำหนดให้คลองมหานาคเป็นคลองที่ต้องอนุรักษ์ และตาม แผนที่ใจก้ำ “คลองมหานาค” มีความยาวประมาณ 1.6 กม.)

นับตั้งแต่คลองมหานาค คลองแสนแสบได้ คลองแสนแสบเหนือ ไปออกแม่น้ำบางปะกง เป็นคลองสายหลักระยะทาง 73.8 กม. เป็นผลงานของชลยศึกสงครามชาวเขมรชาวมลายูปัตตานีทั้งนั้น แม้ว่าคลองแสนแสบเหนือได้จ้างชาวจีนขุดก็ไม่พ้นที่ต้องเกณฑ์แรงงานชลยศึกสงครามร่วมด้วย เพราะ สมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อผู้ปกครองขึ้นนิวทางใดก็ต้องไปทางนั้น

(คณะรัฐมนตรีมีมติ พ.ศ. 2510 กำหนดให้คลองแสนแสบเป็นคลองที่ต้องอนุรักษ์ และตาม แผนที่กรมแผนที่ทหาร “คลองแสนแสบ(เหนือ)” มีความยาวประมาณ 63.4)

พระยาราชวังสรรค์ฉิมนำชาวมลายูปัตตานี ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่คลองแสนแสบเหนือ ตามที่ พระองค์ทรงมีรับสั่ง ฉะนั้นตามแนวคลองมหานาค คลองแสนแสบตลอดสาย นับแต่บ้านมหานาค บ้าน

ครัว บ้านดอน คลองตัน บางกะปิ บึงกุ่ม หล่อเหล มินบุรี แสนแสบ คู้ เจียรดับ หนองจอก กระทุ่มราย ถึง บางน้ำเปรี้ยวปลายทางที่บางนาจนออกสู่แม่น้ำบางปะกง มีชุมชนมุสลิม มัสยิด สุสาน และ โรงเรียน สอนศาสนาอิสลามก่อตั้งเรียงเรียกเป็นระยะๆ จำนวนมาก และตามคลองซอยที่แยกจากคลองแสนแสบ ก็ ยังมีชุมชนมุสลิมและมัสยิดก่อตั้งกระจุกกระจายตามพื้นที่นาดอนทั่วไปซึ่งราษฎรเหล่านี้มีกรรมสิทธิ์ใน ที่ดินจำนวนมากอีกด้วย

กล่าวได้ว่าชาวมุสลิมที่ก่อตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร มีรากเหง้า พื้นเพเดิมเป็นบรรพชนบ้านครัว ราษฎรเหล่านี้แต่เดิมมีแผ่นดินเมื่ออยู่ในมลายู จาม เขมร และชวา ทั้งสิ้น

บรรพชนหนองจอก (นายมาน มูฮำหมัด พ.ศ. 2419-8 ก.ย. 2503) เล่าให้ลูกหลานฟังว่ามี บรรพชนเป็นชาวมลายูปัตตานีที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยศึกสงครามครั้งรัชกาลที่ 1 ถูกเกณฑ์ให้ขุด คลองแสนแสบตลอดมา และขุดคลองซอยจากคลองแสนแสบย่านมินบุรี หนองจอก ตามแผนที่กรมแผนที่ รวบรวม พ.ศ. 2472 จัดพิมพ์ พ.ศ. 2484 รหัสแผนที่ ผงกบค. 1-15-32 เก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุ แห่งชาติ จะเห็นพื้นที่มินบุรีหนองจอกและบริเวณโดยรอบ เป็นพื้นที่ลุ่มเหมาะกับการทำนาข้าว มีคลอง ซอยจากคลองแสนแสบนับร้อยคลอง นายมานเล่าว่า ครั้งหนึ่งเมื่อขุดคลองซอยได้ระยะทางพอสมควร พบโครงกระดูกกระเชาะขนาดใหญ่วางคลอง จึงเข้าใจว่าแต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้คงจะเป็นบึงขนาดใหญ่เป็นที่ อยู่อาศัยของจระเข้ ต่อมาบึงตื้นเขินจนสิ้นสภาพกลายเป็นพื้นนาไปจึงตั้งชื่อคลองว่า "คลองลำตะเข้ตาย" ฉะนั้นคลองที่มีชื่อเรียกกันต่างๆ จะต้องมีประวัติเป็นมาด้วยกันทั้งนั้น

ประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมเขตหนองจอก

เขตหนองจอกเป็นเขตที่มีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวไทยกลุ่มนี้คาดว่า มี บรรพบุรุษเป็นชาวเขมรมลายูที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน 2 ข้างคลองแสนแสบด้วยเหตุผลทางการเมืองและภาวะ ของสงครามและปัญหาความขัดแย้งทางหัวเมืองทางใต้ตลอดไปถึงมลายูในอดีตที่กระทบกระเทือนด้วย อำนาจทางการเมืองจากราชสำนักกรุงเทพ ฯ ที่แผ่อิทธิพลลงไปครอบงำซึ่งอยู่ในกระบวนการสร้างความ มั่นคงจากการขยายตัวของราชอาณาจักรที่ผู้นำรัตนโกสินทร์ตอนต้นสืบทอดภารกิจนี้ นับแต่สมัยธนบุรี เป็นต้นมา และมีการเข้ามาของตะวันตกเป็นตัวแปรที่ทำให้ความขัดแย้งขยายเป็นสงคราม

การอพยพมีการชักชวนและบังคับกวาดต้อนในฐานะเชลยศึก นับแต่การนำทัพสู่หัวเมือง ทางใต้ภายใต้การนำของกรมพระราชวังบวรในรัชกาลที่ 1 ครอบครัวยกถูกกวาดต้อนขึ้นมาจากเมือง ปัตตานี แต่ก่อนรัฐนี้มีแต่ชาวมลายูทั้งหมด แต่โดยที่ปรารถนาจะแยกตัวออกจากอาณาจักรสยามเลถูก หมายว่าเป็นกบฏ ชาวเมืองกว่าครึ่งถูกจับกุมตัวมา ครอบครัวยกอพยพนี้น่าจะเป็นกลุ่มที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ แถบวัดชนะสงครามใกล้วังหน้าที่ภายหลังสงครามคงได้ครัวเขมรนี้อยู่ในบังคับ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรี พิพัทธ์รัตนราชโกษาธิบดีเป็นแม่กอง ข้างชาวจีนขุดคลองแสนแสบ ซึ่งแต่เดิมเรียกคลองแจ็กเพราะเป็น

คลองที่ชาวจีนขุดมีระยะทางเริ่มตั้งแต่ปลายคลองพระโขนง หัวหมาก ถึงคลองบางขนาก ฉะเชิงเทรา เพื่อขยายการคมนาคมทางน้ำ เป็นเส้นทางไปมาระหว่างพระนครกับแม่น้ำปราจีนบุรีอีกทั้งเพื่อประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ในการลำเลียงอาวุธและเสบียงอาหารระหว่างศึกสงครามไทยกับเขมรในสมัยนั้น เมื่อขุดคลองเสร็จและหมดภาระทางศึกสงครามแล้วทางการได้อพยพนำชาวอิสลามซึ่งได้กวาดต้อนมาจากบริเวณ 7 หัวเมืองภาคใต้ให้มาทำมาหากินอยู่ตามแนวริมคลองแสนแสบ

การเคลื่อนย้ายผู้คนจากหัวเมืองทางใต้และมลายูครั้งใหญ่ที่สุดที่ทำให้กรุงเทพฯ เปิดพื้นที่สำหรับชุมชนชาวใต้ และชาวมุสลิมอย่างกว้างขวางอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่ออิทธิพลของราชสำนักกรุงเทพฯ ปะทะกับความพยายามปลุกตัวเป็นอิสระของหัวเมืองมลายู และการอ้างสิทธิในการปกครองรัฐหัวเมืองมลายูของอังกฤษจากสนธิสัญญาอังกฤษฮอลันดา ในปี พ.ศ. 2366 ที่เปิดโอกาสให้อังกฤษเข้ามาแทรกแซง จนสงครามปะทุขึ้นในปี พ.ศ.2374 ราชสำนักกรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ 3 ต้อนรับการเคลื่อนย้ายเข้าสู่กรุงเทพฯ ด้วยการส่งเรือออกไปรับผู้อพยพชาวมุสลิมจากทางใต้ที่เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ส่วนแรกถูกส่งไปอยู่กับพระยาราชวังสรรค์ตั้งบ้านอยู่ที่สุเหร่าคลองนางหงส์ ริมคลองมหานาคต่อไปออกคลองบางกะปิ พวกที่เดินทางเข้าภายหลังถูกส่งออกไปในพื้นที่คลองแสนแสบที่ไกลออกไป การขุดคลองสายใหม่ที่ผ่านทุ่งแสนแสบเชื่อมแม่น้ำบางปะกงเพื่อการเดินทางไปยังทางตะวันออกเป็นการเตรียมการทางด้านฉนวนที่ราชสำนักกรุงเทพฯ เริ่มระแวงการขยายอำนาจของฉนวนเหนือเขมรซึ่งกระทบถึงกรุงเทพฯ และผลได้จากคลองขุดใหม่คือพื้นที่นาเพื่อเลี้ยงชาวเมืองและส่งออก

ความเป็นมาของมุสลิมคลองแสนแสบในเขตหนองจอก

เขตหนองจอกแต่เดิมเป็นป่ากร้างว่างเปล่า ไม่มีผู้คนอยู่อาศัยชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ก็เรียกกันตามลักษณะภูมิประเทศ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา เป็นแม่กองจ้างชาวจีนขุดลอกคลองขยายการคมนาคมทางน้ำ และเพื่อประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ เริ่มตั้งแต่ปลายคลองพระโขนงหรือคลองตันในปัจจุบัน ไปบรรจบคลองบางขนากเมื่อขุดเสร็จแล้วเรียกว่า “คลองเจ๊ก” เพราะเป็นคลองที่ชาวจีนขุดขึ้นต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่เรียกว่า “คลองแสนแสบ” เมื่อขุดคลองเสร็จและหมดภาระศึกสงครามระหว่างไทยกับเขมรแล้วทางราชการได้อพยพชาวไทยมุสลิมมาจากบริเวณ 7 หัวเมืองภาคใต้มาตั้งรกรากทำมาหากินบริเวณแนวคลองแสนแสบและในระยะเวลาใกล้เคียงกันนั่นเองก็ได้อพยพชาวลาวที่กวาดต้อนเป็นเชลยให้มาทำกินตามบริเวณคลองแสนแสบเช่นกัน

ต่อมาได้มีการจัดตั้งบริษัทกุศสยามขึ้น และได้รับสัมปทานให้ขุดคลองต่าง ๆ เพื่อประโยชน์การกสิกรรมมีการขุดคลองต่าง แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าจับจองที่ดิน จึงมีผู้อพยพมาจากถิ่นอื่น เข้าไปอาศัยตามคลองสายต่าง ๆ เพื่อตั้งถิ่นฐานทำมาหากินกระจายอยู่โดยทั่วไป

ต่อมาในรัชกาลที่ 3 ได้จัดการปกครองเป็นหมู่บ้าน ตำบล ตามระเบียบการปกครองสมัยนั้น เมื่อประชาชนมากขึ้นทางราชการได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ ในสมัยพระยาเพชรภูมิสิริราชรองเมืองเป็นสมุหนครบาล เมื่อประมาณ พ.ศ. 2440 ได้ตั้งที่ว่าการอำเภอที่ปากบึงหนองจอกฝั่งใต้ของคลองแสนแสบ

ปีร.ศ. 121 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ยก 4 อำเภอ คืออำเภอคลองสามวา อำเภอแสนแสบ อำเภอเจียรดับ และอำเภอหนองจอก ขึ้นเป็นเมืองใหม่ โดยพระราชทานนามว่า เมืองมีนบุรี มีม.ร.ว.ชื่น เป็นนายอำเภอ (2450)

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2473- 2474 มีเหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อประเทศไทยด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้เรียกว่า “เศรษฐกิจตกต่ำ” ทำให้เกิดข้าวยากหมากแพงและกระทบกระเทือนงบประมาณของแผ่นดินของประเทศขณะนั้นอย่างหนัก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 งบประมาณของแผ่นดินของประเทศขณะนั้นอย่างหนัก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้โปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเหตุการณ์โดยขุบเลิก หรือรวบรวมกองต่างๆ ในส่วนกลางและขุบมณฑลกรุงเทพฯ ฯ เว้นไว้แต่ท้องที่อำเภอหนองจอก ให้ยกไปขึ้นกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2474

ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ได้มีพระราชบัญญัติให้อโอนการปกครองอำเภอหนองจอกจากจังหวัดฉะเชิงเทรามาขึ้นกับจังหวัดพระนคร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2475 เมื่อมีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 อำเภอหนองจอกจึงมีฐานะเป็นเขต

อนึ่ง ได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอ ในปี พ.ศ. 2499 เนื่องจาก ร.ต.ต.ยรรยง ชีร์รัช นายอำเภอสมัยนั้นเห็นว่า ที่ตั้งอำเภอไม่เหมาะสมกับสภาพท้องที่ ประกอบกับอาคารที่ว่าการอำเภอชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก จึงย้ายที่ว่าการอำเภอไปสร้างในที่แห่งใหม่ บริเวณ หมู่ 2 แขวงกระทุ่มราย เป็นอาคารเรือนไม้สองชั้น ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานเขตในปัจจุบัน(อำเภอหนองจอก เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า เขตหนองจอก ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า สำนักงานเขตหนองจอก ตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้รับงบประมาณสร้างอาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2533 โดยมีพันเอกวินัย สมพงษ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานในพิธี นักงานเขตหนองจอก ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลทั่วไปเขตหนองจอก

ที่ตั้ง

สำนักงานเขตหนองจอก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร จำนวนเนื้อที่ 236.261 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตที่มีเนื้อที่มากที่สุด ประมาณ 1 ใน 7 ของจำนวนเนื้อที่รวมของกรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตติดต่อ ดังต่อไปนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

2. ทิศใต้ ติดต่อกับเขตลาดกระบัง
3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตมีนบุรี และเขตคลองสามวา

การปกครองเดิม ตามกระทรวงมหาดไทยแบ่งการปกครองออกเป็น 8 แขวง 93 หมู่บ้าน ดังนี้

1. แขวงกระทู้มราย 18 หมู่บ้าน
2. แขวงหนองจอก 13 หมู่บ้าน
3. แขวงคลองสิบ 14 หมู่บ้าน
4. แขวงคลองสิบสอง 11 หมู่บ้าน
5. แขวงโคกแฝด 11 หมู่บ้าน
6. แขวงลำผักชี 10 หมู่บ้าน
7. แขวงลำด้อยตั้ง 8 หมู่บ้าน
8. แขวงคูฝั่งเหนือ 8 หมู่บ้าน

จำนวนประชากร

แขวง	จำนวนประชากร	จำนวนบ้าน
กระทู้มราย	22,774	7,127
หนองจอก	13,651	3,491
คลองสิบ	5,491	1,522
คลองสิบสอง	9,491	2,670
โคกแฝด	23,224	7,829
คูฝั่งเหนือ	10,456	3,392
ลำผักชี	18,730	7,374
ลำด้อยตั้ง	5,109	1,555
รวม	79,098	34,960

หมายเหตุ ข้อมูล วันที่ 6 พฤษภาคม 2547

การคมนาคม

เดิมใช้คลองเป็นเส้นทางคมนาคม จำนวน 104 คลอง โดยมีคลองแสนแสบเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมสู่เขตชั้นใน โดยทางเรือแจวเรือพายเรือเครื่อง เช่น เรือกอ ของบริษัทนายเลิศ จำกัด ปัจจุบันเขตหนองจอกมีถนนสายหลักที่ใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา จำนวน 4 สาย

1. ถนนสุวินทวงษ์
2. ถนนเลียบวารี
3. ถนนเชื่อมสัมพันธ์
4. ถนนมิตรไมตรี
5. ถนนประชาสำราญ
6. ถนนเลียบคลองสิบสามฝั่งตะวันออก
7. ถนนผดุงพันธ์
8. ถนนสังฆะสันติสุข
9. ถนนร่วมพัฒนา
10. ถนนบุรีภิรมย์
11. ถนนสกุลดี
12. ถนนอยู่วิทยา
13. ถนนคลองสิบ-สิบสี่
14. ถนนคูคลองสิบ
15. ถนนคลองแก้ว

ถนนดังกล่าวถูกขุดขึ้นมาในระยะหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา

ศาสนาและศาสนสถาน

การนับถือศาสนา มี 3 ศาสนา คือ

1. อิสลาม	75 %
2. พุทธ	20 %
3. คริสต์	5 %

ศาสนสถาน

1. วัด	จำนวน 16 วัด
2. มัสยิด	จำนวน 44 มัสยิด
3. โบสถ์คริสต์	จำนวน 1 แห่ง
4. ศาลเจ้า	จำนวน 1 แห่ง

คำขวัญ

ธารน้ำใสสะอาด

พื้นที่กว้างใหญ่

ผดุงบทบาท “บรม” “บวร”

พสกษชาติเจีย

มหาวิทยาลัยระดับชาติ

พัฒนาประชากรหนองจอก

(เอกสารเผยแพร่พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก)

3.1.3 การเดินทางมาตั้งถิ่นฐานจนเป็นหมู่บ้านลำไทร

ประวัติชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาเป็นชุมชนมุสลิม ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีถิ่นฐานดั้งเดิมมาจากทางตอนใต้ของประเทศไทย โดยในอดีตนั้นภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วยหัวเมืองใหญ่ ๆ 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี ไทรบุรี (เคดาห์) กลันตัน ตรังกานู ทวาย มะริด และปีนัง โดยมี “พญาเมือง” หรือ “เจ้าเมือง” เป็นผู้ครองเมือง ซึ่งในแต่ละปีจะมีการถวายเครื่องราชบรรณาการเป็นต้นไม้เงินต้นไม้ทองแก่เจ้าผู้ครองนครกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อสร้างสัมพันธไมตรีที่มีต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่ในอดีต ในเวลาต่อมาลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นไปได้ด้วยความราบรื่นแต่ก็มีปัญหาเกิดขึ้นบ้างในบางครั้ง จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดการสู้รบกันขึ้นกับกองทัพจากกรุงเทพฯ ในที่สุดปัตตานีตกเป็นเมืองขึ้น ชาวเมืองปัตตานีบางกลุ่มตกเป็นเชลยและได้ถูกอพยพโยกย้ายขึ้นมาตั้งรกรากอยู่ในกรุงเทพฯ แถบพื้นที่บริเวณชานเมืองเป็นส่วนใหญ่ คือ พื้นที่เขตพระโขนง มีนบุรี หนองจอก ลาดกระบัง ฉะเชิงเทรา นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี เป็นต้น กลุ่มเชลยเหล่านี้ส่วนใหญ่มักสร้างบ้านเรือนอยู่ตามริมคลองตลอดชายสองฝั่งทั้งสอง โดยมีสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินและประกอบอาชีพอย่างอิสระซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักประกอบอาชีพทำนา (เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2531 : 112 – 113)

ในกลุ่มของผู้อพยพซึ่งเป็นเชลยชาวปัตตานีนั้น มีส่วนหนึ่งได้เดินทางมาตามลำคลองแสนแสบ “และปลูกบ้านเรือนตั้งถิ่นฐานเรียงรายอยู่ตลอดแนวลำคลองแสนแสบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน” ในกลุ่มคนเหล่านี้มีชายหญิงผู้หนึ่ง ชื่อ นายอิบรอฮีมและนางชานี เป็นบุตรของนายอับดุลเลาะห์ นายอับดุลเลาะห์ เป็นบุตรของนายอุสมาน ผู้สืบเชื้อสายมาจากชาวปัตตานี ที่อพยพมาพร้อมกับกลุ่มพี่น้องจากปัตตานีในครั้งนั้นด้วย เมื่อนายอิบรอฮีม หนุ่มใหญ่ ได้แต่งงานกันและต้องการหาที่ตั้งรกรากเพื่อสร้างถิ่นฐานใหม่ จึงปรึกษากันและแยกตัวออกมาจากกลุ่มผู้อพยพมาควั่นกันตรงบริเวณบ้านเจียรคับ “และเดินทางลัดทุ่งไปประมาณ 3 กิโลเมตร ก็พบพื้นที่ซึ่งมีลำคลอง 2 สายมาบรรจบกัน (คือคลองลำกระเซ้ตายและคลองลำไทรในปัจจุบัน) เป็นพื้นที่ที่มีดินไทรอยู่เป็นจำนวนมาก อุคสมบูรณไปด้วยป่าอ้อและแขม

เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลายชนิด จึงได้เข้าจับจองพื้นที่เหล่านี้ และตั้งหลักปักฐานสร้างบ้านเรือน ณ พื้นที่บริเวณใกล้ต้นไม้ใหญ่ ที่มีชื่อเรียกว่า ต้นสะตือ (ในปัจจุบัน ต้นสะตือต้นนี้ยังคงมีชีวิตอยู่ประมาณ กันว่ามีอายุประมาณเกือบ 300 ปี)

ต่อมานายอิบรอฮีมและนางชานี ได้ให้กำเนิดบุตรชายหญิงรวม 9 คน และได้ใช้นามสกุล “บีคิลและ”

นามสกุลบีคิลและได้ตั้งขึ้นในระยะหลัง ว่า “บีคิลและ” นั้นมีที่มาว่า เพื่อเป็นเกียรติกับนายฮาบีคิล จึงใช้คำว่า “บิน” เป็นภาษามาลายู แปลว่า พ่อและนายอับดุลละ มารวมกันเป็น บินฮาบีคิล จนเป็น คำว่า บีคิลและ จะใช้บุตรชายนายอิบรอฮีมจนถึงทุกวันนี้

ส่วนนามสกุล “สมานตระกูล” “สุขสบาย” “มานยาชิ” “มะสกุล” จะใช้กับบุตรหญิงที่แต่งงานกับชายคนอื่น ๆ แต่ก็ยังอยู่ในหมู่บ้านลำไทรแห่งนี้อย่างเดิมและอยู่ที่อื่น ๆ ก็ตาม

บรรจง สมานตระกูล
อิหม่ามมัซฮิดคอยรุตต์กาว
สัมภาษณ์

ต่อมาเมื่อนางชานีเสียชีวิต นายอิบรอฮีมได้มีภรรยาอีกคนหนึ่งชื่อนางปิ่น ซึ่งเป็นผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในภายหลัง เป็นชาวสุพรรณบุรี พร้อมกับลูกสาวอีก 1 คน ชื่อ นางมุล หวังสะเลิบ ได้มีบุตรชายหญิงกับนางปิ่นรวม 4 คน และได้ใช้นามสกุล “บีคิลและ” “มะสกุล” “ชะมามัง”เช่นเดียวกับบุตรทั้งหมดของนายอิบรอฮีมนับถือศาสนาอิสลามและได้ช่วยกันถากถางและปรับปรุงพื้นที่เพื่อใช้ในการทำไร่และทำนา และต่อมาได้ขยายอาณาเขตพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวางประมาณ 500 ไร่ เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้เป็นพื้นที่อาศัยและพื้นที่ทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพสืบไป ในระยะเวลาต่อมาบุตรของนายอิบรอฮีมทั้งหมดนี้ ได้แต่งงานและสร้างครอบครัวกับกลุ่มผู้อพยพที่เข้ามาภายหลัง โดยรุ่นหลานของนายอิบรอฮีม ซึ่งเป็นสตรีได้แต่งงานกับคนในตระกูล “สมานตระกูล” และได้สืบทอดนามสกุล “สมานตระกูล” ต่อมาจนถึงปัจจุบัน และทั้งหมดได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวและก่อเกิดเป็นชุมชนขึ้นมา มีชื่อเรียกว่า “หมู่บ้านลำไทร” หรือ “ชุมชนลำไทร” (เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ลำคลอง 2 สายมาบรรจบกันอีกทั้ง ยังมีต้นไทรขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชื่อเรียกว่าลำไทร แต่ต่อมาถูกเรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า “อิสลามลำไทร” เนื่องจากชาวบ้านลำไทรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

เมื่อนายอิบรอฮีม ชีวิตตั้งแต่เด็กเป็นเด็กที่ซุกซนเมื่อเติบโตเป็นหนุ่มใหญ่ เป็นบุคคลที่ชอบเที่ยวเตร่ไปตามประสาคนหนุ่ม บริเวณบ้านเจียรดับในปัจจุบัน ชอบช่วยญาติพี่น้องถากถางพื้นที่ทำกินบุกเบิกพื้นที่ต่าง ๆ ชอบเสาะแสวงหา การต่อสู้และสร้างความโดดเด่นในการใช้ชีวิตท่ามกลางความเปล่าเปลี่ยวและชอบเดินป่าอยู่ตลอดเวลา จนเป็นที่สบายใจต่อนายอับดุลละที่ผู้เป็นบิดาและมารดา

“เมื่อว่างเว้นจากการทำงานในครั้งใด นายอิบรอฮีมมักจะออกเดินป่าลัดเลาะไปตามพื้นที่ต่าง ๆ บางครั้งก็นอนค้างกลางป่าก็เคยมี “

คำเล่าของผู้ใหญ่ของชุมชน
ผู้วิจัย

อุปนิสัยเป็นคนช่างสังเกตและจดจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี จึงเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่สร้างสมไว้กับนายอิบรอฮีม ตลอดมา เมื่ออายุได้ราว 20 ปี ผู้เป็นบิดาคือนายอับลูเลาะห์ ได้ส่งน้องสาวชานี ผู้เป็นหญิงสาวสวย ที่สืบสายจากชาวปัตตานี (กลุ่มชนที่อพยพมาด้วยในคราวเช่นเดียว) นางสาวชานีเป็นหญิงที่ร่าเริงขบถ เชื่อฟังผู้ใหญ่และเป็นบุคคลที่ไว้วางใจกับบุคคลโดยทั่วไป ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันและความเหมาะสมกับการเป็นคู่ครองซึ่งกันและกัน จึงได้จัดการสมรส (นิกะห์) ให้ ตามศาสนาและวัฒนธรรมของมุสลิม เมื่อแต่งงานกันแล้วมักจะให้ออกครัวใหม่กันทุกคน

“การออกครัวใหม่คือการแยกออกจากครอบครัวเดิม

มีการหุงหาอาหาร ที่อยู่อาศัยอาจจะอยู่ที่เดิมหรือปลูกสร้างใหม่ก็แล้วแต่
มีการทำมาหากินอาจจะยังคงทำอยู่ด้วยกัน”

ถาวร สมานตระกูล
สัมภาษณ์

ราวปี พ.ศ. 2325 นายอิบรอฮีมเมื่อแต่งงานแล้ว ได้ปรึกษากับนางชานีกันว่า เราจะไปหาที่อยู่กันใหม่ในพื้นที่ห่างไกลจากที่เจียรดับ ทั้งสองจึงได้จัดเตรียมข้าวของเสื้อผ้าพื่อที่จะติดตัวไปได้ก่อนในระยะแรก ด้วยองค์ความรู้ที่เคยเดินป่าและการรอนแรมในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว จึงไม่ยากลำบากในการเดินทางเสาะแสวงหาพื้นที่ในครั้งนี้เท่าใดนักเมื่อได้ตระเตรียมข้าวของเสร็จเรียบร้อยแล้วเข้าครัวทั้งสอง ล้าลาพ่อแม่และออกเดินทางเรื่อย ๆ มา ทั้งสองมุ่งลงทางทิศใต้ของบ้านเจียรดับ ไม่มีสิ่งใดที่นอกเหนือไปจากการเดินเท้า คานหาบที่พอจะรับน้ำหนักสิ่งของสัมภาระที่หนักอึ้ง พร้อมกับกระเป๋าสื่ออกที่ห้อยสะพายของเล็กน้อย ๆ มุ่งลัดเลาะผ่านหนองน้ำที่หนารกทึบ เดินทางได้ไม่ไกลนัก จำเป็นต้องหยุดพักเนื่องจากเมื่อยล้าและอ่อนเพลีย พื่อที่จะหาที่กำบังหยุดพักความเมื่อยล้าได้เพียงครั้งคราวเท่านั้น เมื่อยามหายเมื่อยล้าก็ลุกขึ้นเดินทางต่อ เพราะต้องชิงให้ถึงที่หมายก่อนตะวันจะพลบค่ำ

“ ยามค่ำคืนเมื่อพลบค่ำขุ่ยร้ายที่ชุกชุม
จะโหมเข้ามากัด ไม่เลือกละเว้น ตบไม้ไหว”

นางจินดา สมานตระกูล

สัมภาษณ์

ตะวันรอนรอน ทั้งสองยังคงลัดเลาะอ้อมแถมที่หนาที่บเข้ามาใกล้ร่องน้ำที่ทอดยาวขวางกั้นเส้นทางข้างหน้า พร้อมกับ ไทร ไม้ใหญ่ที่ขึ้นหนาที่บที่ยังไม่มีใครแวะเวียนหรือผ่านเข้ามา ความมืดครึ้มที่เกิดจากสุ่มทุมพุ่มไม้และแสงเงาที่ทอดเหยียดยาวที่ทำให้ทั้งสองต้องเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นไปอีก สัตว์ร้ายที่เข้ามาอยู่เป็นประจำอย่างเนิ่นนานเป็นเจ้าถิ่น จงอาง เหา่คง ตะขาบ แมลงป่อง จระเข้ เสือ ฯลฯ ที่ซุกซุ่มและคร่ำครึ ทั้งมิได้ยื่นข้อมือและท้อทอยในความยากลำบาก ยังคงเค้นคั้นเดินทางต่อไป ถึงแม้จะอ่อนเพลียเสียดื้อเต็มแรงก็ตาม

ลำน้ำที่ขวางหน้ามิได้เป็นอุปสรรคแต่ประการเพราะนายอิบรอฮีมนั้นเป็นคนแข็งแรงและเคยใช้ชีวิตลักษณะนี้มาก่อน ยังลัดเลาะมาตามลำน้ำในทิศทางตรงข้ามแสงแดดที่อ่อนเต็มที ความมืดครึ้มก็บดบังเข้ามาทุกขณะแต่ทั้งสองยังมุ่งไปสู่พุ่มไม้ใหญ่ที่ยืนตระมึนขวางหน้าอยู่ที่โคดเด่นกว่าไม้อื่นใดในละแวกนั้น

คานหาบที่หนักอึ้งเพิ่มขึ้นผสมกับความอ่อนล้ายิ่งทวีคูณอ่อนเพลียที่แสดงออกมาอย่างเด่นชัด นางขานี ผู้เป็นภรรยาที่มิได้ทอดอกลีบมีพลังให้กำลังใจผู้นางอิบรอฮีม ผู้เป็นสามีที่เดินนำหน้า นำคานหาบที่มุ่งมาที่ "ต้นสะตือ" ไม้ใหญ่ที่โคดเด่นท่ามกลางพุ่มไม้น้อยใหญ่ที่ขึ้นหนาที่บ ตรงบริเวณทางสามแยกของร่องน้ำทั้งสามสายมาบรรจบกันที่เป็นที่ลุ่มหรือลำลาดขนาดใหญ่คล้ายหนองน้ำ

ทั้งสองเมื่อล้ามากแล้วรีบวางคานหาบและปลดสัมภาระต่าง ๆ ออกกองไว้ ณ เวลานี้ไม่ดีไปกว่าที่กางกันกิ่งไม้จัดเป็นที่พักมุงเก่า ๆ ที่จะกันยูงและสัตว์ร้ายต่าง ๆ ไว้เพื่อความปลอดภัยเท่านั้น ทั้งสองคงจะม่อหหลับไปโดยไม่ช้าจากความเหน็ดเหนื่อยและเมื่อยล้าตลอดทั้งวันที่ผ่านมา

" ตำนานเล่าขานของผู้ใหญ่ "

นายสมชาย สมานตระกูล

ผู้วิจัย

เสียงนกกาและคูเหว่าเจื้อยแจ้ว พร้อมกับเสียงมวลหมู่นกนา นก ชนิด ที่จากจะออกจากกรวงรังและกิ่งคูดอนที่เป็นที่พักในยามวิกาลแห่งราตรีนั้น แสงทองเริ่มจับขอบฟ้าแสดงถึงเช้าของวันใหม่ที่กำลังจะเข้ามาแลกเปลี่ยนกับยามราตรีที่ผ่านมา ทั้งสองยังคงปิดกายคู้ตะแคงเพื่อให้หายปวดเมื่อยล้า นางขานีมิได้รอช้ารีบจัดหาสะเบียงที่ติดตัวมาจัดปรุงเป็นอาหารเช้า เฝงพักที่ทำงานเมื่อคืนนี้ถูกเก็บและวางไว้กำบังข้าวของที่เก็บมารวมกองไว้ อิบรอฮีมไม่รอช้า รีบออกสำรวจพื้นที่โดยรอบ ๆ นั้น สายตาและปัญญาที่ไต่ตรองมาหลายวันและมองกาลไกลกับอนาคตข้างหน้า มีคำตอบอยู่ในใจว่า พื้นที่ตรงนี้

แหละที่ปักหลักและฝากชีวิตทั้งสองท่ามกลางความเปล่าเปลี่ยวและ โดดเดี่ยวแม้เพียงสายลมและแสงแดด เท่านั้นที่จะเป็นเพื่อนแทนความเจ็บเหงาได้เท่านั้น

ความอุดมสมบูรณ์ในช่วงนั้น แทบไม่ต้องออกแรงหาหรือเดินไปไกลจากที่พักมากนัก ผัก ปลา จะอาหารแต่ละมื้อล้วนแต่เป็นอาหารจานโปรดไปเสียทุกครั้งที่ไป ความรกรทิบถึงแม้จะมีอันตรายมาก แต่ก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขได้ด้วยเช่นเดียวกัน สัตว์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ก็เป็นอีกช่องทางเลือกอีกทางหนึ่งที่จะได้มาไม่ยากนัก น้อยคนนักที่จะได้เห็นบรรยากาศและโอกาสที่พาลพบในช่วงอายุเวลานั้น ทั้งสองยังคงใช้ชีวิต อดุสาหะ ในการดำรงชีวิต มีคพร้าที่ติดตัวมาเป็นเครื่องมือในยามนั้นไปเสียทุกอย่าง

สิ่งแรกคงจะไม่พ้นไปจากการจัดแจงทำที่พักอาศัยที่ออกแบบง่าย ๆ จากกิ่งไม้ ต้นไม้ เถาวัลย์ น่าจะเป็นเชือกสำหรับผูกยึดเกาะที่เหนียวแน่น หนาาคาถูกถักทอด้วยฝีมือของนางชานี ผู้เป็นภรรยาที่ช่วยเหลืออย่างขมกั้ขมมันด้วยกัน เพียงไม่กี่วันเพิงพักเรียบง่ายถูกปลูกสร้างด้วยฝีมือของสองสามีภรรยา ไกล้งงาไม้ของต้นสะตือ บริเวณรอบ ๆ บ้านยังคงขรุขระไปตามลาดเอียงของแนวลุ่มน้ำ ไทรและไม้อื่น ๆ ที่ขึ้นระเะระกะรอบ ๆ นั้นจะเป็นที่กำบังแดดลมของกระท่อมน้อย ๆ ที่ปลูกขึ้น มือทั้งสองคนคงมิได้หยุดหย่อน ยังคงสาละวนอยู่กับการจัดทำบริเวณบ้านพักอาศัยให้สะดวกและปลอดภัยกับทุก ๆ อย่าง

“อิบรอฮีมเฮ้ย เจ้าคงจะเหน็ดเหนื่อยและเมื่อยล้ามากแล้ว

เราขอชื่นชมความอดุสาหะและความพยายาม

ในชีวิตและการต่อสู้มาด้วยชีวิต ที่ทำให้เราสุขสบายถึงทุกวันนี้”

สมชาย สมานตระกูล

ผู้วิจัย

ทำไปพักไป กิจวัตรประจำวันของสองสามีภรรยา มิชามินานพื้นที่รกรทิบ ที่ที่รกร้างว่างเปล่าที่ขาดคุณค่าและถูกเมินจากผู้อื่น ๆ เวลาผ่านไปช่วงระยะเวลาไประยะหนึ่ง (ประมาณ 30 ปี) นางชานีได้ตั้งครรภ์และคลอดบุตรชาย หญิง ท่ามกลางป่าไม้และลุ่มน้ำบริเวณพื้นที่แห่งนั้น เพิงพักคัดแปลงเป็นเรือนไม้มุงแฝก รอบ ๆ บ้านพักมีเพียงกอไม้เล็ก ๆ เช่นไม้ไผ่สีสุก ต้นหว้า มะพร้าว กกล้วย ฯลฯ ที่พอจะปลูกไว้สำหรับการเลี้ยงชีพในยามนั้น ช่วงเวลาที่ผ่านไปจากการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นบริเวณที่คินกว้างขวางและโล่งเตียนขึ้น สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกทำขึ้นเป็นแนวคิดและการบุกเบิกเพื่อการอยู่อาศัยเรื่อย ๆ ไป ภูมิปัญญาที่มีอยู่ถูกนำมาใช้อย่างหมดสิ้นเพราะท่ามกลางความเปล่าเปลี่ยวนี้เองทำให้เกิดปัญญาขึ้นเพื่อช่วยเหลือตนเองอยู่ตลอดเวลา บุตรที่เกิดทั้ง 9 คน มีชื่อและเพศ ดังนี้

บุตรคนที่หนึ่ง เป็นหญิงชื่อ ไชหนับ ปิคิดและ

บุตรคนที่ สอง เป็นชายชื่อมีนา ปิคิดและ

บุตรคนที่สาม	เป็นหญิงนางฮับเซาะห์	บิดิลและ(สุขสบาย)
บุตรคนที่สี่	เป็นหญิงชื่อนางบู	บิดิลและ
บุตรคนที่ห้า	เป็นชายชื่อนายอุสมาน	บิดิลและ
บุตรคนที่หก	เป็นชายชื่อนายมุฮัมมัด	คิลและ
บุตรคนที่เจ็ด	เป็นหญิงชื่อนางฮาบีเบาะห์	บิดิลและ (มานยาชิ)
บุตรคนที่แปด	เป็นชายชื่อนายอุมอ	บิดิลและ
บุตรคนที่เก้า	เป็นหญิงชื่อนางไมมูนะห์	บิดิลและ (มะสกูล)

การใช้นามสกุลเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับเครือญาติ บิดิลและ มาจาก บินอาบิดีน และนายอาบิดิล เป็นบุตรของนายอับดุลเกาะห์ จึงตั้งขึ้นมาเป็นบิดิลและ ส่วนสมานตระกูล เป็นนามสกุลที่ตั้งใหม่อีกเช่นกัน สมานตระกูล เพื่อเชื่อมประสานสามัคคีกับเครือญาติ และวงศ์ตระกูล เป็นชาย 4 คน หญิง 5 คน รวม 9 คน ตามผังเครือญาติดังนี้

ผังเครือญาตินายอิบรอฮีม นางไซหนับ บิดิลและ และนางปิ่น บิดิลและ

นางซานี	+	นายอิบรอฮีม บิดิลและ	+	นางปิ่น
1. นางหนับ (โตะนะ)		บิดิลและ		1. นายนูรุดดีน บิดิลและ
2. นายหะบีมีนา (แวงะห์)		บิดิลและ		2. นางมารียะห์ ยะมามัง
3. นางฮับเซาะห์		บิดิลและ		3. นายอัยยูบ ทองสัมพันธ์
4. นางบู		บิดิลและ		4. นางตึนา มะสกูล
5. นายอุสมาน (แซดอ)		บิดิลและ		
6. นายมุฮัมมัด		บิดิลและ		
7. นางฮาบีเบาะห์		บิดิลและ		
8. นางอุมมา (แซมอ)		บิดิลและ		
9. นางไมมูนะ		บิดิลและ		
1. นางหนับ + นายอิสมาแอล (แซพระ) สมานตระกูล				7. นางฮาบีเบาะห์ (โตะเบาะห์) + นายตอยยิบ
มานยาชิ				1. นายนูรุดดีน + นางตีมะห์ บิดิลและ
1.1 นางแมะ สมานตระกูล		7.1 นางฮามีเคาะห์ สะนิละ		1.1 นางคอยริน สะนิละ
1.2 นายหะบีนูห์ สมานตระกูล		7.2 นายฮารูณ (เงาะห์รัน) มานยาชิ		1.2 นายอนันต์ บิดิลและ
1.3 นายอับดุลเกาะห์ สมานตระกูล		7.3 นางตีมะห์ วงศ์สัมจิน		1.3 นายมุฮัมมัด บิดิลและ
1.4 นางคอดีเยาะห์หวังสะมะแอล		7.4 นายแสวง (ฮัจยีฮากีม) มานยาชิ		

1. นางมารีเยห์ + นายหะรอม ยะมาบั้ง

1.5 นางฮาดีماعيلี	บีดิลและ	7.5 นายอับดุลและห์ (คอกหมอ) มานยาซี	2.1 นายอรรด	ยะมาบั้ง
1.6 นายสง่า	สมานตระกูล	7.6 นายมุซา มานยาซี	2.2 นางอารี	ภิรมย์
1.7 นายวิทยา	สมานตระกูล	7.7 นางล้าละห์มานยาซี	2.3 นางอุไร	
		7.8 นายซำวันมานยาซี	2.4 นางอุษณี	

2. นายหะยีมีนา + นางแมะ บีดิลและ 8. นายอุมอ (แวดอ) บีดิลและ + โตะหน่าย 3. นายอัยยูบ + นางเนาะห์ ทองสัมพันธ์ (บีดิลและเดิม)

2.1 นายสมหวัง	บีดิลและ	8.1 นางตีวอ	บีดิลและ	3.1 นางอัสมะห์	ทองสัมพันธ์
2.2 นางยามีเลาะห์	อูมาเซ็น	9. นางไมมูเนาะห์ (โตะงู) + แวะะ	มะสกุล	3.2 นางนูริยะห์	ทองสัมพันธ์
2.3 นายสมาน	บีดิลและ	9.1 นางมะลงเป็ยะห		3.3 นางไมตรี	เขมชาติ
2.4 นางค่อมะห์	บีดิลและ	9.2 นางเงาะห์โก๊ะ	มะสกุล	3.4 นางสาวฟูรอ	ทองสัมพันธ์
2.5 นายซำสุดิน	บีดิลและ	9.3 นางจินดา (ลั้งดา)		3.5 นางปรีดา	จำมิน
2.6 นายสรรด	สมานสามัคคี	9.4 นายสุกมูน	มะสกุล	3.6 นายอำพร	ทองสัมพันธ์
2.8 นางเพ็ยะห์		9.5 นางรอกี้ยะห์		3.7 นายสมพงษ์	ทองสัมพันธ์
		9.6 นางเฉลิม	ยาทอง		

3. นางฮับเซาะห์ + นายซาฟีอี สุขสบาย

3.1 นายละเต็บ (ปะลงเต๊ะ)	สุขสบาย
3.2 นายอาลี	สุขสบาย
3.3 นางแมะ	สุขสบาย
3.4 นายหะซัน	สุขสบาย

4. นางตีนา + นายประสพ มะสกุล

4.1 นางวรรณิ	หมู่ไพบูลย์
4.2 นายนาซีร์	มะสกุล
4.3 นายมุฮัมหมัด	มะสกุล
4.4 นางอาหมิน	มะสกุล

4. นางนู บีดิลและ ไม่มีทายาท

5. นายอุสมาน (แซดอ) + นางมานิห์ บีดิลและ

5.1 นายอับดุลมานัฟ	บีดิลและ
5.2 นางมารีเยห์	
5.3 ลั้งยอ	
5.4 นายมุฮัมหมัด (เต๊ะหมัด)	
5.5 นายอูโซ๊ะ (คอกโซ๊ะ)	
5.6 นายสมหวัง (คอกหวัง)	
5.7 นางแมะ	
5.8 จูเนวาเราะห์	

6. นายมุฮัมหมัด + นางแมะ บีดิลและ

6.1 นายซำสุรี	บีดิลและ
---------------	----------

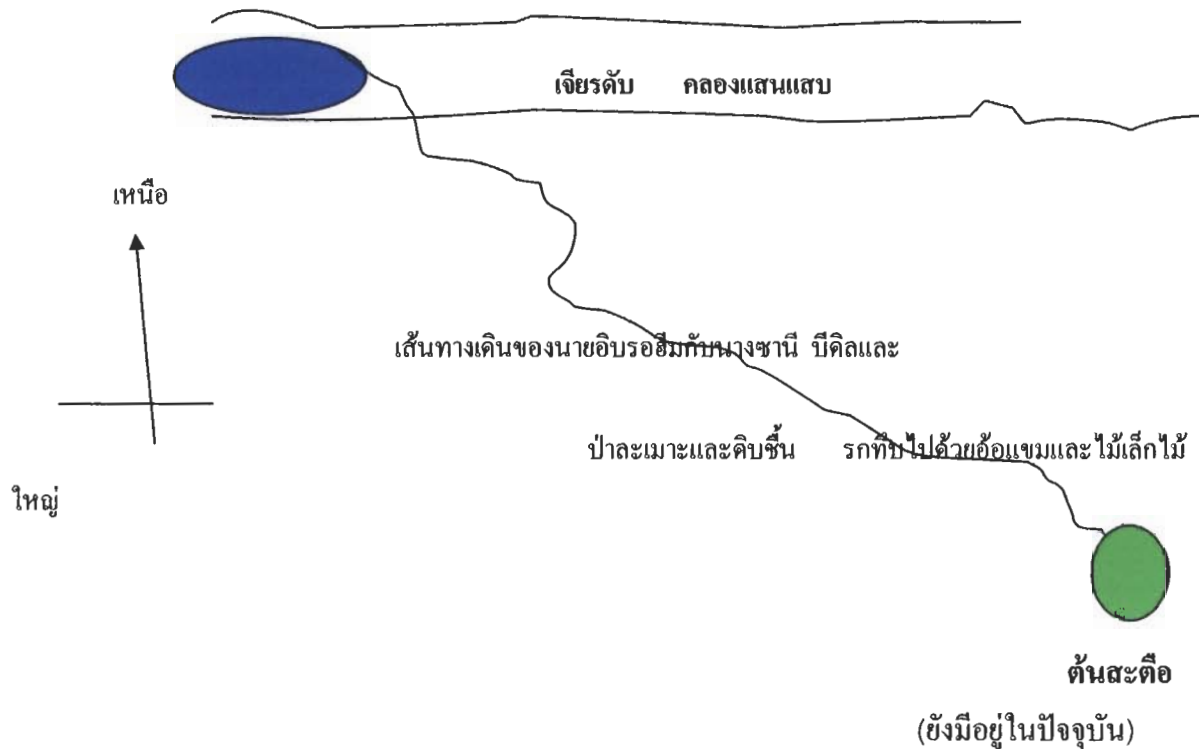
6.2	นางลำละห์	วันหมัด
6.3	นายฮาคะห์	บีคิลและ
6.4	นางบะดูยะห์	มีมุซอ
6.5	นางเบาะห์	บีคิลและ
6.6	นายซิดล	บีคิลและ
6.7	นางซีฟา	ผลเจริญ
6.8	จูฟาน	บีคิลและ

บุตรชายหญิงทั้ง 9 คน จึงเป็นกำลังหลักในการทำมาหากิน โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืช นาข้าว สวนไม้ผลที่พอจะหาพืชพันธุ์ได้ในขณะนั้น

นายอิบรอฮีมและนางชานี บีคิลและ ยังคงขึ้นลงและไปมาในบริเวณพื้นที่เจียรดับ เพราะญาติพี่น้องยังคงอยู่ในพื้นที่นี้กันอยู่ พื้นที่โดยรอบต้นสะตือ ถูกถากถางออกเป็นรัศมีที่กว้างไกลไปเรื่อย ๆ พร้อมกับมีกลุ่มคณะบุคคลที่เข้ามาจับจองที่ดินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รอยตะเข็บที่เชื่อมติดต่อกัน ดังนี้

1. ทิศตะวันออก จรดคลองขุดใหม่ (คลองขุดใหม่หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าคลองลำประทิวในปัจจุบัน) ห่างจากต้นสะตือประมาณ 1.5 กม.
2. ทิศตะวันตก จรดพื้นที่นาของโต๊ะลาเบอาวัง สาลาหมัด ชาวป่าตานีอีกคนที่เคลื่อนตัวมาในระยะหลัง ๆ บริเวณพื้นที่หมู่ 4 ในปัจจุบัน) ห่างจากต้นสะตือประมาณ 1 กม.
3. ทิศเหนือ จรดพื้นที่ของกลุ่มพี่น้องที่อยู่บริเวณเจียรดับ ห่างจากต้นสะตือประมาณ 2 กม.
4. ทิศใต้ จรดพื้นที่นาของนายทองคำ มีทองคำ ชาวบ้านจากปัตตานี อีกคณะหนึ่ง ห่างจากต้นสะตือประมาณ 1.5 กม.

พื้นที่ทั้งหมดของนายอิบรอฮีมแผ่กว้างใหญ่มากกว่าพื้นที่ของกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่เข้ามาจับจองใน
 ระแวกเวลานั้น ๆ ความโดดเด่นของนายอิบรอฮีมนั้นก็คือ **ความวิริยะอุตสาหะและความอดทน**

ตำนานต่าง ๆ ในลำไทร

1. ตำนานต้นสะตือ

ต้นสะตือไม้ใหญ่ที่ขึ้นโดดเด่นในช่วงที่นายอิบรอฮีม บิซิลและ ได้เดินทางมาถึงและปักหลัก
 ปลูกบ้านอยู่ที่พื้นที่นี้ ต้นไม้ต้นนี้ขึ้นมาแต่ครั้งใด ไม่มีใครทราบได้เลย เพราะนายอิบรอฮีม นางชานี
 บิซิลและ ได้เดินทางมาถึงต้นไม้นี้ก็มีอยู่แล้ว และใหญ่โตกว่าต้นอื่น ๆ อยู่แล้วด้วย

“ต้นสะตือต้นนี้ ได้เคยหักตอนลมพายุมา ถึงสามครั้ง”

นายอัยยิบ ทองสัมพันธ์
 บุตรนายอิบรอฮีม เคยเล่าให้ฟัง
 ผู้วิจัย

ต้นไม้ต้นนี้ยังคงอยู่ถึงปัจจุบันโดยการอนุรักษ์ไว้เป็นต้นไม้ประวัติศาสตร์ของชาวชุมชน คาดว่า อายุประมาณ 300 (โดยสืบจากอายุของนายอิบรอฮีม บิดิลและตั้งแต่เข้ามาอยู่จนถึงเวลาในปัจจุบัน 2549)

ต้นสะตือจึงเปรียบเสมือนหนึ่งว่า เป็นตัวแทนของชาวชุมชนที่อยู่ที่นี่ ถ้าจะให้ต้นสะตือเป็นจุดศูนย์กลางของพื้นที่ดินของนายอิบรอฮีมและบรรดาลูก ๆ ได้เข้ามาอยู่และได้ถากถางเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน โดยมีพื้นที่โดยรอบประมาณ 1 กิโลเมตร

2. โรงเรียนอิสลามลำไทร

เมื่อนายอิบรอฮีม นางชานี บิดิลและ ได้ยกที่ดินให้กับบรรดาลูก ๆ ทั้งหมด แล้วไว้สำหรับการทำมาหากินกันต่อ พื้นที่นาจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับชีวิตของบรรดาลูกหลานกันทุกครอบครัว บางครอบครัวก็โยกย้ายไปทำมาหากินในพื้นที่อื่นหรือขายที่ดินให้กับคนอื่น ๆ ไปก็มี แต่ส่วนใหญ่ในยุคนั้นจะเก็บที่ดินไว้ทำมาหากินกันต่อไป เพราะราคาถูกมากและไม่มีความจำเป็นที่จะซื้อขายกันในยุคนั้น

พื้นที่ดินส่วนหนึ่งของนายอิบรอฮีม บิดิลและ ได้ถูกยกให้กับนางไซหนับ สมานตระกูล บุตรคนที่ 1 ของนายอิบรอฮีม บิดิลและประมาณ 300 ไร่ นางไซหนับ สมานตระกูล ได้รับที่ดินจากบิดามาจัดที่ทำกินและอยู่อาศัย เมื่อนางไซหนับ ได้สมรสกับนายอิสมาแอล สมานตระกูล ได้แบ่งที่ดินให้กับบรรดาบุตรทุกคน จำนวน 6 คน แล้วคนละประมาณ 40 ไร่ พื้นที่ที่เหลืออีกส่วนหนึ่งได้อุทิศให้กับการศึกษาและศาสนาคือการปลูกสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทรและมีซึคคอบูรุดดีกัว

โรงเรียนอิสลามลำไทร ในช่วงระยะเวลานั้นหมู่บ้านลำไทร ยังไม่มีโรงเรียน บรรดาลูกหลานของนายอิบรอฮีม บิดิลและไปเรียนที่โรงเรียนสุเหร่าอีรว ห่างจากหมู่บ้านลำไทรประมาณ 4 กิโลเมตร จะไม่มีเส้นทางคมนาคมนอกจากในช่วงฤดูน้ำจะต้องพายเรือหรือแจวเรือ ในช่วงฤดูแล้งจะต้องเดิน จัมน้ำ ขี่ควาย เด็ก ๆ จึงต้องพายเรือหรือเดินไป – มา กับโรงเรียนสุเหร่าอีรว และมีนายผิน น้อยเกตุ เป็นครูสอนที่โรงเรียนนี้เพียงคนเดียว

พ.ศ. 2479 นางไซหนับ สมานตระกูล จึงได้รวบรวมพี่น้องมาปรึกษาหารือคิดกาลกันว่า จะปลูกโรงเรียนขึ้นที่หมู่บ้านแห่งนี้โดยอุทิศที่ดินให้ด้วย 2 ไร่ 68 ตารางวา ตรงที่อยู่ปัจจุบัน การปลูกสร้างในขณะนั้นจำเป็นต้องระดมทรัพย์ากร เช่น ข้าว เงินที่สะสมได้ นำไปซื้อไม้และซื้อปูน หิน ปูนซิเมนต์ ทราย เป็นวัสดุก่อสร้าง ส่วนรูปแบบนั้นมีการออกแบบกันเองเป็นรูปทรงปั้นหย่า

“รูปทรงปั้นหย่า เป็นศิลปกรรมที่ติดมาจากปัตตานีจนถึงปัจจุบัน”

ผู้วิจัย

ได้ศึกษาพื้นที่ดินและที่อยู่อาศัยของนายอิบรอฮีม บิดิลและ ดังนี้

1. จากทิศเหนือ ถึงทิศตะวันออก ยาวประมาณ 2.5 กม.
2. จากทิศเหนือถึงทิศใต้ ยาวประมาณ 2.5 กม.
3. รวมพื้นที่ประมาณ 6.25 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,906.25 ไร่ มีพื้นที่ที่อาจจะไม่ใช่แนวเส้นตรง และมีบุคคลอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คงเหลือพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่เศษ

ในช่วงเวลาของการศึกษาหมู่บ้านลำไทรแห่งนี้ ข้าพเจ้ามีความสนใจจังหวัดปัตตานี ที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านลำไทร จึงเดินทางไปจังหวัดปัตตานี ดั่งบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

บันทึกการเดินทางย้อนรอยปัตตานี เมื่อวันที่ 14 – 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

ข้าพเจ้านายสมชาย สมานตระกูล (ผู้วิจัย) พร้อมด้วย นางลินดา สมานตระกูล ภรรยา และนางสาวอรุณี อาเก๊ะ เจ้าหน้าที่นักวิชาการเกษตรอำเภอมีนบุรี (ผู้นำทาง) ในความคิดเดิม จากคำบอกเล่าของญาติพี่น้อง พ่อ แม่ ที่เคยเล่าความเป็นมาของหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า ถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสงครามตีเมืองปัตตานี และกวาดต้อนประชาชนซึ่งถือได้ว่าเป็นเฉลยศึกและทรัพยากรข้าวของเงินทองของเหล่าบรรพบุรุษ ร้อนเร่งเดินทางมาทางเรือมาที่กรุงเทพฯ มาพักพิงอยู่ในพื้นที่หนึ่ง ส่วนหนึ่งมาอยู่ลุ่มน้ำคลองแสนแสบที่ขุดเพื่อการส่งความกับเขมร ในระยะต่อมา พร้อมกับร่างหนังสือวารสาร เอกสาร ตำราประวัติศาสตร์ประเทศไทย ในยุคต่าง ๆ มีความรู้สึกเป็นการส่วนตัวว่า เป็นเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นผ่านมานับร้อยปีแล้วก็ตาม แต่ยังหวงคิดถึงผู้อยู่ในเหตุการณ์ครั้งนั้น ถึงแม้จะไม่ใช่ญาติพี่น้องโดยแท้จริงก็ตาม ความเหนื่อยยาก ความสงสารผู้ที่อดทนต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นต่าง ๆ นา ๆ คนที่รอดพ้นเหตุการณ์เหล่านั้นน่าจะได้รับการกล่าวขานและเทอดคุณงามความดี ทำให้เราได้อยู่สุขสบายมาถึงทุกวันนี้ จึงเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งที่จะต้องสืบค้นประวัติวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า ในครั้งนี้ด้วยวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 พร้อมคณะเดินทางโดยสายการบินนกแอร์ เวลา 13.15 น. ณ สนามบินภายในประเทศ มุ่งไปที่จังหวัดสงขลา ถึงเวลา 14.45 น. เคยมีคนอื่น ๆ ทักท้วงว่าขณะนี้ความไม่สงบของบ้านเมืองกำลังเกิดขึ้นอยู่ ยังไม่สมควรที่จะเดินทางไป แต่แรงบันดาลใจและเจตนาที่จะไปตั้งอยู่ในหนทางที่ดี จึงไม่หวนกลับแต่ประการใด จึงและเดินทางไป และเดินทางต่อด้วยรถตู้ประจำทางจากอำเภอเมืองไปจังหวัดปัตตานี เส้นทางที่ผ่านอำเภอเทพา เข้าสู่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 10 นาที ตลอดเส้นทางการเดินทางจากสนามบินคอนเมืองสู่จังหวัดปัตตานี คิดในใจอยู่เสมอว่าการเดินทางครั้งนี้ต้องการเห็นบ้านของญาติพี่น้องตามคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ถึงแม้จะไม่พบหรือย้อนรอยไปถึงเหตุการณ์นั้นในครั้งแล้วก็ตาม แต่มีความคาดหวังว่าจะได้เห็นความเป็นประวัติศาสตร์ของเมืองปัตตานีในอดีต

เส้นทางรถยนต์ที่ผ่าน ยังเป็นท้องนาทั้งสองข้างทาง ช่วงนั้นเข้าสู่ฤดูฝนของภาคใต้ ฝนกำลังเริ่มตกประปรายชวามา กำลังเริ่มมีการทำนา นาข้าวในแถบนั้นจะเป็นข้าวประจำถิ่น เมล็ดจะเล็ก รวงข้าวจะสั้นรับประทานอร่อยมาก พอเข้าเขตอำเภอเมืองจะเปลี่ยนทัศนียภาพจากท้องนามาเป็นชายทะเล รถวิ่งริมขอบทางชายทะเลมาเรื่อย คิดถึงเสมอว่าทะเลแห่งนี้ใช่ไหม ที่พี่น้องใช้ล่องเรือเดินทางมากรุงเทพฯ ครั้งนั้นคงยากลำบากมิใช่น้อยถนนที่เข้าเมืองปัตตานี มองถึงความเจริญทางวัตถุแล้วเห็นว่ามีความทัดเทียมกับจังหวัดอื่น ๆ มากด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นในศิลปกรรมการตกแต่งสถานที่ ริมถนนเขตเมืองนั้นก็คือ เสาไฟฟ้า ยังคงใช้ลวดลายนก กับเรือนทรงปั้นหยา ซึ่งเคยเห็นลวดลายอย่างนี้กับการตกแต่งอาคารบ้านเรือนที่ชุมชนคอยรดดีกว่าไม่นึกเลยว่าที่นี่จะยังคงรักษาศิลปกรรมเหล่านี้ไว้อยู่ คู่บ้านคู่เมืองปัตตานีถึงทุกวันนี้

ความงามของศิลปกรรมเหล่านี้ซึ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้อย่างถึงราก หญ้าและความอ่อนไหวในจิตใจ ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปกรรม บ้านเรือนในยุคก่อนจะมีลวดลายแบบนี้จำนวนมาก ปัจจุบันจะเหลือน้อยมาก รถผ่านถนนสายต่างๆ ในเขตเมืองจะเห็นเครื่องประดับเสาไฟฟ้าในเขตเมืองปัตตานีประดับด้วยศิลปกรรมเหล่านี้ตลอดเส้นทาง สะท้อนให้เห็นความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น ถึงแม้กาลเวลาจะเลยมามากแล้วก็ยังคิดถึงอยู่เสมอ

จวบจนเวลาเย็น รถตู้มาหยุดที่มัสยิดกรือเซะ ซึ่งเป็นภาพที่รอคอยมานานจะมีโอกาสใหม่ที่จะมาเยี่ยมชมหรือพบเห็น แต่วันนี้ได้เห็นแล้ว ต้องขอขอบคุณพระเจ้า (อัลลอฮ์ ซ.บ.) ที่ให้ความเมตตาในครั้งนี้

นางสาวอรุณี อาเก๊ะ ผู้นำทางพามาที่บ้านของตนเอง ตั้งอยู่ เลขที่ ถนน หมู่ที่ ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ถนนเส้นที่ผ่านมาในซอยนี้ ถึงแม้จะตัดใหม่ แต่ได้รับคำบอกเล่าจากนางสาวอรุณี อาเก๊ะว่า จะผ่านคูเมืองปัตตานีเก่า ปัจจุบันเป็นคลองล้อมเมืองปัตตานีอยู่ มีมัสยิดอยู่ในละแวกนั้นอยู่ 2 มัสยิด สองข้างทางถนนสายเล็กเส้นนี้ สองข้างทางจะเป็นทัศนียภาพของวิถีชีวิตชาวบ้านที่ผสมผสานในยุคก่อนกับปัจจุบัน คือ บ้านพักอาศัยยังมีรูปแบบเดิมอยู่ คือทรงปั้นหยา หลังกระเบื้องเหลี่ยมรูปว่าว ฝาไม้สัก ใต้ถุนสูง ยังเรียงรายอยู่ตลอดเส้นทาง และมีบ้านสมัยใหม่ ๆ เข้ามาแทรกเป็นระยะ ๆ มองดูแล้วน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า ความเป็นประวัติศาสตร์ยังคงมีอยู่ ความเปลี่ยนแปลงในสมัยใหม่เริ่มเข้ามาแทนที่ แต่มิได้หมายความว่า จะขาดหายไปหรือทิ้งไว้แต่ยังคงรักษาความงามของศิลปกรรมไว้ให้เห็น ส่วนของใหม่ ๆ นั้น จะมีไม่มากนัก แต่อยู่กันอย่างกลมกลืนในความเป็นอยู่ เห็นแล้วดีใจมากที่ยังมีให้เห็นอยู่

เมื่อมาพักที่บ้านของแม่ของ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ ได้รู้จักกับเจ้าของบ้านที่ชื่อว่า นางฮามีดะห์ ซึ่งเป็นแม่ของ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ อัยยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและครอบครัวได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาในครั้งนี้ว่าอย่างไร ตกตอนเย็นคุณแม่ของ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ (พ่อคนใหม่) ท่านดีใจมาก ด้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีดูเหมือนว่าเป็นญาติที่น้องกันมาก่อน เห็นวันนั้นได้รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน มีความรู้สึกว่าการจัดอาหาร สำหรับ กับข้าว เหมือนกับอดีต ตอนสมัยที่ข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก ๆ อยู่หลังจาก

รับประทานอาหารเย็นแล้ว ได้มีโอกาสสนทนากับบุคคลในครอบครัว ทั้งเรื่องส่วนตัวและงานวิจัยในครั้ง
นี้ สิ่งที่ได้สังเกตเห็นในขณะนั้นคือความเป็นกัลยาณมิตรของพี่น้องในที่นั้น คือเมื่อทราบว่ามิแชนนีย์เขียน
เขียน จะมาต้อนรับและพูดคุยฉันท์มิตรพี่น้อง พุดคุยค่อนข้างดี จึงพักและหลับนอน แต่กว่าจะหลับได้
คิดต่าง ๆ นานา ว่าบ้านญาติพี่น้องน่าจะเป็นแถบนี้แน่ เพราะความเหมือนในความเป็นอยู่และความญาติมี
มาก ที่เห็นได้จากความเป็นอยู่ในครอบครัว การทำมาหากิน ความเป็นท้องถิ่นมีความคล้ายคลึงกันมาก
ด้วยความเหนียวและอ่อนเพ็ลยจึงม่อยหลับไปโดยความไม่รู้สึกตัวตื่นขึ้นม่อยอีกคร้งเมื่อได้ยินเสียง

อะซาน (เสียงประกาศเชิญชวนให้มาร่วมทำการละหมาด ช่วงยามรุ่งอรุณแสงตะวันเริ่มขึ้นบนท้องฟ้า
เวลาประมาณ 05.00 น. เวลาจะไม่เท่ากันแล้วแต่ช่วงฤดูกาล) จึงรีบเตรียมตัวไปร่วมละหมาดที่มัสยิด..
ห่างจากที่พักประมาณ 300 เมตร ดีใจมากที่ได้พบกับบุคคลในท้องถิ่นที่ไม่เคยรู้จักกัน

ดูเหมือนข้าพเจ้าเป็นคนแปลกหน้า เพราะคนที่เข้ามาที่มัสยิดแห่งนี้จำนวนมากจนเต็มมัสยิดจะ
มองข้าพเจ้าอยู่ตลอดเวลา พอทำการละหมาดเสร็จ มีคน ๆ หนึ่งเข้ามาทักทายกับข้าพเจ้าว่ามาธุระอะไร
ที่นี่แล้วมาเมื่อไร ทำให้ข้าพเจ้ายินดีเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าได้สนทนาทักทายแนะนำตนเองแล้ว ประโยค
แรกที่ข้าพเจ้าบอกกับท่านเหล่านั้นว่า “ผมมาตามหาญาติ ผมคิดว่าที่นั่งกันอยู่บริเวณนี้ น่าจะเป็นญาติที่
น้องของผมเมื่อครั้งประวัติศาสตร์ต้นรัตน โกสินทร์” พอสิ้นประโยคนี้หลายคนที่นั่งล้อมวงอยู่ใน
ขณะนั้นเห็นแววตา และพฤติกรรมที่มีอยู่จะมีการเปลี่ยนแปลงทันทีว่า ที่เห็นเป็นคนแปลกหน้า แต่ขณะนี้
เป็นญาติพี่น้องแล้ว ความใกล้ชิดและความอบอุ่นมีมากขึ้น การสนทนาเริ่มมีความสำคัญมากขึ้น
เนื่องจากความใกล้ชิดมีมากขึ้นกว่าเดิมเสียอีก ข้าพเจ้าได้ขออนรอยไปที่ประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ครั้งต้น
รัตน โกสินทร์ว่ามีการเคลื่อนตัวของกลุ่มมุสลิมกลุ่มหนึ่งที่ย้ายจากปัตตานี การตีเมืองของทัพกรุงเทพฯ ฯ
มาอยู่ลุ่มน้ำแสนแสบต่อมาจนกระทั่งมาถึงหมู่บ้านลำไทรในปัจจุบัน กลุ่มชนที่เคลื่อนตัวไปในขณะนั้น
คงจะเป็นกลุ่มญาติพี่น้องที่นี้ด้วยหรือเปล่า ข้าพเจ้ามาคิดว่าจะเป็นพี่น้องที่นี้แหละ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถ
สืบสายถึงเพราะระยะเวลาเนิ่นนานมากแล้ว คงจะไม่สามารถกล่าวขานได้ถึง แต่ข้าพเจ้ามีขอสรุปอยู่
ประการหนึ่งว่ามุสลิมจะอยู่ที่ไหนก็ตามจะเป็นพี่น้องกัน แต่ที่นี้มีมากกว่าเรื่องนั้นคือการชี้บอกทาง
ประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้ในช่วงเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้อย่างมากมาย การพูดคุยในเช้าวันนั้นเป็นไปด้วยการ
เข้าใจกันดี ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าไม่รู้มาก่อนว่า เมื่อสัปดาห์ที่แล้วมีการฆ่าปิดปากกันที่บ้านบริเวณนี้ เนื่องจาก
ความหวาดระแวงทางการเมือง ทำให้เกิดความหวาดผวากลุ่มต่าง ๆ หรือคนแปลกหน้าที่เข้ามาใน
หมู่บ้าน ข้าพเจ้ามีเจตนาจึงไม่มีปัญหาอันใดเกิดขึ้น (ถ้าเป็นบุคคลที่ต่างจากการนับถือศาสนาอิสลาม
น่าจะเป็นไปได้ยากที่เข้ามาในพื้นที่นี้)

เวลาประมาณ 6.00 น. ได้เดินชมทัศนียภาพบริเวณมัสยิดและบริเวณที่พัก ภาพที่เห็นโดยรอบ
จะเป็นพื้นที่ราบ มีการทำนาข้าว ทำสวน ส่วนมากจะเป็นสวนมะพร้าว สวนกล้วยและผลไม้อื่น ๆ ที่มีไม่
มากนัก ทำให้หวนนึกถึงหมู่บ้านลำไทร พื้นที่ลักษณะนี้เหมือนกับพื้นที่ชุมชนคอยรุดตักว่า ลำไทร ที่มี
การทำนา ทำสวนต่าง ๆ แต่ไม่มากนักเช่นกัน ภูมิปัญญาจะมีความคล้ายคลึงกัน การดำรงชีวิตในลักษณะ
เดียวกันอีก ตอนสายวันนี้ (15 พฤศจิกายน 2548) หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว ข้าพเจ้าพร้อมคณะ

ผู้ร่วมเดินทาง ขอเช่ารถซูบรู ซึ่งเป็นรถรับจ้างในย่านนั้น ต้องการเดินทางไปท่าบลูยูค และตำบลบารอเฮาะ ท่านอาจารย์สวาสดี สุมาลัยศักดิ์ จุฬาราชมนตรี เคยได้เล่าให้ฟังว่า ฟื่น้องที่อยู่ลุ่มน้ำคลองแสนแสบ บริเวณบ้านเจียรดับ แต่ครั้งก่อนนี้ได้อพยพมาจากบ้านปูยูคและบ้านบารอเฮาะ ข้าพเจ้าจึงมีความสนใจที่จะเดินทางไปเยี่ยมชมในครั้งนี้นี้ด้วย

รถรับจ้างซูบรูจึงพาคณะของข้าพเจ้าไปที่บ้านปูยูค หมู่บ้านปูยูคเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่มีประชาชนเดินทางไปมาเป็นปกติ เพราะอยู่นอกเทศบาลเมืองเล็กน้อย สอบถามชาวบ้านในแถบนั้น เป็นที่สังเกตได้ว่าหมู่บ้านปูยูคนี้ เป็นพื้นที่ราบธรรมดา มีการทำนา ทำสวน และผลไม้ต่าง ๆ โดยทั่ว ๆ ไป ไม่โดดเด่นอะไรมากนัก วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางพื้นบ้าน แต่ก่อนนี้คงเว้งว้างเป็นป่าละเมาะทึบ ๆ ห่างจากริมคลองที่ทำเป็นคูเมืองป้องกันข้าศึก ประมาณ 16 กิโลเมตร พื้นที่ตรงนี้แหละที่อาจารย์ สวาสดี จุฬาราชมนตรี เคยเล่าให้ฟัง ผู้คนในแถบนี้ที่ เป็นผู้ใหญ่จะพูดภาษาไทยกลางไม่ค่อยได้ แต่ฟังเข้าใจ น.ส.อรุณี อาเก๊ะ ที่เดินทางไปด้วยจึงทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์และเป็นล่ามไปในตัว

บ้านเรือนที่ปลูกอยู่อาศัย ยังคงเหลือไว้สำหรับศิลปกรรม ทรงปั้นหยาเป็นจำนวนมาก มีการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ จะไม่ทำธุรกิจอะไรใหญ่โตมากนัก คณะของเราหยุดพักที่บ้านปูยูคเพียง 30 นาที จะต้องรีบเดินทางไปที่บ้านบารอเฮาะ ซึ่งอยู่ไปไกลมากนัก รถพาคณะของเราพาลัดเลาะไปตามถนนเส้นเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ตรงข้างหน้า

ถนนเส้นนี้เหมือนถนนที่เป็นซอยที่แยกจากถนนใหญ่อีกครั้งหนึ่ง สองข้างทางสังเกตเห็นว่าประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อาศัยความเป็นธรรมชาติอย่างมาก ชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตเกษตรยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับชาวบ้านมาก หมู่บ้านบารอเฮาะถึงแม้จะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่มีความสมบูรณ์ในตัวของเขาเองนั่นคือมีโรงเรียนบ้านบารอเฮาะ สถานีนอามัยประจำหมู่บ้าน ฯลฯ เพียงเท่านี้ชาวบ้านก็อยู่อย่างมีความสุขแล้วคงไม่จำเป็นต้องเอาอะไรไปแต่งเติมเข้าไปอีก บางทีอาจจะไปขัดวัฒนธรรมของชาวบ้านเสียอีก เว้นไว้แต่ชาวบ้านเขาจะเรียกร้องและขอจากรัฐ

ที่บ้านบารอเฮาะแห่งนี้ถึงฟื่น้องในอดีตอีกเช่นกันว่า เขาเหล่านี้ที่อยู่ทุกวันนี้ เขาจะรู้หรือเปล่าว่าวันนี้ถูกหลานมีโองาสมาเยี่ยมชม ถึงแม้จะไม่รู้จักกัน แต่ก็มีความผูกพันทางสายเลือด ที่ไม่มีวันที่จะตัดจากความเป็นฟื่น้องกัน คณะของเราอยู่ที่บ้านบารอเฮาะได้เพียงอีก 30 นาทีเท่านั้น เพราะยังไม่ค่อยจะกล้าพอที่จะออกไปพูดคุยกับชาวบ้านได้มากนัก เพราะภาวะทางการเมืองยังคงไม่ปกติสุขสักเท่าไรนัก เราจำเป็นต้องลาจากบ้านบารอเฮาะไปก่อน ทั้ง ๆ ที่ใจนั้นยังอยากจะพักอยู่ที่นี้อีกสักวันหนึ่ง จะได้สอบถามพูดคุย ถ่ายภาพบันทึกเทป ฯลฯ แต่คงทำอะไรไม่ได้เพราะอาจจะยังไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ในครั้งนี้อาจว่าในวันข้างหน้าจะได้เดินทางไปเยี่ยมชมอีกให้จงได้ คณะของเราได้ลากลับแต่ไม่ได้ลาจากฟื่น้อง

คณะของเราได้เดินทางกลับทางเดิมอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้ได้มาหยุดพักที่บ้านหลังหนึ่งตามคำแนะนำของคนผู้ใหญ่ว่านหนึ่งที่บ้านปูยูค บ้านหลังนี้มีตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปูยูค เรามีโอกาสเข้าไปพบ คุณอัสหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง นายก อบต.ปูยูค ท่านเป็นนักวิชาการทาง

ศาสนาและนักบริหารท้องถิ่น หลังจากที่เราได้แนะนำตัวเองเรียบร้อยแล้ว เราได้สะท้อนความเป็นประวัติศาสตร์ของเมืองปัตตานีในอดีต จนถึงปัจจุบัน

คุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ท่านมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์และความรู้ทางศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และอื่น ๆ ได้สะท้อนถึงความคับแค้นของชาวบ้านที่มีความเป็นอยู่ “เรื่องที่เกิดขึ้นอาจจะถูกกดขี่ ข่มเหง รังแก หรือขัดแย้งทางวัฒนธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการปกครอง เรื่องลักษณะเหล่านี้ได้ถูกสร้างสมเป็นตระกอนอยู่ในหัวใจของชาวบ้านมานานนับร้อย ๆ ปี ยังไม่มีใครมาปิดหรือแกะออกได้อย่างหมดจรด ยังคงอึมครึมมาถึงปัจจุบัน”

อหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง

15 พ.ย. 48

เรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ของปัตตานี เป็นเงื่อนไขทางการเมืองที่ผูกแน่นยากที่จะแกะออกเว้นไว้แต่จะต้องมาสร้างความเข้าใจร่วมกัน และควรให้เมืองปัตตานีปกครองตนเอง โดยมีศาสนาอิสลามเป็นกฎหมายการปกครองท้องถิ่นร่วมด้วย และเกิดความสันติสุขได้

คุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ท่านได้มอบภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์และเอกสารไว้ศึกษาวิจัยจึงขอเสนอไว้ในงานวิจัยในครั้งนี้ด้วย ดังนี้

เอกสารจาก คุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง

และแล้วจำต้องลาคุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ในตอนช่วงบ่ายโมง ข้อมูลที่ได้มาจากคุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ในครั้งนี้ ทำให้เราได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเมือง ปัตตานี และวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองปัตตานีเพิ่มขึ้น วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวเมืองและความเป็นอยู่ในปัจจุบันมาก

ข้อมูลบางส่วนที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ในเอกสารครั้งนี้ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง คุณอหฺมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ได้เน้นย้ำก่อนจากกัน คณะเดินทางได้เดินทางไปเยี่ยมชมมัสยิดต่าง ๆ มัสยิดในจังหวัดปัตตานีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก เท่าที่สังเกตเห็นจะมีผู้มาละหมาดประจำเวลา ทั้ง 5 เวลา กันเต็มมัสยิดทุกเวลา ถ้าจะเปรียบกับมัสยิดในกรุงเทพมหานครแล้วจะไม่ค่อยมีผู้ละหมาดเท่ากับในจังหวัดปัตตานี วันนั้นเป็นวันเสาร์มัสยิดกลางปัตตานี ที่กำลังก่อสร้างมากในความสวยงามและความสนใจของผู้ที่อยู่ที่นั่น ข้าพเจ้าเองไม่เคยได้พบเห็น แต่การมาในครั้งนี้ได้มีโอกาสแวะเยี่ยมชมอย่างใกล้ชิด

โดยเฉพาะวันศุกร์จะเป็นวันที่พี่น้องชาวมุสลิมในพื้นที่ต่าง ๆ จะมาละหมาดวันศุกร์ซึ่งมีความสำคัญและมีผลมากกว่าการละหมาดในเวลาอื่น ๆ และสถานที่อื่น ๆ ด้วย เป็นที่สังเกตว่าวันนี้ถึงจะเป็นวันเสาร์พี่น้องมุสลิมมาที่มัสยิดกลางปัตตานีกันเต็มจนล้นออกมาทางคานนอกมัสยิดและที่สนาม

หน้าด้านหน้าของมัสยิด เหมือนกับว่าที่นี่มีการจัดงานประจำปี แต่เปล่าเลยที่มัสยิดปัตตานีจะมีการบรรยายศาสนาธรรมประจำสัปดาห์ในวันเสาร์และอาทิตย์เท่านั้น พื้นที่ของมัสยิดในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานีจะมาร่วมรับฟังกันอย่างไม่ตลอดมา ทำให้คิดต่อไปว่ามัสยิดต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญกันทุกมัสยิด แต่ทำอย่างไรที่จะให้มัสยิดเป็นศูนย์การเผยแพร่ศาสนาบัญญัติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่สอดคล้องกับการปกครองของรัฐบาล จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขได้มัสยิดจึงเป็นสถานที่สำคัญของพี่น้องมุสลิมทุกสถานที่ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด แต่เนื่องจากที่นี่จะมีจำนวนพี่น้องมุสลิมมากกว่าในพื้นที่อื่น ๆ บางจังหวัดจะไม่มีมุสลิมอยู่เลย จึงไม่มีมัสยิดเลยก็มี ถ้าเรามีความเข้าใจกันในเรื่องความเชื่อของศาสนา ก็จะทำให้บ้านเมืองมีความสงบมากขึ้น แต่บางครั้งอาจจะไม่มีความเข้าใจเรื่องศาสนา จึงทำให้ไม่มีความสงบที่เกิดขึ้นในบางพื้นที่ก็ได้ มีความคุ้มค่ามากที่ได้มาเยี่ยมชมสถานที่แห่งนี้

กลับจากมัสยิดกลางปัตตานีคณะของเราเดินทางกลับที่พัก (บ้านของ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ) เส้นทางถนนสายที่ผ่านมัสยิดกรือเซะ ปุชนิยสถานของศาสนาอิสลามและมีความตั้งใจที่จะแวะเยี่ยมชมเขียนด้วยเมื่อรถมาถึงที่มัสยิดกรือเซะ ข้าพเจ้ามีรถเช่า ตรงเข้าไปมัสยิด สังเกตภายนอกของมัสยิดยังเป็นหินปูนที่ก่อสร้างยังคงรักษาสภาพเดิม ๆ ไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับภาพถ่ายที่ คุณอัสหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ที่อธิบายให้ดูที่บ้านของท่าน เราภูมิใจในปุชนิยสถานแห่งนี้มาก เมื่อก้าวเข้าไปภายในซึ่งได้รับการตกแต่งจากกรมศิลปากร เมื่อไม่นานมานี้หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ที่มีการยิงกันและเสียชีวิต 30 กว่าคน ศิลปร่วมสมัยที่ตกแต่งภายใน แต่ยังคงรักษาสภาพความสวยงามไว้อย่างคงเดิม มัสยิดกรือเซะยังคงเป็นศูนย์กลางของประชาชนมุสลิมในการประกอบศาสนกิจอย่างต่อเนื่องต่อไป ถึงแม้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีมาก่อนหน้านี้ก็ตาม

รอบ ๆ มัสยิดยังเป็นบริเวณลานกว้างจะมีร้านอาหารจำหน่ายผลไม้ อาหารเล็ก ๆ น้อย แต่ในช่วงเวลาเย็นตั้งแต่เวลาประมาณ 15.00 น. – 19.00 น. จะมีตลาดนัดชาวบ้าน ที่จะนำผลผลิตที่เป็นพืชสวนของตนเองหรือเพื่อนบ้าน ข้าวแกง กับข้าว ขนม ฯลฯ มาซื้อขายกันอย่างเนืองแน่น ทำให้เกิดเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนทางการค้าอยู่ทุกวัน เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นที่สังเกตว่าเมืองปัตตานีนี้มีการทำการค้ามาก ทั้งธุรกิจรายใหญ่และรายย่อยตลอดทั้งตัวเมือง

“คุณเชื่อไหมว่าธุรกิจต่างๆ ในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียงนี้ คือ ยะลา นราธิวาส มุสลิมจะคุมเศรษฐกิจไว้เกือบทั้งหมด เช่น ปั่นน้ำมัน ร้านค้า ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การประมง เพราะที่นี่มีทรัพยากร ทั้งบนดินและในน้ำอยู่มาก จึงเป็นโอกาสของคนปัตตานีที่จะทำธุรกิจต่างๆ ได้ง่าย”

อัสหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง
สัมภาษณ์

นอกจากพื้นที่ของมัสยิดกรือเซะแล้วบริเวณใกล้เคียงที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของมัสยิดยังเป็นที่ตั้ง ของสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงลูโละ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอ

เมือง จังหวัดปัตตานี ตัวอาคารยังคงรักษาสถาปัตยกรรมทรงปั้นหยา ยังคงบูรณะรักษาไว้ถึงปัจจุบัน ทัศนียภาพที่เกิดขึ้นซึ่งบอกถึงความเป็นอยู่ยังได้ศึกษาวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อแผ่นดินได้อย่างมาก สิ่งต่างเหล่านี้ถ้ามองข้ามไปจะเป็นที่เสียดายยิ่งเลยทีเดียว

จากมัสยิดกรือเซะ ตะวันบ่ายคล้อยคณะของเราได้เดินทางไปที่บ้าน 200 ปี อยู่เยื้องกับ มัสยิดกรือเซะบ้านหลังนี้เป็นบ้านของนายจะยะปา คอเลาะ เลขที่ 143 หมู่ 3 ตำบลตันหยงนุโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นบ้านเก่าแก่ เรือนไม้สัก ทรงปั้นหยา ได้ถูกบูรณะ ยังคงดำรงรักษาสภาพเดิมไว้ บริเวณริมบ้านหลังนี้เองที่เป็นคลองเล็ก ๆ สายหนึ่ง สอบถามชาวบ้านในแถบนั้นแล้วว่า

“ลำน้ำสายนี้เดิมเป็นคูของเมืองปัตตานี จะมีป่าไม้รกทึบ ที่ล้อมเมืองไว้ ต่อมาเมืองปัตตานีแยกคลองสายนี้ได้นำมาใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ใช้พายเรือนำสินค้าไปขายในเมืองปัจจุบันนี้ไม่ได้ใช้แล้ว ปัจจุบันนี้ไม่ได้ใช้แล้ว แต่ทำเป็นที่ระบายน้ำเท่านั้น หอย ปู กุ้ง ปลา เมื่อแต่ก่อนนี้มีมากเดี๋ยวนี้จะเหลือน้อยมากแล้ว”

คำบอกเล่าของชาวบ้าน 200 ปี

บริเวณริมสองฝั่งคลองสายนี้จะเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน พร้อมทั้งมีการปลูกสร้างมัสยิดหลายแห่งชาวบ้านจะให้ความสำคัญของมัสยิดมาก เมื่อถึงเวลาละหมาด ทั้ง 5 เวลา พี่น้องมุสลิมจะมาละหมาดที่มัสยิดกันเต็มมัสยิดทุกเวลา เป็นที่น่าชื่นชมมาก เมื่อตะวันบ่ายคล้อย คณะของเราขอลากลับก่อนกลับได้แวะไปละหมาดที่มัสยิด ชาวบ้านแถบนี้ยิ้มแย้มแจ่มใสดี รดเล่นอีกสักพักหนึ่งก็กลับมาถึงบ้านของแม่ของ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ

เวลายังพอมีอยู่ในเย็นวันนั้น ข้าพเจ้าขออนุญาตไปเยี่ยม.....มัสยิด.....พร้อมกับ นางสาวอรุณี อาเก๊ะ เป็นผู้นำพาไปพบที่บ้าน ที่บ้านของอิหม่ามเป็นเรือนไม้ทรงปั้นหยาเก่าแก่ อิหม่ามจะพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่พอฟังได้ จึงไปตามบุตรชายมาพูดคุยด้วย บุตรชายได้แนะนำบ้านหลังนี้ที่ได้อุทิศไว้เป็นอนุสรณ์สถาน ไว้สำหรับศึกษาของผู้ที่สนใจ เช่น นักเรียน นักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ จะมาเป็นระยะ ๆ แต่ในช่วงนี้จะห่างไปหน่อย เพราะว่าความไม่สงบของบ้านเมือง บุตรชายอิหม่ามได้พาเดินชมบ้านหลังนี้ถึงแม้จะมีความเก่าแก่ แต่ยังคงสภาพความแข็งแรงอยู่ ได้ใช้สถานที่นี้ สอนอัล-กุรอาน นักเรียนที่เรียนวิชาฟิรฎูอิน(วิชาพื้นฐานอิสลามที่ใช้ในการดำรงชีวิต) ลวดลายที่แสดงออกถึงอารยธรรมและวัฒนธรรม ศิลปสมัยยุคแรกของปัตตานี ยังคงความสมบูรณ์อย่างมาก บ้านหลังนี้เหมาะที่จะเป็นสถานที่สำหรับการศึกษามาก ถ้าเราเข้าใจถึงวัฒนธรรมของชาวชุมชน สถานที่แห่งนี้จะยังเป็นสื่อกลางของการสร้างความสมานฉันท์ได้อย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้คุยสักพักหนึ่ง จึงขอลากลับ

เมื่อถึงเวลาละศีลอดในเย็นวันนั้น ข้าพเจ้าได้ร่วมละศีลอดกับครอบครัว นางสาวอรุณี อาเก๊ะ ในคืนนั้นข้าพเจ้าได้สอบถามและหารือเรื่องต่าง ๆ กับชาวบ้านในแถบนั้นที่มาร่วมน้อมรับ จนกระทั่งเวลาประมาณ 21.00 น. จึงแยกตัวเข้านอน

รุ่งเช้าของวันใหม่ ข้าพเจ้าได้เดินทางไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ในแถบนั้น ได้พบกับ โຕະ.....ซึ่งเป็น โຕະของนางสาวอรุณี อาเกะ สิ่งที่น่าสนใจคือบ้านเก่า มองดูสภาพจะไม่แข็งแรงนัก แต่บ่งบอกถึง วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ดั้งเดิม เช่น มีห้องสำหรับส่วนตัว มีชานบ้านที่แบ่งเป็นที่ทำครัวเล็ก ๆ ของเก่า ตั้งแต่ครั้งโบราณ เช่น พานสำหรับใส่ของ ถ้วย จาน ที่พรมน้ำหอม ฯลฯ

“คิดถึงคนผู้ใหญ่ที่ลาไทร จะมีของใช้เหล่านี้ในชีวิตประจำวันเหมือนกัน เป็นของที่นำติดตัวมาจากปัตตานี หรือจะซื้อหามาใหม่อาจจะเป็นได้”

ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ความเปลี่ยนแปลงในแถบพื้นที่นั้นมีมาก บ้านเรือนคนรุ่นใหม่ ได้นำเอาวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามาปลูกสร้างเป็นอาคารบ้านพัก ที่แทรกสลับกับบ้านเก่า มองดูละเล้าพองามตา ทำให้เมืองปัตตานี มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่อย่างผสมกลมกลืน

คนรุ่นก่อนยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม คนรุ่นใหม่เอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาอยู่ร่วมกันแต่ มองภาพรวมแล้วเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดีว่าการอยู่ร่วมสมัยยังคงรักษาสืบที่ดั้งเดิมไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชม และนำแนวคิดและการพัฒนาเข้ามาร่วมอยู่ด้วย

ความเห็นของผู้วิจัย

เราได้ท่องเที่ยวเยี่ยมชมพื้นที่บริเวณนั้นได้สักหนึ่ง จึงต้องเตรียมตัวเดินทางกลับในบ่ายวันนี้ กำลังที่จะเตรียมตัวอยู่นั้น มีชาวบ้านซึ่งเป็นญาติของ นางสาวอรุณี อาเกะ ได้มาพูดคุยกันเต็มบ้าน ทำให้ เกิดความรู้สึกว่า “ไม่ใช่แขกผู้มาเยือน แต่เป็นญาติของเราเองที่อยู่ที่นี่” การมาเยี่ยมปัตตานีในครั้งนี้ทำให้ได้พบญาติโดยบังเอิญก็เป็นได้ (พระเจ้าเมตตา)

บ่ายวันนี้เองได้เดินทางกลับ โดยมีคุณพ่อของ นางสาวอรุณี อาเกะ ขับรถมาส่งที่คิวดู๊ ได้ ผ่านพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในย่านนั้น ซึ่งยังหลงเหลือเป็นลำคลองเล็กไว้เป็นที่สาธารณะ ถ้าใครไม่ได้ ศึกษาประวัติศาสตร์ก็จะไม่ทราบเลยว่าคลองเล็ก ๆ สายนี้เป็นอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร เมื่อมาถึง คิวดู๊ ได้เดินทางต่อมาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเดินทางไปขึ้นเครื่องบินเดินทางกลับ กรุงเทพมหานคร เวลา 15.20 น. โดยสายการบินแอร์เอเชีย ถึงกรุงเทพฯ เวลา 17.10 น. และเดินทาง กลับถึงบ้าน เวลา 19.15 น. โดยสวัสดิภาพ

3.1.4 กลุ่มบุคคลที่เป็นแกนหลักที่สำคัญในการสร้างหมู่บ้านลำไทร

กลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในระยะยุคแรกเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านลำไทร

1. นางหนับ	สมานตระกูล	การปกครอง
2. หะยีมีนา	บีดิลและ	ปกครองและช่างฝีมือ
3. นายชำสุดิน	บีดิลและ	ปกครอง
4. นายสมาน	บีดิลและ	การปกครอง
5. นายหะยีอับดุลเลาะห์	สมานตระกูล	ศาสนา
6. นายฮัจยีอิสมาแอล	สมานตระกูล	ศาสนา เศรษฐกิจพอเพียง
7. นายหะยียูนุส	สมานตระกูล	ศาสนา
8. นางวิทยา	สมานตระกูล	การศึกษา
9. นายสง่า	สมานตระกูล	การศึกษา
10. นายทวี	สมานตระกูล	การศึกษา
11. นายสมหวัง	บีดิลและ	ช่างและอาหาร
12. นายมุฮัมมัด	บีดิลและ	ช่างไม้ฝีมือ
13. นายอูมอ	บีดิลและ	ช่างอาหาร
14. นายสุไลมาน	อูมาเซ็น	อาหาร หุงข้าว

มีเพียง 14 ท่านที่ได้กล่าวนามและเกียรติประวัติมาในครั้งนี้ บุคคลอื่น ๆ ก็มีเกียรติประวัติล้วนแต่มีคุณค่ายิ่งต่อการก่อตั้งหมู่บ้านลำไทรทั้งสิ้นจึงขอนำกล่าวภูมิประวัติโดยสังเขปดังนี้

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายอับรอฮิม บีดิลและ
2. ชื่อภรรยา นางชานี บีดิลและ
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางไซหนับ บีดิลและ
 2. นายหะยีมีนา บีดิลและ
 3. นางฮับเซาะ บีดิลและ
 4. นางนู บีดิลและ
 5. นายอุสมาน บีดิลและ

6. นายมุฮัมมัด บิดิลและ

7. นางฮาบีเบาะ บิดิลและ

8. นายอุมอ บิดิลและ

9. นางมีเนาะ บิดิลและ

5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว

6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายอิบรอฮีม บิดิลและ เป็นบุตรของนายอุสมาน ผู้สืบเชื้อสายจากชาวปัตตานีที่อพยพมาพร้อมกับกลุ่มพี่น้องจากปัตตานี นายอิบรอฮีมได้แต่งงานกับนางชานีหญิงสาวที่สืบเชื้อสายจากปัตตานีเช่นเดียวกัน เมื่อแต่งงานกับนางชานีแล้วได้ปรึกษากันว่าจะไปหาที่อยู่กันใหม่ในพื้นที่ห่างไกลจากเจิรคัพ

จากความคิดนี้ก่อให้เกิดความอดสาหะพร้อมกับความคิดว่าจะทำการสร้างครอบครัวจึงแยกตัวเดินลัดทุ่งไปประมาณ 3 กิโลเมตร มาพบพื้นที่ที่มีคลองสองสายมาบรรจบกันประกอบกับพื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ดีจึงได้เข้าจับจองพื้นที่และสร้างหลักปักฐานสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้ต้นไม้ใหญ่คือต้นสะตือ (มีอยู่ในปัจจุบันนี้)

เมื่อสร้างที่พักพออาศัยกันกันแคดแล้ว ทั้งคู่ได้เริ่มมองหาทางทำมาหากินและถากถางป่าหญ้าป่าอ้อเพื่อใช้เป็นที่ทำไร่ ทำนา เพาะปลูกข้าว พืชผักเพื่อเป็นอาหาร ในสมัยก่อนการจับจองพื้นที่ทำมาหากินไม่ต้องเสียเงินซื้อ ไม่ต้องเสียภาษีใครใคร่ได้ก็จับจองถากถางเอา ด้วยความอดสาหะของนายอิบรอฮีมที่จับจองถากถางพื้นที่ไว้ให้กับลูกหลานไว้ได้ทำมาหากิน ดังที่เห็นอยู่จนทุกวันนี้

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นางจินดา สมานตระกูล

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นางชานี บิดิลและ

2. ชื่อ/สามี นายอิบรอฮีม บิดิลและ

3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวง โลกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว

1. นางไชนับ บิดิลและ

2. นายหะยีมีนา บิดิลและ

3. นางฮับเซาะ บิดิลและ

4. นางบุ ปีคิลและ
 5. นายอุสมาน ปีคิลและ
 6. นายมุฮัมมัด ปีคิลและ
 7. นางฮาบีเบาะ ปีคิลและ
 8. นายอุมอ ปีคิลและ
 9. นางมีเนาะ ปีคิลและ
5. อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชูเกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นางชานี ปีคิลและ เป็นภรรยาของนายอิบรอฮีม ปีคิลและ ซึ่งทั้งคู่สืบเชื้อสายมาจากชาวปัตตานี เช่นเดียวกัน เมื่อทั้งคู่ได้แต่งงานกันและแยกครอบครัวออกมาจากญาติที่อยู่ที่ยะริคิบ เดินทางลัดทุ่งมาประมาณ 3 กิโลเมตร พบพื้นที่ที่มีคลองสองสายมาบรรจบกัน และพื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์จึงเข้าจับจองพื้นที่และสร้างหลักปักฐานบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้ต้นไม้ใหญ่คือต้นสะตือ (มีอยู่จนปัจจุบันนี้)

เมื่อทำการสร้างที่พักอาศัยแล้ว ทั้งคู่ได้เริ่มมองหาเส้นทางทำมาหากินในอดีตนั้นอาชีพที่ทำกันก็คือการทำไร่ทำนา และทั้งคู่ได้เริ่มถากถางป่าหญ้า ป่าอ้อเพื่อใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชผลเพื่อเป็นอาหารและเป็นการประกอบอาชีพ

ด้วยความวิริยะ อุตสาหะของทั้งคู่ที่ถากถางป่าดงจนเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำนาทำไร่และที่พักอาศัย และด้วยความมานะ บากบั่นพากเพียรมิได้หยุดลงเพียงเท่านั้นทั้งคู่ได้ถากถางที่ดินเพื่อให้ลูกๆ ที่เกิดมาได้มีที่ทำมาหากินโดยมองเห็นว่าต่อไปจะได้มีต้องลำบากเช่นทั้งคู่ที่ได้พบมา จวบจนนางชานีสิ้นชีวิตลง

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลิบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นางปิ่น ปีคิลและ
2. ชื่อสามี นายอิบรอฮีม ปีคิลและ
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว

1. นายนรุคคิน บิคิลและ
2. นางมริยะห์ บิคิลและ (ยะมามัง)
3. นายไอยูป บิคิลและ
4. นางคีน่า บิคิลและ (มะสกุล)
5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นางปิ่น บิคิลและ เป็นภรรยาคนที่สองของนายอิบรอฮีม บิคิลและหลังจากที่นางชานีเสียชีวิตลงนายอิบรอฮีมได้แต่งงานกับนางปิ่นและมีบุตรด้วยกัน 4 คน

นางปิ่นเมื่อได้แต่งงานกับนายอิบรอฮีมและได้ให้กำเนิดบุตรชายหญิงแล้วได้ช่วยกันตากกลางผืนป่า ปรับปรุงเพื่อใช้เป็นที่ทำไร่ทำนาและได้ขยายพื้นที่ทำมาหากินออกไปอีกอย่างมากประมาณ 500 ไร่ และได้ให้ลูกหลานได้ใช้เป็นที่ทำมาหากินซึ่งต่อมาบุตรของนายอิบรอฮีมทั้งหมดได้แต่งงานสร้างครอบครัวและใช้พื้นที่ที่นายอิบรอฮีม นางชานี และนางปิ่นได้ตากกลางสร้างสมไว้ให้ใช้เป็นที่ทำมาหากินจนปัจจุบัน

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลียบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นางหนับ สมานตระกูล
2. ชื่อสามี นายอิสมาแอน (นายหะยีแอ) สมานตระกูล
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางเมะ สมานตระกูล
 2. นายหะยีนู สมานตระกูล
 3. นายอับดุลเกาะห์ สมานตระกูล
 4. นางคอดีเยาะห์ สมานตระกูล (หวังสะมาแอล)
 5. นางฮาดีเมาะห์ สมานตระกูล (บิคิลและ)
 6. นายสง่า สมานตระกูล

7. นายวิชา สมานตระกูล

5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว

6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นางหนับ สมานตระกูล เป็นบุตรคนโตของนายอิบรอฮีมและนางชานี บิดิลและ (นามสกุลเดิม) ด้วยความวิริยะอุตสาหะเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นพ่อ แม่ และได้สืบสานเจตนารมณ์ของทั้งสอง นางหนับจึงได้มีความคิดที่จะสืบสานเจตนารมณ์ของทั้งสองซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในหมู่บ้านลำไทร

นางหนับ สมานตระกูล ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาตามมาคือ การสร้างโรงเรียน นางหนับ ได้บริจาคที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียนและมัสยิด ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งในด้านศาสนาและสามัญทำให้เกิดความคิดและรวมกลุ่มกับพี่น้องปรีภษาหรือในเรื่องการก่อสร้างอาคาร โรงเรียนโดยนางหนับได้บริจาคที่ดินประมาณ 10 งาน (2ไร่ 2 งาน)เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน

“ในสมัยก่อนเงินทองหายาก ทุนที่จะนำมาสร้างโรงเรียนก็ขอเรียขจากกลุ่มญาติพี่น้อง ในการรุมทุนต้องขายข้าวเปลือกและนำเงินมารวมกันซื้อของเพื่อใช้ในการก่อสร้าง ในสมัยก่อนตอนจะสร้างโรงเรียนได้รวมเงินไปซื้อของที่หัวลำโพงโดยการแจวเรือไป ในการสร้างมัสยิดหลังแรกนั้นต้องแจวเรือไปซื้อบ้านเก่าที่ล่อแหลม ซื้อบ้านเก่า สังกะสีเก่าในการไปซื้อของนั้นต้องแจวเรือไปที่หลายลำและไปที่หลายวันเนื่องจากการคมนาคมมีอยู่ทางเดียวคือทางเรือ การเดินทางต้องเตรียมข้าวปลาอาหารไปหุงหากินระหว่างเดินทาง

ด้วยความมานะอดทนของกลุ่มลูกหลานของนายอิบรอฮีม นางชานี และนางปิ่นที่ได้สานต่อเจตนารมณ์จนสามารถก่อให้เกิดผืนดินทำมาหากินที่กว้างขวางขึ้น ก่อให้เกิดโรงเรียนสถานศึกษาสายสามัญ มัสยิดสถานที่ให้ความรู้ทางด้านศาสนาและสถานที่น้มีสการองค์พระผู้เป็นเจ้า ด้วยเจตนารมณ์ที่แน่วแน่นี้ก่อให้เกิดเหล่าลูกหลานได้มีความรู้จวบจนทุกวันนี้

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลียบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นางฮาบีเบาะห์ มานยาชิ (บีคิลและ)
2. ชื่อสามี นายตอยยิบ มานยาชิ
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางมีเนาะห์ มานยาชิ (สะนิละ)
 2. นายฮารุณ มานยาชิ
 3. นางฟาตีเมาะห์ มานยาชิ (วงศ์สัมจิน)
 4. นายแสวง มานยาชิ
 5. นายอับดุลเลาะห์ มานยาชิ
 6. นางสาววัลย์ มานยาชิ
 7. นายสมบูรณั มานยาชิ
5. อื่น ๆ
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นางฮาบีเบาะห์ มานยาชิ เป็นบุตรของนายอิบรอฮีม นางชานี บีคิลและ นางฮาบีเบาะห์ แต่งงานกับนายตอยยิบ มานยาชิ มีลูกด้วยกัน 7 คน

จากการที่นางฮาบีเบาะห์เป็นหนึ่งในจำนวนลูกทั้ง 9 คนของนายอิบรอฮีมและนางชานีซึ่งเป็นบุคคลคู่แรกที่สร้างหมู่บ้านลำไทร จากคำบอกเล่าในสมัยก่อนลูกของนายอิบรอฮีมและนางชานีทุกคนเป็นผู้ที่มีความมานะอดสาหะอดทนในหลายเรื่อง อดทนกับความยากลำบาก อดทนกับความเหน็ดเหนื่อยเพื่อถากถางผืนดินไว้ทำมาหากิน อดทนกับสัตว์ร้ายและโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งผืนดินและทรัพย์สินไว้ให้ลูกหลาน

นอกจากนี้นางฮาบีเบาะห์ยังเป็นหนึ่งในบุคคลที่มีความสำคัญอีกหลาย ๆ คนในการสร้างโรงเรียน นางฮาบีเบาะห์ได้ร่วมบริจาคทรัพย์สินในการสร้างโรงเรียน บริจาคสิ่งของและร่างกายเพื่อให้ได้โรงเรียนมาให้บุตรหลานไว้ได้เล่าเรียน และยังได้มีการร่วมกันบริจาคทรัพย์สินสิ่งของร่างกายในการสร้างมัสยิดของหมู่บ้านลำไทรขึ้นเพื่อให้บุตรหลานได้ใช้เป็นทำเลเรียนหนังสือและปฏิบัติ

ศาสนกิจทางด้านศาสนา

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลิบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายหะยีแอ (อิสมาแอล) สมานตระกูล
2. ชื่อภรรยา นางหนับ สมานตระกูล
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางเมะ สมานตระกูล
 2. นายหะยีนู สมานตระกูล
 3. นายอับดุลเลาะห์ สมานตระกูล
 4. นางคอดีเยาะห์ สมานตระกูล
 5. นางฮาดีเมาะห์ สมานตระกูล
 6. นางสง่า สมานตระกูล
 7. นายวิทยา สมานตระกูล
5. อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายหะยีแอ (อิสมาแอล) สมานตระกูล เป็นบุตรของนายหะยีแอแต่งงานกับนางหนับ บิดิล และซึ่งเป็นบุตรสาวคนโตของนายอิบรอฮีมและนางซานี บิดิลและ นายหะยีแอเป็นผู้ที่มีความขยันมานะอดทนในการทำมาหากิน และมีความพยายามในการส่งลูกให้มีความรู้ให้มีการศึกษา ทั้งในด้านศาสนาและสามัญ

นายหะยีแอมีความคิดในการสร้างบุคลากรให้มีความรู้ทั้งในด้านศาสนาและสามัญ นายหะยีแอส่งลูกให้ได้เล่าเรียน จนสามารถได้เป็นอิหม่ามคนแรกของมัสยิดลำไทร ในด้านสามัญสามารถส่งเสริมให้ลูกได้เล่าเรียนจนจบและได้มาเป็นครูให้ความรู้กับเด็ก ๆ และส่งเสริมให้บุคคลรอบด้านสามารถได้เล่าเรียนเท่าที่ความสามารถของผู้เรียนและความสามารถของของผู้สนับสนุนจะทำได้

ในส่วนของการสร้างโรงเรียน นายหะยีแอเป็นผู้หนึ่งที่มีความคิดริเริ่มในการสร้างโรงเรียนลำไทรโดยบริจาคทั้งที่ดินทรัพย์สิน สิ่งของ แรงกาย และพลังความคิดในการสร้างโรงเรียน โดยถึงเห็นความสำคัญว่า การศึกษาคือสิ่งที่มีค่าของบุตรหลานทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงรวมกลุ่มพี่น้องร่วมกันสร้างโรงเรียนขึ้น และในส่วนความรู้ในด้านศาสนาของนายหะยีแอเป็นผู้ที่มีความสามารถมีความจำในหนังสืออัลกุรอานที่เป็นเลิศ สามารถสอนลูกหลานได้โดยมิต้องคู่มือหนังสือ ถ้าใครต้องการใฝ่หาความรู้ให้กับตนเองนายหะยีแอจะเป็นผู้ที่สามารถให้ได้

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ

นายวิวัฒน์ สมานตระกูล ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายอุมอ (อุมร์) บิดิลและ
2. ชื่อภรรยา นางหน้าย บิดิลและ
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางตีวอ บิดิลและ
5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายอุมอ (อุมร์) บิดิลและ เป็นบุตรของนายอิบรอฮีม และนางชานี บิดิลละ เป็นผู้หนึ่งที่ช่วยกันบุกเบิกหมู่บ้านลำไทรจนขยายอาณาเขตเพิ่มขึ้นจากเดิมและได้แยกย้ายกันออกไปมีครอบครัว นายอุมอได้แต่งงานกับนายหน้าย (ไม่ทราบนามสกุล) มีบุตรด้วยกันหนึ่งคน ถือได้ว่านายอุมอเองเป็นผู้หนึ่งที่เป็นผู้สร้างหมู่บ้านลำไทรขึ้น

นอกจากนี้ นายอุมอยังมีความรู้ในเรื่องแพทย์แผนโบราณ มีความรู้ความสามารถในเรื่องการทำคลอด การรักษาโรคด้วยยาแผนโบราณทั้งๆที่ไม่ได้ศึกษาในเรื่องนี้มาก่อน

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลิบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายนุรุดดีน บิดิลและ
2. ชื่อสามี นางสมะหะห์ บิดิลและ (มณี)
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางคอยริน (รวยริน) บิดิลและ
 2. นายอนันต์ บิดิลและ
 3. นายสมัค บิดิลและ
5. อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว

6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายนุรุคติน บิดิลและ เป็นลูกของนายอิบรอฮีม กับนางปิ่น บิดิลและ ด้วยความมานะบากบั่นเฉกเช่นบิดาและมารดาและพี่น้องในการสร้างที่คินทำมาหากินทำให้นายนุรุคตินเป็นบุคคลอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างหมู่บ้านลำไทร

นอกจากความวิริยะอุตสาหที่มีอยู่ นายนุรุคติน ได้ร่วมกับพี่น้องในการสร้างโรงเรียนลำไทรด้วยการบริจาคแรงกาย ความคิด และทุนทรัพย์ในการสร้างโรงเรียน นอกจากนี้ นายนุรุคตินยังได้ร่วมกับพี่น้องในการสร้างมัสยิดคอบรูตตี๊กว่าขึ้นด้วยเน้นว่ามัสยิดเป็นสถานที่ให้ความรู้ในด้านศาสนา และเป็นสถานที่ที่ประชาชนจะทำการนมาสการต่อพระผู้เป็นเจ้า จึงได้ร่วมกับพี่น้องสร้างโรงเรียนและมัสยิดขึ้น

นอกจากนี้ นายนุรุคตินยังมีความสามารถที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ดังคำพูดของนางจินดาที่ว่า "คนจบ ป.4 สามารถสอนการบ้านคนเรียนปริญญาโทได้"

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ

นางจินดา สมานตระกูล

นางสมนึก หวังสะเลีบ

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นางคอดีเยาะห์ (หวังสมาแอล) สมานตระกูล

2. ชื่อสามี นายสะและห์หวังสมาแอล

3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว

1. นางถัดดา สมานตระกูล บุตรบุญธรรมของนางคอดีเยาะห์หวังสมาแอล

5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว

6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นางคอดีเยาะห์ หวังสะมะแอล เป็นบุตรของนายหะยีแอ และนางหนับ สมานตระกูล นางคอดีเยาะห์เป็นผู้หนึ่งที่มีความสำคัญกับหมู่บ้านลำไทรดังเกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังได้ทราบคือ

นางคอดีเยาะห์เป็นนักการศึกษาที่มีความมานะพากเพียร ทั้งในเรื่องศาสนา และภาษาโรมัน ทั้งที่ตนเองไม่สามารถเดินได้ แต่ด้วยความใฝ่รู้ ประกอบกับน้องๆ ได้คอยช่วยเหลือในเรื่อง หนังสือ และตำราต่างๆ และคอยสนับสนุนให้นางคอดีเยาะห์ได้มีความรู้ และให้ความรู้กับผู้ที่สนใจในเรื่องศาสนา และภาษาโรมัน

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นายวิวัฒน์ สมานตระกูล

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายสมหวัง บิดิลและ
2. ชื่อภรรยา นางมานิส บิดิลและ
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นางรอกอยยะห์ เจ๊ะยูโซ๊ะ (บิดิลและ)
 2. นายฮาซัน บิดิลและ
 3. นางอารีคะห์ บิดิลและ
 4. นางทับทิม บิดิลและ
 5. นางประนอม ฮาซัน (บิดิลและ)
 6. นางมาลี โต๊ะแอไบซัน (บิดิลและ)
5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายสมหวัง บิดิลและ เป็นบุตรของนายหะยีมีนา นางเมะ บิดิลและ นายสมหวัง บิดิล และเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการฝีมือ การเป็นช่างไม้ จากการประกอบอาชีพของนายสมหวังคือ การทำนา ประกอบกับความรู้ในด้านช่างไม้ ทำให้มีการประดิษฐ์ของใช้ เช่น ไถ คราด การต่อเรือ และเครื่องมือประกอบอาชีพอีกหลายอย่างที่เป็นเครื่องมือในการทำนา

ช่างฝีมือในการก่อสร้าง นายสมหวัง บิดิลและ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างบ้าน การทำประตู หน้าต่าง และอีกหลายอย่างที่เป็นส่วนประกอบในการสร้างบ้าน

ในการสร้างมัสยิด นายสมหวัง บิดิลและ เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมกันก่อสร้างมัสยิดตั้งแต่หลังที่ 1 หลังที่ 2 และหลังที่ 3 ด้วยความรู้ความสามารถนี้ทำให้เป็นที่กล่าวขานของชนรุ่นหลังสืบมา

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นายวิวัฒน์ สมานตระกูล
ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายฮาซัน บิดิลและ
2. ชื่อภรรยา นางมุกดา บิดิลและ (สมานตระกูล)
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นายพีระ บิดิลและ
 2. นางไพเราะ เณรพงษ์ (บิดิลและ)
 3. นายปราโมทย์ บิดิลและ
 4. นายสมใจ บิดิลและ
5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายฮาซัน บิดิลและ เป็นบุตรของนายสมหวัง นางมานิส บิดิลและ ที่มีความรู้ความสามารถในด้านช่างฝีมือในด้านการก่อสร้าง

เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวถึงคือ การเป็นช่างฝีมือในด้านการก่อสร้าง ในด้านการทำหากิน คือการทำเครื่องมือในการทำนา เช่น ไถ คราด การต่อเรือและอีกหลายชนิด ในด้านการก่อสร้างนายฮาซันเป็นช่างที่มีฝีมือที่ประณีตมีความอดทนในการทำงานและการทำหากิน

ความมานะพากเพียร เป็นผู้หนึ่งที่มีความมานะในการประกอบอาชีพ ดังที่ได้ทราบข้อมูลว่านายฮาซันจะออกไปประกอบอาชีพตั้งแต่ตี 4 และกลับถึงบ้านเวลา 4 ทุ่มซึ่งเป็นความมานะอดทนของคนในสมัยก่อน

ผลงานที่สร้างไว้ให้กับชนรุ่นหลัง การสร้างบ้านในหมู่บ้านลำไทร การสร้างอาคารมัสยิด ดังปรากฏให้เห็นคืออาคารหลังที่เป็นสหกรณ์ชุมชนในปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วนายฮาซันยังมีความอึดมั่นต่อศาสนา มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการของหลักศาสนาในทุกด้าน ทั้งในเรื่องการถือศีลอด การละหมาดและอีกหลายอย่างที่ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางของอิสลาม พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ของมัศยิดอย่างสมบูรณ์ตามที่พี่น้องในหมู่บ้านไว้วางใจ

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นายวิวัฒน์ สมานตระกูล

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านลำไทร

ชื่อบุคคล

1. ชื่อ นายมุฮัมมัด (อะห์หมัด) บิดิลและ
2. ชื่อภรรยา นางแมะ บิดิลและ (สะนูโค๊ะ)
3. ที่อยู่ หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. ชื่อบุตรหรือบุคคลในครอบครัว
 1. นายชำซูรี บิดิลและ
 2. นางรอมละ วันหมัด (บิดิลและ)
 3. นายวิมล บิดิลและ
 4. นางฮาบีเบาะห์ บิดิลและ
 5. นายวิดล บิดิลและ
 6. นางสมบูรณ์ ผลเจริญ (บิดิลและ)
5. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว
6. ผลงานที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ/ยกย่อง/เชิดชู/เกียรติประวัติที่สมควรกล่าวขานให้ชนรุ่นหลังรับทราบ/เป็นแบบอย่างที่ดี

นายมุฮัมมัด (อะห์หมัด) บิดิลและ เป็นบุตรของนายอิบรอฮีม นางชานี บิดิลและ นายมุฮัมมัดเป็นผู้หนึ่งที่มีความสำคัญกับการก่อตั้งหมู่บ้านลำไทร

ความมานะพากเพียรนายมุฮัมมัดเป็นผู้ที่มีความมานะพากเพียรในการขยายผืนดินทำมาหากิน และเป็นสถานที่ไว้ให้บุตรหลานได้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ทำมาหากินในอนาคต การสร้างโรงเรียนลำไทร นายมุฮัมมัดเป็นผู้หนึ่งในจำนวนลูกทั้งหมดของ นางชานีและนายอิบรอฮีม ที่บริจาคทั้งทุนทรัพย์คือเงินเป็นทุนในการสร้างโรง

เรียน บริจาคแรงกายคือเป็นช่างที่มีฝีมือในการก่อสร้างโรงเรียน ในการสร้างบ้านเรือน (บ้านไม้) ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้อื่น ดังจะเห็นหลักฐานคือบ้านของ นางเบาะห้ บิดิล และ ที่สร้างโดย นายมุฮัมมัด บิดิล และที่ยังปรากฏหลักฐานอยู่ในปัจจุบันนี้

การประดิษฐ์ของใช้เครื่องมือที่ใช้ในการทำมาหากิน การทำไถ ทำคราด และการทำเครื่องมืออีกหลายอย่างจนได้รับฉายาว่า "หมัดวัว" ความหมายคือ การทำไถไถนาที่สามารถควักก็ทำไถที่เหมาะสมกับวัวตัวนั้น

7. ข้อสังเกตอื่นๆ

นายชิตล บิดิลและ

ผู้ให้ข้อมูล

จากที่ได้ศึกษาประวัติกลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นบุตร หลานของนายอิบรอฮีม นางซานี บิดิลและ ทั้งสิ้น การบุกเบิกการต่อตั้งหมู่บ้านลำไทร จะสังเกตเห็นว่า

1. มีการเชื่อฟังซึ่งกันและกัน
2. มีผู้นำทางธรรมชาติเกิดขึ้น
3. มีการวางแผนงานร่วมกัน
4. มีการทำงานร่วมกันแบบช่วยเหลือและเอื้ออาทร
5. ตั้งอยู่บนจุดประสงค์ในเนื้องานมากกว่าการตั้งงบประมาณ
6. มีความเชื่อมั่นตนเอง
7. มีความรักท้องถิ่น
8. มีภูมิปัญญา
9. มีความตั้งใจและสนใจ
10. มีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง
11. มีการมอบหมายหน้าที่กันตามความสามารถของแต่ละคน
12. มีแรงจูงใจในการสร้างหมู่บ้าน
13. มีจิตวิญญาณ
14.ฯลฯ.....

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสืบค้นประวัติของครูสง่า สมานตระกูล บุตรนางไซหนับ สมานตระกูล ท่านได้จดบันทึกไว้เป็นการส่วนตัว กล่าวถึงเครือญาติและผลงานที่ได้ช่วยกันสร้างหมู่บ้านลำไทรในยุค ต้น ๆ

กลุ่มลูกหลานของนายอิบรอฮีม นางชานี บิดิลและ มีดังนี้

1. บุตรคนที่ 1 นางไซหนับ บิดิลและ ได้แต่งงานกับนายอิสมาแอล โต๊ะสมัน บ้านอยู่คลอง 16 อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดยะเชิงเทรา ต่อได้เปลี่ยนนามสกุลเป็น สมานตระกูล มามีบุตรชาย 4 คน หญิง 3 คน คน ดังนี้

1. นางมีเซาะห์ สมานตระกูล
2. นายยูนูห์ สมานตระกูล
3. นายอับดุลเกาะห์ สมานตระกูล
4. นางคอดีเยาะห์ สมานตระกูล (หวังสะมะแอล)
5. นางฮาติมะห์ สมานตระกูล (บิดิลและ)
6. นายสง่า สมานตระกูล
7. นายวิทยา สมานตระกูล

1.1. นางมีเซาะห์ สมานตระกูล ได้แต่งงานกับนายอับดุลเกาะห์ สมานตระกูล ใน ระยะเวลาที่มีบุตร 6 คน ดังนี้

1. นางมารีย่า นูนาบี
2. นางสุดา สุขสบาย
3. นางจินดา สมานตระกูล
(มีบุตรคนหนึ่งชื่อนายสมชาย สมานตระกูล ผู้ทำงานวิจัย ๗ ครั้งนี้)
4. นางลัดดา อัลมะฆูอร
5. นางมุกดา บิดิลและ
6. นายบรรจง สมานตระกูล

หมายเหตุ บุตรที่เป็นหญิงจะใช้นามสกุลใหม่ตามสามี

1.2. นายยูนูห์ สมานตระกูล ได้แต่งงานกับนางสงวน หวังภักดี สาวบ้านดอน บุตรชาย 3 คน หญิง 3 คน ดังนี้

1. นางกอมาริยะห์ กระเคื่องเคช
2. นางละอ้อน มานยาชิ
3. นายอรุณ สมานตระกูล
4. นายถาวร สมานตระกูล
5. นายวิวัฒน์ สมานตระกูล

6. นางอัสมะห์ โต้ะมาจี
 หมายเหตุ บุตรหญิงได้เปลี่ยนนามสกุลใหม่ตามสามารถ

3. นางฮับเซาะห์ สุขสบาย ได้แต่งงานกับ มีบุตรชาย 3 คน หญิง 1 คน รวม 4 คน ดังนี้

1. นายละเต๊ะ	สุขสบาย
2. นายอาลี	สุขสบาย
3. นางเมะ	สุขสบาย
4. นายหะซัน	สุขสบาย

4. นางสาวนู บิดิลและ ได้เสียชีวิต จึงมีสามีและบุตรได้สืบสกุล

5. นายอุสมาน บิดิลและ ได้แต่งงานกับนางมานีห์ บิดิลและ มีบุตรชาย 5 คนหญิง 3 คน รวม 8 คน ดังนี้

1. นายอับดุลมานัฟ	บิดิลและ
2. นางมารียะห์	บิดิลและ
3. ลังขอ	บิดิลและ
4. นายมุฮัมมัด	บิดิลและ
5. นายยูโซ๊ะ	บิดิลและ
6. นายสมหวัง	บิดิลและ
7. นางเมะ	บิดิลและ
8. นางเนาเราะห์	บิดิลและ

6. นายมุฮัมมัด บิดิลและ ได้แต่งงานกับนางเมะ บิดิลและ มีบุตรชาย คน หญิง คน รวม คน ดังนี้

1. นายซำสุรี	บิดิลและ
2. นางล่ำละห์	บิดิลและ
3. นายฮำคะห์	บิดิลและ
4. นางบะคุยะห์	มีมุชอ
5. นางฮาบีเบาะห์	บิดิลและ
6. นายซิดล	บิดิลและ
7. จูฟาน	บิดิลและ

7. นางฮาบีเบาะห์ บิดิลและ ได้แต่งงานกับนายตอยเฮ็บ มานยาชี มีบุตรชาย 5 คน หญิง 3 คน รวม 8 คน ดังนี้

1. นางฮามีเคาะห์	สะนิละ
2. นายฮารูณ	มานยาชี

3. นางดีเมาะห์	วงษ์สัมพันธ์
4. นายแสวง	มานยาชี
5. นายอัปคุลเถาะห์	มานยาชี
6. นายมุชา	มายาชี
7. นางลำละห์	มานยาชี
8. นายชำวิน	มานยาชี

8. นายอุมอ บิดิลและ ได้แต่งงานกับนางหน่าย บิดิลและ มีบุตรหญิง 1 คน รวม 1 คน ดังนี้

1. นางตีวอ บิดิลและ

9. นางไมมูเนาะห์ บิดิลและ ได้แต่งงานกับนายชะ มะสกุล มีบุตรชาย 2 คน หญิง 5 คน รวม 7 คน ดังนี้

1. นางมะลงเปี้ยะห์
2. นายชะ โกะะ บิดิลและ
3. นางจินดา
4. นายสุกมูน มะสกุล
5. นางชำเซี้ยะห์ ไยโพธิ์ทอง
6. นางรอกียะห์
7. นางเฉลิม ยาทอง

หมายเหตุ บุตรหญิงได้เปลี่ยนนามสกุลใหม่ไปตามสามี

ในงานวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงการสืบเชื้อสายของนางไซหนับ สมานตระกูล บุตรคนที่ 1 ของนายอิบรอฮีม นางชานี ก่อน ส่วนการสืบเชื้อสายบุตรของคนี่ 2 ถึง 9 กล่าวถึงในโอกาสงานวิจัยโอกาสต่อไป มิได้หมายความว่าบุคคลอื่นๆ ก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านลำไทรด้วยเช่นเดียวกัน แต่จะกล่าวถึงในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องต่อไป

ย้อนกล่าวถึงนางมีเซาะห์ สมานตระกูล ได้แต่งงานกับนายอัปคุลเถาะห์ ได้มีบุตรชายหญิงรวม 6 คน คนที่ 3 ใน 6 คน คือนางจินดา สมานตระกูล ได้แต่งงานกับนายทวี สมานตระกูล บุตร นายอัปคุลเถาะห์ สมานตระกูล ซึ่งเป็นผู้เป็นน้องชาย มีบุตร 8 คน ดังนี้

1. นายสมชาย สมานตระกูล ผู้นำเสนองานวิจัยสืบค้นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว ในครั้งนี้
2. นายณรงค์ สมานตระกูล
3. นายสุชาติ สมานตระกูล
4. นางจินตนา สมานตระกูล

5. นางสาวสิรินาถ หวังสะเลียบ
6. นางสาวอารี ปิณฑิลและ
7. นางสาวนภา สมานตระกูล
8. เด็กหญิง (ยังไม่ได้ตั้งชื่อ คลอดออกมาก็เสียชีวิตเลย)

หมายเหตุ นายสมชาย สมานตระกูล เป็นผู้สืบสายทายาทจากนายอิบรอฮีม นางชานี ปิณฑิลและ ชั้นที่ 5 ของสายสกุลนี้

นับตั้งแต่ นายอิบรอฮีม นางชานี ปิณฑิลและ ได้มาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณต้นสะตือ พร้อมกับมีการจับจองที่ดินในระยะเวลาหนึ่ง นายอิบรอฮีม นางชานี ปิณฑิลและ ได้ให้ลูกทั้ง 9 คน ปกครองพื้นที่และมีการแต่งงานให้กับทุกคน จึงกำลังแข็งแรงพอที่จะทำการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป จวบจนอายุขัยของ นายอิบรอฮีม ปิณฑิลและ ประกอบลูกหลานที่มีความวิริยะ อุตสาหะเช่นเดียวกับผู้เป็นพ่อและแม่ ได้เอาเยี่ยงอย่างสืบสานเจตนารมณ์เดิมที่นายอิบรอฮีมมีอยู่ จึงได้ปรึกษาหารือกันที่จะทำงานต่อไป

ลานบ้านของนางหนับ สมานตระกูล พื้นที่บ้านของนางหนับ สมานตระกูล มักจะเป็นสถานที่ที่มาพบกันและเป็นที่รวมของบรรดาลูกหลาน

" นางหนับ สมานตระกูล มีนิสัยที่คอยช่วยเหลือคนอื่น ๆ ชอบทำอาหารคาวหวานเลี้ยงผู้ที่ผ่านมา หรือมาที่บ้านเสมอ ข้าวปลา อาหารคาวหวานจะไม่ได้คอยขาดสำหรับ นายอิสมาแอล ผู้เป็นสามี จะเป็นผู้ที่ทำหรือปลูกแล้วนำมาให้นางหนับ มาปรุงเป็นอาหารเลี้ยงต้อนรับแขกไปใครมาในบ้านอย่างนี้เป็นประจำ "

นางจินดา สมานตระกูล

สัมภาษณ์

ส่วนลูกหลานที่เกิดจากนายอิบรอฮีม นางชานี ปิณฑิลและ เป็นจำนวนมาก ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการก่อตั้งหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรดตักกวา ทั้งสิ้น จะกล่าวในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องต่อไป

นายอิบรอฮีม นางชานี ปิณฑิลและ ได้ดำรงชีวิตที่ห้อมล้อมด้วยลูกหลานและเครือญาติที่กระจายไปตามพื้นที่ของหมู่บ้านลำไทร โดยแบ่งพื้นที่ไร่นาให้กับบุตรทั้ง 9 คน คนละประมาณ 100 ไร่ ส่วนที่ไม่ได้แบ่งให้กับลูก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ประกอบกับบุตรทั้ง 9 คน ต่างคนต่างก็มีความสามารถที่จะหาซื้อมาเพิ่มเติมอีกในระยะหลัง ๆ อีกจำนวนหนึ่ง รวมแล้วเป็นพื้นที่ของนายอิบรอฮีมและลูกหลาน ประมาณ 2000 ไร่ ในระยะแรก ๆ ไม่ได้มีโฉนดที่ดิน เพราะเป็นที่ว่างเปล่า

"ใครใคร่ถากถางได้เท่าไรก็ถางเอา ไม่มีหลักเขตที่ดินที่แน่นอน บางครั้งไม่ไหวที่จะไปดูแลตอนกลางคืนแอบไปเลื่อนหลักแดนให้น้อยลงก็มี"

นางจินดา สมานตระกูล
สัมภาษณ์

ต่อมาในระยะหลังมีการจัดบันทึกออกโฉนดที่ดิน ตามระเบียบของทางราชการ ที่ดินของ นายอิบรอฮีมจึงเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมายของทางราชการทุกประการ

จากการศึกษาสายสกุลของนายอิบรอฮีม บิดิลและ เป็นผู้ที่ปรองดองกัน รักษาผืนแผ่นดินที่ผู้ เป็นบิดามอบไว้ให้ จึงทำให้ผืนที่ดินส่วนใหญ่ยังคงอยู่ถึงทุกวันนี้

กาลเวลาต่อมา นางซานี ภรรยาของนายอิบรอฮีม บิดิลและได้เสียชีวิตลง นายอิบรอฮีมได้ แต่งงานกับนางปิ่น บิดิลและ ภรรยาคนใหม่ บ้านเดิมอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี

นายอิบรอฮีม และนางปิ่น บิดิลและ ได้ดำเนินชีวิตกันใหม่ และมีลูกที่สืบสายสกุลอีก 4 คน คือ

1. นางมารีเยะ ชะมามัง
2. นายอัยยูบ บิดิลและ (ทองสัมพันธ์)
3. นายนุรุคติน บิดิลและ
4. นางดีนา มะสกุล

กาลเวลาต่อมา

1. นางมารีเยะห์ บิดิลและได้แต่งงานกับนายหะรอม ชะมามัง ได้มีบุตร 5 คน คือ

1. นายอรรถ ชะมามัง
2. นางอารี ภิรมณ์
3. นางอุไร ชะมามัง
4. นางอารยา ชะมามัง
5. นางอุษณี ชะมามัง

2. นายอัยยูบ ทองสัมพันธ์(บิดิลและ) ได้แต่งงานกับนางเนาะห์ ทองสัมพันธ์ มีบุตร 8 คน

ดังนี้

1. นางอัสมะห์ ทองสัมพันธ์
2. นางนุรีเยะห์ ทองสัมพันธ์
3. นางไมตรี เขมชาติ
4. นางสาวฟูรอ ทองสัมพันธ์
5. นางปรีดา ทองสัมพันธ์
6. นายอำพร ทองสัมพันธ์

7. นางอำพล ทองสัมพันธ์
8. นางสมพงษ์ ทองสัมพันธ์
3. นายนุรุดดีน บิคิดและ ได้แต่งงานกับนางตีเมาะห์ บิคิดและ มีบุตร 3 คน ดังนี้
 1. นางคอยริน สะนิละ
 2. นายอนันต์ บิคิดและ
 3. นางมุฮัมมัด บิคิดและ
4. นางคินา มะสกูล ได้แต่งงานกับนายประสพ มะสกูล มีบุตร 5 คน ดังนี้
 1. นางวรรณิ หมูไพบูลย์ (มะสกูล)
 2. นายนาซีร์ มะสกูล
 3. นางมุฮัมมัด มะสกูล
 4. นางามีน มะสกูล
 5. นางลีลา มะสกูล

ส่วนบรรดาลูกหลานที่สืบเชื้อสายจากนายอิบรอฮีม บิคิดและ มีจำนวนอีกมาก (ประมาณ 500 คน ที่ยังไม่ได้กล่าวและเอ่ยนาม ก็ล้วนแต่มีความสำคัญในการดูแลและรักษาหมู่บ้านลำไทรทั้งสิ้น.

3.2 การเผยแพร่ศาสนาอิสลามในหมู่บ้านลำไทร

ความทั่วไป

3.2.1 หลักความเชื่อ ตามหลักการของศาสนาอิสลาม

มุสลิม คือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม บุคคลที่ต้องการที่จะได้รับความสุขความ ร่าเริงทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เขาจะต้องมีความเชื่อหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อีมาน แปลว่า ศรัทธา ที่ เป็นพื้นฐานอยู่ 6 ประการ กล่าวคือ

1. อีมานต่ออัลลอฮ์
2. อีมานต่อบรรดามะลาอิกะห์ของอัลลอฮ์
3. อีมานต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์
4. อีมานต่อบรรดารอซูล (ศาสนทูต)ของอัลลอฮ์
5. อีมานต่อวันโลกหน้า
6. อีมานต่อกฎสภาวะทั้งดีและไม่ดี

ความเชื่อทั้ง 6 ประการนี้มุสลิมจึงต้องเชื่อโดยความบริสุทธิ์ใจจะเคลือบแคลงสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ได้ เป็นอันขาด เมื่อมีความเชื่อแล้วจะต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งอีก 5 ประการอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อ

แสดงออกซึ่งคุณลักษณะของการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบของคุณ การมีอีมานหรือการศรัทธาเพียงอย่างเดียวนั้น ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในหัวใจ ไม่มีผู้ใดสามารถมองเห็นได้ จนกว่าจะมีการแสดงออกด้วยการกระทำจึงจะถือว่าเป็นการสมบูรณ์ มีอยู่ 5 ประการ ดังนี้

1. การปฏิญาณตน
2. การปฏิบัติละหมาด
3. การออกซะกาต
4. การถือศีลอด
5. การประกอบพิธีฮัจยี

ผู้ที่เป็มุสลิมจะเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเลือกปฏิบัติตามที่ตนชอบนั้นไม่ได้ การปฏิบัติเหล่านี้จึงเป็นคุณลักษณะของมุสลิมโดยแท้จริง

จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านลำไทร หรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุคคั๊กว่า มีความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด เพราะประชาชนได้ศึกษาในภาควิชาการทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ เมื่อพบข้อเท็จจริงตามหลักศาสนาจึงนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดความสุขในชุมชนตามมา

“เมื่อแต่ก่อนนี้ชาวลำไทรยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น เชื่อว่าเวลามีจันทร์คราสหรือสุริยคราส จะต้องทำให้เกิดเสียงดัง เช่นยิงปืน เคาะป๊อบ ตามคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ แต่มาค้นพบว่า การกระทำดังกล่าวนั้นขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามทั้งสิ้น แต่อิสลามสอนว่า จะต้องทำการละหมาด ชูนนะห์ 2 ร็อกอะห์ และมีการแสดงธรรม เพื่อการให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของวิทยาศาสตร์ จึงไม่มีการปฏิบัติในภายหลังจนถึงปัจจุบัน ส่วนในหมู่บ้านอื่น ก็ยังมีความเชื่อเหล่านี้อยู่ แต่เราก็ไม่ว่ากัน แต่เราจะให้ความรู้ซึ่งกันและกัน”

นายถาวร สมานตระกูล
นักวิชาการศาสนา / สัมภาษณ์

แสดงออกซึ่งคุณลักษณะของการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบของคน การมีอีมานหรือการศรัทธาเพียงอย่างเดียวนั้น ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในหัวใจ ไม่มีผู้ใดสามารถมองเห็นได้ จนกว่าจะมีการแสดงออกด้วยการกระทำจึงจะถือว่าเป็นการสมบูรณ์ มีอยู่ 5 ประการ ดังนี้

1. การปฏิญาณตน
2. การปฏิบัติละหมาด
3. การออกซะกาต
4. การถือศีลอด
5. การประกอบพิธีฮัจยี

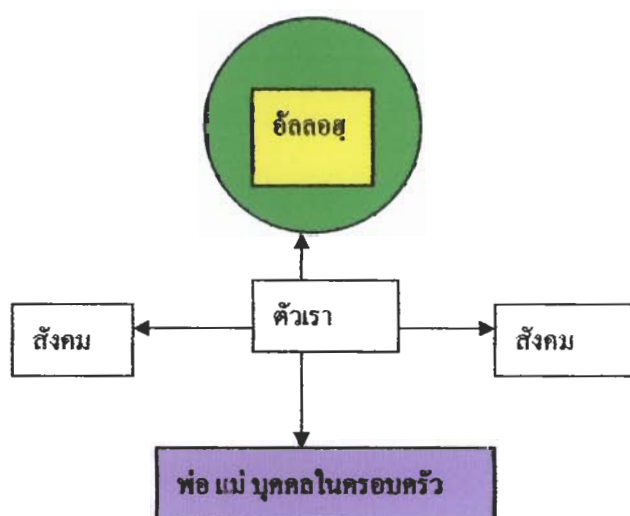
ผู้ที่เป็นมุสลิมจะเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเลือกปฏิบัติตามที่ตนชอบนั้นไม่ได้ การปฏิบัติเหล่านี้จึงเป็นคุณลักษณะของมุสลิมโดยแท้จริง

จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านลำไทร หรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า มีความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด เพราะประชาชนได้ศึกษาในภาควิชาการทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ เมื่อพบข้อเท็จจริงตามหลักศาสนาจึงนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดความสุขในชุมชนตามมา

“เมื่อแต่ก่อนนี้ชาวลำไทรยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น เชื่อว่าเวลามีจันทรคราสหรือสุริยคราส จะต้องทำให้เกิดเสียงดัง เช่นยิงปืน เคาะปี่ป ตามคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ แต่มาค้นพบว่า การกระทำดังกล่าวนั้นขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามทั้งสิ้น แต่อิสลามสอนว่าจะต้องทำการละหมาด ซูนนะห์ 2 ร็อกอะห์ และมีการแสดงธรรม เพื่อการให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของวิทยาศาสตร์ จึงไม่มีการปฏิบัติในภายหลังจนถึงปัจจุบัน ส่วนในหมู่บ้านอื่น ก็ยังมีความเชื่อเหล่านี้อยู่ แต่เราก็ไม่ว่ากัน แต่เราจะให้ความรู้ซึ่งกันและกัน”

นายถาวร สมานตระกูล
นักวิชาการศาสนา/สัมภาษณ์

จากหลักความเชื่อดังกล่าวดังนี้

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเพื่อใช้การดำเนินชีวิตบนโลกนี้และนำไปในโลกหน้าดัง โครงสร้าง และผังมโนทัศน์ดังนี้

โครงสร้างอิสลามขั้นพื้นฐานผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา

จากโครงสร้างหรือผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา จะเห็นได้ว่า อิสลามมีโครงสร้างที่เข้มแข็งที่มีความผูกพันระหว่างตนเองกับพระเจ้า และตนเองกับสังคมอย่างชัดเจน มุสลิมทุกคนจะต้องถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ตามหลักศาสนานี้เองที่ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องมีอิสลามสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของพระเจ้าคืออัลลอฮ์ และความต้องการของมนุษย์ได้ในทุก ๆ ด้านในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและสามารถตอบปัญหาชีวิตที่มนุษย์ไม่อาจหาคำตอบได้จากโลกนี้

โดยทางภาษา คำว่า อิสลาม มาจากรากศัพท์คำภาษาอาหรับว่า "สะลิมะ" ซึ่งแปลว่า "เขานอบ น้อมยอมจำนน เขาเข้าสู่ความสันติสุข เขาปลอดภัย" ดังนั้นอิสลามจึงมีความหมายว่า "การเข้าสู่ความ

สันติสุขหรือความสงบ” ซึ่งจะเป็นไปได้ก็โดยการยอมจำนนต่อเจตนารมณ์หรือพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ผู้ทรงเป็นพระเจ้าที่แท้จริงแต่เพียงพระองค์เดียว

อิสลามเริ่มต้นจากความจริงที่ว่าอัลลอฮ์ซึ่งเป็นพระเจ้าได้ทรงสร้างทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตขึ้นมาและเมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว พระองค์ก็ได้ทรงทอดทิ้งให้สิ่งที่พระองค์ทรงสร้างมาอยู่กันเองอย่างไร้ระเบียบหากแต่พระองค์ได้ทรงจัดทุกสรรพสิ่งไว้ให้สมบูรณ์ ทรงวางกฎระเบียบและทรงนำทางให้แก่ทุกสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น

ดังนั้น เราจะเห็นว่าทุกสรรพสิ่งตั้งแต่เทหวัตถุที่ใหญ่ที่สุดในท้องฟ้าอย่างเช่น ระบบสุริยะจักรวาลถึง โครที่อยู่บนท้องฟ้าอย่างเป็นระเบียบและเป็นระบบ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างสันติ ปราศจากความสับสนอลหม่าน หรือแม้กระทั่งระบบอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายของมนุษย์ก็ถูกกำหนดให้ทำงานสัมพันธ์กันเพื่อรับใช้ชีวิตมนุษย์ให้ดำรงอยู่โดยที่มนุษย์ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขกฎการทำงานของอวัยวะในร่างกายเข้าเมื่อใด มนุษย์ก็จะไม่พบกับความสุขกายสบายใจและอาจเป็นอันตรายจนถึงตายได้ในที่สุดก็ได้ ความสันติที่เกิดจากการยอมจำนนต่อกฎของพระเจ้านี้เองคือความหมายของคำว่า **อิสลาม** และกฎระเบียบที่พระองค์ทรงสร้างไว้ให้แก่ทุกสรรพสิ่งนั้นก็คือกฎของอัลลอฮ์ซึ่งมนุษย์ทั่วไปเรียกว่า “**ธรรมชาติ**” นั่นเอง

“ศาสนาอิสลามมิได้เกิดขึ้นเองจากธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงมีเจตนาในความพระประสงค์ของพระองค์เอง โดยมีผู้ใดทรงทราบล่วงหน้าหรือล่วงรู้ในสิ่งนั้นมาก่อน”

นายถาวร สมานตระกูล
คอตีบมัสดิกคอบรูตตี๊กว่า
สัมภาษณ์

ในการประทานอิสลามให้แก่มนุษย์นั้น พระองค์มิได้ทรงบังคับมนุษย์ให้ต้องรับอิสลาม เพราะพระองค์ได้ทรงประทานสติปัญญาอันเป็นที่มาของเจตนารมณ์เสรีให้แก่มนุษย์แล้ว มนุษย์จะเลือกรับอิสลามหรือจะปฏิเสธก็ได้ คนใดที่เชื่อในพระองค์และยอมปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์และยอมปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์ ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่า มุสลิม ใครที่ไม่เชื่อว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าและไม่ยอมปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์เขาก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิเสธ (กาฟิร) นี่คือนสิ่งที่มนุษย์จะต้องตัดสินใจ เพราะในไม่ช้ามนุษย์ทุกคนจะต้องกลับไปหาพระองค์พร้อมกับความรับผิดชอบอย่างสงบแน่นอน

ในอิสลาม มนุษย์จะได้พบวิทยาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งถูกกล่าวไว้ในคำภีร์อัลกุรอาน เมื่อประมาณ 1425 ปีก่อน แต่มนุษย์เพิ่งจะค้นพบความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติมาเมื่อไม่ถึง 100 ปี นี้เอง

และถึงแม้ในปัจจุบัน วิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าไปมากแค่ไหนก็ตาม ในคัมภีร์อัลกุรอาน ก็ยังมีสิ่งที่ท้าทายสติปัญญาให้มนุษย์ได้ขบคิดและค้นคว้าต่อไปอย่างไม่จบสิ้น

อาจารย์บรรจง บินกาซัน

นักวิชาการศาสนาอิสลาม

“บรรดาผู้ปฏิเสธไม่เห็นดอกหรือว่าชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินได้ถูกรวบรวมเข้าด้วยกันแล้วเราได้แยกมันออกเป็นชั้น ๆ และเราได้ให้สิ่งมีชีวิตทุกสิ่งเกิดมาจากน้ำ” (ซูเราะห์ อัล-ฮัมบิยะฮ์ อายะห์ที่ 30)

“ในบรรดาพืชพันธุ์ทั้งหมดนั้น พระองค์ได้สร้างไว้บนโลกสองเพศ” (ซูเราะห์ อัล-เราะหฺคู อายะห์ที่ 3)

“เจ้าไม่เห็นดอกหรือหรือว่าอัลลอฮ์ได้ทรงทำให้เมฆเคลื่อนตัวอย่างช้า ๆ และมารวมเข้าด้วยกันแล้วทำให้มันเป็นก้อนจนกระทั่งเจ้าได้เห็นฝนหลั่งออกมาจากมัน” (ซูเราะห์อันนุร อายะห์ที่ 43)

อิสลาม หมายถึง ความสันติ ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ความนอบน้อม และการมอบหมาย ส่วนความหมายทางศาสนานั้น

อิสลาม หมายถึง การมอบตนเองต่อพระประสงค์ของพระเจ้าและการขอมมอบตนเองโดยปราศจากเงื่อนไข อิสลามเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของมุสลิม ซึ่งได้มาจากคำภีร์อัลกุรอาน และจริยวัตรของท่านศาสดามูฮัมมัด ต้องยอมรับเอกภาพของพระองค์และยอมรับท่านมูฮัมมัดเป็นศาสดา

อิสลาม มิได้แยกวัตถุและจิตใจออกจากกัน อิสลามถือว่าชีวิตเป็นเอกภาพ อิสลามนั้นถูกตั้งขึ้นมาเพื่อทำให้ชีวิตที่มีความสมบูรณ์ อิสลามที่ไม่สอนให้มนุษย์หนีออกจากโลกวัตถุ แต่อิสลามถือว่าการยกระดับจิตใจสามารถให้สำเร็จโดยการอยู่ในกรอบธรรม จุดมุ่งหมายแห่งอิสลามอยู่ที่การสร้างดุลยภาพแห่งชีวิต คือ วัตถุกับจิตใจ โดยชี้ทางตรงให้มนุษย์ได้ปฏิบัติเพื่อสันติภาพทั้งด้านการขัดเกลาจิตใจและในการดำรงชีวิตไว้ซึ่งสันติภาพระหว่างมนุษย์ โดยโครงสร้างระบบของอิสลามกับผู้นับถือศาสนาอิสลาม

อิสลามเห็นว่าศาสนาของตน ได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเอาไว้ทุกด้าน ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ๆ ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

ศาสนาอิสลามมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมตามหลักการของศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะอิสลามตั้งอยู่บนฐานของความศรัทธา (ทศนีฮ์ สุซวาริ 2541 : 11)

เมื่ออิสลามเป็นกฎหมายสำหรับการจัดระเบียบทางสังคม โดยทั่วไปแล้วกฎหมายของอิสลามแบ่งออกเป็น 4 ภาคใหญ่

1. ภาคความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าที่แสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติศาสนกิจและการทำความดีต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 หลัก คือ

- 1.1 ศรัทธาในพระองค์อัลลอฮ (Allah) ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว คือ พระองค์อัลลอฮ ไม่ตั้งชื่ออื่นใดเป็นภาคี ต้องยึดมั่นในพระองค์อย่างแน่นแฟ้น ต้องยอมรับในคุณลักษณะของพระองค์เป็นเจ้า เช่น พระองค์ทรงรู้ ทรงได้ยิน ทรงเมตตา กรุณา ทรงยุติธรรม ฯลฯ
- 1.2 ศรัทธาในมะลาอิกะห์ (Angel) ของพระองค์ มุสลิมต้องศรัทธาว่า มะลาอิกะห์ (เทวดา) มีจริงและจะทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่พระองค์อัลลอฮจะทรงบัญชาอย่างมั่นคง
- 1.3 ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ (Scripture) ของพระองค์ มุสลิมต้องศรัทธาว่าพระองค์อัลลอฮ ทรง พระราชทานคัมภีร์ อันเป็น โองการของพระองค์แก่บรรดามนุษยชาติ ผ่านศาสนทูตในแต่ละสมัย คัมภีร์ที่สำคัญมีดังนี้ คือ คัมภีร์เตารอต ใช้ในยุคของท่าน ศาสดามูซา (โมเซส) คัมภีร์อันญิล ใช้ใน ยุคของศาสดาอีซา (เยซู) ศาสนาคริสต์ เรียกว่า “คัมภีร์ไบเบิล” คัมภีร์ซาบูร ใช้ในยุคของศาสดาดาวูด (เดวิด) และคัมภีร์อัลกุรอาน ใช้ในยุคคนบิมีอัมหมัดจนถึงปัจจุบัน
- 1.4 ศรัทธาต่อศาสนทูตหรือศาสดา (Prophet) มุสลิมต้องศรัทธาว่าพระเจ้าทรงคัดเลือก บุคคลในหมู่มนุษยชาติให้เป็นผู้สื่อสาร นำบทบัญญัติของพระองค์มาสั่งสอนแก่มนุษย์ ชาติทุกยุคทุกสมัยนับตั้งแต่การสร้างโลกจนถึงปัจจุบัน มีจำนวน 124,000 ท่าน
- 1.5 ศรัทธาในวันสิ้นโลกหรือวันพิพากษา (Day of the End) มุสลิมศรัทธาว่าโลกนี้พระเจ้า เป็นผู้ทรงสร้างขึ้นมาชั่วคราว เพื่อเป็นการทดสอบสำหรับมนุษย์ได้ดำเนินชีวิตส่วน หนึ่ง เพื่อสู่โลกอันจริง อย่างถาวร ซึ่งโลกนี้จะต้องมีวันแตกสลาย เรียกว่า วันกิยามะห์หรือวันพิพากษา
- 1.6 ศรัทธาต่อกฎสถานะการณ์ (Stipulation) คือ ระเบียบอันรัดกุมที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าได้ กำหนดไว้แก่จักรวาล แก่โลก แก่มนุษยชาติ

3.2.2 ความเชื่อและไสยศาสตร์มีผลต่อการดำรงชีวิตในยุคแรก

ความเชื่ออื่น ๆ ในหมู่บ้านลำไทร เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ตะกูด เครื่องรางของขลัง เสก เป่า การเสี่ยงทาย ผี ฯลฯ

10. เครื่องมือในการสื่อสารและอุปกรณ์ทางการศึกษา

ฉะนั้นการดำเนินชีวิตจึงคิดรูปแบบที่ดำเนินกันมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อนายอิบรอฮีม นางชานี บิลาลและ เคนทางมาตั้งหมู่บ้านที่นี่ จึงมีรูปแบบการดำเนินชีวิตโดยมีตัวอย่างจากบรรพบุรุษที่ทำอยู่

“ในระยะแรกตนเองเคยเห็นผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเวลาจะทำอะไร เช่น ทำบุญแต่งงาน ทำบุญข้าวใหม่ ปลูกบ้าน แต่งงาน จะเห็นผู้ใหญ่เขานำของมาทำพิธีทางศาสนา โดยเชิญผู้รู้มาเป็นผู้ทำพิธี พิธีนั้นก็ไม่ว่าเขาทำอะไร”

ซิดล บิลาลและ

ผู้นำท้องถิ่น

การทำพิธีอะไรก็แล้วแต่มักจะคิดแต่เพียงว่าได้ผลบุญเท่านั้น แต่ทว่ารูปแบบที่ทำนั้นขัดต่อหลักการศาสนาหรือเปล่า อิสลามถือหลักการของศาสนาเท่านั้นที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเท่านั้น เช่น ขนมนมและอาหารในยุคก่อน

ขนมง่าดงคะดา

ง่าดงคะดา ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด มีแต่เพียงคำบอกเล่ากันต่อ ๆ มาว่า ขนมง่าดงคะดา มีขึ้นครั้งแรกทางภาคใต้ของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย กล่าวคือ

มีชายคนหนึ่งมีความรู้และเป็นคนดี (หมายถึงเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรม) ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลเป็นจำนวนมากและเนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในศิลปะการกินการอยู่ของเขาจึงแปลกไปจากผู้อื่น คือ เขาไม่กินข้าวที่เป็นเมล็ด จะนำเอาข้าวมาทำเป็นแป้งแล้วมาต้มกินกับน้ำ ต่อมาผู้ที่ให้ความเคารพนับถือเห็นว่าบุคคลผู้นี้ กินอย่างนั้นเป็นประจำ อาจจะมีเรื่องได้เปลี่ยนจากการต้มมาเป็นการทอด ซึ่งเป็นที่พอใจของคนนั้นมาก หลังจากนั้นบุคคลผู้นั้นได้ย้ายไปอยู่ประเทศมาเลเซียและมีผู้ให้ความเคารพนับถือเป็นจำนวนมากเช่นกัน ได้เห็นการกินของบุคคลนั้นดังที่กล่าวมาแล้วจึงได้นำอาหารมาให้ แต่ทว่าอาหารเช้าของชาวพื้นเมืองในประเทศมาเลเซียนั้นจะมีอาหารชนิดหนึ่งที่ทำจากแป้งผสมกับไข่ ใส่น้ำตาลเล็กน้อย (มีสีเหลือง) กวนให้เข้ากันแล้วนำมารับประทาน แต่ว่าบรรดาผู้ที่ให้ความเคารพนับถือบุคคลนั้นกินอาหารซึ่งมาจากการทอดจึงได้นำเอาอาหารดังกล่าวนั้นมาทอดแล้วนำไปให้บุคคลอื่นกิน ก็เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลนั้น

หลังจากที่บุคคลนั้นตายไปแล้ว บรรดาผู้ที่ให้ความเคารพนับถือ เมื่อจะทำบุญก็จะมีการอุทิศผลบุญให้กับบุคคลนั้น โดยทำอาหารที่ท่านชอบ และเมื่อบรรดาผู้ที่ให้ความเคารพทั้งในภาคใต้ของไทยและประเทศมาเลเซีย

ในการต่อมาเมื่อถึงงานประเพณี งานบุญของเทศกาลต่าง ๆ เช่นการแต่งงาน งานเข้าสู่นัด โคนหมไฟ ฯลฯ จะมีการทำขนมว่างคคะคา จัดเลี้ยงท่านผู้อาวุโส และแขกรับเชิญที่มาในงานนั้น ๆ ได้รับประทานและแบ่งปันไปสู่ญาติพี่น้องด้วย

ครูการ์ม วันหมัด

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สัมภาษณ์

ในช่วงแรกที่หมู่บ้านลำไทร จะนิยมทำกันและใช้ในพิธีการต่าง ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน แต่เมื่อมีการเผยแพร่อิสลามในช่วงหลังรุ่นบุตรของนายอิรอฮีม บิดิลและ จะเลิกการกระทำกล่าวทั้งหมด เพราะว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่หลักการของศาสนาอิสลาม ถ้าใครทำถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดด้วย เช่นเดียวกันส่วนขนมและอาหารอื่น ๆ บางอย่างได้สืบสานต่อมา บางอย่างเลิกใช้และทำกัน ขอยกตัวอย่างบางชนิดเท่านั้นเช่น

ขนมทองหยอด

ทองหยอด เป็นชื่อขนมชนิดหนึ่งของไทยที่นิยมทำในพิธีการต่าง ๆ ในเทศกาลต่าง ๆ เป็นขนมที่ชาวปัตตานีนิยมทำกันติดต่อกันมา เมื่อครั้งมีการอพยพมาอยู่ลุ่มน้ำแสนแสบ ได้นำเอาวัฒนธรรมการทำขนมมาด้วย ฝีมือการหยอดและการสืบทอด ได้ตกทอดมาเรื่อย ๆ จากนางไขหนับ สมานตระกูล มาถึงนางมีเซาะห์ สมานตระกูล (บุตร) และนางจินดา สมานตระกูล (หลาน) ปัจจุบันนี้อายุ 80 ปี นางจินดา สมานตระกูลได้ถ่ายทอดให้นางอารี บิดิลและ (สมานตระกูล) ผู้เป็นบุตร ได้ทำกันอยู่ถึงปัจจุบัน

มีส่วนผสมดังนี้

1. แป้งข้าวเจ้า
2. ไข่แดง (ไข่ไก่สด)
3. น้ำตาลทรายขาว

วิธีทำ

1. เคี่ยวน้ำเชื่อม ให้ข้นเหนียว
2. ตอกไข่ เอาเฉพาะไข่แดง ตีด้วยไม้กระทั่งไข่ ให้ขึ้นฟู
3. ตักใส่ขัน ผสมกับแป้งข้าวเจ้า ให้ข้นเหนียว
4. ใช้มือหยิบ หยอดลงในน้ำเชื่อมที่ตั้งไฟกลาง
5. ปลดไขไว้ให้ทองหยอดลอยตัวในน้ำเชื่อม แล้วตักออกแช่ลงในน้ำเชื่อมเข้มข้น ที่ตั้งเย็นรอไว้
6. เมื่อทองหยอดอิมตัว ตักออกใส่ที่เก็บไว้รับประทาน

นางจินดา สمانตระกูล

ผู้อาวุโสในท้องถิ่น

สัมภาษณ์

ขนมทองหยอด จะนิยมทำขึ้นจัดเลี้ยงเป็นของหวานในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานเฉลิมฉลองวันอีสเตอร์ และวันอีสเตอร์อีสเตอร์ ขนมทองหยอด ได้สืบสานมาจากปัตตานี ยังเป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบัน

ขนมอาซุร

อาซุร เป็นชื่อขนมกวนชนิดหนึ่ง เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า กองหรือรวมกันมักนิยมกวนในเดือนมุฮัรรม เดือนที่ 10 ของอาหรับ การกวนขนมอาซุร ในประเทศไทยจะนิยมกระทำกันในวันที่ 10 เดือนมุฮัรรม

ขนมกวนอาซุร ประกอบด้วยธัญญาพืช หลายชนิด มีตำนานทางประวัติศาสตร์อิสลามเล่าขานกันมาว่า ในสมัยท่านนบีนุส (อาลัยฮิสลาม) ท่านได้เผยแผ่ศาสนาอิสลามมาเกือบ 1000 ปี มีผู้ศรัทธาเพียงประมาณ 80 คนเท่านั้น อัลลอฮ์ได้ทรงลงโองการให้ท่านนบีนุส ต่อเรือขึ้นมาลำหนึ่งแล้วบรรทุกเอาสัตว์ลงไปไว้ในเรือชนิดละคู่ และเอาผู้ศรัทธาจำนวน 80 คน ลงไปด้วย ยกเว้น ภรรยาและบุตรชายของท่านนบีนุสที่ทรยศไม่ยอมศรัทธาตามท่านนบีนุส เมื่อท่านต่อเรือเสร็จ พระองค์ทรงบันดาลให้ฝนตกลงมา 40 วัน 40 คืน ติดต่อกัน และทรงบันดาลให้แผ่นดินแยกออกและมีน้ำพุ่งขึ้นมาจนท่วมโลก ทำให้มนุษย์ผู้ไร้ศรัทธาตายหมด เหลือเพียงผู้ศรัทธาที่อยู่ในเรือของท่านเท่านั้น ท่านรอนแรมอยู่ในเรือนาน 6 เดือนเสบียงอาหารที่เตรียมไว้ในเรื่องจะหมด เหลือเพียงข้าว ถั่ว งา และอื่น ๆ ได้นำมารวมกันกวนเพื่อเป็นอาหารมื้อสุดท้าย และแล้วพระองค์อัลลอฮ์ทรงให้น้ำแห้งน้ำลง แล้วท่านนบีนุส และบรรดาผู้ศรัทธาก็ได้ลงจากเรือมาเหยียบแผ่นดิน ในวันที่ 10 เดือนมุฮัรรม ในปีนั้น ๆ

ฯพณฯ อาจารย์สวาสดี สุมารศักดิ์

จุฬาราชมนตรี

สัมภาษณ์

ขนมอาซุร ชาวบ้านจะนิยมกวนแล้วแต่ความนิยมและอาจประยุกต์ใช้วัสดุได้ตามความเหมาะสม แต่ในกรณีได้ศึกษาการกวนขนมอาซุรในพื้นที่ชุมชน ซึ่งได้รับแนวทางตามความนิยมเป็น 2 แบบ ดังกล่าวคือ

แบบอาหารคาว**มีส่วนผสมดังนี้**

1. ข้าวเจ้าอย่างแข็ง	4 กิโลกรัม
2. มะพร้าวขูด	10 กิโลกรัม (คั้นน้ำพอประมาณ)
3. เนื้อไก่	12 กิโลกรัม
4. ถั่วเขียวซีก	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
5. ถั่วดำ	2 กิโลกรัม (ต้มสุก)
6. ถั่วลิสง	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
7. งาดำ	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
8. หอมแดง	2 กิโลกรัม (บดละเอียด)
9. กระเทียม	1 กิโลกรัม (บดละเอียด)
10. ลูกผักชี	0.2 กิโลกรัม (บดละเอียด)
11. พริกไทย	0.1 กิโลกรัม (บดละเอียด)

- วิธีทำ**
- นำไก่ หอมแดง กระเทียม ลูกผักชี พริกไทย เกลือ คลุกเคล้าให้เข้ากัน พักไว้ 1 ชม.
 - ต้มข้าวให้สุก นำถั่วดำ ถั่วลิสง ถั่วเขียว งาดำ กะทิ ลงกวนให้เข้ากัน นำไก่ที่หมัก เครื่อง ไข่แล้วใส่ลงกวนให้สุก
 - ยกลงใส่ถาดโรยหน้าด้วยมะพร้าวคั่ว และงาขาว
 - ใช้เวลา กวน 5-6 ชั่วโมง

แบบหวาน**มีส่วนผสมดังนี้**

1. ข้าวเจ้าอย่างแข็ง	4 กิโลกรัม
2. มะพร้าวขูด	10 กิโลกรัม (คั้นน้ำพอประมาณ)
3. น้ำตาลปีบ	10 กิโลกรัม
4. ถั่วดำ	2 กิโลกรัม (ต้มสุก)
5. ถั่วเขียวซีก	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
6. ถั่วลิสง	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
7. งาดำ	2 กิโลกรัม (คั่วสุก)
8. มะพร้าวขูด	2 กิโลกรัม (คั่วสุกตำละเอียด)
9. งาขาว	0.2 กิโลกรัม

- วิธีทำ** 1. ต้มข้าวให้สุก นำถั่วดำ ถั่วลันเตา ถั่วเขียว งาคั่ว กะทิ ลงกวนให้เข้ากัน นำน้ำตาลปี๊บใส่
กวนให้สุก
2. ยกกลงใส่ถาด โรยหน้าด้วยมะพร้าวคั่วและงาขาว (ใช้เวลากวนประมาณ 5-6 ชั่วโมง)

นายวินัย ณ มุอำหมัด
ผู้นำชุมชน

ฉะนั้นเมื่อถึงวันที่ 10 เดือนมุฮัรรมในทุก ๆ ปี ชาวมุสลิมจะรำลึกนึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อิสลาม จึงนิยมนำธัญญาพืชมากรวมกันเป็นอาหารรับประทาน ชาวปัตตานีเรียกว่า **ขนมมูโบ** แปลว่ารวมหรือกรวมกันนิยมกระทำติดต่อกันมาและสืบสานมาถึงพี่น้องมุสลิมที่อยู่ในหมู่บ้านลำไทรคั่ว

“การกวนขนมอาซุรอ ถือว่าเป็นการกวนขนมตามประเพณีการกระทำชนิดหนึ่ง เหมือนกับการทำขนมโดยทั่วไป ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ไม่มีบันทึกข้อมูลทางวิชาการใด ๆ เลขที่บอกว่า เป็นข้อปฏิบัติ เป็นเพียงการเล่าขานถ้าใครฟังปฏิบัติก็ให้ปฏิบัติ ส่วนใครไม่ฟังประสงค์ในการปฏิบัติก็ไม่ปฏิบัติเท่านั้น ส่วนผสมก็สุดแล้วแต่ความสะดวกและรสนิยม มีเพียงหลัก ๆ ว่า มีข้าว ถั่ว งา จะทำรสหวาน รสเค็ม ก็ทำตามใจชอบ เคี้ยวนี้ก็มีการทำกันอยู่ในบางบ้านและบางพื้นที่เท่านั้น ส่วนใครพร้อมจะทำในวันที่ใด เดือนใด ก็แล้วแต่จะปฏิบัติตามประเพณีเท่านั้น”

อาจารย์มานพ มีทองคำ
นักวิชาการศาสนาอิสลาม
สัมภาษณ์

พิธีกรรมการเข้าสู่สู่นิต

คำว่า สู่นิต หมายถึง การกระทำตามแบบอย่างท่านศาสดานบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) เป็นที่เข้าใจของชาวบ้านว่าเป็นการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศของผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวบ้านจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มาโชะฮะวี มาโชะฮะ แปลว่า เข้า ยาวี แปลว่า แยก รวมความแปลว่าการเข้าแยก หมายถึง การเข้ารับอิสลามหรือเป็นมุสลิม ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิด การเข้ารับอิสลามนั้นไม่เกี่ยวกับการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายเท่านั้น แต่จะต้องกล่าวคำปฏิญาณ ซึ่งมี 2 ประโยค คือ “**อัสฮาดูอันลา อีลาฮ่าอิลลัลลอ ว่าอัสฮาดูอันน้ามุฮัมมาครุรอซูลลลอ**” แปลว่า “**ไม่มีพระเจ้าอื่นใด ที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ เพียงพระองค์เดียว และฉันขอปฏิญาณว่านบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์**” การเข้าสู่สู่นิตการรักษาความสะอาด ตามหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น อิสลามเน้นย้ำใครก็ตามที่มาเข้ารับอิสลามจะต้องเข้า

สู่นัดด้วย และในทางการแพทย์ต่างก็ยอมรับว่า ปลายอวัยวะเพศของชายที่ไม่ได้ขลิบหนังนั้น จะมีเชื้อแบคทีเรียอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นพาหะที่จะนำเชื้อโรคจากฝ่ายชายมาสู่ฝ่ายหญิง หากมีการร่วมประเวณีกัน โดยที่ไม่ได้ทำความสะอาดเสียก่อน ด้วยเหตุดังกล่าวศาสนาอิสลามจึงได้กำหนดให้ผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคน ต้องทำการขลิบหนังที่ปลายอวัยวะเพศเพื่อความสะอาดของตนเองและป้องกันมิให้เชื้อโรคจากแบคทีเรียที่ปลายอวัยวะเพศของตนเองนั้นแพร่กระจายไปสู่คู่สมรสที่ตนเองได้ร่วมหลับนอนด้วย และในขณะที่เดียวกันตัวเองก็จะไม่ลำบากในการทำความสะดวกตัวเองตามหลักการของศาสนา เมื่อถึงเวลาที่เขาจะทำการละหมาด เพราะศาสนาอิสลามกำหนดไว้ว่า มุสลิมทุกคนที่จะทำการละหมาดได้นั้นร่างกายของเขาจะต้องสะอาด ปราศจากสิ่งสกปรกทั้งมวลหาร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของเขามีสิ่งสกปรกติดอยู่ ไม่นอญูดให้เขาทำการละหมาดต่อพระเจ้าได้ จนกว่าเขาจะทำความสะอาดร่างกายของเขา เครื่องนุ่งห่มของเขาให้สะอาดตามที่ศาสนากำหนดเสียก่อนเขาจึงจะสามารถทำการละหมาดต่อพระเจ้าของเขาได้ ดังนั้นการเข้าสู่นัดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชายที่นับถือศาสนาอิสลาม

การกระทำพิธีเข้าสู่นัด ในยุคแรกนิยมทำกันตอนอายุประมาณ 15-20 ปี เพราะต้องการความกล้าในตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย จะตัดกันสด ๆ ไม่มีการเย็บ ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความกล้าหาญทางจิตใจเป็นสำคัญ

ก่อนที่จะทำพิธีเข้าสู่นัด จะต้องตั้งงานทำบุญกัน 2 วัน เรียกว่าวันต้นหรือวันสุก-คิบ ในช่วงเวลากลางคืนจะมีการแสดงกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กระจับ กระจับอง ตีกลองรำมะนา เพื่อสร้างความครึกครื้นและเป็นกำลังใจให้กับเด็กที่เข้าสู่นัด จะต้องทำพิธีการต่าง ๆ ตามผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ งานจะเริ่มตั้งแต่หัวค่ำของวันแรก ด้วยการแสดงการเล่น เช่น กระจับี่กระจับอง ลีเกเรียน และการปราศรัยเชิญชวนคนมาร่วมรับประทานอาหารในงาน วันรุ่งขึ้นจะทำพิธีการดังต่อไปนี้

1. นำเด็กมาอาบน้ำชำระความสะอาด
2. แต่งกายที่สวยงามตามแบบมุสลิม แต่จะนุ่งผ้าขาวม้า (เพื่อความสะดวกในการเข้าสู่นัด ใส่สายสร้อยเส้นใหญ่ ๆ
3. จะมีผู้ใหญ่ให้เด็กขี่คอ 1 คน ต่อ 1 คน (จะนิยมทำพร้อมกันที่หลาย ๆ คน จะสนุกสนานดี)
4. มีการแห่รอบ ๆ บ้านหรือมัสยิด พร้อมกับการร้องรำนาเซป หรือเพลงลีเกเรียน ด้วยกลองรำมะนา
5. เมื่อแห่พอสมควรแล้ว จะนำเด็กขึ้นบ้าน ผู้เล่นนาเซปหรือลีเกเรียนยังคงก็กลองร้องเพลงกันบนบ้านต่อ จนกว่าการขลิบอวัยวะเพศชายจะแล้วเสร็จ

ในการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย หมอซึ่งเป็นชาวบ้านจะเป็นผู้กระทำเอง จะใช้ไม้คีมเหมือนตะเกียบคีบหนังหุ้มปลายแล้วดึงหนังหุ้มปลายออกมา จะใช้มีดคม ๆ ตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศออกแล้วใส่ยา พันผ้า เป็นอันเสร็จการเข้าสู่นัด วันต่อมาจะทำความสะอาดโดยการเอาผ้าออก ช่วงนี้เจ็บมาก บางคนจะตกเลือด(เลือดจะออกมาก)ด้วยก็มี แต่ไม่มีการเสียชีวิตในเรื่องนี้

วิธีทำ 1. ต้มข้าวให้สุก นำถั่วดำ ถั่วลันเตา ถั่วเขียว งาคั่ว กะทิ ลงกวนให้เข้ากัน นำน้ำตาลปี๊บใส่
กวนให้สุก

2.ยกกลงใส่ถาด โรยหน้าด้วยมะพร้าวคั่วและงาขาว (ใช้เวลากวนประมาณ 5-6 ชั่วโมง)

นายวินัย ณ มูฮำหมัด

ผู้นำชุมชน

ฉะนั้นเมื่อถึงวันที่ 10 เดือนมุฮัรรอหม์ในทุก ๆ ปี ชาวมุสลิมจะรำลึกนึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อิสลาม จึงนิยมนำธัญญาพืชมากรวมกันเป็นอาหารรับประทาน ชาวปัตตานีเรียกว่า **ขนมบูโบ** แปลว่ารวมหรือกรวมกันนิยมนำมาคั่วคั่วกันมาและเสียบसानมาถึงพี่น้องมุสลิมที่อยู่ในหมู่บ้านลำไทรคั่ว

“การกวนขนมอาซุรือ ถือว่าเป็นการกวนขนมตามประเพณีการกระทำชนิดหนึ่ง เหมือนกับการทำขนมโดยทั่วไป ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ไม่มีบันทึกข้อมูลทางวิชาการใด ๆ เลยที่บอกว่า เป็นข้อปฏิบัติ เป็นเพียงการเล่าขานถ้าใครฟังปฏิบัติก็ให้ปฏิบัติ ส่วนใครไม่ฟังประสงค์ในการปฏิบัติก็ไม่ปฏิบัติเท่านั้น ส่วนผสมก็สุดแล้วแต่ความสะดวกและรสนิยมน มีเพียงหลัก ๆ ว่า มีข้าว ถั่ว งา จะทำรสหวาน รสเค็ม ก็ทำตามใจชอบ เคี้ยวนี้ก็มีการทำกันอยู่ในบางบ้านและบางพื้นที่เท่านั้น ส่วนใครพร้อมจะทำในวันที่ใด เดือนใด ก็แล้วแต่จะปฏิบัติตามประเพณีเท่านั้น”

อาจารย์มานพ มีทองคำ

นักวิชาการศาสนาอิสลาม

สัมภาษณ์

พิธีกรรมการเข้าสู่ันต์

คำว่า **สู่ันต์** หมายถึง การกระทำตามแบบอย่างท่านศาสนานบีมุฮำหมัด (ซ.ล.) เป็นที่เข้าใจของชาวบ้านว่าเป็นการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศของผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวบ้านจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มาโชียะฮาวิ มาโชียะ แปลว่า เข้าฮาวิ แปลว่า แยก รวมความแปลว่าการเข้าแยก หมายถึง การเข้ารับอิสลามหรือเป็นมุสลิม ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิด การเข้ารับอิสลามนั้นไม่เกี่ยวกับการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายเท่านั้น แต่จะต้องกล่าวคำปฏิญาณ ซึ่งมี 2 ประโยค คือ “**อัสฮาดุอันลา อีลาฮ่าอิลลัลลอ ว่าอัสฮาดุอันน้ามูฮำมาดร์รอซูลลลอ**” แปลว่า “**ไม่มีพระเจ้าอื่นใด ที่เที่ยงแท้พ้นจากอัลลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว และฉันขอปฏิญาณว่านบีมุฮำหมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์**” การเข้าสู่ันต์การรักษาความสะอาด ตามหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น อิสลามเน้นย้ำใครก็ตามที่มาเข้ารับอิสลามจะต้องเข้า

สุนัด้่วย และในทางการแพทย์ต่างก็ยอมรับว่า ปลายอวัยวะเพศของชายที่ไม่ได้ขลิบหนังนั้น จะมีเชื้อแบคทีเรียอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นพาหะที่จะนำเชื้อโรคจากฝ่ายชายมาสู่ฝ่ายหญิง หากมีการร่วมประเวณีกัน โดยที่ไม่ได้ทำความสะอาดเสียก่อน ด้วยเหตุดังกล่าวศาสนาอิสลามจึงได้กำหนดให้ผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคน ต้องทำการขลิบหนังที่ปลายอวัยวะเพศเพื่อความสะอาดของตนเองและป้องกันมิให้เชื้อโรคจากแบคทีเรียที่ปลายอวัยวะเพศของตนเองนั้นแพร่กระจายไปสู่คู่สมรสที่ตนเองได้ร่วมหลับนอนด้วย และในขณะเดียวกันตัวเองก็จะไม่ลำบากในการทำทำความสะอาดตัวเองตามหลักการของศาสนา เมื่อถึงเวลาที่เขาจะทำการละหมาด เพราะศาสนาอิสลามกำหนดไว้ว่า มุสลิมทุกคนที่จะทำการละหมาดได้นั้นร่างกายของเขาจะต้องสะอาด ปราศจากสิ่งสกปรกทั้งมวลหาร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของเขามีสิ่งสกปรกติดอยู่ ไม่นอนุญาตให้เขาทำการละหมาดต่อพระเจ้าได้ จนกว่าเขาจะทำความสะอาดร่างกายของเขา เครื่องนุ่งห่มของเขาให้สะอาดตามที่ศาสนากำหนดเสียก่อนเขาจึงจะสามารถทำการละหมาดต่อพระเจ้าของเขาได้ ดังนั้นการเข้าสุนัด้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชายที่นับถือศาสนาอิสลาม

การกระทำพิธีเข้าสุนัด้ ในยุคแรกนิยมทำกันตอนอายุประมาณ 15-20 ปี เพราะต้องการความกล้าในคัตหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย จะตัดกันสด ๆ ไม่มีการเย็บ ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความกล้าหาญทางจิตใจเป็นสำคัญ

ก่อนที่จะทำพิธีเข้าสุนัด้ จะต้องตั้งงานทำบุญกัน 2 วัน เรียกว่าวันคืนหรือวันสุก-ดิบ ในช่วงเวลากลางคืนจะมีการแสดงกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กระทบี กระบอง ตีกลองรำมะนา เพื่อสร้างความครึกครื้นและเป็นกำลังใจให้กับเด็กที่เข้าสุนัด้ จะต้องทำพิธีการต่าง ๆ ตามผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ งานจะเริ่มตั้งแต่หัวค่ำของวันแรก ด้วยการแสดงการเล่น เช่นกระเป๋ิกระบอง ลีเกเรียบ และการปราศรัยเชิญชวนคนมาร่วมรับประทานอาหารในงาน วันรุ่งขึ้นจะทำพิธีการดังต่อไปนี้

1. นำเด็กมาอาบน้ำชำระความสะอาด
2. แต่งกายที่สวยงามตามแบบมุสลิม แต่จะนุ่งผ้าขาวม้า (เพื่อความสะดวกในการเข้าสุนัด้ ใส่สายสร้อยเส้นใหญ่ ๆ
3. จะมีผู้ใหญ่ให้เด็กขี่คอ 1 คน ต่อ 1 คน (จะนิยมทำพร้อมกันที่หลาย ๆ คน จะสนุกสนานดี)
4. มีการแห่รอบ ๆ บ้านหรือมัสยิด พร้อมกับการร้องรำนาเซป หรือเพลงลีเกเรียบ ด้วยกลองรำมะนา
5. เมื่อแห่พอสมควรแล้ว จะนำเด็กขึ้นบ้าน ผู้เล่นนาเซปหรือลีเกเรียบยังคงตีกลองร้องเพลงกันบนบ้านต่อ จนกว่าการขลิพอวัยวะเพศชายจะแล้วเสร็จ

ในการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย หมอซึ่งเป็นชาวบ้านจะเป็นผู้กระทำเอง จะใช้ไม้คีมเหมือนตะเกียบคีบหนังหุ้มปลายแล้วดึงหนังหุ้มปลายออกมา จะใช้มีดคม ๆ คัตหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศออกแล้วใส่ยา พันผ้า เป็นอันเสร็จการเข้าสุนัด้ วันต่อมาจะทำความสะอาดโดยการเอาผ้าออก ช่วงนี้จะเจ็บมาก บางคนจะตกเลือด(เลือดจะออกมาก)ด้วยก็มี แต่ไม่มีการเสียชีวิตในเรื่องนี้

เท่าที่สังเกตมาเด็ก ๆ จะมีความกลัวมากในการเข้าสู่נית จะต้องให้กำลังใจกันมาก ๆ บ้างคนถึงกับการร้องไห้ ต้องจับกันเป็นยกใหญ่ ใครที่ผ่านการเข้าสู่ניתแล้วจะได้รับยกย่องว่าเป็นคนเก่งมาก ๆ ในหมู่เพื่อฝูงและญาติผู้ใหญ่

ครูการ์ม วันหมัด
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘

“การเข้าสู่ניתในยุคก่อนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการกระทำ เพียงแต่ทราบกันว่าจะต้องตัดปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชายออก และประกอบการการแพทย์ที่ยังเข้ามาไม่ถึง เช่น ยาชาไม่มีใช้การตัดสดและดิบ ๆ เลย ความเจ็บปวดไม่ต้องพูดถึง จึงจำเป็นหากิจกรรมอื่นเข้ามาแทรก เช่น การแสดงกระบี่กระบอง การตีกลองร้องเพลง การเล่นลิเกเรือบ การแสดงอื่น ๆ มีจุดประสงค์เพียงอย่างเดียวว่าจะอย่างไรที่จะให้เด็กที่เข้าสู่ניתมีกำลังใจดีขึ้นและมักจะทำกันตอนอายุอยู่ในวันหนุ่มด้วย”

นายวิวัฒน์ สมานตระกูล
ผู้นำชุมชน

เมื่อมีการเห็นแบบอย่างที่บรรดาผู้ใหญ่ได้กระทำติดต่อกันมาเรื่อย ๆ จึงคิดกันว่านี่เป็นแบบอย่างที่ดีและถูกต้องจึงกระทำติดต่อกันมา การเข้าสู่ניתในยุคหลัง ๆ บ้างจึงยังมีการแสดงกิจกรรมกันอยู่บ้างคิดว่า เป็นพิธีกรรม แต่ที่แท้จริงแล้วไม่ใช่พิธีกรรมและหลักการอะไรเลย

ปัจจุบันวงการแพทย์มีความเจริญเข้ามามาก การใช้เวชภัณฑ์ทางการแพทย์จึงมีการแผ่ขยายเข้ามา และมีการขยายการศึกษา การสร้างความเข้าใจ ว่าการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายมีหมอชาวบ้านได้นำหลักการแพทย์มาใช้ในชุมชน คือ นายหะยีมีนา บิดิลและ เรียกได้ว่าเกือบทุกคนในยุคนี้ นายหะยีมีนา บิดิลและจะทำให้ รวมทั้งตัวของข้าพเจ้าด้วย เมื่อมีการศึกษาศาสนาอย่างเข้าใจและลึกซึ้ง มักจะนำเด็กไปทำที่โรงพยาบาล เพราะสะอาดและปลอดภัยกว่ามาก ส่วนการทำบุญเหมือนในยุคก่อนจะมีน้อยลงเรื่อย เพราะไม่ใช่หลักการของศาสนา แต่เป็นการส่งเสริมหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น

พิธีเกี่ยวกับการเกิด

เมื่อเริ่มตั้งครรภ์ หญิงผู้มีครรภ์ก็ไปฝากครรภ์กับหมอดำแย (โต๊ะบีเค) โดยจัดเครื่องบูชาหมอดำแยประกอบไปด้วย หมาก พลุ ปูน ยาเส้น อย่างละเล็กละน้อย และจำนวนเงินตามสมควร สมัยก่อนประกอบ 3-5 สตางค์ ใส่จานมอบให้หมอดำแยพร้อมกับออกปากฝากครรภ์

ในระยะเริ่มตั้งครรภ์ จนกระทั่งครรภ์ได้ 5 เดือน คู่ผัวตัวเมียเจ้าของครรภ์จะงดเว้นการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตหรือทำร้ายทวารุณสัตว์ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ ปู ปลา ที่ยังเป็น ๆ อยู่ก็ตาม เพราะคิดว่าผลกรรมจากการกระทำของคน อาจส่งผลสะท้อนให้แก่บุตรในครรภ์เกิดอาเพศ เป็นไปได้ตามผลกรรมนั้น ๆ เช่น ค้างเบ็ดจากปากปลาที่ตกได้ ทำให้ปลาปากฉีก ตาทะลัก หรือบิดหัก ก้ามปู เป็นต้น ซึ่งเด็กที่เกิดอาจพิการ ปากแหว่ง ตาบอด แขนขาด คดงอหรือด้วน ก็ได้ แต่เมื่อครรภ์เกิน 5 เดือนแล้ว อันถือว่าเป็นระยะที่ก้อนเลือดได้แปรสภาพเป็นทารก มีตัวตนสมบูรณ์อาเพศ ดังกล่าวก็จะหมดไป ผู้เป็นพ่อแม่จะกระทำการกรรมเช่นไรก็ได้แม้จะมีความเชื่อเช่นนั้นก็ตาม แต่ส่วนมากไม่มั่นใจ เกรงอาเพศจะเกิดแก่บุตร จึงมักละเว้นการก่อกรรมทำเข่น โดยตลอดคตินับตั้งแต่ตั้งครรภ์/จนกระทั่งคลอด

มือแดงปือโงะ – รูปไข่ครรภ์

บือตาวาปือโงะ – ทำลายอาถรรพณ์

เมื่อครรภ์ครบ 7 เดือน เจ้าของครรภ์จะเตรียมรับพิธีรูปไข่ครรภ์ และทำลายอาถรรพณ์จากหมอดำแยะโดยตระเตรียมอุปกรณ์ไว้ อันได้แก่มะพร้าวแก่ ๆ 3 ผล ผลหนึ่งปอกเปลือกออกหอยูดผิว กะลาให้เกลี้ยงเกลารีก 2 ผลไม่ปอกเปลือก แต่เฉาะและฉีกเปลือกออกเล็กน้อยโดยไม่ขาดจากผล เอาเปลือกที่ฉีกผูกกัน เพื่อให้มะพร้าวทั้งสองติดเป็นคู่

ตกข้างแรม จะเป็นวันหนึ่งวันใดก็ได้เป็นสมควร เจ้าของครรภ์จะจัดหุงข้าวเหนียวขาวเหลือง และปลาเค็มย่างไฟเตรียมไฟ แล้วไปเชิญหมอดำแยะที่ตนฝากท้องไว้ พร้อมด้วยโตะลือบา (ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา) เช่น โตะอิหม่าม หรือรวมทั้งใครอีกก็ได้ที่มีความรู้ทางศาสนา มาร่วมกระทำพิธีที่บ้านของตน พิธีจะเริ่มโดยการเลี้ยงข้าวเหนียวแกล้มปลาอย่างแก่โตะลือบา หลังจากนั้นโตะลือบาก็กล่าวคำขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า (บาจอคออ) แล้วเดินทางกลับ คงเหลือแต่หมอดำแยะเพียงผู้เดียว

ขั้นต่อไปก็กระทำกันในห้อง หรือภายในม่านกัน ซึ่งจัดว่าเป็นที่ลับตา โดยหญิงผู้มีครรภ์กับหมอดำแยะเข้าไปอยู่ภายในหรืออาจจะมิญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิง เช่น แม่ ย่า ยาย เข้าไปด้วยก็ได้เว้นแต่ผู้ชาย แม้จะเป็นบิดาหรือสามีก็ห้ามเข้า และสิ่งที่จะลืมนเสียมิได้ ที่ต้องนำเข้าไปด้วยก็คือ มะพร้าว 3 ผล ที่เตรียมไว้พร้อมด้วยใส่น้ำมันมะพร้าวอีก 1 ถ้วย เมื่อพร้อมแล้ว หมอดำแยะก็บอกให้หญิงมีครรภ์นอนหงายลงบนเสื่อที่ปูเตรียมไว้บนพื้นห้องปลดชายพกผ้าถุงออก เปิดหน้าห้องอย่างเต็มที่ ผ้าถุงส่วนล่างก็ถลกขึ้นมาเหนือเข่า เพื่อองขาชั้นเข้าได้สะดวก เอามะพร้าวทั้งเปลือก 2 ผลที่ผูกเป็นคู่วางไว้ปลายเท้า ส่วนหมอดำแยะก็นั่งขัดสมาธิอยู่ข้าง ๆ ครรภ์มือประคองมะพร้าวอีกผลหนึ่งที่ปอกเปลือกหูดผิวกะลาเรียบร้อยและชโลมด้วยน้ำมันเี่ยมทั่วทั้งผล วางลงบนหน้าท้องของหญิงมีครรภ์ มือทั้งสองของหมอดำแยะจะลูบไล่ผิวมะพร้าวไปมา สลับกับการกลิ้งผลมะพร้าวไปทั่วบริเวณครรภ์เป็นระยะๆ ปากก็ท่องคาถาไปพร้อม ๆ กัน กล่าวกันว่า เป็นคาถาที่ให้ผลในการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ในการคลอด

ประมาณ 20-30 นาที ก็สิ้นสุดการดูใบไม้ครกโอกาสนี้ หญิงมีครรภ์จะเหยียดขาถีบมะพร้าว 2 ผลที่วางอยู่ปลายเท้าให้กระเด็นออกไป แล้วจะมีน้ำมันวางให้ถีบอีก จนครบ 3 ครั้งสำหรับมะพร้าวที่ใช้ในการดูใบไม้ ครรภ์นั้น หมอตำแยจะจัดการผ่าออกเป็น 2 ซีก แล้วมอบให้เจ้าบ้านได้ไว้บูชาคันทิ เทียวเป็นน้ำมันเก็บไว้ใช้ชโลมท้องในเวลาคลอด

นอกจากคาถาที่เชื่อกันว่า มีผลในการขจัดอุปสรรคในการคลอดแล้ว การถีบมะพร้าว การผ่ามะพร้าวการทำน้ำมันมะพร้าวไว้ชโลมท้องในเวลาคลอด ก็ล้วนแต่เป็นเคล็ดลับแก้อาถรรพณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การคลอดได้เป็นไปโดยสะดวกง่ายดายทั้งนั้น

เสร็จพิธี หมอตำแยก็เดินทางกลับ โดยเจ้าของครรภ์จะมอบเงินสมนาคุณตามสมควรพิธีดูใบไม้ครกและทำลายอาถรรพณ์นี้ นิยมกระทำเพียงท้องแรกเท่านั้น ท้องต่อไปไม่ต้องทำแต่ก็มีอยู่บ้าง เหมือนกันที่ทำในท้องต่อไป ซึ่งเคยปรากฏเป็นตัวอย่างมาแล้ว คือ ขายได้แม่หม้าย “ลูกคิด” เป็นภรรยา โดยที่ตนเองไม่มี “ลูกตัว” มาก่อนเลย เมื่อภรรยาแม่หม้ายมีครรภ์กับตน ตนก็อยากจะถือว่า ทารกที่จะคลอดนั้นเป็น “ลูกตัว” คนแรก มิใช่เป็นคนที่สองรองจาก “ลูกคิด” และเพื่อความปลอดภัยของ “ลูกตัว” ที่จะถือกำหนดออกมา จึงต้องทำพิธีดูใบไม้ครกและทำลายอาถรรพณ์ด้วย ซึ่งก็ไม่ใช่ปัญหาแต่เพียงใด เพราะหมอตำแยพร้อมที่จะทำให้ทุกโอกาส ไม่ว่าท้องเท่าไร ถ้าใครต้องการ

คลอด

เมื่อถึงกำหนดคลอดก็ไปตามหมอตำแยมาทำคลอดที่บ้านหมอตำแยที่มาทำคลอดนั้น อาจจะไม่ใช่หมอตำแยที่ตนได้ไปฝากครรภ์ไว้ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสะดวกและความจำเป็นซึ่งไม่เกิดปัญหาทางด้านจิตใจซึ่งกันและกันแต่ประการใด

ก่อนคลอด เจ้าของครรภ์ต้องเตรียมเครื่องบูชาหมอไว้เช่นกัน อันประกอบด้วยค้ายศิ 1 เม็ด ข้าวสารเล็กน้อย หมาก พลุ และเงินบูชาตามสมควร (สมัยก่อนประมาณ 15 สตางค์) ใส่จานมอบให้หมอตำแย

ได้ฤกษ์ตรงที่จะคลอด จัดหาหนามมาสูมไว้ เช่น หนามไผ่ หนามหวาย หนามใบสับประรด หากไม่ทันท่วงที จะใช้ตะปูไปรยแทนก็ได้ กล่าวกันว่า เป็นการป้องกันพวกผีเข้ามาดูดกินเลือดที่ตกลงไปอันจะเป็นเคราะห์กรรมให้แก่แม่และลูกได้

เมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว หมอตำแยก็จะชำระล้างทำความสะอาดให้กับตัวเด็ก ตัดและผูกมัดสายสะดือเรียบร้อย แล้วนำเด็กไปวางในถาดทองเหลืองใบใหญ่ ที่มีผ้าปูที่นอนรับร่างหลายชั้น ถาดทองเหลืองดังกล่าว ส่วนมากมีใช้กันแทบทุกครัวเรือน ส่วนผ้าปูรองนั้นขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าบ้าน ที่มีฐานะดีหน่อย ก็อาจจะใช้ผ้าไหมราคาแพง ที่ฐานะต่ำด้อย อาจจะเป็นเพียงผ้าถุงหรือผ้าห่มธรรมดา ๆ ที่พ่อแม่ของเด็กใช้ นุ่งห่มมารองรับร่างบุตรของตน

จัดการกับทารกเสร็จแล้ว หมอคำแยก็หันมาจัดการกับผู้เป็นแม่ต่อไป โดยอาบน้ำชำระร่างกายให้ แล้วนวดเพนเค้นเคล้าทุกส่วนของร่างกาย เพื่อให้เลือดลมเดินได้สะดวก โดยเฉพาะที่บริเวณเต้านม จะคลึงเคล้นเป็นพิเศษ เพื่อกระตุ้นต่อมน้ำนมให้ทำงาน สำหรับใช้เลี้ยงทารกต่อไป

การสมนาคุณทำคลอดแก่หมอคำแยนั้น ไม่มีอัตรากำหนดตายตัว ตามแต่จะเห็นสมควรตามแต่ฐานะหมอคำแยไม่เกียจเพราะสามัญสำนึกของหมอคำแยโดยทั่วไปมีอยู่อย่างหนึ่ง คือ การช่วยให้ทารกได้ถือกำเนิดนั้นนับเป็นบุญเป็นกุศลมิใช่น้อย สมัยก่อนอัตราสมนาคุณประมาณ 3-5บาท สมัยนี้ประมาณ 200-300 บาท

คาโปปือตีแย – อยู่ไฟ

เมื่อหญิงผู้คลอดทำความสะอาดร่างกายเสร็จแล้ว ก็ขึ้นไปนอนอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ซึ่งวางเตรียมไว้ เพื่อผิงไฟจากเตาไฟที่วางอยู่บนพื้นเบื้องล่างข้างแคร่ ในระดับท้องของผู้คลอด

เตาไฟดังกล่าว มีลักษณะเป็นกระบะสี่เหลี่ยม ทำด้วยแผ่นไม้กระดาน หรือใช้ทางมะพร้าวตริงด้วยลูกสลัก ภายในอัดด้วยดินเหนียว ๆ บางทีก็ผสมด้วยเกลบ แต่งหน้าให้ราบเรียบ

พื้นซึ่งใช้เป็นเชื้อเพลิงนั้นใช้ไม้ค่อนข้างสด เพราะการลุกไหม้ไม่รวดเร็วและรุนแรงเหมือนพื้นแห้ง ตัดการเคืองเคืองเปลืองเปลืองและการระมัดระวังเปลวไฟไปได้มาก

อยู่ไฟได้ 3 วัน หมอคำแยก็มาวัดเคล้าท้องให้ เรียกว่า แต่งท้อง จะแต่งกันก็หนดต่อวัน หรือก็วันต่อหน้าขึ้นอยู่กับความเห็นสมควรของหมอคำแย และความต้องการของผู้คลอดด้วย

อาหารสำหรับผู้คลอดในระยะอยู่ไฟนั้น ต้องจำกัด รับประทานมากนักไม่ได้จะทำให้ท้องอืดท้องพองส่วนมาก เป็นอาหารแห้ง ข้าวแต่ละมื้อจะมีปลาเค็มแห้งชนิดที่ไม่แสดง เป็นพวกปลาหมึกเกลือ เช่น ปลาจวด ปลาสาตาตัวแบน ซึ่งเป็นปลาน้ำเค็ม ส่วนปลาน้ำจืดก็ได้แก่ ปลาช่อน ข้าวที่รับประทานก็มักคลุกด้วยพริกไทยป่นเหล่านี้เป็นต้น น้ำดื่มก็แต่น้อย

สำหรับเด็กที่คลอดมานั้น ให้นอนอยู่ในกระโจมไกล่ ๆ แม่ เพื่อสะดวกในการให้น้ำให้นม และดูแลความสะอาดกระโจมก็ทำแบบง่าย ๆ เพียงใช้ผ้าถุงใหม่ ๆ ของผู้เป็นพ่อสักถุงรวบปากถุงด้านหนึ่งให้เป็นกระจุกมัดด้วยเชือก ดึงปลายเชือกขึ้นไปผูกกับราวลวด หรือราวเชือกที่ขึงไว้ กะปล่อยชายผ้าด้านล่างให้กองกับพื้นพอสมควรเพียงเท่านั้นก็สามารถกางเป็นกระโจมคลุมถาดที่เด็กนอน ป้องกันขุขริน และให้ความอบอุ่นไปด้วย ระยะอยู่ไฟไม่เกิน 40 วัน

บุกอมูโละ – เปิดปาก

ดังได้กล่าวแล้วว่า เมื่อเด็กคลอดออกมา หมอคำแยก็ทำความสะอาดตัวเด็ก และตัดสายสะดือ พร้อมทั้งผูกสายสะดือเป็นเปลาะ ๆ ไว้ และหมั้นประคบสะดือด้วยลูกประคบ ซึ่งทำด้วยขี้ผึ้งเล็ก ๆ ห่อ

ขึ้นเต้าอุ่น ๆ เมื่อสายสะดือแห้งหลุดจากขั้ว ก็ใช้พริกไทยป่นเพียงเล็กน้อยขัดใส่สะดือ เพื่อให้เกิดความร้อนและป้องกันการอักเสบเป็นแผลต่อไป

สายสะดือจะหลุดตกประมาณ 5-6 วัน บางรายก็เร็วหรือช้ากว่านี้ สายสะดือหลุดเมื่อไร ก็หมายถึงต้องเริ่มดำเนินการทำพิธีเปิดปากเด็กกันต่อไป โดยเข้าบ้านเตรียมของไว้สำหรับพิธีนี้ 2 อย่าง คือ น้ำซั่มแซ่ กับ ลูกอินทผลัม

น้ำซั่มแซ่ คือน้ำจากบ่อซึ่งอยู่ในมัสยิด อัล-ฮารัม ในเมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ถ้าเจ้าของบ้านไม่มีน้ำนี้ก็ต้องไปขอจากบ้านหนึ่งบ้านใดที่มีน้ำดังกล่าวเก็บไว้ ส่วนลูกอินทผลัมนั้นไม่เป็นปัญหาเพราะหาซื้อได้จากท้องตลาด

เมื่อจัดหาของสองอย่างได้แล้ว ก็ไปเชิญ โต๊ะลีอบา (ผู้ทรงคุณวุฒิ) อันอาจได้แก่ โต๊ะอิหม่าม หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่นใดมากล่าวคำขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า (บาชอคออ) จบแล้ว โต๊ะลีอบาก็เอาสำลีจุ่มน้ำซั่มแซ่แตะปากเด็ก และติดตามด้วยการแตะปากด้วยลูกอินทผลัม ก็เป็นอันเสร็จพิธี

กล่าวกันว่า พิธีเปิดปากเด็กนี้ ก็เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เด็กจะเป็นเด็กที่พูดจาไพเราะน่าฟัง และมีสังวาล

มาโชะยวี – เข้าสู่สูหนัด

มุสลิมทุกคนต้องเข้าสู่สูหนัด ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย กรณีที่ทารกเป็นหญิง การเข้าสู่สูหนัดก็มักกระทำร่วมในพิธีเปิดปากนี้เอง ผู้ประกอบพิธีเข้าสู่สูหนัดได้แก่ทารกเพศหญิงนั้น ได้แก่หมอดำแย โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้ คือ หมอดำแยเอาสตาจค์แดงมีรู (สตาจค์ราคา 1 สตาจค์ของไทยสมัยก่อน) วางรูปของสตาจค์สวมลงตรงปลายเนื้อกลีบซึ่งอยู่ในระหว่างโยโยนิของทารกหญิงนั้นแล้วใช้ปลายมีดคม ๆ หรือปลายเข็ม สะกิดปลายเนื้อส่วนนั้นให้โลหิตออกมาขนาดแมลงวันหนึ่งตัวกินอิม เพียงเท่านั้นก็เป็นอันเสร็จพิธี สำหรับทารกเพศชายนั้น การเข้าสู่สูหนัดนิยมกระทำกันเมื่อเด็กโต อายุประมาณ 13 ปีขึ้นไป (ความจริงการเข้าสู่สูหนัดเพศชาย สามารถกระทำได้ตั้งแต่เริ่มคลอค)

ขึ้นเปล

พิธีที่ร่วมคราวเดียวกับพิธีเปิดทางอีกพิธีหนึ่งก็คือ พิธีขึ้นเปลเตรียมไว้ เป็นเปลผ้า โดยรวบรวมหัวรวบรวมท้ายผืนผ้า ขมวดเป็นจุกผูกมัดจุกด้วยเชือกด้ายดิบ โยงเชือกกับซื่อหลังคา หรือลำไม้ไผ่ที่วางพาดขวางห้องเพื่อการนี้รองเปลด้วยผ้าพับซ้อนหนา ๆ (การใช้เบาะเริ่มในสมัยหลัง ๆ ต่อมา)

ผ้าเปลนั้น ส่วนมากใช้ผ้าดิบสีขาว หรือ ผ้าแดง จะมีบ้างบางรายที่ใช้ผ้าไหมทำเปล พิธีเริ่มโดยใช้โต๊ะลีอบาทั้งหลายลูกขึ้นขึ้นล้อมวงกลางห้องจาก นั้นผู้เป็นพ่อเด็กจะประคองถาดที่ลูกนอนอยู่ส่งให้โต๊ะลีอบาอาวูโส และจะรับส่งต่อ ๆ กันไปจนครบจำนวนโต๊ะลีอบา (ลักษณะเช่นการเวียนเทียน) ตลอดช่วง

การรับและส่งโตะลือบาทุกคนจะกล่าวคำสรรเสริญเขา ๆ จากนั้นก็ส่งถาดให้ผู้เป็นพ่อเด็กรับไป เพื่อมอบให้กับหมอดำแย นำเค็อกออกจากถาดส่งสู่เปลต่อไป

ตั้งชื่อ

การตั้งชื่อเด็กนั้น แล้วแต่จะเห็นสมควรเป็น โอกาสใด บางรายก็ตั้งชื่อตั้งแต่ตอนตัดสายสะดือ บางรายก็ตั้งตอนเปิดปาก บางรายก็ตั้งตอนขึ้นเปล สำหรับผู้ตั้งชื่อให้เด็กนั้น นอกจากผู้เป็นพ่อแม่ตั้งให้เองแล้วอาจจะมอบให้ผู้อื่นตั้งให้ก็ได้ เช่น หมอดำแย โตะอิหม่าม หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่นใด

การทำบุญโกนผมไฟเมื่อบุตรกำเนิดครบ 7 วัน

พิธีตานอมาโมะ – หรือโกนผมไฟ

มักทำร่วมกับพิธีเปิดปากโดยโตะลือบาผู้หนึ่งผู้ใดโกนให้ บางรายก็เพียงแต่ทำเครื่องหมายเอาไว้ก่อนค่อยโกนกันทีหลัง (ตานอ – เครื่องหมาย มาโมะ – ผม) ใช้กรรไกรขลิบผมสัก 2-3 เส้นก็ได้

เส้นผมที่โกนหรือขลิบ จะไม่นำไปทิ้งขว้าง แต่ละห่อใบตอบแล้วนำไปเหน็บกับชอกก้านกล้วยหรือชอกกิ่งไม้ใหญ่หรือใส่ลงในผลมะพร้าวอ่อน นำไปวางไม้ใหญ่ที่ห่างทางสัญจรไปมา

ขอเมาะดาโป – รือเตาไฟ (ออกไป)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายเกี่ยวกับการเกิด เมื่อหญิงผู้คลอดจะเลิกการอยู่ไฟ ก็ต้องทำพิธีรือเตาไฟที่ผิง โดยเจ้าของบ้านจะจัดอาหารเตรียมไว้ ประกอบด้วย ข้าวเหนียวขาว-เหลือง ปลาเค็มย่าง ไก่ผ่าอกคลุกขมึ้นกับเกลือ 1 ตัว อย่างเช่นกัน และอุปกรณ์สำคัญที่จะขาดไม่ได้ในพิธีก็คือ ไก่เป็น ๆ 1 ตัว เป็นตัวผู้หรือตัวเมียก็ได้ ขนาดรุ่นกระตงหรือโตกว่านั้นก็ได้ ไก่ตัวนี้เรียกว่า “อาแยกจาดาโป” (ไก่เขี่ยเตาไฟ)

ทางปฏิบัติ เมื่อโตะลือบา (ผู้ทรงคุณวุฒิ) มาตามคำเชิญของบ้านแล้ว เจ้าของบ้านจะจัดสำหรับอาหารอันมีข้าวเหนียว ปลาอย่าง และไก่ย่างทั้งตัวออกมาวางไว้เบื้องหน้าโตะลือบา ซึ่งนั่งเตรียมพร้อมจะกล่าวคำขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า ก่อนรับประทานอาหาร โอกาสที่ยกสำหรับมาตั้งวางนี้ เจ้าของบ้านต้องบอกกล่าวให้โตะลือบาทราบว่ไก่ย่างตัวนั้นเป็นไก่สำหรับฝากหมอดำแย บอกกล่าวกันเท่านั้น ก็เป็นที่เข้าใจกันดีว่า โตะลือบาได้รับประทานได้เพราะข้าวเหนียวกับปลาอย่างเท่านั้น ส่วนไก่ย่างที่เอามาวางด้วย ก็เพียงร่วมสำหรับอาหารในพิธีเท่านั้น

เมื่อกกล่าวคำขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า และรับประทานอาหารเสร็จแล้ว หมอดำแยก็จับ “ไก่เขี่ยเตาไฟ” โดยรวบปีกไก่ไว้มือหนึ่ง ส่วนอีกมือหนึ่งจับขาไก่แกว่งไปแกว่งมา ให้ปลายนิ้วของมันเขี่ยกองขี้เถ้าและเศษไม้ที่หมอดไฟหมดแล้ว ให้กระจายออกไป เป็นทำนองเคล็ดลับว่า เลิกกันทีสำหรับการสุมไฟบนเตานี้ จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของใครก็ได้ ช่วยกันยกเตาไฟนั้น ไปโยนทิ้ง

เสร็จพิธีรื้อเตาไฟ (ออกไป) ทุกคนต่างกลับบ้านเรือนของตน โดยเฉพาะหมอดำแน้นกลับไปพร้อมกับไก่ตัวที่เขี่ยเตาไฟ 1 ตัว ไก่อย่างครึ่งตัว (อีกครึ่งหนึ่งเป็นของเจ้าของบ้าน) ข้าวเหนียวและเงินสมนาคุณตามสมควรซึ่งเจ้าของบ้านมอบให้

จากการศึกษาเอกสารและจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในท้องถิ่นและผู้รู้ พบว่า การที่ได้มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาเกิด เช่น การ โคนผมไฟ ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ

“พิธีกรรมต่าง ๆ นั้นได้มีแบบอย่างมาจากชาวปัตตานี ดั้งเดิมเมื่อเคลื่อนตัวเข้ามาอยู่บริเวณลุ่มน้ำแสนแสบ และมาตั้งหมู่บ้านลำไทร ช้่นำแบบอย่างปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่อง เพราะคิดว่าแบบอย่างที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว และเป็นเจตนาดีสำหรับผู้ใหญ่ที่จัดให้มีพิธีกรรมแสดงออกมาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับพ่อแม่ ลูก ที่กำลังเกิดใหม่ อาจจะเป็นครอบครัวใหม่ พิธีกรรมต่าง นั้นอาจจะมาจากพิธีของศาสนาพราหมณ์ในยุคของปัตตานีรุ่งเรืองในสมัยนั้น พี่น้องชาวมุสลิมจะซึมซับเกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมมาโดยตลอด อีกประการหนึ่งศาสนาอิสลามยังไม่เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยก็เป็นได้ ความชัดเจนของศาสนายังไม่บังเกิดขึ้น เห็นใครทำอะไรก็คิดว่าเป็นหลักการของศาสนาด้วย”

อ.มานพ มีทองคำ
นักวิชาการศาสนาอิสลาม
สัมภาษณ์

ปัจจุบันพิธีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด ได้เปลี่ยนแปลง และถูกตัดทอนไปมาก เพราะส่วนใหญ่นิยมคลอดกับหมอดำแน้นปัจจุบันไม่ต้องมีการฝากครรภ์ ลูกได้ครรภ์และทำลายอาถรรพณ์อยู่ไฟ ออกไป (รื้อเตาไฟ) เหมือนมัคก่อน พิธีเปิดปากขึ้นเปล โคนผมไฟก็เช่นกัน ลคน้อยลอยไปมาก มีที่ไม่เปลี่ยนแปลงเพราะมีความชัดเจนในหลักการของศาสนาอิสลาม เช่นพิธีการ โคนผมไฟก็จะเหลือไว้เพียง

1. เมื่อเด็กแรกคลอด ให้บิดาหรือผู้รู้(ผู้นำของศาสนาอิสลาม) อะซาน ที่บริเวณหูข้างขวาและอีกอ้อมะห์ ที่หูซ้าย
2. ให้ตัดผมและ โคนผมทารกทั้งหมดออก แล้วนำไปชั่ง เมื่อได้น้ำหนักเท่าไร ให้เทียบกับราคาทองคำในปัจจุบัน แล้วนำเงินส่วนนั้นไปทำบุญ จะเลี้ยงอาหารอย่างไรก็ได้ แต่ต้องไม่ฟุ่มเฟือย หรรุหฺรฺาจนเกินไป
3. ส่วนครอบครัวที่ไม่ทรัพย์สินเงินทองพอก็ไม่ต้องทำ เพียงแต่ปฏิบัติตามข้อ 1 และ 2 ก็เพียงพอแล้ว

ในวันทำพิธี โคนผมไฟ ถ้าได้บุตรที่เป็นชาย ให้เชือดแพะหรือแกะ ทำบุญเลี้ยง 2 ตัว ถ้าเป็นหญิง ให้เชือดแพะหรือแกะเพียง 1 ตัว ถ้าครอบครัวใดไม่มี ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ เรียกพิธีการนี้ว่าพิธีอากะเกาะห์

อาแกเกาะห์

เป็นบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่มุสลิมต้องกระทำ ในโอกาสที่ตนได้ให้กำเนิดบุตร ด้วยการกินแพะหรือแกะเป็นอาหาร แพะหรือแกะที่ปรุงเป็นอาหารนั้น ต้องเป็นแพะหรือแกะที่ผลัดฟันแล้ว และไม่พิการ โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ถ้าได้บุตรหญิงต้องกินแพะหรือแกะ 1 ตัว ถ้าได้บุตรชายต้องกินแพะหรือแกะ 2 ตัว การกินก็กินกันในหมู่มุสลิมด้วยกัน คนต่างศาสนาจะร่วมด้วยไม่ได้ เมื่อกินเสร็จแล้ว ก็กล่าวคำขอพรต่อพระเจ้าเป็นเจ้า

การกระทำดังกล่าว กระทำได้ตั้งแต่เด็กแรกเกิด จนกระทั่งอายุโดยประมาณไม่เกิน 5 ขวบ เป็นการใช้ปฏิบัติที่เสมือนเป็นการแสดงออกซึ่งความยินดีที่พระเจ้าได้ประทานให้เด็กนั้น ได้ถือกำเนิดมา ส่วนการกินแพะหรือแกะที่มีจำนวนแตกต่างกันระหว่างบุตรหญิงกับบุตรชายนั้น ผู้รู้ทางศาสนาอิสลามบางท่านให้ข้อสันนิษฐานว่า อาจจะเป็นเพราะบุตรชายนั้น คือผู้สืบสายสกุลต่อไปในอนาคต จึงกำหนดจำนวนแพะหรือแกะมากกว่า ไว้ให้เห็นเป็นสำคัญ

นอกจากใช้แพะหรือแกะปรุงเป็นอาหารแล้ว อาจจะใช้วัวแทนก็ได้ โดยแบ่งเป็นสัดส่วนตามบทบัญญัติไทยมุสลิมท้องถิ่นก็ได้ เรียกการกระทำตามบทบัญญัติดังกล่าวว่า “มือแกเกาะห์”

การทำอาแกเกาะห์อาจจะจัดพร้อมกันคราวเดียวกับพิธีเปิดปาก หากเจ้าของบ้านมีความพร้อม ความพร้อมในที่นี้หมายถึง ค่าใช้จ่าย และความเหมาะสมตามความปรารถนาของตน ถ้าไม่พร้อมก็ค่อยจัดทำกันภายหลัง

1. ส่วนแม่เมื่อคลอดบุตรแล้วมีการรักษาตามหลักการแพทย์ อาจจะใช้ยาสมุนไพรบ้างก็สุดแล้วแต่ แต่มีข้อปฏิบัติหลังคลอดบุตรจนกว่าจะได้ 40 วัน ถึงจะมีการร่วมเพศหลับนอนฉันท์สามีภรรยากันต่อไปได้
2. ในหมู่บ้านลำไทร ยุคก่อนช่วงนายบอโรฮิม นางชานี บิดิลและ ยังมีการแบบดั้งเดิมอยู่ แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงและยกเลิกพิธีการดังกล่าว เมื่อประมาณ 50 ปี ที่ผ่านมานี้เอง
3. ในบางครั้งหรือบางพื้นที่ อาจจะเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงยังคงมีพิธีการต่าง ๆ เช่นเดิมอยู่ เช่นการอ่านบัจรันยี (สคูตีท่านนบีมุฮัมมัด ซล.) ก็ยังคงมีอยู่บ้าง เท่านั้น

การทำบุญแต่งงาน (วะลีมะห์)

แต่บุญที่ได้ นั่นคือบุญที่ศาสนาบัญญัติ บุญที่อัลลอฮ์ สุขหาย ทรงตรัสไว้ บุญที่ท่านบิหมัมมัด คือลฯ ทำแบบอย่างหรือบอกไว้เท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านรอซูลุลลอฮ์ คือลฯ ได้กล่าวไว้ว่า

“วะลีมะห์ (งานเลี้ยงฉลองสมรส) ที่เลวที่สุดนั้น คืองานที่คนร่ำรวยถูกเชิญ และคนยากจนถูกทิ้ง”

ท่านกล่าวอีกว่า “จงอย่าเข้าไปจัดการทรัพย์สินสมบัติของเด็กกำพร้า วันไว้แต่ด้วยวิธีที่ดีที่สุด”

เดี๋ยวนี้เราทำบุญกันเป็น “อาดัด” เสียแล้วคือ เป็นประเพณีเป็นแบบแผนงานบุญที่เรายึดถือปฏิบัติกันมานั้น ไม่เคยมีปรากฏในศาสนา ไม่มีในบัญญัติ ในเมื่อเราต้องการจะหาความจริง ความ

ยุคิธรรมข้าพเจ้าก็ต้งแสดงความจริงให้ท่านทั้งหลายทราบไว้ว่า ในการที่เราจะเป็นมุสลิมนั้น เรามีอิมาน (ศรัทธา) ตรงไหน เราอิมานตรงที่ว่า.....

อัสซะอ์อันลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์

ว่าอัสซะอ์อันนะมุฮัมมะด็รซูลุลลอฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้สื่อของอัลลอฮ์

เพราะฉะนั้นในวิธีการอื่น ๆ ทุกเรื่องทีนอกละเมิด รวมทั้งเรื่องของการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญวัน กี่ดี 7 วันก็ดี 40 วันก็ดี 100 วันก็ดี หรือทำบุญครบรอบปีก็ดี ล้วนไม่มีบัญญัติอยู่ในศาสนาอิสลามใครทำไปก็ไม่ได้บุญ เพราะศาสนามีได้บังคับหรือสั่งใช้ไว้ หากจะพอได้บุญบ้าง ก็เพียงเรื่องให้ผู้คนมากินข้าวปลาเท่านั้น แต่ถ้าหากจะพูดว่า ท่านรอซูลุลลอฮ์ คือลๆ สั่งให้กระทำเช่นนั้น ขอบอกว่าไม่มี ไม่เคยมีคำสั่งเช่นนั้นของท่าน ซึ่งท่านอิหม่ามซาฟีอี ก็ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า การกระทำอย่างนี้ ไม่มี ดังคำกล่าวของท่านอิหม่ามซาฟีอี ตามบันทึกของท่านอิหม่ามอัศติรมิซีที่ว่า.....

“และแน่นอน นักปราชญ์บางท่านมีความเห็นว่า ควรที่จะส่งอาหารแก่ครอบครัวของคนตาย เพราะเขากำลังวุ่นวาย อยู่ในความทุกข์ยาก (และความเศร้าโศก)”

พิธีเกี่ยวกับการตายในยุคแรก

เมื่อมีใครตาย ต้องรีบแจ้งแก่โตะอิหม่าม เพื่อจัดการนำศพไปฝังโดยเร็วที่สุด ตามศาสนบัญญัติ โตะอิหม่ามเมื่อรับทราบ ก็จะบอกให้ชาวบ้านรู้โดยตีกลองสุหร่าหรือมัซยิด 3 ที หรือตีในลักษณะอื่นใด ซึ่งเป็นสัญญาณที่ได้กำหนดให้รู้โดยทั่วกันภายในชุมชนนั้น ๆ เมื่อมีการตายเกิดขึ้น

สิ้นเสียงกลอง พวกผู้ชายก็จะรีบไปยังสุหร่าหรือมัซยิดเพื่อรับทราบว่าผู้ตายคือใคร ส่วนพวกผู้หญิงมักรอฟังข่าวอยู่ทางบ้าน ครึ่งทราบว่ามีใครตาย พวกญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของผู้ตาย ก็ไปยังบ้านผู้ตาย เพื่อได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการทำศพ ผู้หญิงก็นำข้าวสารใส่หม้อไปฝากครอบครัวผู้ตายคนละเล็กคนละน้อยพร้อมกับเงินช่วยเหลือส่วนผู้ชายก็ช่วยเหลือทั้งเงินและแรงงานตามแต่จะเห็นสมควรช่วยได้ด้านใดบ้าง

โตะอิหม่ามซึ่งเป็นประธานในงานศพ ก็จะสอบถามครอบครัวผู้ตายว่า ต้องการโตะถือบา (ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา) มาทำสมาเย (ละหมาด) ในงานศพนี้จำนวนเท่าไร ซึ่งครอบครัวผู้ตายหรือนัยหนึ่งเจ้าภาพก็จะบอกจำนวนให้โตะอิหม่ามทราบ จะต้องการ โตะถือบามากน้อยเพียงใดนั้นอยู่ที่ฐานะการเงินของเจ้าภาพเป็นสำคัญที่จะสมนาคุณแก่โตะถือบาเหล่านั้น อัตราสมนาคุณ ไม่มีกำหนดตามแต่เจ้าภาพเห็นสมควรและเจ้าภาพมีสิทธิที่จะกำหนดตัวบุคคลตามความต้องการได้ด้วย เช่น ต้องการโตะอิหม่ามจากสุหร่าหรือมัซยิดใดบ้าง โตะครูปอเนาะใดบ้าง หรือโตะปาเก (นักศึกษาในสถานปอเนาะที่ทำสมาเยเป็น จัดว่าเป็น โตะถือบาได้ด้วย) จำนวนเท่าใด

เมื่อเข้าภาพบอกจำนวน โตะลือบาแล้ว โตะอิหม่ามผู้เป็นประธานก็สั่งการติดต่อเหล่าโตะลือบาตามที่เข้าภาพต้องการ และพร้อมกันนั้นก็สั่งการเกี่ยวกับการอาบน้ำศพต่อไป กรณีที่เข้าภาพยากจนมาก โตะอิหม่ามก็จะเป็นผู้จัด โตะลือบามาทำการสมาแยให้เอง

ศพผู้ตาย ก็มีพวกผู้ชายอาบน้ำศพให้ และศพผู้หญิงก็มีแต่เพียงพวกผู้หญิงอาบน้ำศพให้เช่นกัน โดยมีภรรยาของโตะอิหม่ามเป็นผู้จัดการแทนโตะอิหม่าม ผู้อาบน้ำศพ อาจจะเป็นลูกหลานหรือเครือญาติล้วน ๆ ของผู้ตายก็ได้ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจในทางปฏิบัติ แต่ถ้าไม่เข้าใจในทางปฏิบัติ โตะอิหม่ามหรือภรรยาโตะอิหม่ามก็จะดำเนินการให้ โดยมอบหมายให้ผู้ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการนี้ปฏิบัติแทน

มานีมาญะ - อาบน้ำศพ

ฉีบอมาญะ – ศพวางตัก

การอาบน้ำศพ หมายถึง การชำระล้างร่างกายให้ศพ และกระทำกันบนตักของผู้ทำความสะอาด จะเป็นศพหญิงหรือศพชายก็ตาม การปฏิบัติไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศพจะถูกนำเข้าสู่สถานที่ลับตาพอสมควร ไม่ประเจิดประเจ้อจนเกินไป จากนั้น จะมีผู้นั่งเป็นตักวางศพ 3-4 คน (ส่วนมากใช้ 3 คน) โดยนั่งเรียงแถวใกล้ชิดกัน เขยิบขาทั้งสองออกไป เพื่อให้ศพได้วางบนท่อนขาของตนซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะเรียกว่า ศพวางบนท่อนขา เสียมากกว่า ก่อนที่จะทำการอาบน้ำทำความสะอาดศพ ต้องเปลื้องเสื้อผ้าอาภรณ์ของศพออกให้หมดสิ้น การเปลื้องดังกล่าว ต้องกระทำมิให้อูจาดตา การเปลื้องเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ดี การทำความสะอาดศพก็คืออาศัยการสัมผัสด้วยมือภายใต้ผ้าขาวคลุมศพเท่านั้น

การวางศพบนท่อนขานั้น ต้องให้ศพนอนหงาย ส่วนศีรษะและท้องของศพ จะวางอยู่บนท่อนขาของผู้นั่งคนหัวและคนท้าย ฉะนั้น ส่วนกลางลำตัวศพ ก็ต้องวางอยู่บนท่อนขาของคนนั่งกลาง ซึ่งเรียกคนนั่งกลางว่า “ออเหมมือญะแว” แปลตามตัว คือ “คนล้าง”

การทำความสะอาดศพนั้น นอกจากจะทำความสะอาดส่วนของร่างกายภายนอกแล้ว ส่วนภายในที่ต้องทำด้วยก็คือ ภายในช่องทวารหนัก และช่องคลอด เพราะฉะนั้น ผู้เป็น “มือญะแว” จึงต้องนั่งถ่างขาตนเองออกไปเล็กน้อย ให้ก้นของศพอยู่ตรงระหว่างขาของตน เพื่อสะดวกในการทำความสะอาด โดยเฉพาะในช่องทวารหนักนั้น ต้องพยายามให้อูจจาเราะที่ติดค้างอยู่ในออกให้หมด การให้อูจจาเราะเคลื่อนออกมา ก็ต้องอาศัยการรีดท้อง

การปฏิบัติต่อศพ ต้องปฏิบัติอย่างนุ่มนวล กล่าวกันว่าเรือนร่างที่วิญญาณเพิ่งออกจากร่างนั้นย่อมมีความรู้สึกเจ็บปวดได้เหมือนกัน แม้มนุษย์จะไม่ได้ยินเสียงแห่งความเจ็บปวด แต่สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมได้ยิน ฉะนั้น เมื่อมีจิตสำนึกเช่นนั้นก็ต้องปฏิบัติต่อศพเสมือนศพนั้นยังมีชีวิต

ในการอาบน้ำทำความสะอาดศพนี้ นอกจากผู้นั่งให้ศพวางบนท่อนขาเป็นผู้ทำความสะอาดแล้ว ลูกหลานญาติมิตรจะร่วมในการอาบน้ำทำความสะอาดด้วยก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่เป็นเพศเดียวกันกับศพ

เท่านั้น น้ำอาบศพ ส่วนมากนิยมใช้ใบพุทราใส่ลงในน้ำ นอกจากใบพุทราแล้ว อาจใช้ผงแก่นจันทร์ผสมลงในน้ำอีกด้วย การอาบน้ำทำความสะอาดดังกล่าวข้างต้นนั้นหมายถึงการปฏิบัติต่อศพของผู้ใหญ่ ถ้าเป็นศพเด็ก ผู้นั่งสำหรับวางศพอาจมีเพียง 1 หรือ 2 คนเท่านั้น การอาบน้ำทำความสะอาด โดยการวางศพบนท่อนขากล่าวกันว่า เป็นการแสดงออกซึ่งการไม่รังเกียจต่อผู้ตายจึงให้ความใกล้ชิดต่อศพ

ปัจจุบันนี้ การอาบน้ำศพโดยวิธีวางศพบนท่อนขา ก็ยังคงปฏิบัติกันอยู่ แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ได้การวางบนท่อนขา บางแห่งใช้ต้นกล้วยแทนท่อนขาและแคร่ โดยตัดต้นกล้วยเป็นท่อนไม่มีความยาวพอๆ กับความยาวของศพ จำนวน 2-3 ท่อน วางเรียงชิดกัน แล้วใช้ไม้ไผ่เป็นสลักเสียบตรึงไว้เปลี่ยนแปลงการอาบน้ำศพ เพื่อให้เกิดความสะดวกและความสะอาด เพราะไม่ทราบว่าศพที่เสียชีวิตนั้นมีเชื้อโรคอะไรยังติดต่อหรือแพร่เชื้อต่อไปอีก แก่การอาบน้ำทำความสะอาด โดยวางศพบนแคร่ แทน และได้ใช้ที่อาบ โดยเฉพาะ เรียกว่า “บิคุน”

ห่อศพ หรือกะฝั้น

เมื่ออาบน้ำทำความสะอาดแล้ว ก็ทำน้ำสมายัง(น้ำละหมาดให้ศพ เพื่อให้ศพบริสุทธิ์ จากนั้นยกศพไปวางบนผืนผ้าขาว ซึ่งปูอยู่บนพื้น ผ้าขาวดังกล่าวเป็นผ้าสำหรับใช้ห่อศพ มีด้วยกัน 3 ผืนซ้อนกัน ผืนบนนิยมโดยด้วยผงแก่นจันทร์พอสมควร

เมื่อวางศพลงบนผืนผ้าขาวแล้ว ก็จัดศพให้อยู่ในท่าทำสมายัง (ละหมาด) คือพักข้อศอก คว่ำฝ่ามือวางทับกันระดับลิ้นปี่โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย จากนั้นจัดการใช้สำลีอุดเหน็บ และวาง ตามอวัยวะบางส่วน of ศพ เช่น อุดช่องทวารหนัก ช่องคลอด และช่องหู เหน็บชอกหู ง่ามนิ้วมือนิ้วเท้า รักแร้ วางในชอกมือที่ทับกัน และบนใบหน้า เฉพาะสำลีที่ปิดหน้านั้น บางแห่งมีการเจาะสำลีเป็นรูช่อง ตรงลูกตา จมูก และปาก กล่าวกันว่า ศพก็เสมือนผู้มีชีวิตที่ต้องอาศัยส่วนทั้งสามของร่างกายดังกล่าวเป็นสำคัญ

ก่อนปิดหน้าศพ บุคคลภายในครอบครัวหรือญาติมิตรจะคูหน้าเป็นครั้งสุดท้าย ก็ดูได้ แต่ห้ามการหลังน้ำตาให้ตกต่อศพ เพราะถือว่าเป็นการสร้างมลทินให้แก่ศพ

จากนั้นก็ทำการห่อศพด้วยผืนผ้าขาวที่วางศพอยู่นั้นเองโดยห่อทีละผืน เริ่มตั้งแต่ผืนบน กลาง และผืนล่าง แต่ละผืนจะรวบชายผ้าส่วนหัวศพและปลายเท้าศพถือไว้ เมื่อห่อครบ 3 ผืน ก็รวบชายผ้าแต่ละผืนนั้นผูกมัดรวมกัน การผูกศพนั้นผูก 3 เปลาะ คือ เปลาะเหนือศีรษะ กลางลำตัว และปลายเท้า ลักษณะของศพเมื่อห่อแล้วจะเห็นเป็นกระจุกผ้าอยู่เหนือศีรษะและปลายเท้า

เสร็จแล้ว ยกศพวางบนแคร่วางศพ ซึ่งเตรียมไว้ แคร่วางศพ เป็นแคร่แคบ ๆ แต่มีความยาวพอเพียงของแคร่ทั้งสองข้าง มิได้รับเป็นคานขวยอื่นออกไปทั้งหัวและท้ายคานขึ้นออกไปนั้น มีความยาวเพียงพอที่จะให้คนแบกพาด้าวเดินได้สะดวก ตรงมุมแคร่ทั้งสอง มีไม้ทำเป็นขารองรับคานไว้ ความยาวของขาประมาณค่อนคืบ

เมื่อวางศพลงบนแคร่เรียบร้อยแล้ว ก็ใช้ผ้าคลุมศพ โดยคลุมให้มีชิดตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ผ้าคลุมศพอาจจะใช้พรมกำมะหยี่ ผ้าไหม หรืออย่างน้อยที่สุดก็ผ้าดอกธรรมดาราคาถูก ๆ ก็ได้ จากนั้นก็มี

การสมายังมาณะ การกล่าวสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าของ และขอความเมตตาปราณีต่อพระผู้เป็นเจ้าของ(ท่านผู้รู้กล่าวว่า คำ สมายัง นี้ มาจากคำว่า ชิมบะห์ ซึ่งแปลว่า กราบ บวกกับคำว่า ยัง ซึ่งหมายถึงพระผู้เป็นเจ้าของรวมเป็น“ชิมบะห์ยัง” ต่อมาเพี้ยนเป็น “สมายัง” และไทยมุสลิมท้องถิ่นเรียก “สมาแย”)

ผู้ที่ทำสมายัง ก็ได้แก่บรรดาโต๊ะลีบา (ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา) ที่โต๊ะอิหม่ามจัดมาเองหรือจัดมาตามความต้องการของเจ้าภาพงานศพนั้น ดังได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้น

ในการสมยังศพนี้ ส่วนมากนิยมให้โต๊ะครูปอเนาะ เป็นอิหม่ามในการสมยัง เพราะยกย่องกันว่า เป็นผู้สูงด้วยคุณวุฒิในด้านศาสนา คำว่า “อิหม่าม” หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “อีแม” หมายถึง ผู้นำ

ผู้นำประจำสุเหร่าหรือมัสยิด ก็ใช้คำนี้เช่นกัน แต่ที่เรียกกันว่า โต๊ะอิหม่าม นั้น เป็นการเรียกด้วยความยกย่อง (โต๊ะ ตัดคำมาจาก “คาโต๊ะ”) ซึ่งเป็นคำยกย่อง เทียบคำไทยก็คือ “ท่าน” ลักษณะการยืนสมายังศพนั้น จัดขึ้นเรียงแถวหน้าศพก็จัดก็แถวก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสม โดยมีอิหม่ามในการสมายังยืนโดดเด่นอยู่กลางหน้าแถว ศพที่วางอยู่นั้น หันศีรษะไปทางทิศเหนือ

การศึกษาในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งเป็นหลักการของศาสนาอิสลามอีกส่วนหนึ่งเป็นประเพณีนิยม เช่น การเชิญผู้มาร่วมละหมาด จะมีการแจกเงินเพื่อทำบุญให้แก่ผู้ตาย ยังมีปฏิบัติกันบ้าง แต่ในหมู่บ้านลำไทร ไม่มีการปฏิบัติเช่นนี้ เพียงแต่จัดทำพิธีการละหมาดและขอพรให้เท่านั้น

แบกศพ – ฝังศพ

เสร็จสมายังแล้ว ทุกคนก็มุ่งหน้าไปกูโบร์ (สุสาน) ชาย 4 คน รับผิดชอบเป็นผู้แบกคานแคว่วางศพ โดยให้ผู้แบกส่วนหัวศพ เดินนำหน้า ในการเคลื่อนศพเวลากลางวัน ก็มีผู้มาร่วมแบกศพด้วย ส่วนการเคลื่อนศพในเวลากลางคืน ไม่ต้องใช้ร่วมกวาง

การเข้าไปในสุสานนั้น ห้ามสตรีเพศเข้าไปโดยเด็ดขาด แต่เคยปรากฏอยู่เหมือนกันในสมัยก่อนที่บางศพมีสตรีเพศเข้าไปในสุสานด้วย โดยก่อนที่สตรีเหล่านั้นจะเข้าไป ทุกคนจะจับชายผ้าถุงด้านหลังของตน รั้ง ลอดกระหว่างขา มาจับถือชายผ้าไว้ด้านหลัง กล่าวกันว่า เพื่อปกปิดมิให้ชาวศพในสุสานรู้ว่าตนเป็นผู้หญิงประการหนึ่ง บ้างก็กล่าวกันว่าเพราะผู้หญิงอาจจะมิระดูก็ได้

ปัจจุบันนี้ไม่มีสตรีใดปฏิบัติเช่นนั้น ส่วนการเข้าไปในสุสานในโอกาสอื่น ๆ ท้องที่บางแห่งก็เข้าไปได้บางแห่งถือเคร่งครัด ไม่เข้าไป เมื่อศพไปถึงกูโบร์ ก็วางแคว่ลงข้าง ๆ ปากหลุม ซึ่งให้คนขุดเตรียมไว้ก่อนแล้วหลุมศพเป็นหลุมสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลึกพอสมควร ขอบกันหลุมทางด้านทิศตะวันตก ซึ่งเป็นด้านยาว ถูกขุดเป็นศอกอุโมงค์เข้าไป ซอกอุโมงค์ดังกล่าวนี้คือที่วางศพ

เปลื้องผ้าคลุมศพออก วางศพให้หันองหงายตะแคงร่างเล็กน้อย หันหน้าไปทางทิศตะวันตกคือทางผนังของอุโมงค์ ฉะนั้น ศีรษะของศพจึงอยู่ทางทิศเหนือ และเพื่อป้องกันศพพลิกหงาย จึงทำหมอนอิงไว้ หมอนดังกล่าวก็คือ ดินที่บีบปั้นเป็นก้อน ประมาณ 3-4 ก้อน วางอิงศพไว้เป็นระยะ

จากนั้น ก็ช่วยกันค้ำยันที่ปากหลุมลงกลบหลุม เรียบร้อยแล้วจึงทำเครื่องหมายไว้เหนือหลุมศพ ทั้งสองด้าน คือ ด้านหัวศพ และด้านปลายเท้าศพ เครื่องหมายที่ใช้ เช่น กิ่งไม้ ต้นไม้ หลักไม้ ก้อนหิน หรือสิ่งอื่นใดก็ได้เพื่อให้เป็นที่สังเกต เครื่องหมายดังกล่าวนี้ เรียกว่า “ตานอ”

บาจอตัลเคน

บาจอ - อ่าน ตัลเคน - หมายถึง ข้อความที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในพิธีศพช่วงนี้โดยเฉพาะเมื่อ กลบหลุมและทำเครื่องหมายเสร็จแล้ว จะมีโต๊ะถือบาบามาขึ้นตรงหลุมที่กลบ นิยมใช้โต๊ะถือบา 3 คนเป็นผู้ บาจอตัลเคน การอ่าน ตัลเคน กล่าวกันว่า เป็นการท่อง “ตัลเคน” เพื่อเตือนผู้ตายให้ระลึกถึงการปฏิบัติ ตนตามศาสนบัญญัติของศาสนานบีมุฮัมมัด

ปัจจุบัน ปรากฏว่ามีผู้รู้ทางศาสนาบางคน ไม่เห็นด้วยในการบาจอตัลเคน โดยให้เหตุผลว่าไม่ จำเป็นต้องเตือน ควรเตือนผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ สำหรับผู้ที่ตายไปแล้วนั้น ถึงเตือนก็ไม่เกิดประโยชน์อย่างใด

หญิงโอร - เฝ้าสุสาน

เมื่อจัดการฝังศพเรียบร้อยแล้ว ก็ชวนกันกลับ จะเหลืออยู่เพียงผู้เฝ้าสุสานเท่านั้น ผู้เฝ้าสุสานดังกล่าวคือ ผู้ที่เจ้าภาพจัดงานศพได้ว่าจ้างให้ทำการอ่านอัลกุรอานที่หลุมศพ ซึ่งกำหนดให้อ่าน 7 วัน หรือ 40 วัน ตามที่นิยมปฏิบัติกันมา กล่าวกันว่า เมื่อผู้ฝังศพทั้งหมดออกจากสุสาน เพียงย่างเท้าก้าวพ้นเขต สุสาน 3 ก้าว “มูการ์ นาเอร์” ซึ่งเป็นเพื่อนของมาลัยกัต (ทูตของพระเจ้า) ที่มีหน้าที่สอบสวนผู้ตาย ก็ จะเข้าไปทันทีเพราะเมื่อร่างถูกฝังดินเรียบร้อยแล้ว วิญญาณของผู้ตายก็จะกลับเข้าไปสิงในร่างกายของ คนอื่น แต่ถ้าภายในสุสานนั้นยังมีคนอยู่ มูการ์นาเอร์ก็ไม่เข้าไป ผู้เฝ้าสุสานที่นิยมว่าจ้างกันนั้น ไม่เกิน 3 คน ภายในสุสาน มักมีขนำเล็ก ๆ ขนำนี้ สามารถยกเคลื่อนที่ได้ เป็นขนำสำหรับพักอาศัยของผู้เฝ้าสุสาน หรือผู้อ่านกุรอานที่หลุมศพดังกล่าว สุสานใดที่ไม่มีขนำ ผู้เฝ้าสุสานก็จะเพิงพักชั่วคราวขึ้นที่ปากหลุมศพ

การอ่านกุรอานจะอ่านวันละกี่ครั้งก็ได้ ส่วนมากมักอ่าน 2 เวลา คือ เวลาเช้ากับเวลาเย็น ถ้าเฝ้ากัน เกินกว่าหนึ่งคน ก็ผลัดเปลี่ยนกันอ่าน การออกนอกสุสานนั้นก็กระทำได้ แต่ต้องมีผู้เหลืออยู่ในสุสาน อย่างน้อย 1 คนเสมอไป

เมื่อมีการอยู่ประจำในสุสานจนครบกำหนดที่เจ้าภาพงานศพต้องการ ฉะนั้น ด้านอาหารการกิน จึงตกเป็นภาระของฝ่ายเจ้าภาพผู้จ้าง ต้องนำอาหารไปส่งให้ อย่างน้อยวันละ 2 มื้อ

ท้องที่บางแห่งมีการปฏิบัติแตกต่างกันไปบ้าง โดยไม่มีการเฝ้าประจำในสุสาน เพียงตามีการอ่าน กุรอานที่หลุมศพเพียงอย่างเดียว อ่านเสร็จเวลาใด ก็ออกจากสุสานกลับบ้านเรือนของตน หรือไปไหน ๆ ได้ ถึงเวลาก็กลับไปอ่านต่อโดยเจ้าภาพงานศพไม่ต้องจัดหาอาหารส่งให้

ปัจจุบัน การอ่านกุรอานที่หลุมศพ และการเฝ้าสุสานยังปฏิบัติกันอยู่ แต่ไม่เป็นเอกฉันท์เหมือน สมัยก่อน เพราะมีผู้รู้ทางศาสนาบางท่านไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติกรรมนี้ โดยมีเหตุผลหลายประการเป็น

ข้ออ้าง ซึ่งก็ปรากฏว่า มีผู้เห็นชอบด้วยเป็นจำนวนมากเหมือนกัน ที่เลิกการปฏิบัติขั้นตอนนี้อย่างสิ้นเชิง คือหลังจากการนำศพไปฝังแล้ว ก็ถือว่าเป็นอันหมดสิ้นเกี่ยวกับงานศพ เหตุผลของฝ่ายที่เลิกปฏิบัติมีหลายประการ เช่น

1. การนำอาหารเข้าไปรับประทานในสุสานนั้น ก่อให้เกิดความสกปรกแก่สถานที่ อันมิชอบด้วยศาสนบัญญัติ
2. การปลุกขนำหรือเพิงพักปากหลุมศพนั้น นอกจากเป็นการกีดขวางในสถานที่อันเป็นสาธารณะแล้วยังทำให้เกิดรบกวนบังหลุมศพ ทำให้ศพเน่าเปื่อยช้า อันอาจเป็นอุปสรรคแก่ศพหลัง ๆ ที่จะทำการฝัง
3. ในกรณีที่มีผู้อ่านกุรอ่านที่หลุมศพเกินกว่า 1 คน โดยอาศัยสุสานเป็นที่พำนัก ในช่วงเวลาหยุดการอ่านก็ย่อมมีการสนทนากัน และเรื่องที่สนทนานั้น อาจมีเรื่องที่ไม่เป็นมงคล อันไม่ตรงตามศาสนบัญญัติ
4. สร้างความเข้าใจผิดให้เกิดหลงเชื่อเกี่ยวกับเรื่องมูการ์นาเกร์ ที่จะมาสอบสวนผู้ตาย
5. สร้างความสิ้นเปลืองให้แก่เจ้าภาพงานศพโดยไม่จำเป็น

ต่างฝ่ายต่างก็มีข้ออ้าง ต่างฝ่ายต่างก็มีเหตุผล ไม่สามารถหาข้อยุติกันได้จึงเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างค่านิยมเก่ากับใหม่ สร้างความวุ่นวายสับสนให้หลายสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในครอบครัวแตกแยกความคิดเห็นกัน พ่อแม่นิยมไปทางหนึ่ง พวกลูก ๆ หลาน ๆ นิยมไปอีกทางหนึ่งพีธีเชื่ออย่างโน้น นื่องเชื่ออย่างนี้ ต่างคนต่างทัศนะ

กล่าวโดยทั่ว ๆ พิธีการเกี่ยวกับการตาย แม้จะมีการเปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือขัดแย้งกันบ้างก็เป็นเพียงบางขั้นตอนและบางท้องที่เท่านั้น ส่วนใหญ่ก็ยังคงถือปฏิบัติกันอยู่เหมือนเดิมในบางพื้นที่ แต่หมู่บ้านลำไทร ได้ยกเลิกพิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่หลักการของศาสนาออกไปทั้งหมดคงเหลือเพียงขั้นตอนที่เป็นหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้นคือ

การอาบน้ำ การห่อศพและการละหมาดญะนาซะฮ์

การอาบน้ำญะนาซะฮ์

การอาบน้ำญะนาซะฮ์เป็นเช่นเดียวกับการอาบน้ำนุสล ซึ่งมัยยิดจะต้องเป็นมุสลิม ผู้ที่อาบน้ำมัยยิดก็ต้องเป็นมุสลิม มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้ในการอาบน้ำมัยยิด และเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ว่าจะไม่นำเอาสิ่งใดมาเปิดเผย

ผู้ที่เหมาะสมในการอาบน้ำมัยยิดคือ พ่อ ปู่ ลูกชาย หลานชาย ลุง อาชาย น้ำชาย ฯลฯ (สำหรับมัยยิดชาย) สำหรับมัยยิดหญิงสามารถอาบน้ำให้สามีได้ แต่สามีนั้นนักปราชญ์มีความเห็นขัดแย้งกันเกี่ยวกับอาบน้ำให้ภรรยา บางท่านก็อนุญาต บางท่านก็ไม่อนุญาต ผู้ที่อาบน้ำมัยยิดหญิงได้แก่ แม่ ย่า ยาย ลูกสาว หลานสาว ป้า อาสาว น้ำสาว

ผู้อาบน้ำยาควรสวมถุงมือ ซึ่งทำจากผ้าธรรมดา เพื่อที่จะไม่สัมผัสส่วนที่เป็นเอาระส ของผู้ตายแล้วทำการรีดท้องของผู้ตายเพียงเบาๆ เพื่อให้สิ่งที่ติดค้างอยู่ในท้องได้เคลื่อนออกมาจนหมด เมื่อล้างทวารทั้งสองของผู้ตายเสร็จแล้วก็เอาก้อนสำลีอุดไว้ที่ทวารหนัก เพื่อป้องกันมิให้สิ่งเปรอะเปื้อนเคลื่อนออกมาอีก แล้วจัดการทำความสะอาดฟันและปากของผู้ตายโดยการเอาเศษผ้ามีวนแล้วถูฟันให้เขาเท่าที่สามารถทำได้แล้วอาบน้ำยาละหมาดให้กับผู้ตาย เมื่อเสร็จแล้วให้ราดน้ำทางขวาซีกขวาของผู้ตาย 3 ครั้ง แล้วราดน้ำทางด้านซ้าย 3 ครั้ง แล้วฟอกสบู่หรือเอาน้ำใบพุทราราดก็ได้ เพื่อทำความสะอาดร่างกายของผู้ตาย การถู การงอส่วนหนึ่งส่วนใดของผู้ตาย ให้ทำโดยแผ่วเบา เหมือนกับการกระทำให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ให้จัดการพลิกตัวของผู้ตาย ให้อนตะแคง แล้วชำระร่างกายด้านหลังของผู้ตาย

การราดน้ำการอาบน้ำให้กับผู้ตายให้ทำเป็นจำนวนคี่ เช่น 3-5-7-9 ฯลฯ และควรประหยัคน้ำที่อาบ เมื่อชำระร่างกายของผู้ตายด้วยน้ำสะอาดทั่วตัวแล้ว ก็ให้ราดน้ำครั้งสุดท้ายด้วยน้ำมีกลิ่นหอม เช่น น้ำการบูร เป็นต้น

การอาบน้ำยาคือเป็นหญิง ก็มีขั้นตอนเช่น เดียวกับการอาบน้ำผู้ชาย ถ้าผู้ตายมีมวยผมก็ให้แก้มวยผมออกแล้วจัดการอาบน้ำ เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ให้มีวนกลับคืน

เมื่ออาบน้ำเรียบร้อยแล้วก็เอาผ้าชำระร่างกายของผู้ตายให้แห้ง แล้วเอาสำลีที่เคล้าด้วยของหอมปิดโบน้า ส่วนที่เป็นเอาระส ซ้อพับ และตามซอกต่างๆของร่างกาย ไม่ต้องตัดผม ตัดเล็บหรือโกนหนวด โคนเคลาให้แก่ผู้ตาย

สิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับการอาบน้ำยาคือหรืออาบน้ำยาชะฮะฮ ได้แก่

1. ถ้าผู้ตายเป็นทารกที่คลอดก่อนกำหนด (แท้ง) ถ้าหากว่าอยู่ในท้องของมารดาไม่ถึง 4 เดือน ในกรณีนี้ไม่ต้องอาบน้ำยาชะฮะฮ ไม่ต้องห่อ (กาฝั้น) และไม่ต้องละหมาดให้แต่ให้ทำความสะอาดให้แล้วนำไปฝัง แต่ถ้าทารกแท้งอยู่ในครรภ์มารดาเกินกว่า 4 เดือน ออกมาโดยถึงแก่กรรมก็ให้อาบน้ำยาชะฮะฮ กาฝั้นและอาบน้ำยาละหมาดให้ แล้วนำไปฝัง

2. ผู้ตายที่มีอวัยวะไม่ครบ เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ในกรณีนี้ ร่างกายของผู้ตายจะต้องเหลืออยู่ในสภาพที่พอจะอาบน้ำได้ นักปราชญ์บางท่านกล่าวว่า ถ้าหากสามารถรวบรวมส่วนต่างๆของร่างกายของผู้ตายให้เกือบครบ หรือสามารถรวบรวมส่วนต่างๆของร่างกายผู้ตายได้ครั้งหนึ่งรวมทั้งศีรษะก็ให้อาบน้ำยาชะฮะฮ ให้แก่เขา นักปราชญ์บางท่านกล่าวว่า ถ้าไม่สามารถรวบรวมส่วนต่างๆของร่างกายได้ 2 ใน 3 ส่วนก็ไม่ต้องอาบน้ำให้แก่เขา แม้ว่าจะได้รวมถึงศีรษะของเขาแล้วก็ตาม แต่ถ้าว่าการอาบน้ำให้แก่เขาเป็นที่อุจาดตา ก็ให้ทำตะฮัมมูมแทน

3. ผู้ที่ประสบอุบัติเหตุ หรือต้องตัดแขน ตัดขา หรือตัดส่วนของร่างกายไปครึ่งหนึ่ง แต่เขายังมีชีวิตอยู่ ในกรณีนี้ไม่มีการอาบน้ำขุสลุส ไม่มีการกาฟีน ไม่มีการอาบน้ำให้แต่ให้ทำความสะอาด แล้วนำไปฝังอย่างให้เกียรติ เพราะตัวของเขาผู้เป็นเจ้าของยังไม่ตายแต่อย่างใด

ถ้าหากว่า ผู้ตายเป็นผู้ชาย และไม่มีใครอยู่กับเขานอกจากผู้หญิง ซึ่งไม่ใช่มะหฺรอหมของเขาในกรณีนี้ให้ผู้หญิงคนหนึ่งเอาผ้าพันมือ หรือสวมถุงมือ แล้วทำตะขัมมุมนให้แก่เขา โดยละสายตาของนางในการมองส่วนที่เป็นเอาระยะของเขา แล้วทำการละหมาด แล้วนำเขาไปฝัง แต่หากว่ามีผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยา หรือลูกสาว หรือผู้ที่แต่งงานกับเขาไม่ได้ร่วมอยู่ด้วย ก็ให้พวกนางสวมถุงมือหรือเอาผ้าพันมือ แล้วอาบน้ำให้แก่เขา การกาฟีน ละหมาดให้เขาแล้วนำเขาไปฝัง

4. ถ้าหากว่าผู้ตายเป็นผู้หญิงในหมู่ของผู้ชายซึ่งสามารถแต่งงานกันได้ ก็ให้ผู้ชายคนหนึ่งสวมถุงมือทำตะขัมมุมนให้แก่นาง แล้วกาฟีนแล้วร่วมละหมาดให้แก่นางแล้วนำนางไปฝัง โดยพวกเขาจะละสายตาในการมองนาง แต่ถ้าหากว่ามีสามีของนาง ลูกชายของนาง หรือผู้ที่แต่งงานกับนางไม่ได้ร่วมอยู่ด้วย ก็ให้เขาอาบน้ำให้แก่นางโดยสวมถุงมือ เพื่อป้องกันการสัมผัสกับตัวนางเอง แล้วกาฟีน ละหมาดให้นาง และนำนางไปฝัง

5. ถ้าหากว่า ผู้ตายเป็นเด็กชายเล็กๆก็อนุญาตให้ผู้หญิงอาบน้ำให้กับเขาได้ และถ้าหากว่าผู้ตายเป็นเด็กหญิงเล็กๆ ก็อนุญาตให้ผู้ชายอาบน้ำได้ เช่นกันและไม่ต้องทำตะขัมมุมนใดๆหลังจากอาบน้ำ

6. ถ้าศพเกิดเน่าเปื่อย ก็ให้ทำตะขัมมุมนให้แก่เขาเท่าที่จะสามารถ ไม่ต้องอาบน้ำให้

7. ผู้ที่อาบน้ำให้ผู้ตายควรเป็นญาติใกล้ชิดของผู้ตาย และควรอาบน้ำในที่มิดชิด การอาบน้ำให้ผู้ครองอิหฺรอหม ไม่ต้องใช้น้ำที่เจือปนของหอม

การกาฟีน

การกาฟีนให้ใช้ผ้าที่สะอาดควรเป็นสีขาว จะใช้ผ้าเก่าหรือผ้าใหม่ก็ได้ และเป็นผ้าที่ไม่ต้องมีราคาแพง ผ้ากาฟีนมี 3 ชั้น ทุกชั้นจะโรยด้วยเครื่องหอม ไม่ต้องทำเป็นเส้น ผ้าโพกหัวหรือหมวก ผ้ากาฟีนควรกะให้เหมาะในการห่อมัยยิด ไม่ควรให้เหลือมากและไม่ควรให้ขาดมาก ถ้าหากว่า ผ้าห่อมัยยิดไม่พอ ก็ให้ห่อส่วนทางศีรษะ ส่วนที่เหลือให้ใช้ฟางหรือหญ้าปิดก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพนี้ให้หักออกจากทรัพย์สินของผู้ตาย ถ้าไม่มีก็ให้เอาเงินจากทายาทที่รับมรดกจากผู้ตาย ถ้าไม่มีก็ให้เอาเงินจากกองกลางของมุสลิมมาเป็นค่าใช้จ่าย

การห่อศพหญิงก็ใช้ผ้า 3 ชั้น เช่นเดียวกับผู้ชายแต่ถ้าจะทำเส้นและผ้าของนางเป็น 5 ชั้นก็ไม่เป็นไร การห่อให้ห่อที่ละชั้น โดยเอาขวาทับซ้ายจนครบสำหรับผู้ครองอิหฺรอหมก็ให้ห่อศพด้วยผ้า 2 ชั้นหรือจะใช้ผ้าที่เขาครองอิหฺรอหมก็ได้ ไม่ต้องใส่เครื่องหอมให้แก่เขา และไม่คลุมศีรษะและคลุมหน้าเขา(สำหรับผู้ชาย)

เมื่อเสร็จการกาฟันแล้วให้นำมัยอิดมาทำการละหมาด ทุกสถานที่ที่มีความสะอาดใช้เป็นสถานที่ละหมาดญะนาซะห์ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นในมัยอิดหรือนอกมัยอิด สำหรับเงื่อนไขของการละหมาดญะนาซะห์ได้แก่

1. มัยอิดจะต้องเป็นมุสลิม มิใช่คนกาฟิร เพราะอัลลอฮ์ได้ทรงห้ามมิให้ขอกฎัยและขอความเมตตาให้แก่คนกาฟิร
2. มัยอิดต้องอยู่หน้าผู้ละหมาดแม้จะถูกฝังแล้วก็ตาม เพราะท่านรอซูลเคยละหมาดให้แก่ มัยอิดที่ฝังในกูบัวร์หลายครั้ง ครั้งหนึ่งหลังจากฝังไปแล้ว 1 คีน ครั้งหนึ่งหลังฝังไปแล้ว 3 คีน และครั้งหนึ่งหลังจากฝังไปแล้ว 1 เดือน
3. มัยอิดจะต้องถูกทำความสะอาดตามศาสนบัญญัติแล้วคือ อาบน้ำมุสลุหรือทำตะฮัมมูมแล้ว และการฟันแล้ว
4. ผู้ตายจะต้องปราศจากหนี้สิน หรือถ้าหากว่ามีหนี้สินก็ต้องเป็นทรัพย์สินมรดกทิ้งไว้เพื่อใช้หนี้ หรือมีผู้รับรองจะใช้หนี้แทน เพราะว่าท่านรอซูลเข้มงวดในการละหมาดให้แก่ผู้ที่มีหนี้สิน เป็นอย่างมาก

วิธีการละหมาดญะนาซะฮ์

การละหมาดญะนาซะฮ์เป็นฟิรฎุกีฟายะฮ์ ผู้ที่ละหมาดญะนาซะฮ์จะต้องมีความสะอาดปราศจาก สະดັษเล็กและสະดັษใหญ่ ตามสุนนะฮ์ให้ละหมาดเป็นญะมาอะฮ์ โดยตั้งเป็น 3 แถวจะเรียกว่าแถวก็ได้ จะต้องมียุซอินอยู่ในแถวอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป ถ้าหากว่ามะฆูนมีเพียงคนเดียวก็ให้ยืนข้างขวาอิหม่ามเข้า เดียวกับละหมาดทั่วไป สมควรให้ผู้ที่มีความดึกว่า มีความเคร่งครัดในศาสนาเป็นอิหม่ามในการ ละหมาดญะนาซะฮ์หรือจะให้ทายาทเป็นอิหม่ามก็ได้

ถ้าหากว่ามีมัยอิดหลายคน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงจะละหมาดพวกเขาพร้อมกันที่เดียวกันได้โดยวาง มัยอิดชายไว้หน้าอิหม่ามในแถวเดียวกัน มัยอิดหญิงให้วางข้างหน้าผู้ชายไปทางกิบละฮ์ และวางมัยอิด เด็กไว้หน้ามัยอิดหญิง การวางมัยอิดนั้นให้วางเอาศีรษะไปทางขวามือของผู้ละหมาดหรือขวามือของ อิหม่ามไม่ว่ามายอิดชายหรือหญิง ถ้ามายอิดเป็นชาย ก็ให้อิหม่ามขึ้นก่อนไปทางศีรษะของมัยอิด ถ้ามัยอิด เป็นหญิงก็ให้อิหม่ามขึ้นก่อนไปทางกลางลำตัวของมัยอิด

ลำดับชั้นในการละหมาดญะนาซะฮ์มี ดังนี้

1. เริ่มละหมาดโดยให้ผู้ละหมาดขึ้นหันหน้าไปทางกิบละฮ์ โดยตั้งเจตนาละหมาดญะนาซะฮ์ มัยอิดนั้น
2. กล่าวตั้งบิรรอด์อูลอิหฺรอหมคือ "อัลลอฮ์อักบาร" พร้อมกับยกมือทั้งสองแล้วลดลงมากอดอก
3. อ่านฟาติฮะฮ์โดยอ่านเสียงค่อย

4. กล่าวตั้งบิรครั้งที่ 2 แล้วอ่านซอลาฮวาคนบี คือ "อัลลอฮุมมะซ็อลลออะลามุฮัมมัด" จนจบ
ต้น

5. กล่าวตั้งบิรครั้งที่ 3 แล้วอ่านคฺอออาให้ คือ

"โอ้อัลลอฮ ของพระองค์ได้ทรงอภัยโทษให้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้เสียชีวิตของเรา ผู้ที่เป็น
เด็กของเราและผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ของเรา ผู้ชายของเราและผู้หญิงของเรา ผู้ที่อยู่ ณ ที่นี้กับผู้ที่มีไคอยู่ของเรา
โอ้อัลลอฮผู้ใดที่พระองค์ทรงให้มีชีวิตอยู่จากพวกเรา โปรดทรงให้เราใช้ชีวิตอยู่ในอิสลามและผู้ใดที่
พระองค์ทรงให้เขาตายไปจากพวกเรา โปรดให้เขาตายไปในอิมาน โอ้อัลลอฮขอพระองค์อย่าได้ขยับยั้ง
รางวัลของเราที่ได้ละหมาดให้แก่เขา และได้โปรดทรงอย่าให้เราหลงผิดภายหลังเขา"

ถ้ามัยยิดเป็นเด็กขอให้อ่านคฺอออาว่า

"โอ้อัลลอฮ โปรดให้เราเป็นรางวัลล่วงหน้า เป็นสมบัติที่ไปคอบอยู่ก่อน และเป็นรางวัล
สำหรับพวกข้าพระองค์ด้วยเถิด"

6. กล่าวตั้งบิรครั้งที่ 4 แล้วกล่าวสล่าม 2 ครั้ง เช่นเดียวกับการกล่าวสล่ามในละหมาดหรือจะ
กล่าวสล่ามเพียงครั้งเดียวก็ได้

ละหมาดญะนาซะฮเป็นการขอกุอาให้แก่มุสลิมด้วยกันก็มึรูปแบบของการละหมาด จึงไม่
อนุญาตให้ละหมาดญะนาซะฮในเวลาห้ามละหมาด นอกจากในกรณีที่เป็น

การฝังศพและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย

สมควรที่มุสลิมจะช่วยกันแบกมัยยิดและเดินตามไปส่งมัยยิด การตามไปส่งมัยยิดมี 2 ระดับ คือ
การเดินตามไปส่งมัยยิดจากบ้าน ไปยังสถานที่ละหมาดและการเดินไปส่งมัยยิดจากสถานที่บ้าน ไปยังกุบ์ร
การไปส่งมัยยิดในระดับที่ 2 นี้ดีที่สุด

ผู้เดินไปส่งจะต้องมีความสงบ ไม่ส่งเสียงดังร้องไห้คร่ำครวญ ห้ามจุกรูปเทียนแม้แต่เครื่องหอม
ต่างๆหรือการส่งเสียงอ่านอัลกรุอ่าน วิกรุลลอฮ ตีกลองหรือบรรเลงดนตรี เพราะการกระทำดังกล่าว
เป็นการเลียนแบบกาไฟร์และคริสเตียน การเดินไปส่งให้เดินแบบรวดเร็ว อย่างเดินแบบอย่างก้าว เพราะ
การกระทำดังกล่าวเป็นการเสียเวลาและเป็นการเลียนแบบชาวยิว ผู้ที่เดินไปส่งมัยยิดจะต้องเดินข้างหน้า
หรือข้างๆก็ได้ แต่ที่ควรเดินข้างหลัง

การฝังมัยยิด

จำเป็นที่มุสลิมจะต้องฝังมัยยิดและศพของผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ถ้าหากว่าไม่มีผู้ใดจัดการฝังศพของ
เขาก็ให้มุสลิมมาจัดการฝังศพของเขา แต่จะต้องไม่ฝังศพนั้นในกุบ์รของมุสลิม และห้ามฝังศพในเวลา

ห้ามละหมาดโดยไม่จำเป็น ถ้าเกิดความจำเป็นก็อนุญาตให้ฝังก้มขีตในตองกลางคืน และในเวลาต้องห้ามได้ เช่นเดียวกับอนุญาตให้ละหมาดขณะนาชะฮ์ในเวลากลางคืนได้

การขุดหลุมฝังมัยยิตทางที่สมควรขุดหลุมแบบลูกหลุม คือ หลุมที่ขุดลงไปแล้วชะง้างทางด้านกิบละฮ์แล้วเอามัยยิตใส่ไปในช่องนั้นพร้อมกับเอาไม้กั้นมิให้มัยยิตหงายหลังออกมา ถ้าไม่มาสามารถฝังมัยยิตแบบลูกหลุมได้ก็ให้ฝังแบบธรรมดา โดยขุดให้ลึกและหลุมกว้างอย่างน้อย หลุมจะต้องมีความลึกจนสัตว์ไม่สามารถขุดลงไปกินมัยยิตได้ และกั้นมิให้กลิ่นของมัยยิตโชยออกมา ทั้งนี้โดยฝังมัยยิตในโลงอนุญาตให้ฝังมัยยิตมากกว่า 1 คน ภายในหลุมเดียวกันได้ ทั้งนี้เวลาเอามัยยิตลงหลุมให้เอาผู้ที่ดำรงอยู่ในความคิดลงไปก่อน โดยเป็นผู้ชาย ต่อมาก็เอาเด็กผู้ชายลงไป ต่อมาก็เอาผู้หญิงลงไป และต่อมาก็เอาเด็กหญิงลงไป โดยเอามัยยิตชายไว้ทางกิบละฮ์ แล้วเอามัยยิตหญิงลงฝัง ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบกับฐานะของเขาในคุนยา ถ้าหากว่ามัยยิตชายหรือหญิงมิได้ใส่โลงก็ให้เอาไม้กั้นขวางระหว่างมัยยิตทั้งสองด้วย

ผู้ที่ทำหน้าที่ฝังมัยยิตควรเป็นผู้ชาย เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็ญาติกัลลิลิขของศุคดาบ วางมัยยิตโดยเอาด้านขวาของเขาแนบกับพื้นนอนตะแคงผินหน้าไปทางกิบละฮ์ ให้ผู้ทำหน้าที่เอาศพลงหลุมกล่าวว่า

“ศุคดาบพระนามของอัลลอฮ์และอยู่ในแนวทางของท่านรอซูล คือลัลลิลิขศุคดาบฮะซันฮะซัน”

โดยไม่ต้องมีผู้ใดกล่าวเป็นกลุ่ม ในขณะที่ขุดก็ขอบผู้ที่อยู่ร่วมในการฝังมัยยิตเอามือทั้งสองกอบดิน 3 กอบมือ โยนไปในหลุม โดยไม่ต้องกล่าวสิ่งใดๆทั้งสิ้น ไม่ควรกลบหลุมศพสูงกว่าพื้นดินเกินหนึ่งศืบ และพยายามเหยียบดินให้แน่นเพื่อกันขุด และให้ใช้ก้อนหินหรือไม้ปัก เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าเป็นกูโบร์ที่ฝัง

สิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับการฝังมัยยิต

1. ไม่อนุญาตให้ฝังมัยยิตคนใหม่ ณ กูโบร์ของมัยยิตคนเก่า จนกว่าร่างกายของมัยยิตคนเก่าจะสลายไปแล้ว
2. ผู้ที่ตายในทะเล โดยไม่สามารถมาฝังยังฝังได้ ก็ให้เอาก้อนหินหรือสิ่งที่หนักและจมน้ำผูกติดกับมัยยิตแล้วค่อยๆหย่อนลงไป ในทะเลแห่งนี้หลังจากที่ได้อาบน้ำซุสลุ ก่าฝั้นและละหมาดให้แก่มัยยิตแล้ว
3. มีซุนนะฮ์ให้ราคน้ำลงพื้นกูโบร์เพื่อให้ดินที่กลบอยู่ตัวและไม่ขยับอีกต่อไป
4. อนุญาตให้เขียนชื่อที่ไม้ปักเพื่อเป็นเครื่องหมายของกูโบร์และจะต้องไม่มีจุดประสงค์ในการจงหรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นมาฝังอีก หรือเพื่อโอ้อวด
5. ห้ามสร้างสิ่งใดบนกูโบร์หรือล้อมรอบกูโบร์
6. ไม่ต้องปลูกต้นไม้ วางพวงมาลัย ซอคอกไม้ พวงระข้าหรือพวงหรีดบนกูโบร์
7. เป็นซุนนะฮ์ให้อ่านคูอาตัสบีต เพื่อให้ขอบผู้ตายมีความมั่นคงในศาสนาของอัลลอฮ์ ขณะตอบคำถามของมะลาอิกะฮ์ผู้สอบสวน เช่น คูอาตัสบีตว่า “โอ้อัลลอฮ์ได้โปรดให้เขาเป็นหัชด

ในคำพูดที่มั่นคง ดังที่เขาเขียนไว้ในชีวิตแห่งโลกคุณยา โย้ อัลลอฮ์ได้โปรดภัยโทษและได้โปรดเมตตาเขา แท้จริงพระองค์คือ ผู้ทรงให้อภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาอย่างมากมาย” และไม่อ่านสิ่งใดเกินจากคู่ออศัซบิตเท่านั้น

พิธีหมั้น

ก่อนทำการหมั้น ก็มีการเจรจาสู่ขอกันก่อน โดยฝ่ายชายจะมอบหมายให้ผู้ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้หญิงล้วน ๆ เป็นเจ้าแม่ไปทาบทามสู่ขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง เมื่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงตกลงก็จะไปกำหนดวันหมั้น

การตอบตกลงของฝ่ายหญิง ส่วนมากพ่อแม่ฝ่ายหญิงมักถือเป็นเอกสิทธิ์โดยเฉพาะไม่มีการขอความเห็นชอบจากบุตรสาวของตนเอง แม้แต่การบอกเล่าให้รู้ล่วงหน้าก็ไม่มี เพราะถือว่าบุตรต้องอยู่ในโอวาทของพ่อแม่เสมอทุกประการ

เมื่อถึงวันกำหนดทำพิธีหมั้น ฝ่ายชายจะจัดเจ้าแม่ นำขบวนแห่ขันหมากไปยังบ้านฝ่ายหญิงโดยชายผู้เป็นเจ้า บ่าวในอนาคตนั้น ไม่ได้ไปด้วย ฤกษ์แห่ขันหมากใช้เวลาตอนเย็นประมาณ 4 – 5 โมงเย็น

ความจริงไม่น่าจะเรียกว่า “ขันหมาก” ควรเรียกว่า “พานหมาก” เสียมากกว่า เพราะหมากพลูและของต่าง ๆ ที่นำไปนั้น ล้วนแต่ใส่พานทองเหลืองทั้งนั้น

มีด้วยกันทั้ง 3 พาน คือ พานหมากพลู พานข้าวเหนียวเหลือง และพานขนม แต่บางรายที่เป็นผู้มีฐานะดีก็อาจเพิ่มพานขนมขึ้นอีกก็ได้

พานหมากพลูนั้น มีเงินสินสอดใส่ไว้ได้หมากพลูเงินจำนวนนี้เรียกว่า “ลาเปะซีเฆะ” หรือเงินรองพลู สมัย ก่อนเงินสินสอดหมั้นประมาณ 1-5 บาท แต่รายใดที่ฐานะดีหน่อย ก็อาจจะมีแหวนทองสอดใส่ไว้ด้วย

เงินสินสอดหมั้นดังกล่าวนี้ สุดแล้วแต่ฝ่ายชายจะเห็นควรมากน้อยเพียงใด ไม่มีการตกลงกันมาก่อนถือเอาตามความนิยมที่เคย ๆ ปฏิบัติกันมาเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันนี้เงินสินสอดหมั้นสูงขึ้น อย่างต่ำประมาณ 40-50 บาท

ส่วนพานขนมนั้น ประกอบด้วยขนมก้อ (เตอปปงูตู) ข้าวพอง และขนมก้อนน้ำตาล (เตอปปงะตูวอทีแอม) ขันหมากดังกล่าว ทุกพานคลุมด้วยผ้าสีสวย เป็นผ้าฝืนสีเหลืองที่นำจากเศษผ้าหลากสีชิ้นเล็ก ๆ โดยนำมาตัดเย็บสอยประกอบเป็นฝืนผ้า

เมื่อขบวนขันหมากไปถึงบ้านฝ่ายหญิง เจ้าแม่ฝ่ายหญิงก็ให้การต้อนรับ เจ้าแม่ฝ่ายชายจะบอกกล่าวขึ้นว่า “วันนี้(ชื่อเจ้าบ่าว) ได้เอาของมาหมั้น(ชื่อเจ้าสาว) แล้ว” เมื่อเจ้าแม่ฝ่ายหญิงรับของหมั้นแล้ว เจ้าแม่ฝ่ายชายจะถามต่อไปทันทีว่า “เงินหัวขันหมากนั้นเท่าไร” ซึ่งเจ้าแม่ฝ่ายหญิงบอกจำนวนไป การถามและตอบเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการยืนยันถึงจำนวนเงินขันหมากที่ได้ตกลงกันไว้เมื่อวันที่มาสู่ขอ

จากนั้นก็เป็นการปรึกษาหารือกันถึงกำหนดวันแต่งงานวันจัดงาน และการกินเลี้ยง และก่อนที่
 เจ้าแม่ฝ่ายชาย จะเดินทางกลับ ฝ่ายหญิงจะนำผ้า โสร่งชายหรือผ้าดอกปล่อยชายอย่างหนึ่งอย่างใด ใส่ใน
 พานที่ใส่หมากพลูมาหมั้นนั้น ส่วนพานข้าวเหนียวเหลืองและพานขนม ก็จะได้รับขนมจากฝ่ายหญิงใส่
 พานเช่นกัน เพื่อนำกลับไปเป็นการตอบแทนให้แก่ฝ่ายชาย

ระยะเวลาที่หมั้นกันไว้ก่อนแต่งงานนั้น ไม่นานเป็นปีเป็นเดือน อย่างช้าประมาณไม่เกิน 2
 สัปดาห์

ปัจจุบันนี้ พิธีหมั้นได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง นับตั้งแต่การเปิดโอกาสให้บุตรสาวได้รับรู้ และ
 พิจารณาตัดสินใจในการมาสู่ขอของชายไม่เป็นแบบ “จับคลุมถุงชน” เหมือนแต่ก่อน ด้านขันหมากที่
 ใช้พาน ส่วนมากเปลี่ยนเป็นใช้ถาด แก้วหรือถาดพลาสติกแทน ผ้าสีคลุมพานก็เหมือนก็เปลี่ยนเป็น
 กระดาษแก้วหรือกระดาษพลาสติกห่อหุ้มถาดผูก มัดด้วยริบบิ้น

พิธีแต่งงาน

วันประกอบพิธีแต่งงาน

ถึงกำหนดวันแต่งงาน โดยถือฤกษ์ 4 – 5 โมงเย็น เป็นกำหนดเวลาที่ขบวนเงินหิ้วขันหมากต้อง
 เดินทางไปยังบ้านเจ้าสาว ขบวนดังกล่าวนี้ประกอบด้วย เจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าสาว และญาติผู้ใหญ่ประมาณ 5
 – 6 คน การไปคราวนี้ไม่มีข้าวของอะไรต้องนำไป นอกจากเงินหิ้วขันหมาก ซึ่งใส่ไว้ในขันทองเหลือง
 ใบเล็ก ๆ ห่อหุ้มด้วยผ้าเช็ดหน้า ให้เจ้า

บ่าวถือไปและกล้วยพันธุ์ดี เช่น กล้วยหอมอีก 2 – 3 หวี เท่านั้น

ขณะเดียวกัน ทางบ้านเจ้าสาวก็เตรียมการต้อนรับ โดยเชิญโต๊ะอิหม่ามเป็นประธานในพิธี
 ประกอบการแต่ง

งานพร้อมด้วยคอยเต็บและทรงคุณธรรมอีก 1 คน เพื่อเป็นสักขีพยานผู้ทรงคุณธรรมดังกล่าวนี้ จะเป็น
 กำนัน ผู้ใหญ่

บ้าน หรือบุคคลอื่นใดก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า คน ๆ นั้นต้องเป็นที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นคนดีมีศีลสัตย์

เมื่อขบวนเงินหิ้วขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวก็ให้การต้อนรับ โอกาสนี้เจ้าบ่าวต้องส่ง
 มอบห่อเงินหิ้วขันหมากให้โต๊ะอิหม่าม เพื่อโต๊ะอิหม่ามได้ตรวจนับให้เกิดความถูกต้องครบถ้วนและ
 ควบคุมเงินหิ้วขันหมากนั้น

จากนั้นก็มีการร่วมรับประทานอาหารกัน สำหรับตัวเจ้าสาวนั้น เก็บตัวอยู่แต่ในห้องหรือในครัวเท่านั้น

หลังจากการเลี้ยงอาหารผ่านไปแล้ว เจ้าบ่าวก็ไม่นั่งขัดสมาธิลงตรงเบื้องหน้าโต๊ะอิหม่าม สถานที่
 นั่งก็คือพื้นห้อง เพียงแต่ปูเสื่อรองรับเท่านั้น โอกาสนี้พ่อของเจ้าสาวก็ตรงไปหาเจ้าสาว ซึ่งอยู่ในห้องหรือ
 ในครัว เพื่อบอกให้ลูกสาวรู้เรื่องการแต่งงาน และเพื่อรับคำยินยอมจากลูกสาวด้วย เช่นกล่าวว่า “พ่อจะ
 ให้ลูกแต่งงานกับ(ชื่อเจ้าบ่าว) ลูกยินยอมหรือไม่”

การถามและตอบระหว่างพ่อลูกนี้ จำต้องมีพยาน 2 คน รับฟังอยู่ด้วย ก็คือคอเต็บกับผู้ทรงคุณธรรมนั่นเอง ซึ่งไปยืนแอบฟังอยู่ใกล้ ๆ ฝากันห้อง หรือม่านกัน เมื่อผู้เป็นเจ้าสาวตอบรับยินยอม ก็จะได้นำเงินพิธีขั้นต่อไป แต่ถ้าไม่ยินยอมก็จะต้องอาศัยญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง อาจจะเป็นย่า ยาย หรือญาติอื่นใดก็ได้ที่สามารถอ่อนวอนเกลี้ยกล่อมจิตใจสาว ซึ่งก็มักจะยกเอาบุญคุณของพ่อแม่มาเป็นข้ออ้างจนกระทั่งสาวใจอ่อน ยอมรับการเข้าพิธีแต่งงาน

เมื่อตกปากตกคำยินยอม ซึ่งพยานสองคนรับทราบด้วยแล้ว ก็ดำเนินการขั้นต่อไป โดยพ่อของเจ้าสาวมา “วอเกล” กับ โตะอิหม่าม

“วอเกล” คือ การกล่าวมอบหมายให้โตะอิหม่ามเป็นผู้ประกอบพิธีแต่งงาน เพราะตามหลักศาสนาอิสลามได้บัญญัติไว้ว่า บิดาจะต้องเป็นผู้จัดการแต่งงานให้บุตรสาวของตน แต่เมื่อผู้เป็นบิดาไม่มีความเข้าใจในพิธีปฏิบัติก็มอบหมายให้ผู้อื่น ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติแทน

จากนั้นก็มีการ “บอจอกฐติเบาะห์

บอจอกฐติเบาะห์นี้ มักจะเป็นหน้าที่ของคอเต็บ (คอเต็บ คือ ผู้บรรยาย , ผู้กล่าวสั่งสอน) แต่ถ้าคอเต็บท่องหรืออ่านไม่ได้ ก็ให้เป็นหน้าที่ของโตะอิหม่าม หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่มีความสามารถท่องหรืออ่านได้ปฏิบัติแทน ซึ่งตาม

ปกติ เป็นการท่องปากเปล่า แต่ถ้าไม่สามารถจดจำข้อความได้โดยตลอด ก็ให้ทางตำราออกอ่านได้

จบการ บอจอกฐติเบาะห์ แล้ว โตะอิหม่ามก็ยื่นมือไปจับปลายนิ้วมือของเจ้าบ่าว นิ้วหนึ่งนิ้วใดก็ได้เพียงนิ้วเดียวพร้อมกับเริ่มประกอบพิธีแต่งงานให้โดยการกล่าว

สมมติว่า เจ้าบ่าวชื่ออับดุลเลาะห์ เจ้าสาวชื่อฮาดีมาซึ่งเป็นบุตรสาวของนายมุฮัมมัดแต่งงานกันด้วยเงินหัวขันหมากจำนวน 137 บาท

โตะอิหม่ามก็จะกล่าวดังนี้

“ฮา.....อับดุลเลาะห์. อาญูนิกะห์. อาคันตีเกา บาร์วอเกล้อลลิบาเปาะญู อากันคาฎ คือจันฮาดีมา เป็น

ติมุฮัมมัด อีชีกะห์เว็นซาบาญะญู สาระโตะติฆอปูโละตุโย๊ะโก๊ะ ตูนา” แปลความว่า “ฮา..อับดุลเลาะห์ ฉันได้รับ

มอบหมายจากพ่อ (ของเจ้าสาว) ให้ฉันจัดการแต่งงานเธอกับฮาดีมา บุตรสาวของมุฮัมมัด ด้วยเงินหัวขันหมากจำนวน 137 บาท ตูนา” คำว่า “ตูนา” เป็นทำนองคำสั่งให้เจ้าบ่าวกล่าวคำตอบรับ

โตะอิหม่ามกล่าวมาจนกระทั่งถึงคำว่า ตูนา ซึ่งคำนี้กล่าวลากเสียง พร้อมกับบีบปลายนิ้วมือเจ้าบ่าวที่ได้จับถือไว้เพื่อเป็นการเตือนสำนึก เพราะเจ้าบ่าวต้องรีบกล่าวตอบรับโดยเร็ว อย่าให้ทันสิ้นเสียง ตูนา เจ้าบ่าวต้องกล่าวตอบรับตามแบบฉบับ ดังนี้

“ฮาฎตรีมอนิกะห์ญู คือจันอีชีกะห์เว็นซะบาญะตะรีชีโอะอิตุ” แปลความว่า “ฉันยอมรับการแต่งงานตามจำนวนเงินหัวขันหมากดังกล่าวแล้ว”

เมื่อเจ้าบ่าวกล่าวจบ สักขีพยานทั้งสองอันได้แก่คอเต็บกับผู้ทรงคุณธรรม ก็กล่าวถามบรรดาผู้มาร่วมงานแต่งงาน ซึ่งนั่งเรียงรายกันอยู่ภายในห้องนั้นว่า “ใช้ได้ไหม” อันเป็นคำถามที่หมายถึงคำถามว่าของเจ้าบ่าวนั้นถูกต้องหรือเปล่า ถ้าผู้ชุมชน ณ ที่นั้นรับว่า “ใช้ได้” ก็เป็นอันสิ้นสุดขั้นตอนในตอนนี้อันนี้ แต่ถ้ามีเสียงออกมาว่า “ยังใช้ไม่ได้” โตะอิหม่ามและเจ้าบ่าวก็ต้องเริ่มการกล่าวซ้ำกันใหม่ จนกว่าจะมีการยอมรับจากผู้ร่วมชุมนุมว่าเป็นการถูกต้องแล้ว

จากนั้น คอเต็บหรือโตะอิหม่ามก็กล่าวคำขอพรจากพระเจ้าเป็นเจ้า ตามแบบฉบับในศาสนบัญญัติ

จบแล้วเจ้าบ่าวก็ “บารัยะบะห์ซาลาม” คือ การทำความเคารพต่อโตะอิหม่าม และทุก ๆ คนที่อยู่ ณ ที่นั้น ด้วยการจับมือ หลังจากนั้น ทั้งสองฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็ออกเงินฝ่ายละเท่า ๆ กัน มอบให้โตะอิหม่ามเป็นค่า “อุเปาะนิกะห์” คือ เงินสมนาคุณที่ได้ประกอบพิธีแต่งงานให้พร้อมกับกล้วย 2-3 หวี ที่ฝ่ายเจ้าบ่าวได้เตรียมมา จำนวนเงินและกล้วยดังกล่าวนี้ โตะอิหม่ามจะแบ่งให้สักขีพยานทั้งสอง คือ คอเต็บและผู้ทรงคุณธรรมไปตามสัดส่วน พร้อมกับมอบเงินหัวขันหมากที่ควบคุมไว้ ให้พ่อแม่เจ้าสาวเอาไป การประกอบพิธีแต่งงานสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ เจ้าบ่าวก็นำขบวนกลับบ้านของตน

มีข้อสังเกตว่า ในการประกอบพิธีแต่งงาน เจ้าสาวไม่ได้ร่วมในพิธีได้แต่แอบซ่อนตัวอยู่ในห้องหรือในครัวเท่านั้น สำหรับเงินหัวขันหมาก ต้องมีจำนวนเป็นเลขคี่เสมอไป จะเป็น 1 3 5 7 หรือ 9 เลขหนึ่งเลขใดก็ได้

ปัจจุบันการปฏิบัติตามพิธีการได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น เงินหัวขันหมาก กลับนิยมใส่ขันเงินหรือโลหะคล้ายเงินใบโต ๆ แทนการใช้ขันทองเหลืองใบเล็ก ๆ การห่มหมอกี่ใช้กระดาษแก้วหรือกระดาษพลาสติกผูกกับริบบิ้นแทน สักขีพยานในการแอบฟังคำยินยอมของเจ้าสาว ก็กระทำอย่างเปิดเผย การจับและบีบปลายนิ้วมือเจ้าบ่าวก็ไม่ค่อยกระทำกัน ตลอดทั้งอัตราค่าสมนาคุณประกอบพิธีซึ่งสมัยก่อนเพียง 1-5 บาท ก็เปลี่ยนเป็นเรือนร้อย เงินหัวขันหมากเดิมเพียงเรือนสิบเรือนร้อยก็เป็นเรือนพันเรือนหมื่น สูงขึ้นไปตามกระแสค่าน้ำเงินในยุคปัจจุบันนี้

ปาเต๊ะมาแกปูโละ – เชิญชวนกินข้าวเหนียว (กินเลี้ยง)

หลังจากประกอบพิธีแต่งงานผ่านพ้นไปแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็เริ่ม “ปาเต๊ะมาแกปูโละ” คือ บอกกล่าวเชิญชวนกินข้าวเหนียว

“กินข้าวเหนียว” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “กินเหนียว” คือการกินเลี้ยงเนื่องในงานพิธีมงคล เช่น พิธีแต่งงาน พิธีเข้าสู่หนัด เป็นต้น

การเชิญชวนกระทำกันด้วยวาจา บอกกล่าวในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง พร้อมกับการขอร้องให้ญาติและเพื่อนฝูงนั้น ได้นำสมัครพรรคพวกไปร่วมด้วย เท่าที่สามารถจะชักชวนกันไปได้ ซึ่งบางรายก็ชักชวนไปเพียง 2-3 คน แต่บางรายที่เป็นผู้กว้างขวาง ก็สามารถคุมสมัครพรรคพวกไปร่วมงาน ได้นับเป็นสิบ ๆ คนก็มี

ความจริงการมาแกปูโละ หรือกินเหนียวนั้น จะเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะอาหารที่จัดเลี้ยงแขก นั้น น้อยนักจะมีข้าวเหนียวปะปน ส่วนมากเป็นข้าวเจ้าและกับข้าว และที่นิยมกันทั่ว ๆ ไปก็คือ ข้าวสวยกับแกงเนื้อวัวหรือเนื้อ

ควาย แต่บางรายอาจจะเพิ่ม “อาจาด” ซึ่งทำจากแดงกวาหรือลูกกล้วยตานีอ่อน ๆ แกล้มแก้เลี่ยนหรือบางรายก็มีน้ำชูสดแถมให้ด้วย สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่แทบทุกงานจะขาดเสียมิได้ ก็ได้แก่ “ซามาลาดอ” คือ พริกสดตำลูกกับเกลือป่น นั้นเอง

การกินเลี้ยงจะแยกกันคนละส่วนระหว่างหญิงกับชาย ไม่ปะปนกัน ถ้าเลี้ยงกันบนเรือนทั้งหมด หากไม่มีฝาผนังบังห้องก็ต้องใช้ม่านกันบัง หากบนเรือนไม่กว้างขวางพอ ก็จะปลูกประรำอย่างง่าย ๆ ไว้ด้านหน้าหรือด้านข้างของตัวเรือน ภายในประรำก็จัดทำที่นั่งและที่วางอาหาร ด้วยการปักเสา วางคาน แล้วใช้แผ่นกระดานปูเรียบ

อาหารที่จัดบริการนั้น จัดเป็นสำรับเฉพาะกับข้าวเรียกว่า “อีเค” ใส่ถาดแล้วนำไปยกออกวางบนโต๊ะหรือบนพื้นที่แขนนั่งล้อมวงอยู่ ส่วนข้าวจะยกไปวางเป็นจาน ๆ ต่างหาก อีเคหนึ่ง ๆ หรือสำรับหนึ่ง ๆ ร่วมรับประทานกันได้ 4-5 คน

กำหนดเวลาของการกินเลี้ยงนั้น จะเริ่มตั้งแต่เที่ยงวันไปจนถึงเที่ยงคืน ใครมาก่อนก็กินก่อน กินแล้วก็มอบเงินเป็นการตอบแทนให้แก่เจ้าของงาน ตามแต่จะเห็นสมควร แล้วทยอยกันกลับ ก่อนที่แขกจะกลับ เจ้าของงานบางรายยังมีการตอบแทนให้แขกอีก เช่น ข้าวเหนียวคนละห่อหรือเนื้อวัวสดคนละชิ้น (พอแกลง) นี่คือลักษณะของการ กินเหนียว หรือมาแกปูโละ

ปัจจุบันการ ปาเต๊ะมาแกปูโละ ไม่ค่อยกว้างขวางเหมือนแต่ก่อน เพราะเจ้าของงานไม่ค่อยกล้าเสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากอาหารต่าง ๆ มักจะได้อาการซื้อหามากกว่าจะเป็นการเฉพาะ และในจำนวนเฉพาะนี้มักมีข้า

ราชการได้รับเกียรติร่วมด้วย ซึ่งเจ้าของงานมักมั่นใจว่า แม้จะจัดอาหารให้เป็นพิเศษด้วยต้นทุนสูงเพียงไรก็ย่อมไม่มีการขาดทุน

ในด้านอาหารก็รู้สึกว่าจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง นอกจากแกงเนื้อวัวเป็นแกงหลักแล้วก็มีอาหารอื่น ๆ อีก เช่น ผัดเส้น แกงร้อนกับแดงกวาหรือหอมใหญ่ ผัดเนื้อหรือกึ่งกับกะหล่ำปลี ชุปเนื้อ บางรายมีน้ำพริกผักจิ้มโดยเฉพาะนับเป็นอาหารใหม่ที่ไทยมุสลิมให้ความสนใจไม่น้อย เพราะแต่ก่อนร้อนซะไร ไม่นิยมในการใช้กะปิปรุงอาหาร แม้ว่าไทยมุสลิมจะอยู่ในฐานะผู้ผลิตกะปิเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ก็เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเท่านั้น มิใช่เพื่อการบริโภคของตนเอง สิ่งที่ตนบริโภคแทนกะปิก็คือ น้ำชูสด นอกจากอาหารคาวแล้วบางรายยังมีอาหารหวานแถมให้อีกด้วย เช่น ข้าวเหนียวทุเรียน ข้าวเหนียวน้ำแกงไข่ วุ้น เป็นต้น

วันจัดงาน – วันกะดูมิ

วันกะดูมิ คือ วันที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดงานเลี้ยงแขกหรือ และต้อนรับขบวนแห่เจ้าบ่าว

ขบวนแห่เจ้าบ่าวจัดเป็นขบวนแห่หมโหฬารบางรายมีช้างเข้าร่วมขบวนด้วยตัวของที่นำไปกับ ขบวนประกอบด้วยพานบายศรีพลู ซึ่งเรียกกันว่า “bungo ซิเมะ” (bungo-ดอก ซิเมะ-พลู) จำนวนตั้งแต่ 3 พานถึง 5 พาน ส่วนมากมักมี 5 พาน) แต่ละพานเรียงชั้นพลูไม่เท่ากัน พานใหญ่หรือพานเอก มีชั้นพลู 9 ชั้น ถัดไป 7 ชั้นและ 5 ชั้น ชั้นพลุดังกล่าวนี้ ถือเป็นสำคัญ ไม่เรียงชั้นเป็นเลขคู่

พานบายศรีพลูเป็นพานทองเหลืองขนาดใหญ่ ลักษณะปากกว้าง ก้นตื้นและแบนราบ แต่ละ พานถูกทูนอยู่เหนือศีรษะของสตรีผู้มีรูปร่างค่อนข้างสวยงาม ซึ่งแต่งกายตามแบบฉบับที่นิยมกันว่าเด่น คือ นุ่งผ้าโสร่งบาเต๊ะ สวมเสื้อบานง ดิคกระดุมทอง 3 เม็ด มีผ้ากลุงคล้องคอปล่อยชายลงข้างตัวทั้งสอง ข้าง

ผ้าโสร่งบาเต๊ะ เป็นผ้านุ่งสำหรับสตรี กล่าวกันว่า เป็นผ้าที่ทำมาจากชวา หรือประเทศ อินโดนีเซียในปัจจุบัน

เสื้อบานง เป็นเสื้อรัดรูป แขนยาวหรือแขนสามส่วนทรงกระบอก ผ่าอกตลอด ติดด้วยกระดุม เบิกชายเสื้อส่วนล่างต่ำกว่าสะเอว ผายออกเล็กน้อยพอคลมเนินตะโพก

กระดุมทอง คือ กระดุมที่ทำด้วยแผ่นทองคำ ทรงกลมแบน รูปของกระดุมทำเป็นเข็มซ่อนปลาย สำหรับกลัดติดเสื้อ แต่ละช่วงของกระดุมทั้งสามเม็ด มีสร้อยทองคำเส้นเล็ก ๆ 1 เส้น เชื่อมโยงห้อย รั้งจากกระดุมเม็ดหนึ่งไปอีกเม็ดหนึ่ง

ผ้ากลุง คือผ้าสำหรับใช้คลุมศีรษะ ผ้านี้โดยทั่วไปเรียกว่า กาสงลือปีะ เป็นผ้าอเนกประสงค์ เช่นเดียวกับผ้าขาวม้า การที่เรียกว่า กาสงกลุง นั้น เรียกตามลักษณะการใช้คลุมศีรษะ แต่ในกรณี ทูนพานบายศรี ย่อมไม่สามารถคลุมศีรษะได้จึงเปลี่ยนใช้คล้องคอแทน

นอกจากพานบายศรีพลูดังกล่าวแล้ว ยังมีพวกขนม ข้าวเหนียวเหลือง น้ำตาลทราย หรือข้าว เหนียวกวน ใส่หม้ออะลูมิเนียมหุ้มไปด้วย ซึ่งก็ใช้สตรีเป็นหูหิ้วไปเช่นกัน

การแต่งกายของเจ้าบ่าวจะเจิดจายเป็นพิเศษ ประกอบด้วยการนุ่งผ้าโสร่งแปลก๊ะ สวมเสื้อบายูตะ โละบลาจ อีระซึ่งโกนเสียดสีเกลี้ยงเกลางตามความนิยม ก็สวมด้วยชอกเกาะตีคำ

ผ้าโสร่งแปลก๊ะ คือผ้าโสร่งสำหรับผู้ชายนุ่ง ลักษณะสอดสีเป็นสายสีเหลี่ยมทั้งผืน ไม่เป็นดอก ดวงเหมือนโสร่งของสตรี โสร่งดังกล่าวเดิมเป็นสินค้ามาจากประเทศอินเดีย

เสื้อ (บายูตะ โละบลาจ) คือ เสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกุยเฮงของจีน หรือเสื้อม่อฮ่อมของไทย ทางภาคเหนือ เป็นเสื้อแขนกว้าง ขาวถึงข้อมือ คอกลมไม่มีปก ผ่าอกเพียงครึ่งอกติดกระเป๋าด้านหน้า ตรงชายเสื้อส่วนล่างข้างตัวข้างละกระเป๋

ชอกเกาะ

ชอกเกาะ คือ หมวกทำด้วยผ้าเนื้อดี หรือผ้ากำมะหยี่ ลักษณะคล้ายหมวกหมีบ

ขบวนแห่เจ้าบ่าวจะเริ่มออกจากบ้าน โดยถือฤกษ์เวลาเย็นใกล้ค่ำ (เกี่ยวกับฤกษ์นี้ รู้สึกว่าไม่ว่ายามอะไร พิธีอะไรจะมีอยู่เพียงเวลาเดียว คือ เวลาตอนเย็นที่ถือเป็นเวลาแห่งฤกษ์ดี) เมื่อขบวนถึง

บ้านเจ้าสาวก็เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่กำลังเอิกเกริกด้วยสรรพเสียงต่าง ๆ และคลาคล่ำด้วยฝูงชนที่มาร่วมทำงานและกินเลี้ยง

เสียงดนตรีที่ไพเราะ อันได้แก่ม้องและกลองแขกคังกระหึ่มภายในบริเวณบ้าน เสียงแม่ครัวโขกน้ำพริกและคูดกัสนคริวเสียงพ้อคริวตัดไม้ผ่าฟืนเพื่อใช้หุงข้าวต้มแกง ซึ่งการหุงต้มกระทำกันบนพื้นดินในบริเวณบ้านเสียงเจี๊ยวจ๊าวของเด็ก ๆ ที่วิ่งไล่จับกันอย่างสนุกสนาน เสียงภาชนะกระทบกัน เสียงจ็อกแจ๊กจ๊อแจ๊กของแขกหรือที่มาร่วม งาน เหล่านี้นับเป็นเสียงที่สร้างความครึกครื้นเป็นอย่างดี ท่านกลางแสงได้แสงคบและแสงตะเกียง ที่ปักหรือแขวนอยู่หลายแห่งภายในบริเวณงานนั้น

ขบวนเจ้าบ่าวจะมาหยุดลงตรงหน้าบ้านโศกบ้าน โอกาสนี้ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาวซึ่งเป็นผู้หญิงอาจจะเป็นย่าหรือยายคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เดินลงบันไดไปจูมมือเจ้าบ่าวขึ้นบนเรือนแล้วนำตัวเข้าไปในห้องเจ้าสาวทันที เพื่อทำพิธี “กินสม่างดี” ต่อไป ส่วนผู้ร่วมขบวนมานั้น ก็จะได้รับบริการต้อนรับด้วยการเลี้ยงอาหารและสนทนาปราศรัยกันอยู่ภายนอกห้อง

ปัจจุบัน พิธีปฏิบัติช่วงนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก พานบายศรีพุ่มมักจะจัดทำพอเป็นพิธี ขาดความวิจิตรบรรจง การแต่งกายของเจ้าบ่าวและผู้เข้าขบวนและผู้เข้าขบวน ก็เป็นไปตามสมัยนิยมในยุคปัจจุบันเสียเป็นส่วนมาก ความสนุกครื้นเครงจากงานในยามค่ำคืนก็ค่อยหดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นชนบท แม้ปัจจุบันนี้ไฟฟ้าเข้าไปอำนวยความสะดวกสว่างให้แล้วก็ตาม แต่ในด้านจิตใจและความเป็นอยู่ กลับเสมือนความมืดที่เข้ามาบดบังแสงสว่างไปเสียแทบหมดสิ้น ทำให้บรรยากาศของ วันกะคูมี ผิดไปกว่าสมัยก่อนมิใช่น้อย

กินสม่างดี – กินเพื่อความเป็นที่รื่นรมย์

ภายในห้องเจ้าสาว ที่เจ้าบ่าวถูกญาติผู้ใหญ่จูมมือเข้าไปนั้น ก็ปรากฏตัวเจ้าสาวแต่งกายอย่างเรียบร้อยสวยงามรออยู่ก่อนแล้ว โดยนั่งอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ซึ่งมีเสื่อปูรอง และมีผืนผ้าไหมปูทับบนเสื่ออีกชั้นหนึ่ง

เบื้องหน้าแค่นั้น มีถาดวางอยู่ 2 ใบ ใบหนึ่งใส่ข้าวเหนียวเหลือง – แดง – ขาว ข้าวเหนียวแต่ละสีไม่คละกัสนมีลักษณะเหมือนกลีบ 3 กลีบ ประกอบกันเป็นพุ่มเหมือนพุ่มดอกไม้ที่ประดับในพาน พุ่มข้าวเหนียวดังกล่าวนี้ เป็นพุ่มใหญ่ สูงประมาณ 1 ศอก บนยอดของพุ่มมีไข่เป็ดหรือไข่ไก่ที่ต้มแกะเปลือกออกแล้ว วางคบบนเนื้อข้าวเหนียวเป็นจุดยอดอยู่ 1 ฟอง

ตรงรอยประกบของข้าวเหนียวแต่ละสี มีชิ้นเนื้อไก่ต้มย่าง ซึ่งฉีกเป็นชิ้นยาว ๆ แปะติดไว้รอบ ๆ พุ่มข้าวเหนียว มีไข่ต้มข้อมสีแดงทั้งเปลือกที่เสียบด้วยไม้ ปักประดับพุ่มเป็นจำนวนมากพอ

ไข่ต้มข้อมสีแดงนี้ มีการประคิฐประคอบให้ดูสวยงามด้วยโดยเสียบ ไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว เข้าตรงกลางตามความยาวของฟองไข่ จนทะลุเปลือกไข่ไปโผล่อีกปลายด้านหนึ่ง ประดับปลายก้านไม้ที่โผล่ปลายอีกด้านหนึ่งประดับปลายก้านไม้ที่โผล่ด้วยกระดาษสีที่ตัดเป็นริ้ว ๆ พันรอบก้านไม้ประมาณ 2-3 รอบ แต่งปลายริ้วให้คลื่อออกลักษณะคล้ายจุกตับประค อีกด้านหนึ่งของไข่ คือด้านที่เริ่มเสียบไม้เข้าไป

ครั้งแรกนั้น ก็ตัดกระดาษสีเป็นแถบเล็ก ๆ พันไว้เช่นกันทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลุดเลื่อนของไข่ ไม่เสียบิความยาวพอสมควร พอมีลักษณะเป็นค้ำจับถือได้สะดวกส่วนถาดอีกใบหนึ่ง เป็นถาดใส่ขนม มีขนมกะละแม (คอคอย) ขนมก้อ (ตุงปุด) และข้าวพอง

ทั้งข้าวเหนียวและขนมที่วางอยู่นี้ จัดมาเพื่อป้อนให้เจ้าบ่าว เจ้าสาว และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว ฉะนั้น ผู้ที่ป้อนสมำจต ให้แก่คู่บ่าวสาวก็คือ หญิงผู้เป็นญาติผู้ใหญ่คนนั่นเอง

ก่อนป้อนสมำจต ทั้งเจ้าบ่าว และเจ้าสาวต้องนั่งขัดสมาธิบนแคร่ให้เรียบร้อยทั้งคู่ จากนั้น ผู้ป้อนก็ใช้นิ้วมือหยิบข้าวเหนียว ชื่นไข่ต้มลูกยอด เนื้อไก่ย่าง อย่างละเล็กละน้อยพอดำเช่นกัน ป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวกินคนละ 3 คำ สลับกันโดยป้อนให้เจ้าบ่าวเป็นคำแรก เจ้าสาวเป็นคำที่ 2 ผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบ 6 คำก็เป็นอันเสร็จพิธี

ข้าวเหนียวและขนมที่เหลืออยู่เต็มถาด ก็นำออกไปสู่กัน ยกเว้นแต่ไข่ม้วนสีแดงเท่านั้น ซึ่งต้องนำไปแจกให้แก่เด็ก ๆ พวกลูกหลาน ที่มาร่วมสนุกสนานด้วยการเล่นกันอยู่ในบริเวณลานบ้าน ปัจจุบัน การ “กินสมำจต” กำลังกร่อน พร้อมทั้งจะสลายตัวลงไปทุกที เท่าที่ปรากฏตัดทอนรูปแบบเดิมออกไปเสียมาก

มานิบัติมา – อาบน้ำชำระมลทิน

หลังจากกินสมำจตแล้วญาติผู้ใหญ่ผู้นั้นก็จะให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย เพื่อเตรียมอาบน้ำชำระมลทิน หรือ มานิบัติมา

คู่สมรสถูกนำออกจากห้องมาสู่กลางแจ้ง มี “กูดอปาแย” หรือม้านั่งยาววางอยู่หนึ่งตัว เพื่อใช้เป็นสถานที่อาบน้ำของคู่สมรส

ทั้งคู่ขึ้นไปนั่งห้อยเท้าเคียงคู่กัน เจ้าบ่าวในชุดนุ่งผ้าดอก ลักษณะเช่นนุ่งผ้าขาวม้า ท่อนบนเปลือยเปล่าส่วนเจ้าสาวนั้น อาจจะอยู่ในชุดกระโจมอกด้วยผ้านุ่งบาเตะยาวเพียงถุงเดียวหรือมีฉะนั้นก็อยู่ในชุดท่อนล่างนุ่งผ้าดังก้าว ส่วนท่อนบนปกปิดด้วยผืนผ้าดอกพัน โดยรอบแล้วทำเป็นกระโจมอกไว้

เบื้องหน้าข้างม้านั่งยาวมีกระออมบรรจุน้ำเต็มวางไว้ 3 ใบ แต่ละใบประดับด้วยใบมะพร้าวพันรอบคอกภายในกระออมลอยฟองด้วยลูกหมาก ลูกมะพร้าวใบเล็ก ๆ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นจากการสานด้วยใบมะพร้าวเช่นกัน

ผู้อาบน้ำให้คู่บ่าวสาวมีเพียงผู้เดียวคือหญิงผู้ป้อนสมำจตนั่นเอง น้ำจะถูกตักจากกระออมลงสู่ขันทองเหลืองใบใหญ่ ราดรดศีรษะของคู่บ่าวสาว จนหมดน้ำทั้ง 3 กระออม สำหรับเจ้าบ่าวนั้นไม่เป็นปัญหาต้องเปียกโชกไปทั้งตัว แต่ฝ่ายเจ้าสาวจะมีอยู่ส่วนหนึ่งที่ไม่เปียก ส่วนนั้นคือศีรษะเนื่องจากการทำพิธีต่าง ๆ ในวันนั้นเจ้าสาวมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแต่งเนื้อแต่งตัวโดยเฉพาะผมเผ้ากับใบหน้านั้นต้องตกแต่งกันเป็นพิเศษ ผมยาวบรรจงเกล้ามวยอย่างสวยงาม ประดับมวยผมด้วยสร้อยดอกไม้สดจำพวกคอกมะลิ ดอกพิกุลหรือดอกกระดังงา เรือนผมก็เสียบแซมด้วยดอกจำปา จำปี ประปรายพอสวยงามส่วนใบหน้าก็ทาปากทาแก้ม วาดคิ้วกันทีไร ซึ่งสาวดังก้าวนี้ หากเปียกน้ำก็ยอมขู่

เหยียง ที่นำวิดกอย่างขึงก็คือ จะเกิดภาพใบหน้าที่ไม่น่าดูขึ้น เพราะสีที่แต่งแต้มปาก แก้ม และคิ้ว เป็นสีที่ไม่ทนน้ำจะสร้างความเลอะเทอะให้กับใบหน้าได้ เจ้าสาวจึงจำเป็นต้องสงวนส่วนนี้ไว้ ด้วยวิธีใช้ถาดใบข่อม คว่ำวางบนศีรษะแล้วใช้สองมือจับยึดของถาดเอาไว้เพื่อป้องกันการเลื่อนไหล

ปลือปะ๊ะ – เสดาะเคราะห์

เมื่อคู่บ่าวสาวอาบน้ำเสร็จแล้ว หญิงผู้ประกอบพิธีจะเริ่มการประพรมน้ำให้แก่คู่บ่าวสาวต่อไป น้ำดังกล่าวจะเป็นน้ำมนต์หรือน้ำธรรมดาก็ได้ซึ่งใส่ภาชนะนำมาวางไว้

อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับประพรมได้แก่ดอกหมากทั้งทะเลยก็ตัดมาจากกาบที่เพิ่งแตกดอกใหม่ ๆ ซึ่งก้านดอกยังรวมตัวกันอยู่

วิธีปฏิบัติก็คือ สองมือจัดส่วนโคนของทะเลยหมาก จุ่มดอกหมากซึ่งเป็นส่วนปลายลงในน้ำ ยกขึ้นประพรมไปที่คู่บ่าวสาว แล้วฟาดทะเลยหมากเบา ๆ เข้ากับมุมม้านั่งยาวด้านเจ้าบ่าว 1 ครั้ง เป็นครั้งแรก จากนั้นจุ่มดอกหมากลงไปใต้น้ำใหม่เป็นครั้งที่ 2 ประพรมคู่บ่าวสาวเช่นเดิม แล้วฟาดดอกหมากเข้ากับมุมม้านั่งยาวเช่นกันแต่ครั้งนี้นักกลับเป็นมุมด้านเจ้าสาวจุ่มแล้วประมาณ ประพรมแล้วฟาดสลับมุมเช่นนี้ จนครบมุมละ 3 ครั้ง จึงโดยดอกหมากทิ้ง เสร็จการประพรมน้ำก็ถึงคองการทำ “ปลือปะ๊ะ” ซึ่งอาจเรียกได้ว่าการสะเดาะห์เคราะห์

การทำปลือปะ๊ะ ใช้ใบมะพร้าว 1 ใบ ดึงก้านใบทิ้งเพื่อแยกเป็น 2 ซีก นำมาขดและสอดสานให้เกี่ยวกันหลวม ๆ โดยให้มีปลายโผล่ออกมาทั้ง 2 ด้าน ซึ่งดูภายนอกจะรู้สึกว่ามี ถ้าคิงหรือกระตุกปลายที่โผล่ออกมาทั้งสองข้างแล้วคงกระชับการสอดสานให้แน่นเข้า แต่ความจริงแล้วถ้าถึงหรือกระตุก ส่วนที่สอดสานนี้จะเรียกตัวหลุดออกจากกันลักษณะคล้าย ๆ กับเงื่อนกระตุกนั่นเอง

เมื่อได้ชิ้นส่วนซึ่งสอดสานกันเสร็จแล้วหญิงผู้ทำปลือปะ๊ะ ก็จับชิ้นส่วนนั้นแตะลงในแป้งซึ่งละลายน้ำเตรียมไว้ยกขึ้นแตะหน้าผากเจ้าบ่าวเจ้าสาวตามลำดับคนละครั้ง จากนั้นก็จะจับปลายชิ้นส่วนที่ 2 ข้าง ข้างละมือถือไว้กับกล่าวว่า ปลือปะ๊ะ การออกเสียง ปลือปะ๊ะ การออกเสียงคำว่า ปลือปะ๊ะ เช่นกัน การกล่าวในลักษณะถาม – ตอบเช่นนี้ เป็นไป 3 ครั้ง เมื่อสิ้นเสียงครั้งสุดท้าย ทั้งผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีทุกคนต้องการออกเสียงถ่มถุยดั่ง ๆ ว่า “ถุย” ทันที พร้อมกับผู้ทำพิธีจะกระชახปลายชิ้นส่วนที่ทำปลือปะ๊ะ ใบมะพร้าวที่สอดสานก็หลุดแยกตัวออกจากกันและถูกโยนทิ้งไป

พิธีสะเดาะห์เคราะห์สิ้นสุดลง เจ้าบ่าวเจ้าสาวผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกายและยกตัวอย่างออกห่างกัน โดยเจ้าสาวเจ้าห้องหรือเขาครัวต่อไปตามเดิม

มะนุง – เฝ้า

คิงได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้นว่า ขบวนแห่เจ้าบ่าวมาถึงบ้านเจ้าสาวตอนหัวค่ำ ฉะนั้นพิธีต่าง ๆ นับตั้งแต่การกิน

สมาจิต การอาบน้ำชำระมลทิน การสะเดาะเคราะห์ ก็อยู่ในช่วงเวลากลางคืนซึ่งเป็นช่วงของการกินเลี้ยง ยังคงดำเนินไปตามปกติหากแต่ดูค่อย ๆ บางตาไปตามลำดับ

นอกจากบรรดาแขกหรือทยอยกันกลับแล้ว พวกที่แห่แหนเจ้าบ่าวมา รวมทั้งญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงที่มาร่วมงานก็ทยอยกันกลับบ้านเช่นเดียวกัน คงทิ้งไว้แต่เจ้าบ่าวกับคนเฝ้า 1 หรือ 2 คน นั่งสนทนาปราศรัยกับพ่อตาแม่ยายตามลำพัง

ตกคึก ได้เวลาสมควรแก่การพักผ่อนนอนหลับของเจ้าสาวซึ่งตอนนี้เปลี่ยนฐานะเป็นแม่ยายของเจ้าบ่าวจะกล่าวกับเจ้าบ่าวผู้เลื่อนตำแหน่งเป็นลูกเขยว่า “มาโชะติโตะ ละ อาเว” แปลความว่า “เข้านอนได้แล้วหละลูก” เป็นคำกล่าวที่แฝงด้วยความปรารถนา แต่เจ้าทำนอน ซี้โพรงให้กระรอกซึ่งลูกเขยก็ปฏิบัติตาม โดยมุ่งตรงเข้าสู่ห้องเจ้าสาวมิชักช้า

สำหรับมะนุง ผู้พี่เลี้ยงนั้นก็หลับพักผ่อนหลับนอนอยู่นอกห้องเช่นเดียวกับพ่อตาแม่ยายภายในห้องซึ่งเป็นห้องเดียวกับเจ้าบ่าวเจ้าสาวกินสมวงคืนนั่นเอง แคร่ตัวที่ใช้นั่งยังคงวางตั้งอยู่ที่เดิมจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตรงที่บนแคร่นั้นถูกแบ่งตามความยาวเป็น 2 เขต โดยใช้หมอนข้างวางไว้เป็นเส้นแบ่งเขต และมีหมอนสำหรับหนุนศีรษะเขตละ 1 ใบ เขตหนึ่งถูกยึดครองไปแล้วโดยเจ้าสาวนอนทอดร่างอยู่อย่างสงบเงียบ คงเหลือว่างอยู่อีกหนึ่งเขตซึ่งเป็นที่รู้กันว่าเขตนี้คือเขตของเจ้าบ่าว

กติกาประเพณีได้กำหนดไว้ว่าในสองคืนแรกของการนอนร่วมห้องกันนั้น ห้ามการล่วงล้ำเขตและการล่วง

เกินทางค้ำกายและวาจา คือ จะร่วมรสนเสนาหาหรือพูดคุยกันไม่ได้ต่างคนต่างนอนเฉย ๆ

แต่ละคืนในจำนวน 2 คืนนี้ เจ้าบ่าวต้องรีบตื่นก่อนรุ่งแจ้งแสงทอง ออกมาซักชวนพี่เลี้ยงกลับบ้านของตนต่อเมื่อถึงยามค่ำประมาณ 1 ทุ่ม ก็กลับไปยังบ้านเจ้าสาว เพื่อหลับนอนร่วมห้องกันใหม่ พี่เลี้ยงก็คงติดตามมาด้วยเช่นกัน

ปัจจุบันการนอนเฝ้ารอดถึง 2 คืน ของเจ้าบ่าวนั้นไม่นิยมกันแล้ว เจ้าบ่าวจะมาในคืนที่ 3 ซึ่งเป็นคืนเผด็จสาวท เพียงคืนเดียวเท่านั้น

มาแลปือแหมมะนาตุ – คืนจับลูกเขย

คือบุญโละ – ไล่ปาก

จนล่วงเข้าคืนที่ 3 ซึ่งเป็นคืนสำคัญ เรียกว่า คืนจับลูกเขย ในคืนนี้เป็นคืนที่เจ้าบ่าวเริ่มวาดลวดลายตามประเพณีโดยเริ่มการไล่ปากต่อเจ้าสาว

ไล่ปาก คือ การเปิดปากเจรจาปราศรัยของเจ้าบ่าวต่อเจ้าสาวโดยต้องเสียเงินค่าไล่จากการเปิดปากเจรจาของคนให้กับเจ้าสาวจำนวนเงินค่าไล่ นั้นตามแต่ตนจะเห็นสมควร

“นี่เธอ...เอาเงินนี้ไว้สำหรับซื้อเป้ง หรือ แลญ สุกแท้แต่ต้องการ” กล่าวจบพร้อมกับยื่นเงินให้เจ้าสาวรับไป

ประเพณีซิดซันไว้เพียงแค่นี้เอง ต่อจากนั้น หมอนข้างที่แบ่งเขตก็ถูกดึงออกและต่างก็มอบหมายความเป็นสามีภรรยาให้แก่กันตามโลกวิสัยในคืนนั้น

ก็เหมาะสมที่เรียกคืนนี้ว่า คืนจับลูกเขย เพราะลูกเขยไม่แอบหนีกลับบ้านก่อนฟ้าสว่างเช่นคืนก่อนคงอยู่ประจันหน้าพ่อตาแม่ยาย และใครต่อใคร ในเวลารุ่งเช้าของวันใหม่ ซึ่งนับเป็นวันที่สี่

แต่งงานมะนาดู – ลูกตัวลูกเขยและลูกสะใภ้

หลังจากผ่านคืนให้ความเป็นสามีภรรยาต่อกันแล้ว รุ่งขึ้นญาติฝ่ายหญิงก็พากันมาตัวผู้เป็นลูกเขยพร้อมกับให้เงินเป็นของกำนัลตามสมควร ก่อนที่ผู้เป็นเขยจะเดินทางกลับบ้านของตน ในวันนี้ข้างฝ่ายพ่อตาแม่ยายก็จะมอบเครื่องแต่งกายให้เป็นของขวัญแก่ลูกเขย 1 ชุด ประกอบด้วยผ้าโสร่ง เสื้อ และหมวกช่อเกาะ

ก่อนที่ลูกเขยกับพี่เลี้ยงจะเดินทางกลับ มะนุงผู้พี่เลี้ยงก็จะถามพ่อแม่ฝ่ายหญิงว่า “เมื่อไรจะไป” อันเป็นที่รู้ถึงความหมายว่า จะส่งตัวลูกสาวไปบ้านฝ่ายชายเมื่อไร ซึ่งก็จะได้รับคำตอบบอกกำหนดวันให้

เมื่อถึงวันกำหนดส่งตัวลูกสาว ผู้พ่อแม่ก็จัดให้ญาติ ๆ แห่แหนกันไปส่งยังบ้านฝ่ายชาย โดยมีข้าวเหนียวเหลือง ขมนม น้ำตาลทราย หรือข้าวเหนียวกวน ไสหม้อหัวติดมือกัน ไปเพื่อเป็นของฝากให้แก่ฝ่ายชายสำหรับฤกษ์ออกเดินทางก็เป็นเวลาใกล้ค่ำ

ทางบ้านฝ่ายชายก็ให้การต้อนรับขบวนส่งตัวลูกสะใภ้เมื่อได้เวลาอันสมควร ขบวนส่งตัวลูกสะใภ้ เมื่อได้เวลาอันสมควร ขบวนส่งตัวก็เดินทางกลับในคืนนั้นเองคงปล่อยให้ผู้เป็นสะใภ้กับมะนุงหญิงผู้เป็นพี่เลี้ยงเพียง 1 คน พักอยู่ ณ ที่นั้น

สะใภ้และพี่เลี้ยงพักอยู่ที่บ้านพ่อผู้แม่ผู้เพียง 3 คืน รุ่งขึ้นของวันที่ 4 ก็เดินทางกลับบ้านของตนและในเช้าวันนี้เองพวกญาติ ๆ ฝ่ายชายจะมาตัวลูกสะใภ้บ้างพร้อมกับของกำนัลนอกจากเงินคนละเล็กคนละน้อยตามธรรมเนียมแล้วก็ยังมีของใช้สำหรับผู้หญิงใส่ถาดการให้ด้วยอันได้แก่ แป้ง น้ำมันใส่ผม ดอกไม้ สิ่งเหล่านี้ใส่ด้วยแก้วปิดฝาวางไว้ในถาด พร้อมด้วยหวีและกระจกบานเล็ก ๆ วางอยู่ข้าง ๆ

สำหรับพ่อแม่ฝ่ายชายนั้นก่อนที่ลูกสะใภ้จะเดินทางกลับก็เตรียมของใช้ให้ไปด้วย เช่น ข้าวสาร มะพร้าว ปลาเค็ม หม้อหุงข้าว ถ้วยชาม ถาด จี๊ได้ ร่ม และเสื้อผ้า เป็นต้น โดยมอบให้พวกญาติ ๆ ของคนที่ไปส่งลูกสะใภ้ เป็นผู้ช่วยถือกันไป

นิเคาะห์มาติ – แต่งงานแทน

แต่งงานแทน คือ การที่เจ้าบ่าวไม่สามารถเข้าสู่พิธีแต่งงานได้ด้วยตัวเองแต่มอบหมายให้ผู้หนึ่งผู้ใดแต่งงานแทนตน การแต่งงานนี้มีในกรณีที่ชายได้สู่ขอหญิงเป็นการเรียบร้อยแล้ว แต่มีความจำเป็นที่ไม่สามารถมาประกอบพิธีแต่งงานได้ตามกำหนด เช่น ต้องประกอบพิธีฮัจย์ที่เมืองเมกกะ หรืออยู่

ระหว่างทำธุรกิจต่างจังหวัดก็จะมอบหมายด้วยวาจาต่อหน้าสักขีพยานอย่างน้อย 2 คน ให้รับรู้หรือมอบหมายเป็นหลักฐานด้วยลายลักษณ์อักษร โดยระบุว่าให้ใครเข้าพิธีแต่งงานแทนตน

ผู้เป็นตัวแทนเข้าพิธีแต่งงานนั้นจะเป็นชาย โสดหรือชายที่มีครอบครัวอยู่แล้วก็ได้การประกอบพิธีก็คงปฏิบัติ เช่นเดียวกับการแต่งงานที่มีเจ้าบ่าวตัวจริงทุกประการ คือนับตั้งแต่ขบวนแห่เงินหัวขันหมากไปจนจบลงด้วยการจ่ายเงินสมนาคุณให้แก่โต๊ะอิหม่ามผู้ดำเนินการประกอบพิธีให้แล้วเจ้าบ่าวเดินทางกลับบ้านของตน

มีความแตกต่างทางปฏิบัติกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ ตอนกล่าวประกอบพิธีแต่งงานของโต๊ะอิหม่ามจะต้องบอกกล่าวให้ทราบว่าใครแต่งงานกับใคร โดยมีใครเป็นตัวแทน ฝ่ายเจ้าบ่าวตัวแทนก็จะกล่าวตอบรับ คนเป็นตัวแทนของใคร ในการแต่งงานครั้งนี้เท่านั้น

หลังจากพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าสาวต้องถูกส่งตัวไปให้เจ้าบ่าวตัวจริงเพื่อครองเรือนครองรักเคียงสามีภรรยาที่ถูกต้องตามประเพณีต่อไป

การแต่งงานในอดีต

การแต่งงานในอดีต จะนิยมทำบุญในพิธีแต่งงานหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเป็นส่วนมาก ประมาณเดือน ยี่และเดือน สี่ (ประมาณเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน) เพราะ

1. เป็นเวลาที่ว่างเว้นจากภาระกิจการงาน (ทำนา)
2. เป็นหน้าแล้ง การเดินทางไปมาจะสะดวก (ใช้การเดินเท้าเป็นหลัก)
3. ข้าวของที่เอามาทำบุญแต่งงานส่วนมากจะเป็นพืชผลที่ได้มาจากนาจากสวนของตนเอง
4. เป็นช่วงเวลาที่นิยมทำกันมาแบบดั้งเดิม คิดว่าเป็นตัวอย่างที่ดี

เวลาที่นัดหมายหรือกำหนดในการทำบุญแต่งงานมักจะดูช่วงเวลา พร้อมกับการดูฤกษ์ดูยามด้วย เช่น ถ้าวันต้องเป็นเดือนต้องเป็นคู่ ยี่ (สอง) สี่ หก และต้องเป็นข้างขึ้น เช่น 14 , 15 ค่ำ เพราะมีความเชื่อที่ว่า

1. จะอยู่สองคนที่เป็นคู่ครองกัน
2. ข้างขึ้น จะอะไรต่อไปจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือมือขึ้น

ได้ศึกษาถึงรายละเอียดดังกล่าวทราบว่า นั่นเป็นกุศโลบายหรือจิตวิทยาในการเริ่มต้นของความรักในการดำเนินชีวิต ส่วนข้างขึ้นนั้นเป็นช่วงของดวงจันทร์ส่องแสงเต็มที่จะมีความสว่างในเวลากลางวัน การเดินทางไปมาในงานจะสะดวก เพราะยังไม่มีแสงสว่างอื่นใดนอกจาก ตะเกียงรั้ว และตะเกียงเจ้าพายุเท่านั้น

การแต่งงานในปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้ากัน ทั้งในหลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องจึงได้ศึกษาการแต่งงานจากความ ความหมายของคำว่า นิเกหฺ์ นิเกหฺ์มี 2 ความหมาย หนึ่ง : ความหมายตามหลักภาษา หมายถึง การรวมและการอยู่ร่วมกัน สอง : ความหมายตามหลักศาสนา หมายถึงสัญญาหรือข้อตกลง (นิกัศ) ที่มี รุกนและเงื่อนไขที่อนุญาตให้ร่วมประเวณีกันได้

หลักสำคัญของการแต่งงานนั้นคือฮารุสเป็นที่อนุญาตแต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะการณื ได้ กล่าวคือ : มีบางเวลาการแต่งงานนั้นเป็น :

วาญิบ : สำหรับบุคคลที่มีความสามารถทั้งภายนอกและภายในและเพิ่มพูนความขำเกรง ต่ออัลลอฮ์ และพ้นผิดจากข้อหากระทำชิมา

หะรอม : สำหรับบุคคลที่ไม่มีความสามารถทั้งภายนอกและภายใน (กล่าวคือ ทรัพย์สินและสมรรถภาพทางเพศ)

สุนัด : สำหรับบุคคลที่มีความสามารถทั้งภายนอก (ญาฮิร) และภายใน (บาฎิน) แต่ทว่าพวกเขายังมีความสามารถขยับขึ่งตัวเองจากการทำชิมาได้

มักโรหฺ์ : สำหรับบุคคลที่ไม่มีความสามารถทั้งภายนอกและภายใน แต่ทว่าถ้าหากเขาแต่งงาน มันไม่ก่ออันตรายให้แก่ภรรยาของเขา ทั้งนี้ก็เพราะว่าภรรยาของเขานั้นรวย และไม่มีความต้องการทางเพศสูง

ฮาไรศ : สำหรับบุคคลที่ไม่มีข้อขัดข้องใด ๆ เพื่อแต่งงานและไม่มีความจำเป็นที่บังคับเขาให้ต้องแต่งงาน

อิสลามห้ามใช้ชีวิตที่เป็นโสค ท่านศาสดามูฮำมัด กล่าวว่า ไม่มีการบวชเป็นพระชี ในศาสนาอิสลาม

ข้อบ่งชี้ ถ้าบุคคลใดไม่สามารถที่จะแต่งงานได้ เขาควรถือศีลอด ท่านศาสดากล่าวว่า

“ โอ้บรรดาผู้ชายหนุ่มทั้งหลาย ! บุคคลใดหมู่ของสุเจ้าที่มีความสามารถ (ทั้งร่างกายและทรัพย์สินเงินทอง) เขาจงแต่งงานเถิด แท้จริงการแต่งงานนั้นสามารถลดสหายดา และปกป้องอวัยวะเพศของเขา (จากการทำชิมา) ได้ และบุคคลใดที่ไม่มีความสามารถที่จะแต่งงาน เขาก็จงถือศีลอดเถิด ทั้งนี้เพราะว่าการถือศีลอดนั้นคือโล่ (หักห้าม)เขา (จากการทำชิมาได้) “

การแต่งงานเป็นแบบฉบับของท่านนบีมุฮำมัด (ซ.ล.)

“พวกสุเจ้าที่กล่าวอย่างโน้นอย่างนี้ ส่วนฉันแล้ว ฉันขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ฉันคือบุคคลที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์มากที่สุดในหมู่ของสุเจ้า และมีความขำเกรงต่อพระองค์มากที่สุด ในหมู่ของสุเจ้า แต่ทว่า ตัวฉันนี้ ฉันถือศีลอด แล้วฉันก็ละศีลอด ฉันละหมาด (ในยามค่ำคืน) แล้วฉันก็นอนหลับ (พักผ่อน) และฉันแต่งงานกับบรรดาหญิงสาว ดังนั้น ผู้ใดที่รังเกียจต่อแบบฉบับของฉัน เขาไม่ใช่พวกเดียวกันกับฉัน”

งานเฉลิมฉลองวันสำคัญ

มุสลิมมีวันเฉลิมฉลองใน 1 ปี มีเพียง 2 วัน คือ

1. วันอีดิลฟิตรี
2. วันอีดิลอัฎฮา

การเลือกคู่ครอง(ภรรยา)

“หญิงนั้นถูกให้เลือกแต่งงานด้วย เนื่องจากคุณสมบัติ 4 ประการ

1. เนื่องจากทรัพย์สินของนาง
2. เนื่องจากวงศ์ตระกูลของนาง
3. เนื่องจากความสวยของนาง
4. และเนื่องจากศาสนาของนาง ดังนั้น จึงเลือกแต่งงานเนื่องจากศาสนาของนาง แล้วผู้ชายก็จะปลอดภัย”

การแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม

การแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนานั้นคือการแต่งงานที่ครบเงื่อนไขและรูกุ่นต่าง ๆ หนึ่ง รูกุ่นการแต่งงานมี 5 ประการ ได้แก่

1. เจ้าบ่าว
2. เจ้าสาว
3. วะลี
4. พยาน 2 คน
5. ซิเฆาะห์ (อัญญาบ และ กอบูล)

โครงสร้างที่สำคัญของอิสลาม

ที่สำคัญคือ “กิตาบุลลอฮ” และ “สุนนะห์” อันได้แก่คัมภีร์อัล-กุรอาน และโอวาทพร้อมทั้งจริยวัตรของท่านรอซูลุลลอฮ สอล ฯ ถ้าหากว่าเกิดปัญหาใดขึ้น ซึ่งไม่สามารถจะหาข้อชี้แจงจากทั้งสองหลักนี้ได้ ให้สืบถึงสาเหตุหาบะห์ และถ้าหากว่าจากกิตาบุลลอฮก็ตี จากสุนนะห์ก็ตี สาเหตุหาบะห์ก็ตี เรายังไม่สามารถหาข้อมูลที่จะวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ใด ๆ ได้ ฉะนั้นให้เราใช้ “อิจญ์ติฮาด “ คือการ“วินิจฉัย” ในการวินิจฉัยหรือการอิจญ์ติฮาดนี้

อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขอยู่ว่า การอิจญ์ติฮาดนั้นต้องไม่ค้านต่อกิตาบุลลอฮและสุนนะห์ ดังที่อัลกุรอานได้แจ้งไว้ว่า “เมื่อผู้เข้าได้แย้ง (กัน) ในสิ่งใดก็ตี จงกลับไปหาอัลลอฮและรอซูล (ผู้สื่อ)”

อีกประการหนึ่งก็คือว่า เรานับถือศาสนาอิสลามกันในแง่ไหน หรือว่าเรานับถือศาสนาอิสลาม เพราะอัลลอฮ์ *สุบหาน* ใช้ให้เรามาซวันละ 5 เวลา รวมทั้งนมาซญุมอะห์ ให้เราถือศีลอด ให้เรากระทำ หัจญ์กระนั้นหรือ หามิได้ เพราะศาสนาอิสลามนี้

1. เป็นศาสนา (อึด – คิน)
2. เป็นระบบการปกครอง (อึด-เคาะห์)
3. เป็นวัฒนธรรม (อัส-สะกอพะห์)

ทั้งสามประเภทนี้รวมกันจึงจะเรียกว่าศาสนาอิสลาม ที่เป็นธรรมเนียมชีวิต “อุสลุบลหะษาด”
แนวทางของ

ชีวิต หากเราเรียกศาสนาอิสลามเฉพาะที่เป็น “ศาสนา” อย่างเดียว เราก็ยังไม่ทราบว่า

“การปกครอง” เป็นอย่างไร เราก็ยังบกพร่องในการเล่าเรียนของเราเหมือนกัน

แต่นี้เรามาพูดถึง “ศาสนากับประเพณี” อย่างนี้เราต้องนำมาวิเคราะห์ดูว่าอะไรเป็นอะไร

เพราะว่าประเพณีบางอย่าง ศาสนาอนุญาต แต่ประเพณีบางอย่างศาสนาไม่อนุญาต และบางอย่างที่เราคิดว่าเป็นศาสนา แต่ความจริงไม่ได้เป็นศาสนาก็มี ซึ่งเราเรียกว่าเป็น บิดอะห์ เป็นต้น

ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะมีคำสั่งของอัลลอฮ์ *สุบหาน* เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ คงจะได้อ้างมาให้ฟัง ที่ขึ้นต้นว่า เราต้องอีมาน (ศรัทธา) ในอัลลอฮ์-ในรอซูล คืออนบีหรือศาสดามุอัมมัด ที่อล ๑ ของเราคือ

“บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงเชื่อฟัง-ปฏิบัติตามอัลลอฮ์และจงเชื่อฟัง-ปฏิบัติตามรอซูล และจงอย่าทำให้การทำงานของพระเจ้าเสียหายบาญิด”

อาจารย์ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์

นักวิชาการศาสนาอิสลาม

จากการศึกษาหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตีก็พบว่า ช่วงของการก่อตั้งหมู่บ้านลำไทร ความเชื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ใช้ความเคยชินที่ได้ใช้ติดต่อกันมาเรื่อย ๆ เช่น เวลาจะทำบุญแต่งงานจะต้องมีการทำข้าวเหนียวเหลืองไก่ปิ้ง มีการร้องรำทำเพลง ยกครู ดูอาคุบตต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นมา ฯลฯ ซึ่งขัดต่อหลักธรรมของศาสนาอิสลาม

“เมื่อศึกษาแล้วก็พบว่า ความเชื่อรุ่นเก่า ๆ ที่ชาวบ้านทำกันนั้นขาดความรู้ความเข้าใจในอิสลาม เมื่อตัวเราขาดการยึดเหนี่ยวมันก็จะเอาสิ่งอื่น ๆ มาผูกพันเพื่อความอยู่รอดและเป็นกำลังใจเท่านั้น ถ้าเรามีความเชื่อมั่นต่อพระเจ้าแล้ว นั่นแหละคือความสุขกายสุขใจจะตามมา เราจะเรียกสิ่งเหล่านั้นว่า อีมาน นั่นเอง”

อาจารย์มานพ มีทองคำ

นักวิชาการอิสลาม

“หมู่บ้านฉำไทร มีการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ เพราะว่า ที่นี่ยังมีการศึกษาค้นคว้าติดต่อกันเรื่อยมา และจะเปิดโอกาสให้นักวิชาการรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาเผยแพร่ เช่นจัดให้มีการบรรยายศาสนธรรมที่มัสยิด จัดให้มีงานต่าง ๆ เช่นงานน้ำชา จะมีนักวิชาการมาบรรยายในงาน”

นายถาวร สมานตระกูล
คอเค็บมัสยิดคอบรูตตีควา

การแต่งกาย

เราจะต้องเข้าใจให้ถูกต้อง เวลานี้พวกเราแต่งกายกันตามธรรมเนียมไทย ถ้าหากเราจะพูดถึงหลักการศาสนาแล้วยังมีข้อบกพร่องกันมาก เช่น อย่างในอัลกุรอานบอกว่า.....ผู้หญิงต้องสวมเสื้อถึงข้อมือ เปิดใบหน้าได้แต่ต้องคลุมศีรษะ ต้องปิดหน้าอก ต้องนุ่งผ้ากรอมถึงตาตุ่ม

ผู้ชายก็อย่าเปิดสะดือ ตั้งแต่สะดือลงไปเป็น “เอาเราะห์” จนถึงหัวเข่า แต่ถ้าจะนุ่งยู่บะห์ยาว (เสื้อคลุม) ก็จงอย่านุ่งยาวเลยตาตุ่ม แบบเดินลากดิน ดังหะดีษบอกไว้ว่า..“ส่วนที่ต่ำลงไปกว่านั้น อยู่ในไฟนรก”

ท่านรอซูลุลลอฮ์ คือล ๗ ของเราไม่ได้บอกว่า อย่านุ่งกางเกงนะ อย่าใส่เสื้อเจ็ดนะ เพียงแต่บอกหลักเกณฑ์ไว้ว่า ทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง เพราะเหตุว่า เราอยู่เมืองร้อน การแต่งกายของเราก็ต้องไปอย่างหนึ่ง คนที่อยู่ทะเลทราย มีพายุทรายมาก การแต่งกายของเขาก็ต้องไปอย่างหนึ่ง คนที่อยู่เมืองหนาว การแต่งกายของเขาก็ต้องไปอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและดินฟ้าอากาศอย่างนี้เป็นต้น

อาจารย์ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์

จากการศึกษาพบว่า การแต่งกายของชาวจากเคิมที่ปล่อยปะละเลยเพราะไม่เข้าใจศาสนา ไม่ได้ศึกษากันจริง ๆ แต่เมื่อมีนักวิชาการเข้ามาพูดคุยบ่อยครั้งมากขึ้น ทำให้เข้าใจศาสนา การแต่งกายมีความผูกพันกับศาสนาอย่างมาก เช่น หญิงต้องคลุมศีรษะ ใส่เสื้อแขนยาว กางเกงหรือผ้าถุงก็ได้ที่ขวถึงตาตุ่ม อิสลามกำหนดไว้ว่า หญิงเมื่อจะออกนอกบ้านต้องปกปิดให้มิดชิด ยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือเท่านั้น ส่วนชายอิสลามกำหนดไว้ว่าให้ปกปิดตั้งแต่สะดือถึงเข่า และส่งเสริมให้รักษาความสะอาดและเรียบร้อยเป็นพิเศษ จะพบว่าโดยทั่วไปมุสลิมจะเคร่งครัดในเรื่องการแต่งกาย ซึ่งแตกต่างจากรุ่นก่อน ๆ มาก

อิสลามกับประเพณีทำบุญ (การทำบุญ เราชื่นชอบทำกันมาก)

แต่บุญที่ได้ นั่นคือบุญที่ศาสนาบัญญัติ บุญที่อัลลอฮ์ สุบห ๗ ทรงคริสต์ไว้ บุญที่ท่านนบีมุหัมมัด ศ็อล ๗ ทำแบบอย่างหรือบอกไว้เท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านรอซูลุลลอฮ์ ศ็อล ๗ ได้กล่าวไว้ว่า “วะลิมะห์ (งานเลี้ยงฉลองสมรส) ที่เลวที่สุดนั้น คืองานที่คนร่ำรวยถูกเชิญ และคนยากจนถูกทิ้ง” ท่านกล่าวอีกว่า.... “จงอย่าเข้าไปจัดการทรัพย์สินของเด็กกำพร้า เว้นไว้แต่ด้วยวิธีที่ดีที่สุด”

เดี๋ยวนี้เราทำบุญกันเป็น “อาดัต” เสียแล้วคือ เป็นประเพณีเป็นแบบแผนงานบุญที่เรายึดถือปฏิบัติกันมานั้น ไม่เคยมีปรากฏในศาสนา ไม่มีในบัญญัติ ในเมื่อเราต้องการจะหาความจริง ความยุติธรรม ข้าพเจ้าก็ต้องแถลงความจริงให้ท่านทั้งหลายทราบไว้ว่า ในการที่เราจะเป็นมุสลิมนั้น เรามีอิमान (ศรัทธา) ตรงไหน เราอิमानตรงที่ว่า...

อัสซะคูอันลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์

ว่าอัสซะคูอันนะมุฮัมมัดร์ซูลุลลอฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ศาสดานุฮัมมัดเป็นผู้ถือของอัลลอฮ์

เพราะฉะนั้นในวิธีการอื่น ๆ ทุกเรื่องทีนอกละเมิด รวมทั้งเรื่องของการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ 3 วัน ก็ดี 7 วันก็ดี 40 วันก็ดี 100 วันก็ดี หรือทำบุญครบรอบปีก็ดี ล้วนไม่มีบัญญัติอยู่ในศาสนาอิสลาม ใครทำไปก็ไม่ได้บุญ เพราะศาสนามีได้บังคับหรือสั่งใช้ไว้ หากจะพอได้บุญบ้าง ก็เพียงเรื่องให้ผู้คนมากินข้าวปลาเท่านั้น แต่ถ้าหากจะพูดว่า ท่านรอซูลุลลอฮ์ ศ็อล ๗ สั่งให้กระทำเช่นนั้น ขอบอกว่าไม่มี ไม่เคยมีคำสั่งเช่นนั้นของท่าน ซึ่งท่านอิหม่ามซาฟิอี ก็ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า การกระทำอย่างนี้ไม่มี ดังคำกล่าวของท่านอิหม่ามซาฟิอี ตามบันทึกของท่านอิหม่ามอัดดีร์มิซีย์ที่ว่า....

“และแน่นอน นักปราชญ์บางท่านมีความเห็นว่า ควรที่จะส่งอาหารแก่ครอบครัวของคนตาย

เพราะเขากำลังร่ำรวย อยู่ในความทุกข์ยาก (และความเศร้าโศก)

ชุนนะห์ต่าง ๆ

ชุนนะห์ต่าง ๆ คือสิ่งที่ถ่ายทอดมาจากท่านรอซูลุลลอฮ์ จากคำพูดหรือการปฏิบัติ หรือการยอมรับในการกระทำนั้น ๆ มีคำอื่นที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า อัสซุนนะห์ คืออัลมันคูบ อัลมุสตะฮับ และ อัดตะเกาะห์วีวะฮ์ ความหมายเหล่านี้เมื่อมุอิมันยึดถือปฏิบัติ จะได้รับผลบุญและจะไม่ได้รับโทษเมื่อเขาไม่กระทำ

ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2498 การเปลี่ยนแปลงศาสนา นายไซยิดยูซุฟ อัลมะห์ฎูร์ นักวิชาการศาสนาอิสลามเชื้อสายอาหรับ ได้เดินทางมาในประเทศมาเลเซียและเข้ามาในประเทศไทย ได้เดินทางไปอยู่บ้านคลอง 17 อ.บางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แต่งงานกับนาง ได้มีบุตรชายหญิงชื่อ นายไซยิดอากิล อัลมะห์ฎูร์ นายไซยิดมุฮัมมัด อัลมะห์ฎูร์ ที่ทำหลักวิชาการศาสนาอิสลามเข้ามาในหมู่บ้านลำไทร มาเป็นระยะ ๆ ส่วนบุตรชาย - หญิง ต่อมาได้แต่งงาน กับ สกุลของสมานตระกูล คือ

อิสลามกับประเพณีทำบุญ (การทำบุญ เราชื่นชอบทำกันมาก)

แต่บุญที่ได้ นั่นคือบุญที่ศาสนาบัญญัติ บุญที่อัลลอฮ์ สุบห ๑ ทรงตรัสไว้ บุญที่ท่านนบีมุหัมมัด ศ็อล ๑ ทำแบบอย่างหรือบอกไว้เท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านรอซูลุลลอฮ์ ศ็อล ๑ ได้กล่าวไว้ว่า “วะลิมะห์ (งานเลี้ยงฉลองสมรส) ที่เวลาที่สุคนั้น คืองานที่คนร่ำรวยถูกเชิญ และคนยากจนถูกทิ้ง” ท่านกล่าวอีกว่า.... “จงอย่าเข้าไปจัดการทรัพย์สินสมบัติของเด็กกำพร้า เว้นไว้แต่ด้วยวิธีที่ดีที่สุด”

เดี๋ยวนี้เราทำบุญกันเป็น “อาดัด” เสียแล้วคือ เป็นประเพณีเป็นแบบแผนงานบุญที่เรายึดถือปฏิบัติกันมานั้น ไม่เคยมีปรากฏในศาสนา ไม่มีในบัญญัติ ในเมื่อเราต้องการจะหาความจริง ความยุติธรรม ข้าพเจ้าก็ต้องแถลงความจริงให้ท่านทั้งหลายทราบไว้ว่า ในการที่เราจะเป็นมุสลิมนั้น เรามีอิमान (ศรัทธา) ตรงไหน เราอีมานตรงที่ว่า...

อัสซะคุอันลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ว่าอัสซะคุอันนะมุฮัมมะด็รรซูลุลลอฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้สื่อของอัลลอฮ์

เพราะฉะนั้นในวิธีการอื่น ๆ ทุกเรื่องทีนอกละเมิด รวมทั้งเรื่องของการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ 3 วัน ก็ดี 7 วันก็ดี 40 วันก็ดี 100 วันก็ดี หรือทำบุญครบรอบปีก็ดี ล้วนไม่มีบัญญัติอยู่ในศาสนาอิสลาม ใครทำไปก็ไม่ได้บุญ เพราะศาสนามีได้บังคับหรือสั่งใช้ไว้ หากจะพอได้บุญบ้าง ก็เพียงเรื่องให้ผู้คนมากินข้าวปลาเท่านั้น แต่ถ้าหากจะพูดว่า ท่านรอซูลุลลอฮ์ ศ็อล ๑ สั่งให้กระทำเช่นนั้น ขอบอกว่าไม่มี ไม่เคยมีคำสั่งเช่นนั้นของท่าน ซึ่งท่านอิหม่ามซาฟีอี ก็ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า การกระทำอย่างนี้ไม่มี ดังคำกล่าวของท่านอิหม่ามซาฟีอี ตามบันทึกของท่านอิหม่ามอัดดิมิชชี้ที่ว่า....

“และแน่นอน นักปราชญ์บางท่านมีความเห็นว่า ควรที่จะส่งอาหารแก่ครอบครัวของคนตาย เพราะเขากำลังร่วนวาย อยู่ในความทุกข์ยาก (และความเศร้าโศก)

ซุนนะห์ต่าง ๆ

ซุนนะห์ต่าง ๆ คือสิ่งที่ถ่ายทอดมาจากท่านรอซูลุลลอฮ์ จากคำพูดหรือการปฏิบัติ หรือการยอมรับในการกระทำนั้น ๆ มีคำอื่นที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า อัสซุนนะห์ คืออัลมันควบ อัลมุสตะฮับ และ อัตตะเกาะห์วีวะฮ์ ความหมายเหล่านี้เมื่อมุมนียึดถือปฏิบัติ จะได้รับผลบุญและจะไม่ได้รับโทษเมื่อเขาไม่กระทำ

ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2498 การเปลี่ยนแปลงศาสนา นายไซยิดคุซุฟ อัลมะห์ฎูร นักวิชาการศาสนาอิสลามเชื้อสายอาหรับ ได้เดินทางมาในประเทศมาเลเซียและเข้ามาในประเทศไทย ได้เดินทางไปอยู่บ้านคลอง 17 อ.บางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แต่งงานกับนาง ได้มีบุตรชายหญิงชื่อ นายไซยิดอากีล อัลมะห์ฎูร นายไซยิดมุฮัมมัด อัลมะห์ฎูร ที่ทำหลักวิชาการศาสนาอิสลามเข้ามาในหมู่บ้านลำไทร มาเป็นระยะ ๆ ส่วนบุตรชาย – หญิง ต่อมาได้แต่งงาน กับ สกฏของสมานตระกูล คือ

นางซีฟา อัลมะห์ญูร บุตรหญิงได้แต่งงานกับนายสง่า สมานตระกูล นางรอโกยะห์ อัลมะห์ญูร บุตรหญิงได้แต่งงานกับนายวิทยา สมานตระกูล ทั้งสองเป็นหลานของนายอิบรอฮีม นางชานี บิดิล และ ความผูกพันและความใกล้ชิด ทำให้นายไซยิดยูซุฟ อัลมะห์ญูร มีโอกาสเข้ามาเผยแพร่หลักการของศาสนาอิสลามมากขึ้น ความเข้าใจศาสนาอิสลามมีมากขึ้นด้วย

“ช่วงปี พ.ศ. 2498 อัลอิศนาห์สมาคม ตั้งอยู่ที่ มัสยิดอันซอริซุซุนนะห์ บางกอกน้อย ได้จัดทำหนังสือเผยแพร่ศาสนาอิสลาม เป็นวารสารเล่มเล็ก เผยแพร่ให้กับผู้สนใจ ที่สมัครเป็นสมาชิก คนในลำไทรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกันเกือบทุกหลังคาเรือน จึงทำให้เกิดความเข้าใจในศาสนามากขึ้น”

ถาวร สมานตระกูล

ผู้นำศาสนาอิสลามและคอเต็บมัสยิดคอบรูตตั้ควา

สัมภาษณ์

ความเข้าใจศาสนาตัวเองทำให้หมู่บ้านลำไทร มีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตอย่างมาก ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงถูกเปลี่ยนไปดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อทางหลักการศาสนาที่มีต่ออัลลอฮ์ ยังคงเป็นเช่นเดิม หลักการละหมาดคงรูปแบบเดิม แต่การขอพรหลังการละหมาดมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่ต้องมีใครนำมากล่าวนำการขอพรต่างคนต่างกล่าวขอพรเอง

2. การปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีนิยมมีการเปลี่ยนแปลง เช่น

2.1 พิธีการแต่งงาน

-ไม่มีพิธีแห่ขันหมากเอก ขันหมาก โท กล้วยฮ้อย ถาดขนม ผลไม้ ถ้วย ชาม ฯลฯ เพราะไม่ใช่หลักการของศาสนาอิสลาม คงเหลือไว้เพียงการนำเจ้าบ่าวมาในวันพิธีเท่านั้น

-คำกล่าวในพิธีแต่งงาน เดิมใช้ภาษามาลายู เปลี่ยนเป็นภาษาไทย เพราะต้องการให้เกิดความเข้าใจในคำกล่าว

-ไม่มีพิธีการส่งตัวเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาว การแต่งงานเสร็จหมายถึงการเสร็จในพิธีแล้ว อื่น ๆ เป็นเรื่องนอกหลักการศาสนาทั้งสิ้น

- การทำบุญแต่งงานจะไม่มีเสียงดนตรีที่แสดงออกถึงการละเล่น เช่น เพลง คนตรี หรือการเฉลิมฉลองอื่นใด นอกจากจะคิดทำกันเองเท่านั้น

2.2 การโกนผมไฟ

-ยกเลิกการไว้ผมเปีย ผมจุกคงไว้แก่การโกนผมแล้วนำผมนำไปซัง แล้วนำเงินซึ่งได้เปรียบเทียบกับราคาทองคำ มาทำบุญเลี้ยงอาหาร

- มีการทำอากะเกาะห์มากขึ้น เพราะเป็นการส่งเสริมการกระทำที่ดี
- ยกเลิกการขึ้นเปล เหย่งล่อม หรือการอ่านบัจฉลียี และพิธีกรรมอื่น ๆ ทั้งสิ้น
- ไม่มีการแสดงอื่น ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

2.3 การเข้าสู่นิต (ขลิบหนังสือหุ้มปลาอวัยวะเพศชาย)

- ยกเลิกการละเล่น ก่อนทำการขลิบหนังสือหุ้มปลาอวัยวะเพศชาย บางครอบครัว จะไม่ทำบุญอะไรเลย บางครอบครัวจะนำบุตรไปทำที่โรงพยาบาลก็มีมากขึ้น ถึงในปัจจุบัน

2.4 ยกเลิกพิธีกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หลักการของศาสนาอิสลาม เช่น

- แห่นางแมว ขอฝน
- ทำบุญข้าวใหม่
- ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
- ทำบุญเนื่องในเทศกาลต่าง ๆ

กระนั้นก็ดี มุสลิมอย่าได้ถือเอาเรื่องของซุนนะห์เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่มีความสำคัญ อย่างเช่น การละหมาดซุนนะห์ คือการแสวงหาความใกล้ชิดต่ออัลลอฮ ตะอาลา ดังนั้นการไม่ให้ความสนใจต่อ เรื่องของการละหมาดซุนนะห์ก็จะถูกห้ามจากผลบุญ ในเวลาเดียวกันความสุขสำราญต่าง ๆ ในวัน ปรโลกก็จะไม่สมบูรณ์

การละหมาด

1. เวลาที่ห้ามการละหมาด

ก่อนที่จะกล่าวถึงการละหมาดซุนนะห์ต่าง ๆ ใครจะกล่าวถึงเวลาต่าง ๆ ที่ท่านรอซูลุลลอฮ ห้าม มิให้ละหมาดซุนนะห์ในเวลาดังกล่าวคือ

"ไม่มีการละหมาด (ซุนนะห์) หลังการละหมาดอัศริ จนกว่าจะตะวันตกดิน และไม่มี การ ละหมาด (ซุนนะห์) หลังจากการละหมาดฟัจญร (ศุบหิ) จนกว่าจะขึ้น"

(บันทึกโดยอัลบุคอรีห์และมุสลิม)

นอกจากนี้ยังได้ห้ามมิให้ละหมาดซุนนะห์ เมื่อได้มีการอิกอมะห์ เพื่อละหมาดฟิรฎูซึ่งท่าน รอซูลุลลอฮ ได้กล่าวไว้ว่า

"เมื่อการละหมาดได้ถูกให้มีขึ้น (การอิกอมะห์) ไม่มีการละหมาดใด ๆ นอกจากการละหมาดที่ ได้กำหนดไว้ (ละหมาดฟิรฎู)

บทที่ 4

วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินชีวิตของชาวชุมชน

ปรัชญาในการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้รู้จักใช้ความสามารถของตนเอง (Self - help) ให้มีส่วนร่วม (Participation) ในการสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาชุมชนและให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด (Self-Reliance) ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนเป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) ที่มีความสามารถและศักยภาพ (Potential Ability) ซึ่งพร้อมที่จะนำมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ทุกเมื่อ ในการสร้างความมั่นคงในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน 2530 :6)

4.1 ศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านลำไทรและนำมาใช้ในการดำรงชีวิตของหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอบรุตต์กว่า ชีคหลักการศาสนาอิสลามมาสู่การดำรงชีวิตอย่างเหนียวแน่น ทำให้ชาวชุมชนมีเกณฑ์มาตรฐานที่จะเลือกใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ชาวชุมชนจะเน้นมา เช่น

1. อาหาร ชาวชุมชนจะเน้นเรื่องอาหารปลอดภัย ที่เข้าใจกันว่า ฮาลาล นั่นคือสิ่งอนุมัติจากพระเจ้า
2. เครื่องนุ่งห่ม ชาวชุมชนเคร่งครัดในการปกปิดร่างกายเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ ตรงตามหลักการของศาสนาอิสลาม
3. ที่อยู่อาศัย จะเน้นเรื่องความสะอาด ความปลอดภัยซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะไม่มีรั้วบ้านก็ตาม
4. ยารักษาโรค ชาวชุมชนมีความเข้าใจหลักวิทยาศาสตร์และพืชสมุนไพร ได้นำมาใช้ อย่างผสมผสาน ทำให้ชาวชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง
5. อื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตจะต้องพิจารณาโดยใช้หลักการของศาสนาเป็นเรื่องสำคัญดังนี้

4.2 กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร

ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาในหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กว่า มีโครงสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่สำคัญ ๆ ตั้งแต่แรกเริ่มการสร้างหมู่บ้านลำไทร ที่นายอิบรอฮีม นางซานี บิคิด และ ครอบครัว ได้จับจองที่ดิน ประมาณ ปี พ.ศ. 2415 เป็นต้น ความเข้มแข็งของครอบครัวที่แผ่ขยายการปกป้องผืนแผ่นดินนี้ไว้ กระจายให้ลูกหลานปกครองและทำมาหากิน โดยวิถีเกษตร พึ่งตนเอง มาโดยตลอด ประกอบกับความวิริยะอุตสาหะโดยใช้หลักธรรมของศาสนาอิสลามที่เป็นวัฒนธรรมสืบทอดมาใช้ในการดำรงชีวิตและได้ร่วมกันดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างมีระบบและถ่ายทอดมาถึงลูกหลาน ในปัจจุบันในภาพรวมคือ “บรม”

“บรม” ในที่นี้หมายถึง

บ บ้านในชุมชน ซึ่งมี 12 กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มบ้านจะมีสมาชิกบ้านที่อยู่อาศัยร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 10 หลังคาเรือน รวม 133 หลังคาเรือน

ร โรงเรียนอิสลามลำไทรมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา

ม มัสยิดคอยรูตตี๊กว่า

ทั้งสามองค์กรซึ่งเป็นสามประสานที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และกันนี้ได้ร่วมกันผลิตบุคลากรออกสู่ชุมชน อันจะนำสู่การพัฒนาต่อไป

ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กว่ามีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นโครงสร้างหลักของชุมชนคือ โครงสร้างทางการศึกษา การปกครอง ศาสนา ครอบครัว และเศรษฐกิจ ที่มีความเชื่อมโยงผสมผสานซึ่งกันและกัน โดยที่โครงสร้างทางการศึกษาของชุมชนแสดงออกมาในรูปของการจัดเป็นองค์กร คือ โรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งมีคณะกรรมการศึกษาเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการ ในส่วนของโครงสร้างการปกครองแสดงออกมาโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มบ้านก็มีครอบครัวเป็นองค์ประกอบย่อย (โครงสร้างทางครอบครัว) และโครงสร้างทางศาสนาซึ่งมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำสูงสุดทางศาสนา โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของความศรัทธาในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีคณะกรรมการมัสยิดเป็นผู้ดูแล ในขณะที่โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจก็เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับโครงสร้างหลักอื่นๆ ของชุมชนอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

แต่ถ้าพิจารณาในประเด็นที่ว่า บ้าน โรงเรียน และมัสยิด ก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนจะประกอบไปด้วย ประชาชน ครอบครัว ต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนนั้นรวมตัวกัน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และมัสยิดเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนา ภาษา และความเชื่อ โดยแต่ละส่วนต่างก็มีผู้

ที่ได้รับอำนาจมาคอยดูแล โดยฝ่ายทางการศึกษามีครูใหญ่เป็นผู้ดูแล ฝ่ายมัธยมมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ดูแล และฝ่ายชุมชนมีประธานคณะกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ดูแล โดยแต่ละฝ่ายต่างก็มีการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการที่คอยดูแลและประสานงานอีกต่อหนึ่ง

ดังนั้นความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัธยม จึงมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันเป็น 3 องค์กร (ซึ่งมีความสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านต่าง) ประสานงานกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นโรงเรียนที่ไม่มีรั้วโรงเรียน เพราะมีจุดประสงค์ที่ต้องการสร้างความรู้สึกร่วมกันให้ประชาชนในชุมชนว่าโรงเรียนเป็นสถานที่และเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน โรงเรียนไม่เป็นสิทธิเฉพาะของผู้ใดผู้หนึ่ง ประชาชนในชุมชนในชุมชนสามารถเข้ามาในโรงเรียนได้ตลอดเวลา เพราะโรงเรียนก็คือชุมชน และชุมชนก็คือชาวบ้าน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะแสดงออกมามีคำพูดที่ว่า

“คนชุมชนสร้างโรงเรียน สร้างมัธยมและ
ขณะเดียวกัน โรงเรียน มัธยม ก็ให้บริการแก่ชุมชน”

“คนล้อมบ้าน บ้ายล้อมโรงเรียน โรงเรียนล้อมมัธยม”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัธยม ยังเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ ดังจะเห็นได้จาก

“โรงเรียนเป็นมันสมอง
มัธยมเป็นจิตใจ
บ้านเป็นร่างกาย”

(สมชาย สมานตระกูล, ผู้วิจัย)

จากคำพูดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในส่วน 3 ส่วน โดยเปรียบเทียบให้เห็นว่าโรงเรียนเปรียบเสมือนส่วนที่เป็นมันสมอง เป็นที่สร้างความคิด ในขณะที่มัธยมเปรียบเสมือนส่วนของจิตใจที่มีแต่ความดีงาม และบ้านเปรียบเสมือนร่างกายที่เป็นที่อยู่ของทั้งสมองและจิตใจ โครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ ร่างกายที่ขาดจิตใจและมันสมองจะเป็นแต่ร่างกายที่เดินได้ ไม่มีความคิดและจิตใจ ในขณะที่จิตใจและมันสมองไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ถ้าปราศจากที่อยู่อาศัยคือร่างกาย ร่างกายที่มีความสมบูรณ์คือร่างกายที่ประกอบไปด้วยมันสมองที่ใฝ่หาความรู้ มีความคิด รู้จัก

พินิจพิจารณาและมีจิตใจที่เพียบพร้อมด้วยความดีงาม ความมีคุณธรรม อันเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นบ้านจึงเป็นร่างกายที่มีโรงเรียนเป็นมันสมอง และมีมัชยิดเป็นจิตใจ และจิตวิญญาณที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

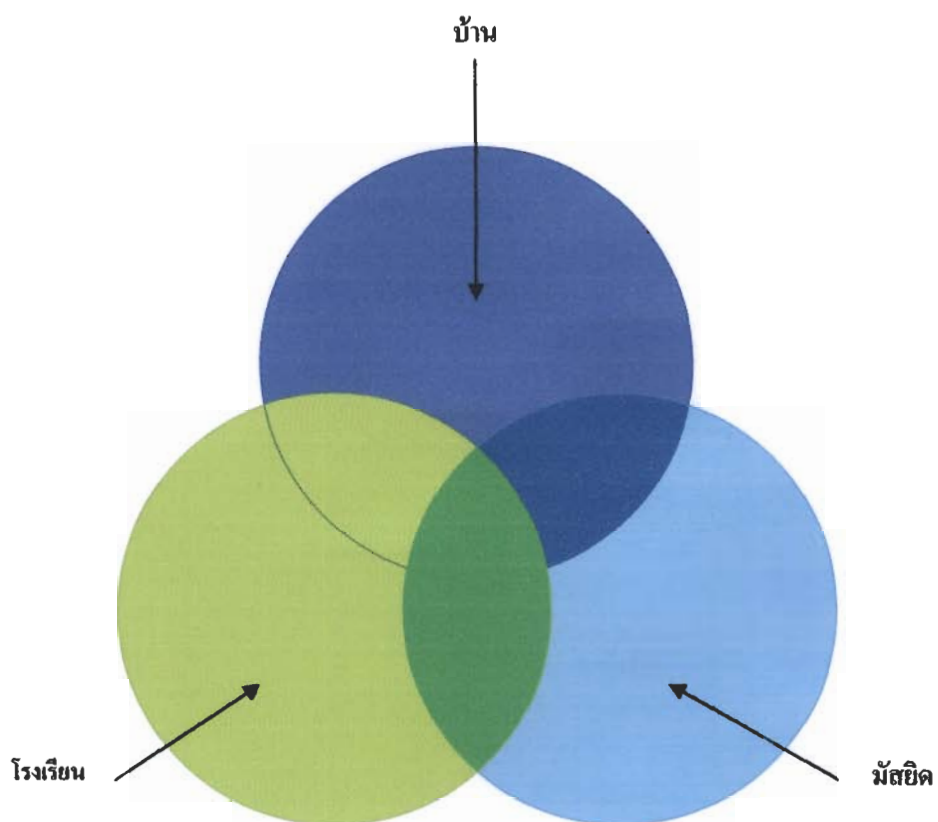
“ชุมชนที่ไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ มีแต่มัชยิด จะมีแต่จิตใจไม่มีสมอง
แต่ถ้ามีโรงเรียนไม่มีมัชยิดก็เป็นชุมชนที่ไม่เต็มร่าง”

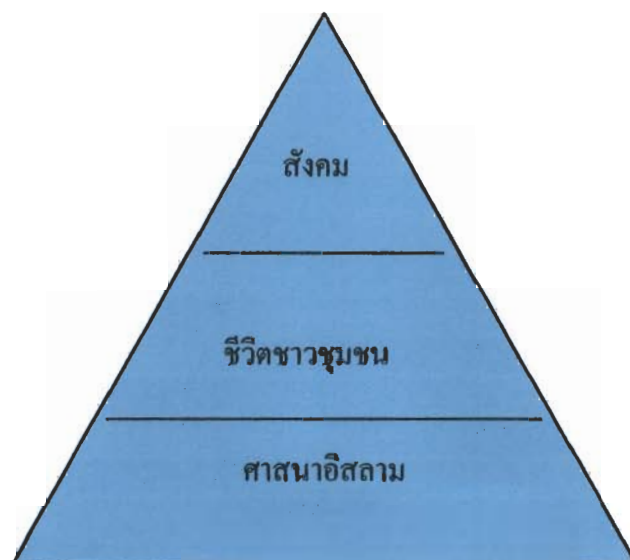
(สมชาย สมานตระกูล, ผู้วิจัย)

จากเหตุผลที่กล่าวมา จะเห็นถึงความสำคัญของ 3 ส่วน คือ โรงเรียน ชุมชนและมัชยิด ที่แยกจากกันไม่ได้ แต่ขณะเดียวกันก็สามารถตอบคำถามให้กับคำถามที่ว่า “ทำไมบรรพบุรุษคนรุ่นก่อนของหมู่บ้านลำไทร จึงมีความคิดที่จะสนับสนุนในการปลูกสร้างโรงเรียนก่อนการสนับสนุนปลูกสร้างมัชยิด” ซึ่งอาจมีเหตุผลเนื่องมาจากคนรุ่นก่อนต้องการให้ชนชั้นรุ่นลูกหลานมีความคิดและความคิดของคนเราจะสร้างขึ้นมาได้ก็โดยผ่านกระบวนการศึกษาจากโรงเรียน เพราะเมื่อคนเราได้รับการศึกษา มีความรู้ ก็สามารถที่จะแยกแยะความดี ความชั่ว ความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องได้ และส่งผลต่อความคิดการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองได้ จากการที่บรรพบุรุษคนรุ่นก่อนให้ความสำคัญกับการสร้างโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งของการศึกษาเป็นอันดับแรก จึงส่งผลมาถึงในปัจจุบันดังเห็นได้จากในชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกวาในปัจจุบัน มีผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นครู อาจารย์ ประมาณ 25 คน ถึงกับมีการเรียกกันว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกวา เป็น “หมู่บ้านครู”

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาในแง่ของบุคลากรของทั้งโรงเรียน บ้าน และมัชยิด 3 ส่วนนี้แล้ว จะเห็นว่า บุคลากรในโครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ จะมีบุคลากรส่วนหนึ่งที่เป็นบุคลากรร่วมอยู่ในทั้ง 3 ส่วนนี้ ซึ่งเป็นผลให้ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัชยิดมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นมากขึ้น และถ้าพิจารณาต่อไปว่า บุคลากรในโครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ เกือบทั้งหมด (99%) ก็มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือข่ายที่อยู่ในตัวเองอยู่แล้ว จึงทำให้โครงสร้างทั้ง 3 ส่วน คือโรงเรียน ชุมชน และมัชยิด ยังมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ โตะอิหม่ามเป็นผู้นำของมัชยิด มีตำแหน่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของโรงเรียน และในขณะเดียวกัน โตะอิหม่ามก็มีสถานภาพเป็นผู้นำชุมชน (อย่างไม่เป็นทางการ) ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมาก หรือ พันโทอัมพร สะนิละ กรรมการของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนอีกท่านหนึ่งที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการฝ่ายเหรียญก มีอีกตำแหน่งหนึ่งเป็นประธานกรรมการทางการศึกษา และกรรมการของมัชยิด พร้อมกันไปด้วย 3 ตำแหน่ง ในขณะที่บุคคลอื่นๆ อาจจะได้ดำรงตำแหน่งทั้ง 3 ตำแหน่งอย่างที่กล่าวมา แต่ก็มีความสัมพันธ์เป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งสิ้น ดังนั้น โดยสถานภาพของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนก็จะรู้อยู่แล้วว่าปัญหาชุมชนคืออะไร ต้องการพัฒนาชุมชนอย่างไร และเมื่อดำรงตำแหน่งของกรรมการการศึกษาและกรรมการมัชยิดก็

จะรู้ว่าต้องการพัฒนาการศึกษาอย่างไร ต้องการพัฒนามัธยมศึกษาอย่างไร ก็สามารถที่จะใช้สิ่งที่ต้องการพัฒนา ทั้ง 3 ประการนั้นมาหลอมรวมกัน สามารถทำงานพร้อมกันไปด้วย และประสานงานได้สอดคล้องกัน จึงทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตีควานี้ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งชุมชนหนึ่งในการพัฒนา

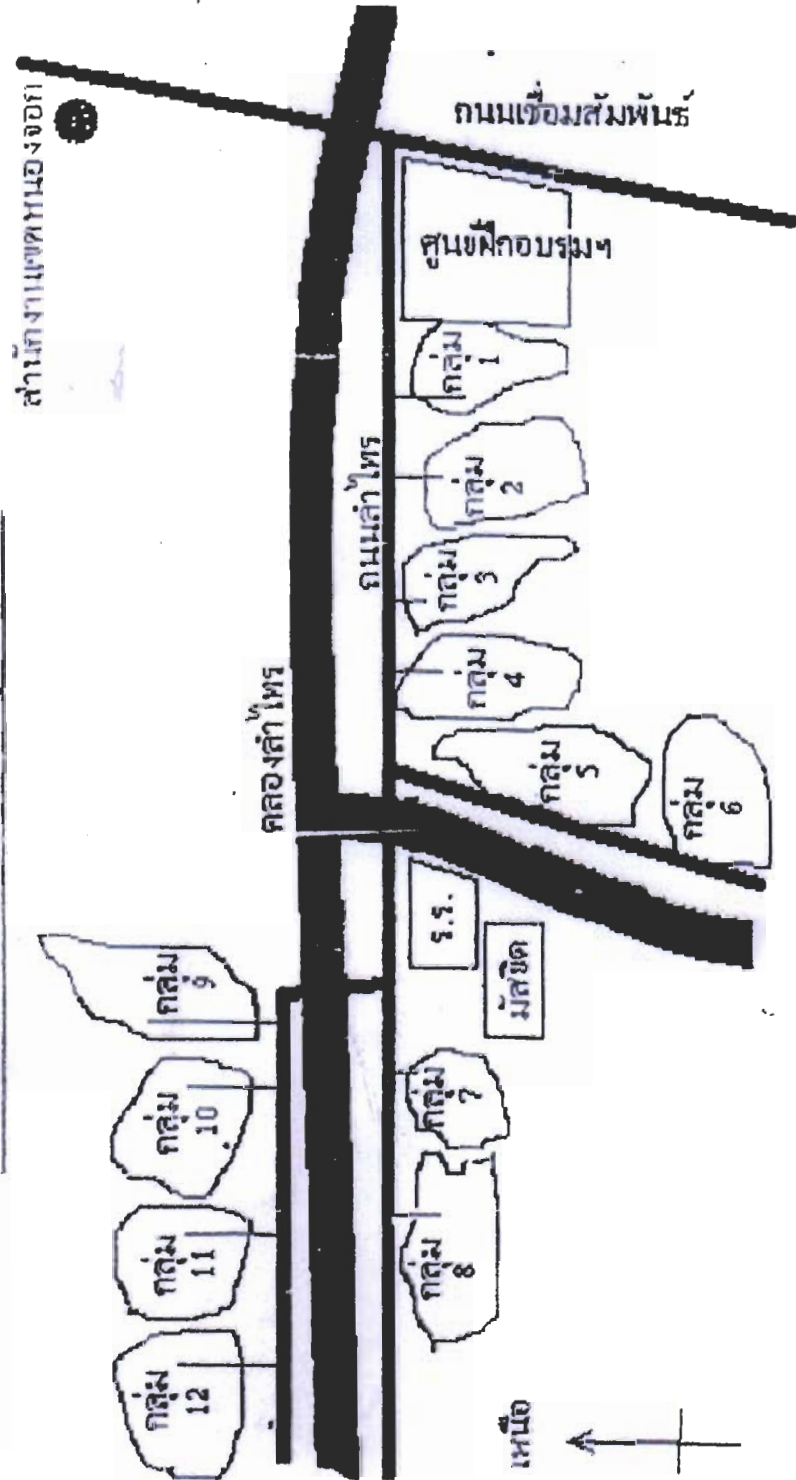

การดำรงชีวิตของชาวชุมชนใช้ศาสนานำชีวิต

แผนผังชุมชนแผ่นดินทองคอรูตต์กวางหรือหมู่บ้านดำไทร

แผนผังชุมชนแผ่นดินทองคอรูตต์กวาง

หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4.3 ชุมชนเข้มแข็งและโครงการต่าง ๆ ของชาวชุมชน

หมู่บ้านลำไทรเป็นชุมชนเข้มแข็งบนพื้นฐานของความเป็นวัฒนธรรมแบบไม่รู้สีกตัว

ในการให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ได้มีการให้ความหมายไว้ดังนี้

ชุมชนเข้มแข็ง มีความหมายเช่นเดียวกับกับความหมายของชุมชน ความเป็นชุมชน ประชาคม สังคมเข้มแข็ง ซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายเดียวกัน โดยหมายถึงการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งที่ประชาชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อุดมการณ์ร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่องมีการติดต่อสื่อสารกัน มีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ในการกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน และมีการจัดการที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคนและพัฒนากลายเป็นชุมชนขึ้นมา ก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามทุกอย่างทั้งในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมการเมืองและสุขภาพ (ประเวศ วะสี , 2540 : 3-6) , อดุลย์ วังศรีคุณ , 2543 : 14)

การที่จะเป็นชุมชนเข้มแข็งได้นั้นพบว่า ชุมชนเข้มแข็งควรมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ (อดุลย์ วังศรีคุณ , 2543 : 14-16)

1. ชุมชนมีความคิดเป็นอิสระ กล่าวคือ มีอิสรภาพด้านความคิดและอุดมคติที่ไม่ถูกบังคับควบคุมด้วยกำลังอำนาจใด ๆ

2. ชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมิใช่ประโยชน์ส่วนตัว

3. สมาชิกในชุมชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการทำกิจกรรม มีความเอื้ออาทรต่อกันและมีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน

4. สมาชิกในชุมชนเป็นชุมชนเรียนรู้ (learning organization) สมาชิกของชุมชนจะต้องเรียนรู้ต่อความเป็นไปของโลก รู้ข่าวสารทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น ด้านอาชีพ ด้านการเมือง การปกครอง เป็นต้น โดยการเรียนรู้จะเป็นไปลักษณะเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำ

5. เป็นชุมชนมีจิตวิญญาณ (spirituality) การมีจิตวิญญาณของชุมชนจะเห็นได้ จากการที่สมาชิกมีความผูกพัน รักดี กับชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งที่สมาชิกยึดเหนี่ยวร่วมงาน

6. เป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเอง แก้ปัญหาของตนเองได้ โดยดำเนินกิจกรรม 4 ประการคือ

- การวางแผน (planning) ชุมชนจะต้องมีการวางแผนว่าจะทำอะไร ใครเป็น ผู้ทำ ทำที่ไหน เมื่อใด อย่างไร
- การจัดกระบวนการ (organizing) เป็นการเตรียมการเพื่อการดำเนินการตามแผน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมคน เตรียมวัสดุ เตรียมเงิน

- การลงมือดำเนินการ (implementing) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จนกว่างานจะเสร็จ
 - การประเมินผล (evaluating)
7. เป็นชุมชนที่มีสภาพเป็นปึกแผ่นและมีสันติภาพ สมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกผูกพัน มีความรักใคร่สามัคคี
 8. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
 9. เป็นชุมชนที่มีการเกิดขึ้นของผู้นำธรรมชาติ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้มีการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้เช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในภาพการรวมตัวกันในหมู่บ้านลำไทร การศึกษาเอกสารและสอบถามผู้ใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนนั่นเอง พร้อมกับตนเองเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านลำไทร ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2527 – ปัจจุบัน (พ.ศ.2549) พบว่า หมู่บ้านแห่งนี้มีการพัฒนาบนพื้นฐานสู่การมีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การมีความรู้ศาสนาและในทางสามัญมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ
2. มีผู้นำทางธรรมชาติเกิดขึ้นและมีการปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในระบบเครือญาติ
4. มีการแสวงหาเรียนรู้พร้อมกับการพัฒนา ความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต
5. มีความสัมพันธ์ในองค์กรท้องถิ่น ระหว่างโรงเรียน มัสยิด บ้านในหมู่บ้านกันอย่างผสมกลมกลืนจากการมีความผูกพันและความสัมพันธ์ทางระบบเครือญาตินี้เองทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างมีระบบ

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการพัฒนาของหมู่บ้านลำไทรนั้นมีความสอดคล้องกับการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของศาสนาอิสลามในการดำรงชีวิตมาโดยตลอดมีความสอดคล้องกับการพัฒนาพึ่งตนเองสู่ความเข้มแข็งด้วยกระบวนการ AIC 3 องค์ประกอบใหญ่ คือ

1. APPRECIATION (A) มีความผูกพันทางจิตวิญญาณระหว่างกัน
หมู่บ้านลำไทรมีความผูกพันโดยระบบเครือญาติ ที่มีสายนามสกุล บิดิลและ สมานตระกูล มานยาชิ มะสกุล เป็นแกนหลักการพัฒนาตั้งแต่อดีตนับตั้งแต่ นายอิบรอฮิม บิดิลและ นางไซหนับ สมานตระกูล นายสง่า สมานตระกูล นายวิทยา สมานตระกูล ฯลฯ
2. INFLUENCE (I) เกิดการเรียนรู้จากของจริง

การพัฒนาหมู่บ้านลำไทร เกิดจากการตัดสินใจ ความรับผิดชอบของผู้นำของ
ท้องถิ่นมาโดยตลอด โดยใช้ฐานของหมู่บ้านอย่างมีขอบเขตที่สามารถปฏิบัติได้
จริงอย่างเป็นรูปธรรมเป็นที่ยอมรับและความภาคภูมิใจของบุคคลภายในหมู่บ้านลำ
ไทร บุคคลใกล้ชิดเคียง และส่วนราชการ

3. CONTROL (C) การจัดการและการควบคุม

ผลจากการพัฒนามาและความรับผิดชอบทำให้เกิดการจัดการตนเอง ครอบคลุม
หมู่บ้านอย่างมีความใกล้ชิดมาโดยตลอด ทำให้เกิดพลังที่ไม่มีขอบเขต
(UNLIMITED) ที่สามารถควบคุม หรือภูมิคุ้มกันให้มีความเข้มแข็งได้อย่าง
ต่อเนื่อง

เมื่อทางราชการมีงบประมาณ หรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุมชน จะได้นำเสนอแผนงานที่มีความต้องการสู่ระบบราชการ ดังเช่น โครงการที่ขอเสนอไว้ดังต่อไปนี้

แผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน ช่วงปี พ.ศ. 2544 - ปัจจุบัน

ชื่อโครงการ ร้อยใจ ลำไทรรักษ์พัฒนา
 ผู้รับผิดชอบโครงการ ชุมชนแผ่นดินทองคอบขลุ่ยคั่ว
 ปี พ.ศ. 2544 – 2548

1. หลักการและเหตุผล

ในสภาพสังคมและประเทศที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เกิดความสูญเสียทรัพยากร ด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างสุโต่งและทิ้งความสูญเสียไว้ให้ท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นเกิดความล่มสลาย ตามมา กลับกลายเป็นความอ่อนแอทางสังคม ประชาชนเริ่มละถิ่นฐานทิ้งภาคการเกษตรที่เคยเป็นวิถีชีวิตมาตั้งแต่อดีตเข้าสู่เมืองรับจ้างทำงานแลกค่าแรงงาน นานทีปีครั้งจะหวนกลับคืนไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่ยังคงอยู่กันอย่างเงิบเหงาหรือไม่กลับไปอีกเลย

สภาพสังคมดังกล่าวกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่ประชาชนในชุมชนแผ่นดินทองหากกลับเช่นนั้น ไม่กลับหวนคิดที่จะปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหล่าบรรพบุรุษได้ กอบกู้และต่อสู้มาด้วยชีวิตรวมเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่อดีตสู่ชนรุ่นหลังดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ด้วยความห่วงหาอาทรท้องถิ่นที่อยากจะรักษาและปกป้องทรัพยากร (ดิน ไม้ น้ำ) เหล่านั้นไว้ให้อยู่เคียงคู่กับชีวิตของชาวชุมชนด้วยกิจกรรมการรักษากันอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี และสร้างเสริมด้วยโครงการ การต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนเข้ามาโดยตลอด

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อรณรงค์ในการปลูกต้นไม้ไว้เป็นป่าไม้ของชุมชน
2. เพื่อรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติไว้เพื่อการดำรงชีวิต
3. เพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าในการดำเนินเป็นวิถีชีวิต
4. เพื่อป้องกันการกระทำที่มีผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสูญเสียทรัพยากรอย่างเปล่าประโยชน์
5. เพื่อให้วิถีชีวิตของชาวชุมชนมีความสงบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงกับการดำรงชีวิต

3. เป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อจัดการทรัพยากรให้พอเพียงกับวิถีชีวิตประจำวัน
2. เพื่อพัฒนาคนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน (GDH.)

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 - 2548 รวมระยะเวลาประมาณ 5 ปี

5. วิธีดำเนินการ

1. เสนอไว้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี้กัว
2. คณะกรรมการชุมชนฯ จัดเป็นกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. จัดทำกิจกรรมร่วมกับองค์กรที่เป็นภาคีของชุมชนดังกล่าวคือ
 - มัสยิดคอรุดตี้กัว
 - โรงเรียนอิสลามลำไทร
 - บ้านในชุมชน 133 หลังคาเรือน
 - ส่วนราชการ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
4. แบ่งความรับผิดชอบร่วมกันกับคณะกรรมการกลุ่มบ้าน 12 กลุ่มบ้าน
5. จัดกิจกรรมในชุมชน ประกอบด้วย
 1. กิจกรรมที่ 1 ปันใจให้คลอง
 2. กิจกรรมที่ 2 หนึ่งในดวงใจ
 3. กิจกรรมที่ 3 ปักรั้วปักใจ
 4. กิจกรรมที่ 4 พักใจ รักสุขภาพ
 5. กิจกรรมที่ 5 สู่แดนหัวใจผูกสายสัมพันธ์
6. ประเมินผล GDH. ร่วมกัน
 1. พื้นที่และขอบเขตพื้นที่ดำเนินการพื้นที่ของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี้กัว ประมาณ 500 ไร่
 2. กิจกรรมตามโครงการ ร้อยใจลำไทร รักพัฒนา ร้อยใจ นัยของความหมาย และปรัชญา

ประเด็นที่ 1 โนม่นำนำหัวใจของคนในชุมชนมาร้อยเรียงมาเป็นหนึ่งเดียวกันในการรณรงค์รักษาความสะอาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

ประเด็นที่ 2 ร้อยใจคือหัวใจของคน 100 คราวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาร่วมกันปกป้องรักษาทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรของท้องถิ่นให้เพียงพอต่อวิถีชีวิตและดำรงไว้ซึ่งการถนอมสู่ชนรุ่นหลัง

ทั้งสองประเด็นคือความต้องการในการพัฒนาคน สู่การรักษาทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีการพึ่งพาและผูกพัน ด้วยการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมปันใจให้คลอง

คลองลำไทรและคลองลำกระเซ้ตายเป็นปัจจัยตามวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน ยังคงใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและทางการเกษตรที่มีความสำคัญต่อระบบชีวิตของคนในท้องถิ่นคู่อสายชีวิต ประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

- 1.1 ทำความสะอาดकुคลอง บริเวณชุมชน โดยมีกลุ่มบ้านเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบตามขนาดของพื้นที่อยู่อาศัย
- 1.2 รมรงค์ปลูกไม้้ำ เช่น ผักกระเฉด บัวสวยงาม ที่จับน้ำด้วยวัชพืชและนำประโยชน์ทางเศรษฐกิจสู่ครอบครัว
- 1.3 รักษาकुคลองให้สะอาด ใหล่ถนนมีการรมรงค์การปลูกพืชผักสวนครัวตามความเหมาะสม

2. กิจกรรมป้กรักษ์ ป้ใจ

การรักษาคความสะอาดเป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตในสังคมและชุมชน ในชุมชนแผ่นดินทองคอรุดต้กว่า ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม (90 %) มุสลิมเคร่งครัดต่อหลักการศาสนาอิสลามในด้านการรักษาคความสะอาด จึงเป็นการตอบสนองบนพื้นฐานของชีวิตของชาวชุมชน

- 2.1 การจัดแยกขยะนำไปกำจัดตามกระบวนการ รีไซเคิล หรือรีไซส
- 2.2 การแยกขยะเพื่อทำเป็นปุ๋ยมักใช้ในการเกษตร เช่น ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ
- 2.3 การแยกขยะเพื่อเป็นอาหารของการเลี้ยงปลา ในบ่อเลี้ยงปลาที่มีอยู่ในแต่ละครอบครัว

3. กิจกรรมหนึ่งใจ

ต้นไม้คือเพื่อนชีวิตที่เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ถ้าคนขาดความคิดคำนึงปล่อยปะละเลย ขาดการดูแล การปลูกเพิ่ม การบำรุงรักษา การให้ความเจริญเติบโตและที่สำคัญการขาดจิตสำนึกในการดูแลในทีสาธารณะ ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและสังคมอย่างแน่นอน ประกอบด้วย

- 3.1 รมรงค์การปลูกต้นไม้ ไม้ยืนต้น ไม้ผล ในพื้นที่ของตนเอง ในพื้นที่สาธารณะ ตามบริเวณของกลุ่มบ้าน
- 3.2 ปลูกไม้ประจำชุมชน ต้นไทร สืบเนื่องมาจากชุมชนเป็นท้องถิ่นในอดีตมีต้นไทรขึ้นอย่างหนาทึบ จึงชื่อว่าลำไทร จึงให้มีการรมรงค์ปลูกต้นไทรเพิ่มขึ้นตามแนวถนนลำไทร เพื่อที่จะเชื่อมโยงว่านี่คือ ลำไทร และไทรยังเป็นไม้ประจำจังหวัดอีกด้วย
- 3.3 รมรงค์ให้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับบริเวณหน้าบ้านของตนเองตามความเหมาะสม เพื่อความร่มรื่นและสวยงาม

4. กิจกรรมพักใจรักษ์สุขภาพ

ทรัพยากรธรรมชาติที่ผลตอบสนองความเป็นอยู่ในด้านปัจจัย 4 ส่วนหนึ่งของปัจจัย 4 คืออาหารที่ได้รับจากทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่นได้มาซึ่งอาหาร ส่วนมากจะไม่ปลอดภัยจากกระบวนการ

ผลิตที่มีสารเคมีเข้ามา ปะปนกับอาหารอยู่ตลอดเวลา จึงเชิญชวนให้ใคร่ครวญในการบริโภคอาหาร ด้วยแต่ละครอบครัวสามารถดำเนินการปลูกเอง หรือถ้ามีความจำเป็นต้องซื้อก็ควรพิจารณาถักรอง

- 4.1 ส่งเสริมให้มีการบริโภคข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ที่มีโรงสีของชุมชน ร่วมกันผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่าย
- 4.2 ส่งเสริมให้มีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้สำหรับครัวเรือน
- 4.3 ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปลากระชัง ปลาบ่อ ไว้สำหรับการบริโภคหรือจำหน่าย
- 4.4 ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์นกท้องถิ่น และการเลี้ยงสัตว์ไว้ดูเล่นเพื่อให้เกิดความสวยงามชนิดต่าง ๆ เช่น หงส์ดำ เป็ดแมนดาริน นกเลิฟเบิร์ด ไก่สวยงาม ฯลฯ

5. กิจกรรมสู่แดนหัวใจผูกสายสัมพันธ์

ความสัมพันธ์เป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน การสร้างความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกันจะโยงใย ถักทอหัวใจให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบด้วย

- 5.1 สืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่มีการสร้างถิ่นฐานที่อยู่เป็นหมู่บ้าน ลำไทร ลู่เขวชน รุ่งหลัง
- 5.2 สัมพันธ์เครือข่าย 12 กลุ่ม กลุ่มบ้าน 12 กลุ่มบ้านมีความสำคัญในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น ต่อความรักและความหวงแหนในการดำรงชีวิตอย่างเหนียวแน่น ความเป็นเครือญาติ ทั้ง 12 กลุ่มบ้านย่อมมีความสำคัญ of ชาวชุมชนอย่างอบอุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6. ผลที่ได้รับจากโครงการร้อยใจลำไทร รักษ์พัฒนา

จากการดำเนินโครงการตลอดมา ประมาณ 5 ปี ชุมชนได้รับการพัฒนา คน ไปพร้อมกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ทำให้ชุมชนได้รับผลของการพัฒนาดังนี้

1. ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยความรักและหวงแหน เพราะรู้คุณค่าของต้นไม้ แหล่งน้ำ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต
2. ชุมชนมีความสะอาดและจัดระเบียบเรียบร้อย โดยมี 12 กลุ่มบ้านได้รับการพัฒนาโดยมีรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบของความเรียบร้อย ร่มรื่นไปพร้อมแมกไม้ นานาพันธุ์ ถึงแม้จะไม่มีป่า ก็ดูเหมือนว่ามีป่า
3. ชุมชนมีวิถีชีวิตบนความสุขร่วมกัน Gross Domestic Happiness ความสุขทั้งมวลที่เกิดขึ้นได้เพราะความร่วมมือร้อยใจในการกระทำร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนการคิด ทำร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน รับผิดชอบต่อชนร่วมกัน ท้องถิ่นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4.ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาชุมชนวางแผนการพัฒนา คนด้วยกระบวนการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ตั้งแต่อนุบาล ถึงระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี - โปรแกรมการพัฒนาชุมชน) ได้อย่างสอดคล้องกับชีวิตจริง

5. คน และทรัพยากร (ต้นไม้ น้ำ) มีความใกล้ชิด อบอุ่นและพึ่งพากันอย่างเหมาะสม สืบเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาทำให้คนได้รับการเรียนรู้ โดยที่สถาบันการศึกษาของท้องถิ่น มีสภาคองคกรพัฒนาจิตใจ และกลุ่มบ้าน 12 กลุ่มบ้านในชุมชน ที่คอยหล่อหลอมและดูแลช่วยความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอย่างมีความผูกพันและห่วงหาพันท้องถิ่น

7.ปัญหาและอุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ไข

1. ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตึกวา เกิดกำเนิดมาบนพื้นของการพัฒนาตนเองช่วยตนเองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีความซำที่ควรจะเป็นแต่มีความเข้าใจของชาวชุมชนที่จะดำเนินโดยวิธี ซึ่งอาจผิดแปลกไปกว่าที่อื่นที่ตั้งอยู่บนงบประมาณ

แนวทางแก้ไข ทำความเข้าใจกับชาวชุมชน และตั้งเจตนาร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2. ชุมชนไม่มีงบประมาณเป็นของตนเอง บางครั้งการทำงานก็เกิดอุปสรรคในการทำงานบ้าง แต่ไม่ใช่ปัญหาของการทำงาน

แนวทางแก้ไข ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแทนงบประมาณ ช่วยแรงงาน ช่วยบริจาคเงินสมทบ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น

3. ขาดความเข้าใจ บางครั้งประชาชนไปเห็นพื้นที่อื่น มีพื้นที่ที่สวยงาม ก็อยากจะทำบ้างแต่ไม่มีทุนในการทำงาน

แนวทางแก้ไข

- 1.ทำโดยกระจายงานไปสู่กลุ่มบ้านช่วยกันคิดและหาผู้ช่วยเหลือ เช่น นักศึกษา ผู้ประกอบการเป็นครั้งคราว

2. ทำตัวอย่างให้ดู เมื่อเห็นว่าดีก็จะกระทำตาม เพราะต้องการทำดีด้วย

4. การพัฒนาบางครั้งมีการขัดแย้งภายใน

แนวทางแก้ไข

- ปล่อยวางไว้ แล้วค่อย ๆ ปรับความเข้าใจและมาทำงานร่วมกัน
- ให้มาทำให้ดู และทำเป็นตัวอย่างและยกย่องให้เป็นตัวอย่าง

5. ความสนใจความสนใจมีน้อยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางแก้ไข

- หาแบบอย่างที่ดีให้เห็น เช่น จัดทัศนศึกษาในพื้นที่มีความทัดเทียมกัน แล้วเสวนาร่วมกัน
- ใช้เพื่อนที่ใกล้ชิดเข้าไปชักจูงและเชิญชวนให้ทำด้วยกัน เช่น ปลุกผักปลอดสารพิษ ปลุกต้นไม้ในที่สาธารณะ พอเห็นประโยชน์ก็จะดำเนินการเอง

แผนงานในอนาคต

1.ขยายการศึกษาในท้องถิ่น ให้ถึงปริญญาโท

การให้โอกาสทางการศึกษาให้สูงขึ้นจึงเป็นโอกาสที่จะให้คนได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบและเข้าถึงได้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกัน ชาวชุมชนจะได้รับการพัฒนาตามไปด้วยเพราะได้เรียนรู้ร่วมกัน

2.จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เนื่องจากสภาพของชุมชนเป็นชนบท เหมาะกับการศึกษาหาความรู้บนพื้นฐานของวิถีชีวิตของชาวชนบท เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การทำนา การเลี้ยงปลา พร้อมจัดหาอาหารรับรองของวิถีชุมชน ให้สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย มีกิจกรรม HOME STAY

6.งบประมาณ

3. งบประมาณภายใน ได้มาจากการสนับสนุนงบประมาณประจำเดือนของชุมชน
4. งบประมาณจากผู้ร่วมบริจาคเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
5. งบสนับสนุน/เครื่องมือกลจากส่วนราชการสำนักงานเขตหนองจอก

7.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

2. ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ชุมชนมีความสะอาดและจัดระเบียบเรียบร้อย
4. ชุมชนมีวิถีชีวิตบนความสุขร่วมกัน Gross Domestic Happiness (GDH)
5. ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
6. คน และทรัพยากร(ต้นไม้ น้ำ)มีความใกล้ชิด อบอุ่นและพึ่งพากันอย่างเหมาะสม

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(นายสมชาย สมานตระกูล)

ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้แก้ว

3. เป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อป้องกัน สร้างเสริมสิทธิเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส 133 หลังคาเรือนในชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี๊กว่า
2. เพื่อรณรงค์ให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนได้รับการช่วยเหลือและได้รับสิทธิประโยชน์ตามโอกาสที่เหมาะสม

4. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการพัฒนาต่อเนื่องตามแผนพัฒนาชุมชน ฯ ในระยะยาว 4 ปี

5. วิธีดำเนินการ

1. เสนอโครงการประกอบแผนพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี๊กว่าต่อคณะกรรมการชุมชน และคณะที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ประสานงานกับส่วนราชการ โรงเรียน สำนักงานเขต โรงพยาบาล สถาบันฯ องค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ฯลฯ
3. จัดกิจกรรมในชุมชนและกิจกรรมเครือข่ายดังต่อไปนี้
 - 3.1 กิจกรรมในชุมชน
 - สำรวจจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
 - ปะชุม/อบรม/สัมมนา คณะกรรมการฯ อาสาสมัคร บุคคลากรท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ การช่วยเหลือ
 - ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ด้านปัญหาทางสังคม สุขภาวะ โภชนาการ พิชัยจากจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด ค้าโสเภณี ฯลฯ
 - จัดกลุ่มอาสาออกเผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษา คริวเรือนของชุมชน
 - จัดส่งอาสาสมัครเข้ารับการอบรม ในสถาบันพัฒนาสุขภาพใน กทม. และต่างจังหวัด
 - 3.2 กิจกรรมนอกชุมชน
 - เข้าร่วมการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานใน กทม. และต่างจังหวัด
 - ประสานงานเครือข่าย ชุมชนใกล้เคียง อสม.กลุ่มเครือข่าย

- ติดต่อประสานงานองค์กรท้องถิ่น ส่วนราชการ องค์กรสถาบันการช่วยเหลือ เช่น สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลหนองจอก ศูนย์บริการสาธารณสุข 43,44
- 4. ให้การช่วยเหลือ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน ตามสภาพและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- 5. กำกับติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและรายงานให้กับส่วนที่เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ ๆ
- 6. ประเมินผลและรายงานเหตุการณ์ปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงและแก้ไขเหตุการณ์

6.งบประมาณ

- 1.จากการสนับสนุนของคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุด้แก้ว
- 2.จากการบริจาค
- 3.จากทุนทางสังคม

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.บุคคลากรในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และมีความตระหนักในความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส
- 2.บุคคลในครอบครัวสามารถดูแลอันจะนำมาสู่การรักษาป้องกันและช่วยเหลือตนเองได้
- 3.ชุมชนมีความอบอุ่น มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอย่างสันติสุข

8. การประเมินผล

- 1.จากการสังเกต
- 2.จากการสัมภาษณ์
- 3.จากการติดตามสอบถามบุคคลในชุมชน

ลงชื่อ ผู้เสนอโครงการ
(นายสมชาย สมานตระกูล)
ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุด้แก้ว

โครงการ	ปฏิรูปทัศนียภาพคลองลำไทร-ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา
ผู้รับผิดชอบโครงการ	สำนักงานเขตหนองจอก ร่วมกับ ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา
ปีงบประมาณ	2548

1. หลักการและเหตุผล

คลองลำไทร มีประวัติความเป็นมายาวนานประมาณ 133 ปี ที่สืบสานเป็นตำนานเล่าขานสืบสานถึงปัจจุบัน ตำนานแห่งสายน้ำแห่งนี้ยังคงเชื่อมความสัมพันธ์สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินในสังคมการเกษตรความสมานฉันท์จิตของพีในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงอย่างมิได้หยุดยั้ง การพัฒนายังคงสืบสานตามเจตนารมณ์ดั้งเดิมดังกล่าวคือ ให้เป็นคลองที่เชื่อมความสัมพันธ์ในตำบลแขวงโคกแฝดและเป็นคลองที่เรียกขานชื่อว่าคลองลำไทร เพราะมีคลองที่เคยเกิดขึ้นอย่างหนาที่บึงดังเช่นในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

ไม่สายเกินไปที่จะหวลคืนและเรียกขานตำนานเหล่านั้นกลับมาโดยยังมีสภาพและร่องรอยของความเป็นธรรมชาติ ที่ผสมกลมกลืนกับการพัฒนาของชุมชน ถ้าหากปล่อยปละละเลยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการขยายตัวของเมืองย่อมนำมาซึ่งความสูญสลายต่อสภาพแวดล้อมดังกล่าวที่ยากที่หวลกลับคืนมาได้

ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีความสืบสานและสร้างความสัมพันธ์กลับคลองลำไทรมา โดยตลอดที่น่าจะมาสู่การปรับสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่นและสวยงามดั้งเดิมเกิดความน่าอยู่ของชาวชุมชนและพี่น้องของชาวหนองจอกและเป็นการเสริมสร้างนโยบายของท่านผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อทำความสะอาดจัดเก็บวัชพืชในคลอง
2. เพื่อขุดลอกคลองลำไทรให้เป็นที่เก็บกักรักษาน้ำเพื่อการเกษตร และสร้างทัศนียภาพชาวชนบท
3. เพื่อพัฒนาสองฝั่งคลองให้มีความร่มรื่นสวยงามน่าอยู่ ตามนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนและการออกกำลังกายของผู้ชาวชุมชนหนองจอกและผู้เข้ามาอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรมข้าราชการกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อใช้คันคลองเป็นเส้นทางคมนาคมควบคู่กับทางกับทางน้ำและขนถ่ายสินค้า (ข้าวเปลือกของชาวนา)

3. เป้าหมายของโครงการ

1. ระยะที่ 1

ปรับภูมิทัศน์สองฝั่งคลองลำไทร จากถนนเชื่อมสัมพันธ์ ถึงโรงเรียนอิสลามลำไทร ยาวประมาณ 2800 เมตร

ปลูกต้นไม้ยืนต้น เช่น ไทร (ด้านานคลองลำไทรและไม้ประจำกรุงเทพมหานคร) ไม้ราชพฤกษ์ ไม้มงคลเฉลิมพระเกียรติ

ปลูกไม้หน้า (บัวแดง) และพืชน้ำอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางโภชนาการ สนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ฯ

ปรับทางเดินเดิน จักรยาน เพื่อการออกกำลังกายและการพักผ่อน

2. ระยะที่ 2

เมื่อเสร็จการดำเนินงานขั้นต้นระยะที่ 1 และ ควรเสริมภูมิทัศน์เชื่อมต่อจากโรงเรียนอิสลามลำไทร ถึงมัสยิดนูรุลเอียะห์ซาน (ลำต่าจีน) ชุมชนแผ่นดินทองนูรุลเอียะห์ซาน เพราะมีถนนสองฝั่งคลองแล้ว เพียงแต่ไปปรับสภาพคันถนนและลำคลองเท่านั้นเช่นเดียวกับระยะที่ 1 อีกประมาณ 2000 เมตร

3. ระยะที่ 3 เมื่อเห็นว่างานนี้ดำเนินงานไปในระดับหนึ่งที่เกิดประโยชน์ที่ดีแล้วเห็นควรดำเนินงานต่อเนื่องไปเพื่อเชื่อมเส้นทางลำคลองออกไปสู่คลองแสนแสบและถนนเลียบวารี ในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

4. ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป

5. วิธีดำเนินงาน

1. เสนอแผนงานขอร่างการดำเนินงาน
2. เปิดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อปรับแผนงานและโครงการการมีส่วนร่วมระหว่างส่วนราชการและประชาชน
3. ปรับปรุงสภาพคันคลองและขุดลอกคลองเบื้องต้น โดยใช้เครื่องมือกลของสำนักงานเขตหนองจอก
4. ปรับสภาพพื้นที่สาธารณะที่อยู่ริมคันคลองและถนนลำไทรเพื่อให้ผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
5. จัดปลูกต้นไม้ยืนต้นและไม้ประดับ รวมทั้งไม้หน้าเฉลิมพระเกียรติ
6. จัดภูมิทัศน์สำหรับการออกกำลังกาย ทางเดิน วิ่ง ที่นั่งพักผ่อนทั้งสองฝั่งคลอง

7. จัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่และสำนักงานเขตหนองจอกร่วมกับชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กัว
8. จัดให้มีการติดตามและสนับสนุนงบประมาณของกรุงเทพมหานครเพื่อทะนุบำรุงอย่างต่อเนื่อง

6 งบประมาณ

1. จากการสนับสนุนเครื่องมือกลของสำนักงานเขตหนองจอก
2. จากการสนับสนุนของสภากรุงเทพมหานคร
3. จากการสนับสนุนงบประมาณของกรุงเทพมหานคร

7. ปัญหาและอุปสรรค

ปรับความเข้าใจประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลองและผู้ใช้พื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. คลองลำไทรจะเป็นศูนย์การพักผ่อนและสร้างเสริมสุขภาพกายและจิตต่อมวลประชากร
2. เป็นการปรับสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
3. เป็นการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชน
4. เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน
5. คลองลำไทรจะใช้เป็นเส้นทางคมนาคมควบคู่กับทางน้ำและทางบก
6. ทัศนียภาพจะได้รับพัฒนาและฟื้นฟูที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(นายสมชาย สมานตระกูล)

ตำแหน่งประธานชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กัว

ลงชื่อ

ผู้อนุมัติโครงการ

(.....)

ชื่อโครงการ सानใจ ลำไทรป้องกันภัยบนท้องถนน
 ผู้รับผิดชอบโครงการ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา
 ปีงบประมาณ 2547 และสืบเนื่องในปีงบประมาณ 2548 ต่อเนื่อง

1. หลักการและเหตุผล

สภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมการเกษตรมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม วิถีชีวิตชาวบ้านที่เคยอยู่และ การใช้แบบครอบครัวและครัวเรือนที่ออกมาหากินบนพื้นที่นอกรับกลับกลายเป็นที่ทุกครอบครัวจะต้องออกเดินทางจากบ้านไปยังที่ทำงานหรือบริษัทห้างร้านในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลออกไป ประกอบกับพื้นที่ที่เคยทำนากลับกลายเป็นพื้นที่ปลูกบ้านเรือนอาศัยในลักษณะหมู่บ้านจัดสรร พื้นที่ที่เคยว่างเปล่ากลับคับแคบลง มีความแออัดมากขึ้นย่อมมีผลกระทบกับการคมนาคมในชุมชนและนอกชุมชน

สภาพพื้นที่ที่กล่าวถึงคือบริเวณพื้นที่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา หมู่ 5 ถนนลำไทร แขวง โลกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครนั้นเอง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่เคยเป็นแบบชนบทกำลังที่กลับกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น มีการจัดวินด์รับจ้างบริการคนเข้าออกภายในชุมชนซึ่งมีถนนลำไทร การจราจรภายในชุมชนกำลังทวีความรุนแรงจากการใช้รถใช้ถนนทุกประเภท เช่น จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์ขนาดเล็กจนถึงรถบรรทุก 10 ล้อกำลังมีมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉลี่ย วันละ 1000 คัน ประกอบกับถนนภายในชุมชนมีความคับแคบยังไม่สามารถขยายตัวให้มีผิวจราจรให้กว้างขวางขึ้นได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและเคยมีอุบัติเหตุจนกระทั่งเสียชีวิตและทรัพย์สิน

คณะกรรมการของชุมชนจึงมีความห่วงใยต่อชีวิตและทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนและเด็ก ๆ ที่สัญจรไปมาในชุมชน และออกไปภายนอกของชุมชนที่มีการจราจรที่มีความหนาแน่นขึ้น ความจำเป็นในการใช้รถยนต์พาหนะมีมากขึ้นในทุกประเภท ถ้าปล่อยปละละเลยจะทำให้ปัญหาการจราจรและภัยอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้ คณะกรรมการของชุมชนจึงได้จัดโครงการसानใจ ลำไทร ป้องกันภัยบนท้องถนนขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้รู้จักการใช้การจราจรอย่างปลอดภัย
2. เพื่อเรียนรู้กฎจราจรในการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย
3. เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นและส่วนราชการ
4. เพื่อลดอุบัติเหตุและป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนในชุมชน

5. เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างปลอดภัย

3. เป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ในการใช้รถใช้ถนนด้วยจักรยานและจักรยานยนต์
2. เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนนำไปสู่ความน่าอยู่ของชุมชนต่อไป

4. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

1 ปีงบประมาณ และดำเนินการต่อเนื่องในการพัฒนาและเชื่อมโยงโครงการ (1 ต.ค. 46 – 30 กค.ย. 47)

5. วิธีดำเนินงาน

1. เสนอโครงการต่อคณะกรรมการแบ่งฝ่ายความรับผิดชอบร่วมกัน
2. ประสานกับประชาชน องค์กร กลุ่ม หน่วยงานในพื้นที่ของชุมชน
3. จัดหาหน่วยงานองค์กรเอกชนให้การสนับสนุนโครงการฯ
4. จัดหาวิทยากรจากส่วนราชการและผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น
5. ดำเนินกิจกรรมเป็นระยะ ๆ ดังนี้
 - 5.1 กิจกรรมอบรมสัมมนาการให้ความรู้กฎระเบียบการจราจร
 - 5.2 กิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในชุมชน
 - 5.3 กิจกรรมทัศนศึกษาและการทดสอบรับใบอนุญาตขับขี่ประเภทต่าง ๆ
6. สรุปผลและประเมินผลโครงการ
7. รายงานผลการดำเนินงาน

6. งบประมาณ

ค่าใช้จ่ายของโครงการ

1. ค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ 1	10,000.- บาท
2. ค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ 2	5,000.-บาท
3. ค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ 3	5,000.-บาท
รวม	20,000.-บาท

ที่มาของงบประมาณ

1. ขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา

2. ขอบการสนับสนุนจากชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กัว

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนและประชาชนได้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างปลอดภัย
2. ความสะดวกความปลอดภัยที่เกิดขึ้นในชุมชนจะนำไปสู่ความน่าอยู่ของชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กัว
3. ประสานใจและประสานความร่วมมือในชุมชนจะนำไปสู่การปกป้องรักษาและการดูแลสุขภาพปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของพี่น้องประชาชนในชุมชน

8. การประเมินผล

1. จากการสังเกต
2. จากการลดอัตราอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในชุมชน
3. จากแบบสอบถาม

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(นายสมชาย สมานตระกูล)

ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี้กัว

4.5 ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชน

จากการสืบสานทางประวัติศาสตร์และนำแนวทางการดำเนินชีวิตของเหล่าบรรพบุรุษที่ได้ก่อรูป
กุศลกรรมที่ได้จัดกระทำขึ้นบนพื้นฐานการการใช้ชีวิตของอิสลาม ทำให้เกิดองค์ร่วมต่อการพัฒนาต่อองค์กร
สามประสาน ดังกล่าวคือ

1. โรงเรียนอิสลามลำไทร

2. มัสยิดกอยรุตคักวา

3. กลุ่มบ้าน 12 กลุ่มบ้าน

ผลงานและรางวัลที่ได้รับ

1. รางวัลรองชนะเลิศมีชัยกับการพัฒนา ในงานแมลิดกลาง เมื่อปี 2537
2. รางวัลชนะเลิศชุมชนสะอาด ตามโครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด ของสมาคมสร้างสรรค์ไทย มูลนิธิดาวพิเศษ ร่วมกับกรุงเทพมหานคร 13 ตุลาคม 2540
3. รางวัลชนะเลิศประกวดกิจกรรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ของสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ร่วมกับกลุ่มชินวัตร 3 ธันวาคม 2540
4. รางวัลชนะเลิศ การประกวดสวนหย่อมกินได้ สู้ภัย ไอเอ็มเอฟ ลานคนเมือง 100 ปี คนดีหนองจอก 20 กุมภาพันธ์ 2541
5. โรงเรียนดีเด่นด้านรักษาความสะอาด 10 โรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ร่วมกับบริษัท วิม แห่งประเทศไทย
6. รางวัลชนะเลิศชุมชนดีเด่นในการร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ รับพระราชทานโล่รางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2 มีนาคม 2542
7. อาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่น ของกรุงเทพมหานครและกระทรวงสาธารณสุข 20 มีนาคม 2546
8. ชนะเลิศชุมชนสาธารณสุขมูลฐานดีเด่น ระดับ กรุงเทพมหานคร 20 มีนาคม 2546
9. ชนะเลิศชุมชนสีเขียว โชนศรีนครินทร์ เมษายน 2547
10. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ2 ชุมชนน่าอยู่ ระดับกรุงเทพมหานคร 3 มิถุนายน 2547
11. รางวัลชุมชนปลอดลูกน้ำขุกลาย กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข 6 กันยายน 2547
12. ชนะเลิศโครงการประกวดภูมิปัญญา ชุมชนร่วมใจป้องกันภัยบนท้องถนน สภาวิศวกร 5 กุมภาพันธ์ 2548

แผ่นดินทองมัสยิดคอยรุดคักวาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมให้ทันต่อสภาพกาลหรือปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้หรือไกล จึงได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชนขึ้นตามสถานการณ์และโอกาสที่เหมาะสม เป็นทิศทางที่ชนรุ่นหลังจักได้สืบสานต่อจากเจตนารมณ์ของบรรพชนและนโยบายของทางราชการ

ชุมชนแห่งนี้ น่าจะได้รับการพัฒนาทุกด้านตั้งแต่ สักยภาพ จิตใจ เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้อาวุโส ควรจะได้รับการดูแล เอาอกเอาใจ เชิดชู ยกย่อง
2. กลุ่มเยาวชน ควรได้รับการส่งเสริม
3. กลุ่มผู้ใหญ่ ควรได้รับการสนับสนุน

โดยวางแผนพัฒนาในระยะ 2 ปี ประกอบด้วย 9 โครงการดังต่อไปนี้

1. โครงการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
2. โครงการพัฒนาสหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองมัสยิดคอยรุดคักวา
3. โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน
4. โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน
5. โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านลำไทร
6. โครงการประชาสัมพันธ์ชุมชน
7. โครงการสวนสุขภาพชุมชน
8. โครงการจัดกลุ่มชุมชน
9. โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน

โครงการดังกล่าวที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางหรือทิศทางในการพัฒนา โครงการบางโครงการอาจจะเสร็จก่อน 2 ปี บางโครงการอาจจะสืบเนื่องนานกว่าที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายในการดำเนินงาน คือ

1. บุคลากรในชุมชน
2. ส่วนของทางราชการ
3. ผู้ให้การสนับสนุน

การที่จะให้ชุมชนได้พัฒนามิได้มีเพียง 9 โครงการนี้เท่านั้น อาจมีเพิ่มเติมหรือสอดคล้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนและนโยบายของทางราชการเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน สภาพการของสังคมจะมีกรอบของความเป็นอยู่อันอบอุ่นในอนาคต ถึงแม้สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีมากเท่าไร ชุมชนก็จะทำหน้าที่หยุดชะลอ หรือแก้ไขให้ทันต่อสภาพการณ์ มีความอบอุ่นและเป็นชุมชน “น่าอยู่” ต่อไป

สมชาย สมานตระกูล, รายงาน

15 กุมภาพันธ์ 2539

3.1 อาคารขนาด 5 x 15 เมตร จำนวน 1 หลัง ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ
ประทีปเด็กไทย

3.2 ครุภัณฑ์

3.2.1 โต๊ะม้านั่ง 20 ชุด

3.2.2 ตู้เหล็กเก็บอุปกรณ์ขนาด 2 บาน 4 ชั้น 1 ตู้

3.2.3 ชั้นวางของ 2 ที่

3.3 รั้วบริเวณ เหล็กคัต บริเวณรอบอาคาร พร้อมประตูเข้า – ออก 2 บาน

3.4 ครุภัณฑ์ 1 อัตรา (อัตราจ้าง 3000 / เดือน)

6. งบประมาณของโครงการ

1. ค่าก่อสร้างอาคาร	120,000 บาท
2. ค่าครุภัณฑ์ งบประมาณ	20,000 บาท
3. ค่าก่อสร้างอาคาร	30,000 บาท
4. อัตราค่าจ้างครุภัณฑ์	36,000 บาท / ปี

ที่มาของงบประมาณ

1. จากการบริหารของผู้มีจิตศรัทธาโดยทั่วไป
2. จากส่วนราชการ
3. จากผู้ปกครองนักเรียน
4. จากการจัดงาน

7. ผลประโยชน์ของโครงการ

1. จะ ได้มีที่ทำการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นถาวร
2. ที่ทำการศูนย์จะมีครุภัณฑ์ใช้เป็นวัสดุสำนักงานและสื่อการสอน
3. มีการพัฒนาบุคลากรเพิ่ม

8. การประเมินผลของโครงการ

จากการสอบถาม

2. ตู้เหล็กเก็บเอกสาร ขนาด 2 บาน 1 ตู้	4500 บาท
3. เครื่องคิดเลขไฟฟ้า 1 เครื่อง เป็นเงิน	6000 บาท
4. วัสดุใช้ในสำนักงานเบ็ดเตล็ด	2000 บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ที่ทำการสหกรณ์มีที่วางของเพิ่มเติม
2. ทำให้ผู้มาซื้อและผู้จำหน่ายมีความสะดวก สวยงามและมีระเบียบ

8. การประเมินผลของโครงการ

1. จากการสอบถาม
2. ตรวจสอบภายใน

ชื่อ โครงการ
ผู้รับผิดชอบโครงการ
ปี 2539 – 2540

พัฒนาที่ทำการชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน
นางนภา ผลเจริญ

1. หลักการและเหตุผล

มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุก ๆ ด้าน เช่น ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม มัสยิดคอยรุดตัก วาถ้าไทรมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น คณะกรรมการมัสยิด คณะกรรมการสหกรณ์ คณะกรรมการกลุ่มเยาวชน คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการเหล่านี้มีการประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ หากว่ามีที่ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมของกลุ่มย่อมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมในที่สุด จึงจำเป็นต้องมีที่ทำการของชุมชนไว้ ดำเนินการที่มีมาตรฐานในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ย่อมเป็นที่ปรารถนาของทุกคน อาสาสมัครชุมชนมีส่วนร่วมที่จะช่วยเหลือและส่งเสริมสุขภาพอนามัย ทุก ๆ วันศุกร์ประชาชนจะทำการละหมาดร่วมกัน จึงน่าจะมีการตรวจวัดความดัน ชั่งน้ำหนัก และปรึกษาหารือ เครื่องมือที่บางส่วนนำที่จะมีที่เก็บรักษาที่ปลอดภัย จึงควรให้มีที่ทำการและที่เก็บรักษาหรือเรียกว่า “ศูนย์สุขภาพชุมชน” ณ. มัสยิดคอยรุดตักวาถ้าไทร

2. จุดประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาที่ทำการชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน
2. เพื่อสะดวกในการบริหารและดำเนินการของชุมชน
3. เพื่อจัดเก็บวัสดุครุภัณฑ์ของชุมชน

3. เป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ จำนวนหนึ่งที่ใช้ในสำนักงานที่เหมาะสม

4. ระยะเวลาดำเนินการ

พ.ศ. 2539-2540

5. วิธีดำเนินการของโครงการ

1. ประชุมปรึกษาหารือของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชน
2. จัดหาโดยการรับบริจาคหรือจัดซื้อ ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ตู้เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือ 1 ตู้
 - 2.2 โต๊ะประชุมและโต๊ะบริการ 1 ตู้

2.3 ทาสีภายนอกและภายในอาคารชั้นล่างของมัสยิด

6. งบประมาณของโครงการ

1. ค่าครุภัณฑ์	20000 บาท
2. ทาสีภายในและภายนอกอาคาร	5500 บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนจะมีที่ทำการใช้ในการให้บริการ
2. ชุมชนจะมีศูนย์สุขภาพที่เหมาะสมตามสภาพของท้องถิ่น

8. การประเมินผลของโครงการ

1. จากการสังเกต
2. จากการสอบถาม

ชื่อโครงการ โครงการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นายธานี สมานตระกูล ประธานเยาวชน
 ปี 2539 – 2540

1. หลักการและเหตุผล

เยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันมีความรวดเร็ว และซับซ้อนขึ้นไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดวิกฤตต่อสังคมภายนอก ซึ่งเยาวชนในวันนี้จะต้องมีส่วนร่วมในการ รับผิดชอบสังคมแทนผู้ใหญ่ในวันนี้ หากเยาวชนมีศักยภาพที่ดีย่อมมีความมั่นใจว่าสังคมในชุมชนต่อไป จะดีตามไปด้วย การที่จะให้เยาวชนมีศักยภาพที่ดีได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และศาสนาควบคู่กันไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้เป็นผู้และผู้ตามที่ดีของชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมความรู้เพิ่มเติม อันจะนำไปสู่การตัดสินใจในโอกาสที่เหมาะสม
3. เพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนร่วมกับผู้ใหญ่
4. เพื่อส่งเสริมการรู้จักคิดรู้จักการทำงานร่วมกัน

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อฝึกอบรมเยาวชน ชาย หญิง ที่มีอายุระหว่าง 10 – 20 ปี จำนวน 50 คน

4. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

พ.ศ. 2549 – 2540 เป็นโครงการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน

5. วิธีดำเนินการของโครงการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
2. จัดให้มีการอบรม ศึกษาดูงาน และทดลองปฏิบัติ ดังนี้
 - 2.1 การฝึกอบรม วันที่... เมษายน 2539 เวลา 9:00 – 16:00 น. ณ มัสยิดคอยรุตดีกัว
 - 2.2 ศึกษาดูงาน วันที่... เมษายน 2539 เวลา 05:00 – 18:00 น. ณ จังหวัดชัยนาท
 - 2.3 ทดลองปฏิบัติงาน วันที่.. เมษายน 2539 เวลา 07:00 – 17:30 น. ณ มัสยิดคอยรุตดีกัว

6. งบประมาณของโครงการ

6.1 ค่าใช้จ่ายในการอบรม

- ค่าตอบแทนวิทยากร	2,000.- บาท
- ค่าอาหารกลางวัน	1,000.- บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1,000.- บาท

6.2 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน

- ค่าพาหนะ	6,000.- บาท
- ค่าอาหารกลางวัน	1,000.- บาท
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	500.- บาท

6.3 ค่าใช้จ่ายในการทดลองปฏิบัติงาน

- ค่าวัสดุฝึก (กล้าไม้)	3,000.- บาท
- ค่าอาหารกลางวัน	1,000.- บาท
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	500.- บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนจะมีการพัฒนาศักยภาพที่ดีขึ้น
2. เยาวชนจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในโอกาสที่เหมาะสม
3. เยาวชนจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับผู้ใหญ่
4. เยาวชนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น

8. การประเมินผลของโครงการ

จากการสอบถามและการสังเกต

ชื่อโครงการ โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านมัธยมศึกษา รุดตักว่า ลำไทร
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นางจินตนา สมานตระกูล ประธานกลุ่มแม่บ้าน
 ปี พ.ศ. 2539 – 2530

1. หลักการและเหตุผล

ผู้เป็นหลักหรือแกนของครอบครัว คือ " แม่ " หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "แม่บ้าน" ซึ่งต้องทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูบุตร การรักษาอนามัยตนเอง และครอบครัว. มีคำกล่าวว่า สังคมจะดีได้นั้นย่อมมาจาก"ครอบครัวที่อบอุ่น" ถ้าหากชุมชนได้มีครอบครัวที่อบอุ่นถ้วนหน้า และเป็นที่ยกย่องว่า ชุมชนนั้นจะมีความอบอุ่นที่ดีไปด้วย การที่จะมีครอบครัวที่อบอุ่นได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับแม่บ้านที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว สังคมในภายหน้าย่อมมีความซบซึ้งยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมทั้งในด้านความรู้ เศรษฐกิจ และสังคม จึงควรให้มีการสัมมนา ศึกษาดูงานและทดลองปฏิบัติการ

2. จุดประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
2. เพื่อการพัฒนาฝีมือและการประกอบอาหาร
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในโอกาสที่เหมาะสม

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อพัฒนากลุ่มแม่บ้าน จำนวน 50 คน ให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงในวันนี้และในวันหน้า

4. ระยะเวลาดำเนินการ

พ.ศ. 2539 – 2530 เป็นโครงการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน

5. วิธีดำเนินการของโครงการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ (กลุ่มแม่บ้าน)
2. จัดประชุมสัมมนา และศึกษาดูงาน ณ ค่ายนาคนาวาฟาร์ม จังหวัดสระบุรี หรือมูลนิธิบูรณะชนบท จังหวัดชัยนาท 2 วัน 1 คืน เดือนเมษายน 2539

3. เปิดตลาดอาหารชุมชน 2 ครั้ง / เดือน จำหน่ายอาหาร/ พืชผัก ผลไม้ในชุมชน ณ มัสยิดคอยรุดดีกว่า ลำไทร

6. งบประมาณของโครงการ

1. ค่าประชุมสัมมนา	2,000.- บาท
2. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน	30,000.- บาท
3. ค่าใช้จ่ายในการจัดตลาดชุมชน	500.- บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. แม่บ้านจะมีการพัฒนาสุขภาพอนามัยตนเองและครอบครัวดีขึ้น
2. แม่บ้านจะได้มีการพักผ่อนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. แม่บ้านจะได้มีการพัฒนาฝีมือและ โอกาสแลกเปลี่ยนสินค้าช่างกันและกัน

8. การประเมินโครงการ

1. จากการสังเกต
2. จากการสอบถาม
3. จากการแสดงความต้องการหรือข้อคิดเห็น

ชื่อโครงการ ประชาสัมพันธ์
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นายวิวัฒน์ สมานตระกูล
 ปี พ.ศ. 2539 – 2540

1. หลักการและเหตุผล

เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือการติดต่อหรือสื่อสารการทำความเข้าใจระหว่างคน ซึ่งมีใช้กันหลายแบบ ตามโอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสม ชุมชนมัธยมศึกษาควรดีกว่า ถ้าใคร จะได้รับการสื่อสารกันบ่อยครั้งทั้งภายในและภายนอกชุมชน แต่ชุมชนยังขาดเครื่องมือในการสื่อสารที่เหมาะสม จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเพิ่มเติมขึ้นภายในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อจัดหาเครื่องมือในการสื่อสารชุมชน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อจัดหาเครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์เพิ่มเติม จำนวน 2 รายการ ใช้ภายในชุมชน

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ปี พ.ศ. 2539 – 2540

5. วิธีดำเนินงานและความต้องการ

1. ประชุมปรึกษาหารือต่อคณะกรรมการชุมชน
2. จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ดังต่อไปนี้
 - 2.1 กระดานข่าวไม้อัด 6 มม. ขนาดกว้าง 4 -/ 8 ฟุต พร้อมนูนกระดาษขานอ้อย 1-2 แผ่น
 - 2.2 เปลี่ยนเครื่องส่งกระจายเสียงจากเดิม 100 วัตต์ เป็น 500 วัตต์

6. งบประมาณของโครงการ

1. ค่าจัดทำกระดานข่าว	1,200.- บาท
2. ค่าเปลี่ยนเครื่องส่งกระจายเสียง ประมาณ	7,000.- บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนได้ทราบข่าวความเคลื่อนไหว

2. ชุมชนได้กระจายข่าวเพื่อขอความร่วมมือของชุมชนและส่วนราชการ

ชื่อโครงการ โครงการสวนสุขภาพชุมชน
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นายเสน่ห์ สมานตระกูล
 ปี พ.ศ. 2539 – 2540

1. หลักการและเหตุผล

จากคำที่ว่า “สุขภาพดีในจิตใจที่บริสุทธิ์” หรือ “ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” เป็นคำที่ใช้เชิญชวนให้ทุกคนได้ตระหนักถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดี การที่จะมีสุขภาพดีได้นั้นนอกจากจะป้องกันและส่งเสริมในเรื่องคุณค่าอาหารและหมั่นตรวจสุขภาพแล้ว การจัดสภาพแวดล้อมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้สุขภาพกายและจิตใจมีความสงบสุขได้เหมือนกัน

มุมหนึ่งของมัสยิดน่าจะเป็นที่พักผ่อนและการออกกำลังกายของบุคคลในชุมชน ซึ่งเยาวชน แม่บ้าน หรือประชาชน โดยทั่วไปมักจะใช้เป็นประจำ จึงเห็นสมควรจะจัดและปรับปรุงสภาพให้เป็น “สวนสุขภาพของชุมชน”

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเป็นที่พักผ่อนของชุมชน
2. เพื่อเป็นที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาที่เหมาะสม
3. เพื่อใช้เป็นสนามอเนกประสงค์

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อจัดทำปรับปรุงสนามของมัสยิดให้เป็นสวนสุขภาพของชุมชน ขนาดกว้าง 15.00 x 16.00 เมตร

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2540

5. วิธีดำเนินการและความต้องการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. จัดทำพื้น คสล. หรือบล็อกลำเรียงรูป ขนาดกว้าง 15.00 เมตร ยาว 16 เมตร

6. งบประมาณของโครงการ

1. ค่าจัดทำสนาม คสล. หรือบล็อกลำเรียงรูป 20,000.- บาท

2. ค่าจัดทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ	10,000.- บาท
3. ค่าจัดทำรั้ว	9,000.- บาท
4. ค่าจัดทำเสาไฟฟ้า	4,000.- บาท
5. อื่น ๆ	1,000.- บาท
	รวม 44,000.- บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีสถานที่พักผ่อน
2. ชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกาย
3. ชุมชนจะมีที่เป็นสนามอเนกประสงค์

8. การประเมินผลของโครงการ

1. จากการสังเกต
2. จากการสอบถาม
3. จากผลงานที่แสดงออก

ชื่อโครงการ โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อม
 ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมูชา มณี
 ปี พ.ศ. 2539-2540

หลักการและเหตุผล

สภาพแวดล้อมของชุมชนซึ่งประกอบด้วย สภาพของมัสยิด ถนนลำไทร คลองลำไทร คลองลำจระเข้ตาย (คลองสาธารณะ) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนที่อยู่ในบริเวณมัสยิด บริเวณชุมชน สภาพแวดล้อมดังกล่าวได้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมภายในและนอกชุมชน ได้มีการพัฒนาโดยการเก็บผักตบชวาหรือวัชพืชอื่น ๆ มาในระยะหนึ่งแล้ว เพื่อให้เกิดความสวยงาม มีความสะอาดเพราะมีระเบียบกับคนในชุมชนและผู้ที่ผ่านมา ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาบริเวณดังกล่าวโดยทั่วไป

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้เกิด “ระเบียบ สะดวก สะอาด และสวยงามในชุมชน”
2. เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน
3. เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.เป้าหมายของโครงการ

เพื่อปรับปรุงสนาม ทางเท้า ถนน คลอง บริเวณของชุมชนหรือหมู่บ้านลำไทร

4.ระยะเวลาดำเนินการ

พ.ศ. 2539-2540

5. วิธีดำเนินการ

1. ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนฯ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ
2. ปรับปรุงไม้ดอกหรือไม้ประดับ ไม้ยืนต้น บริเวณสนามมัสยิดคอยรุตดี๊กว่า ถนนลำไทร

บางส่วน คลองลำไทร

3. จัดเก็บขยะลอยน้ำ เช่น ผักตบชวา ที่หลงเหลือบางส่วน
4. แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีแกนบ้านเป็นหลัก
5. จัดหาไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ปลูกตามแนวถนน โดยทั่วไปของชุมชน

6. กำหนดวันพัฒนาชุมชน เพื่อรณรงค์การอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้คำขวัญของชุมชนคือ “บ้านเรือนสะอาด บุปผชาติงามตา รักษาสิ่งแวดล้อม”

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น (มีความเป็นระเบียบ สะดวก สะอาด และสวยงาม)
2. เป็นการปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติ

8. การประเมินผล

1. จากการสังเกต
2. จากการสอบถาม

จากการศึกษาแผนงานหมู่บ้านลำไทร ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัว ซึ่งในขณะนั้น ข้าพเจ้าเป็นรองประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัวพบว่า เป็นการพลิกฟื้นความเป็นท้องถิ่นหรือชุมชนตามแนวทางการพัฒนาใหม่ เช่นมีการวางแผนงานทำให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีบุคคลในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยข้อสรุปโดยสังเขป ดังนี้

1. มีการทำงานเป็นหมู่คณะ
2. มีการวางแผนงาน
3. มีการเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์กันในชุมชน
4. นำองค์กรท้องถิ่น(มัสยิด)เป็นแกนมาร่วมกันพัฒนา
5. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
6. มองเห็นคุณค่าของท้องถิ่น
7. มีการประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาใหม่
8. มีแกนนำในการพัฒนาอย่างมีระบบ
9. เป็นการพัฒนาตนเองอย่างเด่นชัด

ในท้องถิ่นระดับพื้นที่และเขตเดียวกัน จะเห็นได้ว่าในช่วง พ.ศ. 2539-2540 หมู่บ้านลำไทร จะมีความโดดเด่นในการพัฒนาได้อย่างดียิ่ง ส่วนราชการสำนักงานเขตหนองจอก นายอภิรักษ์ ศิวพรพิทักษ์ ผู้อำนวยการเขตหนองจอกในขณะนั้น ท่านเห็นแนวทางการพัฒนาของชุมชนได้อย่างเด่น ท่านได้อนุมัติงบประมาณ เพื่อการสนับสนุนการจัดกลุ่มชุมชน หมู่บ้านลำไทร เช่น หินคลุก เพื่อปูถนน เข้าออก ในชุมชนทั้ง 12 กลุ่มบ้าน และท่านได้นำชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัว เป็นชุมชนตัวอย่างของการพัฒนาในระดับเขต และได้้นำชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัว เข้าประกวดในเวทีการพัฒนาโดยตลอด

นับตั้งแต่วันนี้ เป็นต้นไป (พ.ศ. 2539-2540) เป็นปีแห่งการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โครงการทุกโครงการที่นำเสนอเพื่อนำสู่การพัฒนาได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการและชาวบ้านมาโดยตลอด คำว่า”กลุ่มบ้าน” จึงถูกนำมากล่าวขานเพื่อเรียกใช้ในชีวิตจริงของวิถีชีวิตชุมชนติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนเป็นที่ติดปากของชาวบ้านและเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านลำไทร คนอื่น ๆ และส่วนราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักงานเขตหนองจอก

และพบว่า “การพัฒนาที่ดีและยั่งยืนได้นั้นจะต้องประทุมมาจากภายในมาสู่ภายนอก และนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง” ดังเช่นการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านลำไทรในครั้งนี้

การพัฒนาหมู่บ้านลำไทร หรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัว พบว่าเป็นชุมชนการพัฒนาโดยมีกระบวนการคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นฐานที่สำคัญในการพัฒนาตนเอง ดังเช่น

1. ผู้นำมีองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนหลายคนที่ความรู้ประสบการณ์ที่นำมาประยุกต์ใช้ได้
อย่างเหมาะสม เช่น

1.1 นายสมชาย สมานตระกูล ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ที่มีความรู้และ
ประสบการณ์ด้านการพัฒนา โดยในขณะนั้นรับราชการครูกรุงเทพมหานคร อยู่ที่
โรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งมีความผูกพันและสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต สามารถ
เชื่อมโยงการจัดการศึกษากับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น
โดยมีความคิดที่ว่า

“ การศึกษาที่ดี คือการจัดกระบวนการศึกษาไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น เช่น การรักษาความสะอาด การ
รณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม การใช้วิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน ฯลฯ เรียกได้ว่า การจัดการเรียนการ
สอนตามสาระรายวิชาทุกวิชาต้องสอดคล้องกับชีวิตที่เป็นจริงในชุมชน”

1.2 อาจารย์วิวัฒน์ สมานตระกูล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสุเหร่าอิรว๊ว แขวงโคกแฝด
เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร บุคคลสำคัญในหมู่บ้านลำไทร หรือชุมชนแผ่นดินทอง
คอยรุดตักว้า เป็นบุคคลผู้ซึ่งได้รับการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจากผู้ใหญ่และมี
ความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำความเจริญและความถูกต้องมาสู่หมู่บ้าน เช่น การรณรงค์การ
ลดอบายมุข ยาเสพติด ถึงแม้อาจารย์วิวัฒน์ สมานตระกูล แม้จะไม่ได้สอนที่โรงเรียน
อิสลามลำไทรก็ตาม เมื่อกลับมามักจะให้การสนับสนุนแผนงาน โครงการของหมู่บ้าน
หรือชุมชนฯ ที่ได้ดำเนินงานอยู่ ทำให้โครงการได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี

1.3 . อาจารย์เสน่ห์ บิซิลและ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสุเหร่าสาลาแดง แขวงหนองจอก เขต
หนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นแกนนำบุคคลในชุมชนที่มีความคิดสร้างสรรค์
โดยเฉพาะการใช้ศิลปกรรมจากวัสดุเหลือใช้จะนำตกแต่งในครอบครัว คุ้มสมกลมกลืน
กับธรรมชาติในหมู่บ้าน เป็นตัวอย่างที่ดีคนหนึ่ง

1.4 นายถาวร สมานตระกูล ภารโรงโรงเรียนอิสลามลำไทร

1.5 ชุมชนเข้มแข็งและแผนงานโครงการต่าง ๆ ของชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

สรุป

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ที่เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าใดนักสำหรับในเขตพื้นที่อำเภอหนองจอกในสมัยนั้น ที่ใช้เวลาเกือบ 1 ปี ที่เข้าไปสืบค้น เอกสาร สอบถามบุคคลในท้องถิ่น และประกอบกับผู้วิจัยเป็นบุคคล ที่อยู่ในท้องถิ่นนี้มาโดยตลอด ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีต ที่หมู่บ้านหรือชุมชนนี้ได้ดำเนินวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า มีการรักษาและการเปลี่ยนแปลงหลายประการ และปัจจัยที่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงมีด้วยกันหลายประการ

จากการศึกษาพบว่า วิถีของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว หรือหมู่บ้านลำไทรสอดประสานของหลักศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวถึงทุกศาสนาในโลกนี้ล้วนมีจุดหมายเดียวกัน คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้คนมีความสุข แม้ว่ารายละเอียดของคำสอนของแต่ละศาสนาจะมีความแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนในรูปแบบและวิธีการที่ไม่เหมือนกันของศาสนิกชน

โดยศาสนาพุทธสอนให้คนเดินสายกลาง หมายถึงชีวิตที่ไม่เคร่งครัดจนตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ศาสนาคริสต์สอนให้เผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์ ขณะที่ศาสนาอิสลามสอนให้มีวิถีชีวิตอย่างมีมัซฮับ ดำรงตนในฐานะเป็น “ผู้ให้” และศรัทธาต่อพระเจ้า ทว่าหลักการใหญ่ ๆ ของทุกศาสนาก็คือการดำเนินชีวิตอยู่ในความพอดี และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

เมื่อพิจารณาถึงวิถีชีวิตและเหตุการณ์ตั้งแต่ครั้งประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีหัวใจหลักอยู่ 3 ประการ อันประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างระบบคุ้มกันในตัวเอง ก็จะสามารถเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักการของทุกศาสนา ดังนั้นการดำเนินชีวิตที่มีพื้นฐานอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิต โดยมีหลักศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงเป็นวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

เหมือนเช่นชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ซึ่งมีหลักศาสนาอิสลามเป็นเครื่องนำทางชีวิต ทำให้สามารถรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่สงบสุขและเรียบง่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ได้ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบข้างจากการรุกเข้ามาของสังคมเมือง

ชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวเกิดจากรากเหง้าเดียวกัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 แขวง โศกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครเป็นชุมชนที่มีสมาชิก 133 หลังคาเรือน ประชากรกว่าร้อยละ 90 จากจำนวนทั้งสิ้น 668 คน นับถือศาสนาอิสลาม มีมัสยิดคอยรุตต์กัวเป็นศาสนสถาน โรงเรียนอิสลามลำไทร จึงเป็นสถานที่เล็ก ๆ แต่มีความสำคัญซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน

จากการสืบสกุลของนายอิบรอฮีม นางชานี และนางปิ่น บิดิลและ ที่สืบเชื้อสายจากการอพยพมาจากจังหวัดปัตตานี มาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองลำไทร ซึ่งต่อมาได้ขยายลูกหลานวงศ์วานและมีการแผ้วถางที่ดินทำกินอย่างกว้างขวางออกไป ประกอบกับมีคนย้ายเข้ามาสมทบเพิ่มเติมจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น เรียกว่า “หมู่บ้านลำไทร” ในอดีตชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่ทำนาปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ บางส่วนทำไร่ ทำสวนและค้าขาย โดยนอกจากความเป็นเครือญาติซึ่งมีสองตระกูลใหญ่ ๆ คือ บิดิลและ กับ สมานตระกูล เป็นวงศ์ญาติหลักแล้ว ก็ยังมีหลักศาสนาอิสลามที่เป็นเครื่องกำกับชีวิตให้มีความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีกัน ทำให้เกิดความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดำเนินไปอย่างสงบสุขตลอดมา

จนถึงยุคปัจจุบัน สภาพการณ์ต่าง ๆ ของพื้นที่รอบข้างเปลี่ยนแปลงไป มีการขยายตัวของเขตธุรกิจการพาณิชย์และโรงงานอุตสาหกรรมจากกลางเมืองออกไปยังพื้นที่การเกษตรย่านชานเมืองมากขึ้น รวมทั้งในเขตหนองจอก ซึ่งเป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพฯ ๔ กับต่างจังหวัดจะเชิงเทรานั้นด้วย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวหมู่บ้านลำไทรบ้าง เนื่องจากเพราะสมาชิกรุ่นใหม่ของชุมชนนิยมออกไปประกอบอาชีพอยู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ค้าขาย เป็นพนักงาน บริษัทเอกชน ฯลฯ ในขณะที่ยังมีพ่อแม่ที่ทำการเกษตรเลี้ยงชีพอยู่ในชุมชน ซึ่งทั้งสองส่วนก็ยังเกื้อกูลกันได้ ทั้งนี้เพราะชาวชุมชนรู้ดีว่าการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากมีปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้หลายประการ ทั้งความไม่แน่นอนของผลผลิต ตลาด และสภาพธรรมชาติ ดังนั้นจึงสนับสนุนให้ลูกหลานออกไปทำงานนอกบ้าน ขณะเดียวกันตนเองยังคงทำการเกษตรอยู่บ้างเพื่อไว้กินใช้ในครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งก็ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลงไปได้มาก

ดังนั้นพื้นที่ของชาวชุมชนส่วนใหญ่ นอกเหนือไปจากที่ตั้งบ้านเรือนซึ่งเป็นบ้านขยายตัวมากขึ้นแล้ว ที่เหลือก็ยังคงเป็นพื้นที่ทำไร่ ทำนา ปลูกผัก หรือไม้ก็เช่นบ่อเลี้ยงปลา ทำให้สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังคงความร่มรื่นและเงียบสงบเหมือนกับในอดีตที่ผ่านมา

เช่นเดียวกับกับความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ไม่ค่อยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาท การลักขโมย หรือแม้แต่ยาเสพติด เพราะคนในชุมชนต่างเป็นหูเป็นตาดูแลกันและกันตลอดมา

“บ้านนี้สามารถไปดูบ้านอื่นได้ ผ่ากฝังได้ ใครเข้ามาในหมู่บ้านก็รู้ เพราะฉะนั้นในบ้านแต่ละบ้านจะคุ้มกันและกัน และเดินเข้าบ้านได้ทุกบ้าน ไม่มีรั้ว เพราะเราอยู่ด้วยรั้วใจ ชาวบ้านก็ถือว่าบ้านเป็นของเขาด้วย”

การใช้ “กลุ่มบ้าน” เป็นเครื่องมือคุ้มภัย หมู่บ้านลำไทร มีการปรับเปลี่ยนการปกครอง และมีข้อสรุปอื่น ๆ โดยสังเขปดังนี้

ประวัติศาสตร์ของชุมชนมีร่องรอยบางอย่างที่เล่าสืบสานกันมา จากบุคคลสู่บุคคล โชคดีว่ายังมีบุคคลหลายบุคคลที่ยังคงจดจำร่องรอยทางประวัติศาสตร์เคลื่อนตัวมาจากปัตตานี (สืบค้นจากเอกสารและคำบอกเล่า) ในชุมชนไม่มีเอกสารฉบับที่ได้เก็บบันทึกไว้ เว้นแต่จะเป็นคำบอกเล่าของคนรุ่นก่อน

ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ได้เท่านั้น โศกคดีที่ร่องรอยที่เล่าสืบสานกันมายังมีตำนานให้เห็น เช่น ต้นสะดือโรงเรียนหลังแรก (พ.ศ.2475) เป็นภาพถ่ายมัสยิดคอยรุดตักวา เป็นภาพบางส่วนเท่านั้น ถ้าหากว่าขาดโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนในครั้ง คิดว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งเด็กรุ่นหลัง ๆ จะไม่รู้เรื่องเหล่านี้เลย หรืออาจจะไม่ทราบเหตุการณ์หรือความเป็นญาติพี่น้องอาจจะจืดจางและสูญเสียชีวิตก็ได้

ศาสนาเป็นฐานและเส้นทางชีวิตที่สำคัญที่ใช้ในการดำเนินชีวิตในหมู่บ้านลำไทร

น่าเสียดายเหตุการณ์บางอย่างไม่สามารถจะเก็บนำมาไว้ในเอกสารฉบับนี้ไว้ได้เนื่องจาก บุคคลหลายของบุคคลเหล่านั้นขาดความรอบคอบที่ทั้งสิ่งของที่ขาดความคิดคำนึง คิดว่าเอกสารหรือสิ่งของเหล่านั้นไม่มีความสำคัญ เช่น ตำรายาสมุนไพร ของนายหะยีมีนา บิดิลและ บุตรชายของนายอิบรอฮีม บิดิลและ ซึ่งสูญหายไปเมื่อใดก็ไม่มีความรู้ ถ้ายังมีอยู่ยังคงคุณประโยชน์ให้ชนรุ่นหลังนานับการเลยที่เดียว

สิ่งของเครื่องใช้ ต่าง ๆ เช่น โองน้ำ ถ้วยชาม กะละมัง ฯลฯ ถูกนำไปขายของเก่า จากคนที่เข้ามากว้านซื้อไป เพราะอาจจะเห็นว่าเป็นของที่ไม่น่าจะมีประโยชน์ เช่น เก็บน้ำก็ไม่ได้ ถ้าสมัยระกะระกะ รกรุงรัง ฯลฯ ถ้ายังมีอยู่ในปัจจุบัน สิ่งของเหล่านั้นนอกจากจะบอกถึงประวัติและวิถีชีวิตของคนรุ่นก่อนได้แล้ว ยังสามารถสืบค้นถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อีก

วัฒนธรรมที่เคยประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ยังมีคุณค่าที่ดีในสังคมปัจจุบัน เช่น การช่วยเหลือการแบ่งปัน ซึ่งเป็นกิจนิสัยของญาติพี่น้อง ที่ได้กระทำกันมาถูกถ่ายทอด สั่งสอนมาถึงอุปนิสัยของคนรุ่นหลังที่ยังใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ ถึงแม้ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ ในปัจจุบัน

ศาสนาอิสลามยังเป็นจุดแข็ง ดังเช่นในอดีตที่ใช้ศาสนานำชีวิตมาโดยตลอด แต่การปฏิบัติในความเชื่อของศาสนาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มแรก ๆ ของหนองจอก

การเริ่มต้นการพัฒนาหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าการปรับปรุงพื้นที่ การวางผังเมืองหรือหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม ดังกล่าวคือ สถานบันส่วนกลาง เช่น โรงเรียนประชาบาลตำบลโคกแฝด 4 (อิสลามลำไทร) และมัสยิดคอยรุดตักวา ก่อน จะอยู่ตรงกึ่งกลางของหมู่บ้าน ที่ถูกหลายจะมาใช้เป็นสถานบันการศึกษาและศาสนานั้นสามารถกระทำได้โดยสะดวกตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงปัจจุบัน และค่อย ๆ พัฒนาในส่วนอื่นตามมา

บริเวณกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่มบ้าน มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตของลูกหลานในสังคมตั้งแต่อดีตและสอดคล้องกับแนวการพัฒนาในสังคมปัจจุบัน เป็นความภาคภูมิใจของชนรุ่นหลังที่มีมรดกชิ้นงามให้กับชนรุ่นหลัง จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชมตลอดมา

การสร้างแบบอย่างที่ดีที่ได้สร้างสมมาตั้งแต่อดีต จนเป็นวัฒนธรรมที่สามารถสืบสานให้กับชนรุ่นหลังต่อไปได้

การสืบสานทางเครือญาติของนายอิบรอฮีม นางชานี และนางปิ่น บิดิลและ มีความแน่นแฟ้นทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน ทำให้เกิดการสร้างอาคารบ้านเรือนใกล้เคียงกัน จนไม่ต้องมีรั้วกัน สามารถช่วยเหลือกันได้มาก

การยึดมั่นทางศาสนาจนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นใช้การดำเนินชีวิตอย่างแนบแน่น โดยมีหลักการตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และคำสอนของศาสดามูฮัมมัด เป็นฐานในการดำเนินชีวิต นำชุมชน และนำสังคม เช่นเดียวกันในอดีต

การปกครองและการบริหารงานภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กัวจะเป็นไปในลักษณะ” คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กัว” มีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน อีกทั้งคอยติดต่อประสานงานระหว่างทางราชการกับทางชุมชนและเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อคอยบริหารงานและพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

การรวมตัวของชาวชุมชนเป็นไปตามธรรมชาติและใช้กฎเกณฑ์ของศาสนา มาปรึกษาหารือกันมากกว่าการใช้คำสั่ง และกระจายความรับผิดชอบไปยังแกนนำของกลุ่มบ้าน ซึ่งเรียกว่าหัวหน้ากลุ่มบ้านไปกระจายความรับผิดชอบอีกครั้งหนึ่ง การคัดเลือกคณะกรรมการจะพิจารณาจากประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ เป็นพื้นฐาน

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งในการปกครองและบริหารงานภายในชุมชนคือมีการแบ่งกลุ่มบริหารงานดูแลภายในชุมชนออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน ซึ่งเรียกว่า “กลุ่มบ้าน” โดยยึดจากเครือญาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง และการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยทางคณะกรรมการได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนสำคัญ การให้ความสำคัญกับคนทุกคน จะเป็นเกราะกำบังและภูมิคุ้มกันภายในชุมชนอย่างดียิ่ง

การมีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในท้องถิ่นเอง ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กัว มีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นโครงสร้างหลักของชุมชน คือ โครงสร้างทางการศึกษา การปกครอง ศาสนา ครอบครัวและเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงผสมผสานซึ่งกันและกัน โดยที่โครงสร้างทางการศึกษาของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กัวแสดงออกมาในรูปของการจัดองค์กร คือโรงเรียนอิสลามล้าไทร ซึ่งมีคณะกรรมการการศึกษาเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการ ในส่วนของโครงสร้างทางการปกครองแสดงออกมาโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการการพัฒนาชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มบ้านก็มีครอบครัวเป็นองค์ประกอบย่อย (โครงสร้างครอบครัว) และโครงสร้างทางศาสนาซึ่งมีคณะกรรมการของมัสยิดดูแลในการปฏิบัติศาสนกิจ ในขณะที่โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจก็เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับโครงสร้างหลักอื่น ๆ ของชุมชนอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด โครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้รวมถึงองค์กรทั้ง 3 องค์กรนี้ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันโดยระบบเครือญาติเป็นตัวประสานความเชื่อมโยงกัน

การมีส่วนร่วมของหมู่บ้าน โรงเรียน และมัสยิด พบว่า มีความชัดเจนในการพัฒนาและเป็นปัจจัยต้นที่ทำให้เกิดการพัฒนา โดยอาศัยการทำงานร่วมกันทั้งด้านความคิด แรงงาน เงินทอง และอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้ชุมชนของตัวเองมีความเจริญ และเป็นพลังพื้นฐานการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นตามมา

การวางแผนงานหรือ โครงการเป็นส่วนสำคัญของการทำงานประสานกับส่วนราชการ การพลักดันให้เกิดกระบวนการพัฒนาโดยมีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัดเจน

1. กระบวนการคิดของชุมชนเป็นฐานที่มีความสำคัญของการเชื่อมโยงและการสนับสนุนจากภายนอก เช่น การช่วยเหลือทางสังคม บุคคล และองค์กรส่วนท้องถิ่นและอื่น ๆ มาก
2. ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมกาพัฒนาหมู่บ้าน จะมีอยู่หลายส่วนด้วย ดังเช่น
 - 2.1 ปัจจัยด้านผู้นำ คุณค่าของการสืบค้นและการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ย่อมมาจากกลุ่มของผู้นำ ซึ่งได้แก่ องค์ความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญ
 - 2.2 ปัจจัยด้านประชากร ประชากรในชุมชนจะมีความรู้ค่อนข้างสูงกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ จึงทำให้การพูดคุย การประชุมปรึกษาหารือ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนได้เร็วและดีขึ้นมาก การจัดองค์กรภายใน ระบบเครือข่ายในชุมชน การมีความพึงพอใจ และการมีความรู้ถึงการเป็นเจ้าของในกิจกรรมที่จัดขึ้นตาม โครงการต่าง ๆ
 - 2.3 ปัจจัยภายนอก ชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำได้ ได้รับการชมเชยจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งสืบเนื่องจากผลงานการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา และจากการที่ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดี จึงส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ที่ลงในชุมชนมักจะประสบผลสำเร็จ จึงมักได้รับการเสนอให้เป็นโครงการนำร่องต่าง ๆ อยู่เสมอมา จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นผลงานการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็แรงผลักดันให้มีกำลังใจที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน เพราะมั่นใจว่าผลงานที่ได้ทำลงไปเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม

การเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นคุณค่าทางสังคมที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ที่มีความเป็นลำดับและขั้นตอน ได้ศึกษาข้อมูลดังกล่าวพบว่ามีความสามารถอบรมเพาะ ให้รู้จักคิด และแสวงหาโดยใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการของตน และไม่สมควรที่จะกอบโกยหรือกักตุนจนมากเกินไปจนเกิดความเสียหายทางสังคม ติดตามมา

การมีความเชื่อทางศาสนา(อิสลาม) ทำให้เกิดการปฏิเสธสิ่งทิ้งมกาย หลงใหลของกลุ่มมารร้าย (ไซตอน) วิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถพิสูจน์ออกมาให้เห็นได้ แต่ทางศาสนาอิสลามมีคำสั่งสอนที่ชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรค

ในอดีตชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กวางจะมีสภาพเป็นที่ลุ่มราบน้ำท่วม มีคลองอยู่รอบๆ จึงเหมาะกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมดังคำที่ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว”

ชุมชนจึงมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปจึงเป็นทุ่งนาจนสุดสายตา สภาพกาลปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน การประกอบอาชีพทางการเกษตรไม่ส่งผลความสำเร็จต่อการประกอบอาชีพอย่างแท้จริง ประชาชนจึงหันไปประกอบอาชีพที่ต่างออกไป พื้นที่ทางเกษตรจึงถูกเปลี่ยนแปลงแปรสภาพเป็นที่รกร้างว่างเปล่าและขายเป็นหมู่บ้านไปบ้างก็มี จึงมีผลต่อปัญหาและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมตามมา รายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาทางสังคม

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนจึงส่งผลกระทบต่อชุมชนดังต่อไปนี้

- ปัญหายาเสพติด เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเป็นปัญหาระดับชาติก็ตาม แต่ยังมีผลกระทบต่อชุมชนด้วยเช่นกัน การอยากเสพยาทดลองในกลุ่มเยาวชนและวัยทำงาน
- ปัญหาลักขโมย ถึงแม้ชุมชนจรรยาบรรณในการดูแลรักษาชุมชน โดยกระบวนการกลุ่มบ้านก็ตาม ก็ยังมีการลักขโมยจากบุคคลภายนอก
- ปัญหาคนว่างงาน ทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในชุมชนในด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน เช่น ค่าใช้จ่ายคงที่หรือเพิ่มขึ้น แต่รายได้ไม่มีทำให้ขาดดุลทางเศรษฐกิจ
- ปัญหาคนยากจน ขัดสน ปัญหาที่เกิดจากที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต จึงมีผลกระทบต่อสังคมและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปได้
- ปัญหาการย้ายถิ่นที่อยู่ ถึงแม้คนในชุมชนเป็นคนดั้งเดิม การอพยพย้ายถิ่นที่อยู่มีไม่มากนัก แต่การไปประกอบอาชีพเป็นครั้งคราว เช่น อาชีพช่างไม้ รับจ้างทั่วไปหรือคนอื่นๆ ที่เป็นเครือญาติยังไม่มียานพาหนะที่พำอาศัย การประกอบอาชีพก็มีผลกระทบในทางสังคมได้ด้วยเช่นกัน

2. ปัญหาทางเศรษฐกิจ

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กวางมีอาชีพต่างๆ ในบางครอบครัวมีปัญหาในทางเศรษฐกิจได้ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการหยุดพักคนงานของบริษัท ห้างร้านการล้มเลิกกิจการจากเหตุเศรษฐกิจถดถอยทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องหยุดพักการทำงาน รอการสมัครงานในที่แห่งใหม่ จึงมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของครอบครัวได้เช่นเดียวกัน

3. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อม

แต่เดิมประชากรส่วนใหญ่อาศัยการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นที่สุด ในปัจจุบันสภาพลำคลองลำไทร ลำกระแช่ตายซึ่งเป็นสายธารแห่งชีวิตในชุมชน เคยได้ใช้น้ำทั้งในการอุปโภคและบริโภค เช่น การกักเก็บน้ำในเดือนตุลาคมถึงธันวาคมใส่ตุ่มเพื่อนำน้ำนั้นมาอุปโภคในฤดูแล้งที่ขาดแคลนน้ำ ตักน้ำในคูคลองแกว่งสารส้มเพื่อใช้ในการหุงข้าว อาบน้ำและอื่นๆ แต่ในสภาพกาลปัจจุบันการเกษตรโดยการใช้สารเคมีกับการทำนา บ่อเลี้ยงปลา สารเคมีเหล่านี้เป็นสารกำจัดแมลง ฮอร์โมนชนิดต่างๆ ถูกปล่อยลงมาสะสมในคูคลองเป็นสารปนเปื้อนในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ประชาชนไม่ทราบและไม่มีการตรวจสอบที่แน่นอนจึงมีผลกระทบต่อแหล่งน้ำในธรรมชาติ การขยายพันธุ์ปลาตามธรรมชาติ ถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง

ความเข้าใจในพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนน คู คลอง มักจะถูกการปล่อยปละละเลย ปิดความรับผิดชอบจากประชาชนไปสู่ภาครัฐ โดยภาระหน้าที่ต่างๆ นั้นจึงรอการดูแลจากหน่วยราชการ ขาดความรับผิดชอบและการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอย การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ มีผลกระทบต่อการสัญจรไปมา การขยายแหล่งเพาะพันธุ์ปลากลายเป็นที่สะสมสิ่งปฏิกูลกรูกรังทำให้เกิดการไหลเวียนของน้ำและดินเงินติดตามมาจนกลายเป็นปัญหาน้ำเน่าเสีย ขาดการพัฒนาและการสร้างจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน

4. ปัญหาทางการเมืองการปกครอง

เดิมการก่อตั้งชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันฉันพี่น้องประชาชนในท้องถิ่นกันเอง โดยธรรมชาติของการคืนชนต่อสู้เอาชนะเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ในครั้งกระนั้นได้สร้างศูนย์รวมทางจิตใจไปพร้อมกับการพัฒนาคน กล่าวคือโรงเรียนอิสลามลำไทรและมัธยมศกยรุดดีกวา ผู้นำทางธรรมชาติได้เกิดขึ้นเองโดยการรวมตัวกันตามธรรมชาติของชุมชน ความอบอุ่นการประสานความร่วมมือได้เกิดขึ้นสู่การพัฒนาเรื่อยมา

จวบจนปัจจุบันการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้ขยายสู่ชุมชน จากการที่ไม่รู้กระบวนการประชาธิปไตยมากนัก ในบางครั้งบางโอกาสจึงตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองจะมาครองงำทางความคิดและสติปัญญาที่จะเลือกสรรบุคคลคนดีเข้าสู่การบริหารบ้านเมืองได้ ข้าราชการซื้อเสียง ขายเสียง และถูกชี้นำไปในทางที่ผิดจึงติดตามมาในที่สุด

5. ปัญหาทางด้านจิตใจ

การอยู่ร่วมกันในชุมชนจิตใจถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งแรกที่จะทำให้เกิดการรวมตัวกันต่อไปได้ด้วยการพัฒนาทางด้านจิตใจ การฝึกกำลังที่ส่งผลถึงการแสดงออกทางกายภาพนำสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง สภาพทางจิตใจที่ถูกสื่อทางสังคมหรือสื่อมวลชนที่คอยกระตุ้นยั่วไปในทางที่เอาเปรียบ

และเอาตัวรอดและแสวงหาการเอาตัวรอดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน จนเกิดผลกระทบทางจิตใจในการ
หวาดระแวง หวงแหน ขากการเอื้อเพื่อเอื้อแก่ในการอยู่ร่วมกันเป็นได้

6. ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตตี่ความีการเปลี่ยนแปลงไปจาก
อดีตบ้างแต่ไม่มากนัก เนื่องจากในด้านวัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ตาม
คำสอนของศาสนาในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นพื้นฐานของชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตามผลการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอาชีพของคนในชุมชนทำให้โครงสร้างของ
ครอบครัวเปลี่ยนไปจากครอบครัวใหญ่ขยายเป็นครอบครัวเล็กหรือครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น วิถีชีวิต
ของคนในชุมชนทั้งด้านชีวิตการทำงานความสัมพันธ์ในครอบครัวและความเชื่อทางวัฒนธรรมตลอดจน
การเข้าร่วมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีเยาวชนคนหนุ่มสาวที่ออกไปเรียนหนังสือและทำงานนอก
บ้านในลักษณะไปเช้าเย็นกลับ ทำให้ไม่มีเวลาและโอกาสที่จะอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากนัก ไม่มีเวลา
ร่วมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามที่ถูกสร้างสมมาแต่
อดีตถูกลบเลือนไป การที่คนหนุ่มสาวที่ออกไปเรียนหนังสือหรือออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้เกิดการ
รับเอาวัฒนธรรมหรือสิ่งอื่นเข้ามาในชุมชนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิถีชีวิตของคนในชุมชน
วัฒนธรรมการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสไม่เหมือนแต่ก่อนที่ให้การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสโดยเฉพาะผู้นำทาง
ศาสนา เพราะคนหนุ่มสาวเหล่านี้มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้นจึงมีผลกระทบต่อ
วัฒนธรรมของชุมชน

บรรณานุกรม

- กัญนิกา พราหมณ์พิทักษ์. (2529) บทบาทของโรงเรียน ครอบครัว และมัสยิดในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม การศึกษาเฉพาะกรณีตำบลลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษาสาขาพื้นฐาน การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กลุ่มสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. (2540) วัตถุประสงค์ตามบัญญัติอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : อัลอิสลามสมาคม.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.สำนักงาน. (2541) วัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเลือกของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา.
- คณะกรรมการจัดงานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. (2525) ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- คณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. (ม.ป.ป.) แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ. (2541). ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมารินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ซัช หะซาเล็ม. (ม.ป.ป.) คน.....ของทุกคน. กรุงเทพมหานคร :
- ณิรนุช รักบุญและสรวิทย์ มีเจริญ. (2547). การฝึกภาคปฏิบัติ 2 สำนักงานเขตหนองจอก : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคอยรุตต์กว่า.รายงานวิชาการฝึกภาคปฏิบัติ 2 ประจำปีการศึกษา 2547. คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดวิท แมทิวส. (2540) จากปัจเจกสู่สาธารณะ กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง แปลโดย จิรวุฒิ เสนาะคำ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. (2513) ความหมายของอัล-กูรอาน. กรุงเทพมหานคร : วิดีการพิมพ์.
- ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. (2547) ศาสนากับประเพณี. กรุงเทพมหานคร : ชมรมหนังสือวิทยปัญญา.
- บรรจง บินกาซัน. (2543) จรรยา มารยาทในอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : นิตวีดาการพิมพ์
- บรรจง บินกาซัน. (2546) อิสลามสำหรับผู้สนใจในอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ 6.บริษัท ออฟเซ็ท เพรส จำกัด.
- บรรจง บินกาซัน. (2547) อิสลามกับวิกฤตสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภา เสียงเสนาะ. (2535) อิสลามกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : ศึกษาผลกระทบทางศาสนาจากการขยายตัวของเมืองในชุมชนมุสลิมแขวงทรายกองดินใต้ เขตมีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัยมหิดล.

ประเวศน์ วะสี. (2545) ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลธรรม.

กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

พรทิพย์ โภไคยอุดม. (2544) การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อการ

พัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุ
ศาสตร์ดุขฎิบัณชิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิสมัย รัตนโรจน์สกุล. (2545) ทุนชุมชน : เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในระบบทุนนิยม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณชิต สาขาการพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรจน์.

เพ็ญศรี กาญจนมัยและนันทนา กบิลกาญจน์. (2521) บทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา - ธนบุรี พ.ศ.2300
- 2325. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ญา ศรีวิลาศ. (2544) กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณชิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนิร มุฮำหมัด. (2540) ครอบครัวสุขสันต์. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพมหานคร : ชมรมศิษย์เก่าศาสนวิทยา

แขวงหนองจอก เขตหนองจอก.

มณีเราะฮู บินตุ อับดุลเกาะฟูร. (ท.ป.ป.) อิสลาม-ธรรมนุญแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร : เจริญผลการ
พิมพ์.

รัตติยา สาระ. (2540) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่ปรากฏในจังหวัด ปัตตานี ยะลา และ

นราธิวาส. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เรื่องศักดิ์ คำริห์เลิศและคณะ. (2545) ประวัติศาสตร์บ้านครัวและการต่อต้านทางวัฒนธรรมของชุมชน.

กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สอิดและอิบรอฮิม. (ม.ป.ป.) ประมวลปัญหาต่างๆ วิชานิติศาสตร์อิสลามเกี่ยวกับครอบครัว.

สีลาภรณ์ นาครทรรพ. (2538) ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีชุมชนอีสานใต้.

วารสารสุโขทัยธรรมมาราช. 8(พฤษภาคม-สิงหาคม2538).

สุพจน์ แสงเงินและคณะ. (2541) การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น :

ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย.

สุพจน์ แสงเงินและคณะ. (2546) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน :

ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2531) กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี.

- วิชัย ตันศิริ. (2538) **เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พัฒนาระบบการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2528) **การศึกษากับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
อมรา มลิตา. (ม.ป.ป.). **ทางแก้ไขจุดบอดของใจ**.
- อิมรอน อลีย์และกลุ่มเพื่อน. (2544) **วิถีชีวิต อันดับ 1**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นวัตกรรม การพิมพ์
และ บริษัท ออฟเซ็ท เพรส.
- อีด ศีประเสริฐ. (2539) **เหนือสิ่งอื่นใดคืออิสลาม**. กรุงเทพมหานคร : จิรัชการพิมพ์.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2543) **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชน
เข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์อภิมาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย คุณเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540) **ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและ
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย คุณเกษม และอเนก นาคะบุตร. (2541) **เสริมความแข็งแรงให้ตำบลจากวิถีคิดสู่วิถีปฏิบัติ**.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2539) **ภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ – แก้ปัญหาของชาวบ้าน
ไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เอกสารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก.

ภาคผนวก

ถนนเข้าสู่จังหวัดปัตตานีปัจจุบัน

ความเป็นอยู่ชาวปัตตานี 2549

บ้านของชาวปัตตานีในอดีตที่ยังคงอนุรักษ์ไว้จนถึงทุกวันนี้

มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

มัสยิดรายอฟาฏอนี

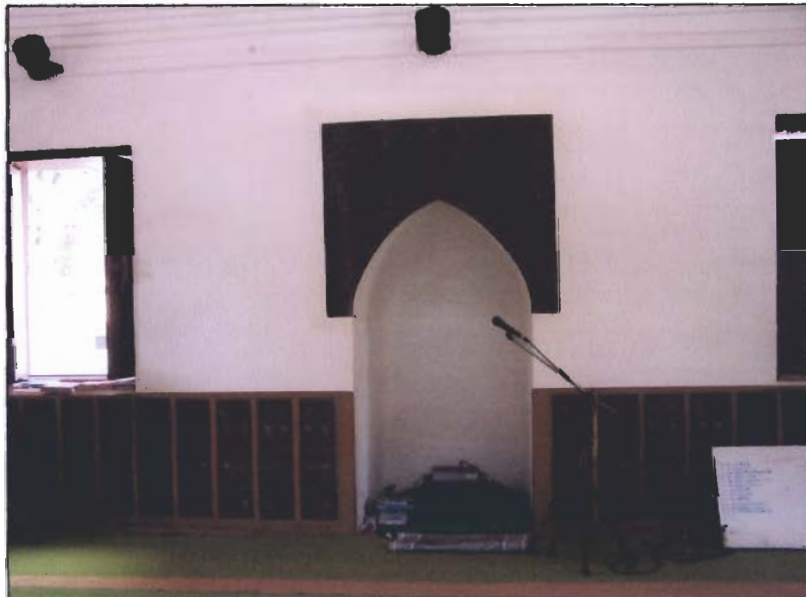

มัสยิดกรือเซะ (ภายนอกอาคาร)

มัสยิดกรือเซะ (ภายในอาคาร)

คูเมืองกรือเซะในปัจจุบัน

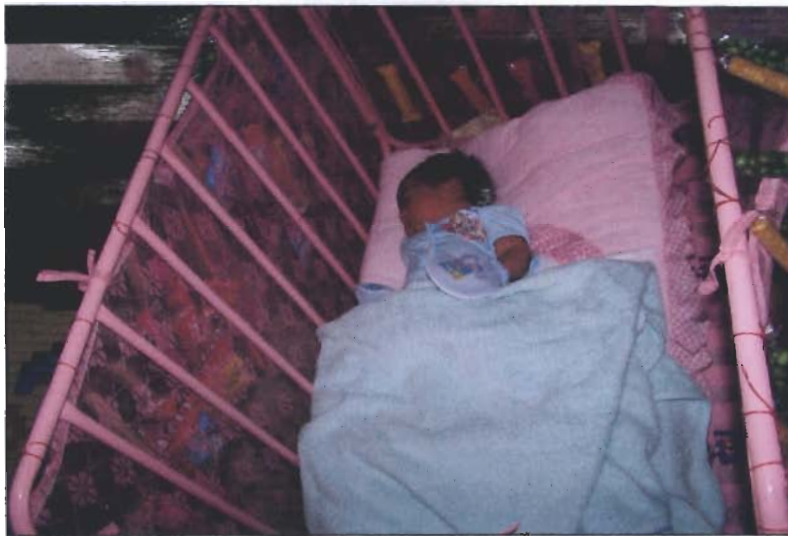

บ้านของชาวปัตตานีในอดีตที่ยังคงอนุรักษ์ไว้จนถึงทุกวันนี้

ภาพประกอบทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต
หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

พิธีโกนผมไฟในอดีตของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ขนมที่ใช้ในพิธีโกนผมไฟ

แขกผู้ใหญ่มาร่วมขอพรให้

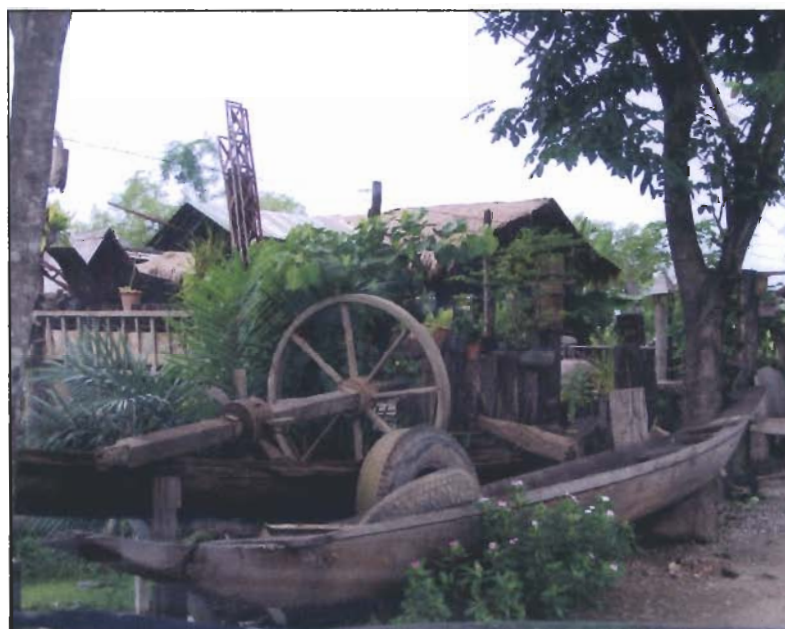

มีการจัดเลี้ยงอาหารหลังเสร็จพิธี

ชาวบ้านของหมู่บ้านลำไทรในอดีต

เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต

เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา

โรงเรียนอิสลามลำไทร หลังที่ 1 สร้างปี พ.ศ. 2479
โดยกระบวนการประชาชนในชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นในยุคบุกเบิกการพัฒนาช่วงปี พ.ศ. 2470

ขนมคะนงคะดา นิยมทำในงานพิธีต่างๆ

อาชีพการทำนาในอดีต ยังคงสืบสานจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านลำไทรช่วงการพัฒนา 2537 เป็นต้น

มีการจัดการศึกษาอุดมศึกษาสู่ชุมชน 2544
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ร่วมกับชุมชนแผ่นดินทองตอยรุตต์แก้ว

มีการฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน

คลองลำไทร คลองสายหลักที่ใช้ในอดีต จนถึงปัจจุบัน

ชาวชุมชนเชื้อสายปัตตานีที่เข้ามาอยู่ในยุคแรก

การแสดงนาซีร ศิลปะการละเล่นของเยาวชนมุสลิม

ต้นสะตือ ไม้ประวัติศาสตร์ของชุมชน
แผ่นดินทองคอยรุตตี๊กวา

ภาพประกอบพิธีฮัล- กุรบาน
หมู่บ้านลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

วิธีการล้มวัวก่อนเชือด

พิธีเชือดวัวในพิธีฮัจ์- กุรบาน

การแบ่งเนื้อเพื่อแจกจ่ายให้กับคนในชุมชน